

ZAYMUS GYULA

JANOS
MESTER

CSALÁDAKADÉMIA

Zaymus Gyula
János mester

Ezt a könyvet jó szívvvel ajánljuk
ifjú és régebb óta fiatal olvasóinknak

Zaymus Gyula

JÁNOS MESTER

regényes korrajz
a Buda felszabadulását követő időkből

Családkadémia-Óbudavár Egyesület
Óbudavár, 2012

1. kiadás: Szent István Társulat, Budapest, 1939

2. kiadás

© Zaymus Gyula örökösei, 2012

Köszönet illeti főtisztelendő Zaymus Gyula
unokaöccseit: Vincét és Miklóst,
akik a fenti cél érdekében hozzájárultak
a könyv újbóli kiadásához

Könyv ISBN 978-615-5149-24-5

ePUB ISBN 978-615-5149-25-2

PRC ISBN 978-615-5149-26-9

Kiadja a Családakadémia-Óbudavár Egyesület

8272 Óbudavár, Kistelek u. 2.

www.csaladakademia.hu

kiado@csaladakademia.hu

Felelős kiadó: Endrédy István

Nyomdai előkészítés:

Palásthy Imre • www.PalasthyBt.hu

Nyomás: Vareg Kft., Budapest • www.vareg.hu

Felelős vezető: Bernwallner Viktor

I.

A báméskodók nagy sokasága már kora reggel ott tolongott az árván maradt mecset körül. Híre járt, hogy a mecsetet halálra ítélte a magisztrátus, mert nem találta illőnek, hogy a Nagybaldogasszony templomának szomszédságában még mindig a félhold aranyos karóján törjön meg a napsugár.

Társai már régen porban heverték, csak ez az egy állt még és dacosan hirdette a mozlim dicsőség egykori nagyságát. A mecset már félig rom volt, a minaret fala is összevissza repedezett már, de még állt, rendíthetetlenül állt a megváltozott világban és félholdját úgy nyújtotta a magasba, mintha még mindig Abdurrahman félelmetes népe tanyázna alatta. Nem akarta tudomásul venni, hogy azok, akik egykor építették, védték és oltalmazták, már mind halottak, vagy nedves, sáros börtönökben sínylődnek és soha többé nem lengetik meg Buda várában lófarkas zászlóikat...

A tömeg már türelmetlenkedett, mert a Hármashegy felől sötét esőfelhők gyülekeztek és senki sem akart megázni.

– Hát robbantják vagy nem robbantják? – kiáltotta egy köpcös sváb, akinek kék kötött sapkájáról akkora vörös bojt lógott a háta közepéig,

mint egy érett paradicsom. – Meddig álljunk még itt? Nem látják, hogy a vihar már a fejünk fölött készül ránk csapni?

Kupferschmidt, a császári tűzmester, végighúzta kormos kezét a bajuszán, aztán, mint aki nek nem sürgős az egész, csípőjére tette a kezét.

– Én, ha megjön a parancs, felrobbantom – mondta, egyet rándítva a vállán –, de azt hiszem, hogy akkor nemcsak a torony fog ledőlni, hanem ti is, akik itt bámészkodtok és nem gondoltok a végetekre. Kotródjatok azért hátrább és bújjatok el, mert a kő nem tudja majd, hogy merre repül.

Ekkor egy szakasz muskétás érkezett a térre, hogy rendet teremtsen a nagy rendetlenségben.

A tér tele volt heverő kövekkel, keresztül-kasul húzódó árkokkal. Sötétben veszedelmes volt a járás errefelé.

A szakasz muskétás nem kért és nem kiabált, hanem szuronyával a házak közé és a kapuk mögé szorította az embereket.

A minaret egyedül maradt, mint a halálra ítélt a siralomházban.

Az égen sötét felhők üzték egymást és a szokatlanul meleg téli nap alig talált utat magának, hogy még egy utolsó pillantást vessen arra a toronyra, melyet százötven esztendeig övezett sugaraival. Oldaláról a vakolat már nagy darabokban hiányzott és így a vörös téglá, mely szabaddá lett, olyasféle volt, mint a nyers hús, melyről lenyúzták a bőrt. Belsejében patkányok garázdálkodtak és padlóját vastagon fedte a szenny és a piszok. Pedig valamikor ez volt az első mecset, melyet a nagy és ravasz Kürli bég építtetett annak a dicső augusztusi napnak az emlékére, amikor a törökök

belopakodtak Buda vára kapuin és elfoglalták a várat.

A szultán a legdrágább szőnyegét küldte el, hogy háláját és örömét kimutassa. Igaz, hogy a budai pasa is nagy pántos vasládákba csomagoltatta a királyi udvar arany edényeit és egyéb drágaságait s ökrös szekereken, sok dzsidás lovas őrséggel küldte le a portára, hadd tudja meg a szultán, hogy ez az elfoglalt vár ott a Duna partján, valódi Dzsigerdilen, azaz a szív gyönyörűsége. A szultán pedig a drágakövekkel ékesített kelyhekből, serlegekből, kereszttekből kiszedette az értékes köveket, az arany egy részével meg vastagon beborította a budai minaret tornyára szánt félhold öles karóját. És most a bujdokoló napsugár utoljára csillogtatta meg a vert aranyat rajta.

A szakasz muskétással érkezett hadnagy megadta a parancsot a robbantásra.

Az ég már egészen beborult, mintha gyászfátyolt húzott volna magára.

Kupferschmidt, a császári tűzmester, aki öre volt a lőporos pincéknek, égő kanóccal közeledett a toronyhoz. Még egyszer megnézett mindent és aztán, mint aki már semmi más eligazítani valót nem talál, meggyújtotta a zsineget és a lőporos hordók felé vitte a gyorsan tovaহারapódzó lángocskát.

Buda vára fölött hideg, havas szél söpört végig.

A tűzmester hirtelen iramodással, mintha rossz fát tett volna a tűzre, elbújt a legközelebbi ház vastag tölgyfakapuja mögött.

Csend volt. Aztán egyszerre földrengésszerű robbanás rázta meg a hegyet és az eget. A füsttől, portól egy lépésnyire sem lehetett látni.

Kupferschmidt és társai csak akkor bújtak elő rejték helyükről, amikor a por és a füst elszállt. Az ezer és ezer darabra széthullt minaret teteme ott nyúlt el előttük a földön.

A Nagyboldogasszony templomában ekkor már szóltak a harangok, hogy tudtul adják a világnak: Buda várában örökre letűnt a törökök csillaga.

Mindenfelől futva közeledtek az emberek. A kovácsok kalapáccsal, a mészárosok késsel, az asszonyok fakanállal a kezükben, hogy az elsők között láthassák a nagy eseményt.

Márton atya, a bosnyák barát is olyan szaporán szedegette a lábait az Olasz utcán végig, mintha bizony azok a rögös, macskafejű kövek tüzesek lettek volna. Vörös, kerek arca is szinte lángolt és fekete csuhája lobogóként lengett lábszárai körül.

Az összeverődött emberek között utat tört magának s egyenesen odarohant a földbe fúródott félholdhoz. Mintha az övé lett volna, rátette a lábát.

– Budaiak, keresztények, polgárok és hívők, ide figyeljete! – kiáltotta és magasra emelte a kezét. Pillanatok alatt kört formáltak körülötte és úgy lesték a szavát. Márton atya pedig széttárta a kezét és így szólt:

– Isten irgalmassága megkönyörült rajtunk és elpusztította a pogányság utolsó hivalkodó tornyát is. Ezért Istené legyen hát a hatalom és a dicsőség, a félhold pedig szolgáljon zsámolyul, az Isten anyja, a Boldogságos Szűz zsámolyául, amelyre ráteszi a lábát és eltapossa, mint a kígyó fejét, aki üdvösségünkre tört. Ezt azért mondom, mert az elmúlt éjjel csodálatos álmom volt.

Az emberek tátott szájjal figyeltek. Szentül hitték, hogy Márton atya álomlátása az ég kinyilatkoztatása lehet csak és semmi más.

– Azt láttam, hogy a Szent Szűz felhőtrónuson ül, Szent Fiát a karjai közt tartja és így jelenik meg a magasban. Lábát a félhold karimájára teszi annak jeléül, hogy legyőzte a pogányságot és tovaűzte a lófarkasok istentelen hadát. Azért én azt ajánlom a magisztrátus nagytekintetű urainak, hogy ezt a félholdat őrizték meg és tegyék el arra az időre, amikor a Boldogságos Szűz szobrát kőbe faragják. És a porba hullott félhold jelezze majd örök időkre, hogy a kereszt, ím, győzedelmeskedett.

Hofhauser Szigfrid, a tüzérek kapitánya helyeslően bólintott.

– A gondolat jó, de azt hiszem, hogy a megvalósítása nem a magisztrátustól, hanem inkább a várparancsnokságtól függ.

– Én nem tudom, hogy a kettő közül ki fogja megvalósítani – válaszolt a barát. – Csak az a fontos, hogy megvalósuljon.

A tömegnek tetszett a gondolat és a gyerekek tüstént fel is akarták emelni a félholdat, hogy valahova elvigyék, ahol biztonságban marad, amíg majd szükség lesz rá. De alig nyúltak hozzá, amikor a haditanács egyik hadnagya, név szerint Opicsek, tiltakozólag emelte fel a kezét.

– Minden úgy marad, ahogy van! – adta ki a parancsot. – Meg kell várni a várparancsnok úr intézkedését. Amíg ő ki nem mondja a végső szót, a magisztrátusnak nincs itt semmi tennivalója.

Néhány budai polgár hörcsög módra ugrott eléje, hogy tiltakozzék, de szerencsére hirtelen

olyan havas eső zúdult rájuk, hogy jobbnak látták fedél alá menekülni. A tér percek alatt ismét néptelen lett.

Reggelre azonban a súlyos aranyozott félholdnak nyoma veszett. Éjjel valaki eltüntette. Márkus atya hiába kereste, hasztalan kérdezősködött fűtől-fától, őről, strázsától, senki sem tudott határozott választ mondani.

– Én pedig nem nyugszom addig, amíg elő nem kerítem! – jelentette ki indulatosan a barát, amikor már minden fáradozása hiábavalónak bizonyult. – Elmegyek még a város parancsnokához is és megmondom neki, hogy az már egyenesen tarthatatlan, ami ezen a hegyen történik. A sok gyülevész, pimasz népség, sötét kalandor, amennyi csak volt a világon, az mind idejött, hogy lopjon és csaljon.

A várkút szélét lucskos hó fedte és egy csomó ember dideregve álldogált körülötte.

– Mintha csak szemétdombot akarnának csinálni ebből a véráztatta földből, melynél szentebb hely kevés van a világon – folytatta haragosan. Az erek kidagadtak a homlokán és a hangja rekedten harsogott.

– Az idevalósiakat elűzték, bujdokolniuk kell, mint a szegénylegényeknek, vagy martalócoknak, kiverve, kifüstölve az otthonukból, a tél prédájaként. Helyettük idegen söpredéket hoztak ide, hogy nyelné el őket a föld, bűneikkel együtt! A németek nevettek, egyesek a tenyerüket verdesték össze, a szerbek, rácok, illírek meg egymástól kérdegették, hogy vajon mit is mondhatott ez a haragos, vörös barát, aki ilyen csikorgó hidegben is vékonytalpú saruban, mezítláb szaladgál.

– Csendesebben, barát! – szólt rá az egyik fehérhajú budai polgár, kinek olyan arca volt, mint-ha fakéregből faragták volna.

– Miért beszéljek csendesebben? – válaszolta Márton atya. – Talán azért, mert én a véremet ontottam a törökkel való harcaimban, te meg most pipázni jössz ide és egyik telket elkaparintod a másik után?!

Akik tréfára vették a dolgot, azok nevettek, de akiknek nem volt tiszta a lelkiismeretük, morogva odább álltak, vagy lesték a kellő pillanatot, hogy válaszolhassanak neki. A barát azonban nem engedte szóhoz jutni őket, tovább beszélt és az erek kötél vastagságúvá híztak a homlokán.

– Vagy azt hiszitek, hogy lehetséges azt még csak elképzelni is, hogy egy emberi testben idegen szív lakozzék? Márpedig Buda ennek a temetőszagú, agyonsanyargatott országnak a szíve és ti mindnyájan csak a vérét akarjátok kiszívni, mint a kullancsok a bikáét. Van itt mindenfajta szedett-vedett népség, beszélnek itt a világ minden nyelvén, csak épp magyarul nem. Ha van érző szívetek és egy kis lelketek is, akkor válaszoljatok, hogy igaz-e az, amit mondtam, vagy pedig hamisság! Tolvaj népség rejtőzik itt köztünk, akik még a félholdat is ellopták, pedig azt a magyarok Nagyasszonyának a lába elé akartam tenni, hogy kedveskedjek neki.

– A tisztességes emberi szívnek meg kell hasadnia – folytatta már egész rekedten –, mikor látja e romokat és a további pusztulást. De várjatok, az Isten büntetése majd csak ezután fog rátok szakadni! Látom, látom a fekete angyalt perzselő szárnyakkal Buda felé szállni. Ragyát, pestist, ko-

lerát hoz az ölében és olyan éhséget, aminő nem volt a vízözön óta.

A nevető arcok egyre megnyúltak. A szerbek, rácok, illírek eloldalogtak, még a kéregképű német is odébb állt, mert a barát ijesztő szavai már nem tetszettek neki. A pestis, fekete himlő, kolera ugyanis ott lógott már a levegőben és a szél vitte, hordta, ki tudta volna megmondani, hogy merre. Nem jó az ördögöt a falra festeni, gondolták, mert még majd megjelenik.

A barát még tovább kiabált, pedig már csak egy ember állt előtte. Hölbling János, az építőmester.

Ő nem nevetett. Komoly arccal és olyan figyelemmel hallgatta a barátot, mintha szentbeszédet mondott volna a templomban. Csak később, mikor ő is észrevette, hogy a nép elszéledt előle, szólt rá halk baráti hangon.

– Ne kiabálj már, Márton atya! Nem látod, hogy megszökött a hallgatóságod?

A csendes hangra a pap összerezzen. Mint ha álomból riadt volna fel, végighúzta fagyos kezét az arcán.

– Hiába kiabálsz ilyeneket, jó Márton testvér – folytatta az építőmester. – Ez a nép sohasem fogja megérteni a te nagy, őszinte fájdalmaidat. Ennek a népnek nincs hazája és nem is volt soha. Ide csak azért jött, mert valahova mennie kellett. Ha Buda romjai Bécsben lennének, akkor most ott gyülekeztek volna össze. Sáskahad ez, mely építeni nem tud, de rombolni annál inkább. Az évszázados fát is kivágná, hogy levest főzhessen magának a tüzével.

A barát lassan lelépett a kút kávájáról és megindult a fehérvári kapu felé.

A pusztulás képe vette körül. Sehol egy ép ház. Betömött árkok, piszkos, párázó pocsoltyákkal, melyekben döglött kutyák, macskák rothadtak. Az emberek nagy része pincékbe húzódott, mert ott melegebb és biztonságosabb volt az élet.

Hölbling, a kőműves melléje szegődött, mintha más dolga nem volna. Kissé hajlottan lépkedett, valahogy úgy, mint a hegyilakók szoktak, akik akkor is partnak mennek, amikor síkon járnak.

Ő is idegen volt itt, mint mindenki más, de nem azért jött, hogy aranyat keressen a romok között, hanem hogy fiatal erőit, tudását munkába állíthassa. Magas, acélkékszemű német volt. Szakálla kihegyesedett az állán és haja majd a vállát érte. A katonáskodást, úgy látszik, nem szerette. Pedig minden ármádiában szívesen vették volna, ha beáll. Puska helyett inkább vonalzózt dugott a hóna alá, golyók helyett meg mérőónt tett a zsebébe. A barát megállt és dermedt kezével Hölbling vállára csapott.

– Ha minden idegen olyan volna, mint kegyelmed, Hölbling úr, akkor más lenne itt az élet. De itt mindenki csak lopni és zsarolni akar. Kiszívni mindennek a velejét, aztán odébbállni... Nézzen csak körül. Nem temető ez itt? Vagy még annál is rosszabb. Több, mint tíz éve, hogy kitakarodott innen a török és még mindig minden csupa rom. Jönnek az emberek, belesnek a himbálódzó, rozsdás kapukon, aztán amikor megérik a dög szagát, mennek tovább.

– A polgármester egyre csak ordít, a várparancsnok a kardját csörteti, a kancellária urai meg lovaspostákat küldenek Bécsbe, hogy csináljanak onnan rendet, mert itt feje tetején áll minden.

Hölbling csak bólogatott és hagyta a barátot beszélni, csak úgy ömlött a szó belőle.

– Hát persze, ha olyan provizoraink vannak, mint az a Herdegen Lénárt. Bécs az ilyen embereket szereti. Vérszopók, adni nem akarnak, mindig csak kapni és a gonosztól sugalmazott ötleteiket a hatósággal végrehajtani. Minden házban tíz katona. Zabálnak és zabálnak és nem csinálnak semmit. A csizmadia meg ingyen foltozza a csizmájukat, a szabó a ruhájukat, ők meg a tűz mellett a legjobb helyeket foglalják el, hogy megpiríthassák szalonnájukat. Parancsolni pedig maga a várparancsnok úr se mer nekik. Durva, vérhez szokott, piszkos népség. Aztán gyün a harmincados, a tizedszedő, a sóvámos, az ellenőr. Utánuk a kaloda, meg börtön, mert annyit fizetni senki sem tud, amennyit kívánnak tőle.

– Pedig a helyzet még rosszabbodni is fog – jegyezte meg Hölbling. Nyakát beljebb húzta átázott ködmönébe. – Ma hallottam a várparancsnokságon, hogy újabb rác tömegek közelednek Buda felé. Az ipeki patriarcha úgy szállítja ide a híveit, mintha bizony az ő hazájuk volna. Azt beszélik, hogy eddig harmincezer ember lépte át a határt. Vontatott dereglyéken jönnek fel a Dunán. Lovashírnök hozta a hírt, hogy a török elől menekülnek, mert hazájukban kibírhatatlan az élet. Döghalál és nyavalya minden körülöttük.

Márton barát megállt és úgy nézett a jóval magasabb kőműves szemébe.

– Én ismerem ezt a népet – mondta kissé remegő hangon. – Köztük töltöttem gyermekéveim nagy részét és ott lettem barát is. Nem nyertünk velük semmit, pedig biztosan néhány százan ide is be fognak furakodni. A magyarokat, akik mégiscsak idevalók volnának, kinézik innét, azt a jövevény hadat pedig tárt karokkal fogadják. Frankenburg öméltósága is úgy néz arra a néhány magyarra, aki itt él, mintha az anyját ölték volna meg.

– Tudja Hölbling úr, én nem vagyok magyar, ez a föld nem az én hazám, de azt a sok szenvedést, amit az idevaló népnek el kell túrnie, csak látni is gyötrelmem. Talán nincs az egész országban olyan család, amelynek a fele nem bujdosna, nem menekülne. Azt akarják, hogy a magyar legény felcsapjon zsoldosnak, katona rab legyen egész életében és a bécsi császárért harcoljon. Ha pedig nem akar beállni katonának, akkor elmehet útonállónak, bojnyiknak, mert mint koldus, nem élhet meg a mócok és a rácok között. Azok még egy darab kenyeret sem adnának neki, holott az ő jószágába telepedtek bele.

A török átok volt a nemzet testén, de az utóbbi időben már beleolvadt volna a magyarságba s meghajtotta volna a fejét a keresztség alatt. Ez a jött-ment nép azonban még a töröknél is rosszabb. Ez a beteg emberrel kezd ki, félkarúval, egyszeművel és még azt is elveszi tőle, amit a török meghagyott. A magyarnak pedig panaszkodni sem szabad, mert leütik a fejét és azt mondják, hogy rebellis.

Hölbling csak bólogatott, de nem szólt közbe. Ő is jövevény volt, de feje ingásával mégis azt árulta el, hogy Márton papnak igaza van.

– Bűnnel nem lehet jót tenni, már Szent Ágoston mondta! – kiáltotta a barát, aki sehogy sem tudott a nyugalom országútján maradni. – Márpedig amit most azok a bécsi urak csinálnak, az bűn, gonoszság! Vérbe, könnybe kerül minden parancsuk és a végén jön a halál. A kolera és a pestis.

– Ne emlegesse már azt a pestist, jó Márton atya – szólt Hölbling, a pap vállára téve a kezét –, mert még valóban megjelenik.

A barát legyintett.

– Akár emlegetjük, akár nem, tavaszra úgyis itt lesz megint... Hozzák már a rácok és akkor a szép hullák majd mi leszünk.

– Az országutak árakai halottakkal vannak tele s a romok alól is csak a fekete halál leskelődik ránk. Tudja, Hölbling, ez az átok a holttesteken ül, belőlük mászik elő, amikor már nem fér el bennük. Aztán a szélben, viharban tovaszáll, mint a szikra, s romba dönt mindent.

– A tanács hiába határozta el, hogy felépíteti a Szentháromság szobrát, csak hogy ne jöjjön újabb baj. Az embereknek kell megváltozniuk, akkor majd az Isten is megfordítja tetteit.

Márton barát az utolsó szavakat már a zárda kapujában mondta. A franciskánusok háza ott húzódott meg a volt Szent Magdolna templom közelében, szemben a földalatti börtönökkel, a Szombat-kapu mellett.

– Egy tányér levessel szívesen megkínálom, Hölbling uram – tessékelte beljebb –, ha megtisztel a látogatásával.

A kőműves nem kérette magát kétszer, hanem belépett a csendes házba, mely tele volt a káposztaleves illatával.

De Márton atya csak nem akart elhallgatni. Tett-vett s közben tovább beszélt. Csorgatta a keserűséget, mert a szíve színültig tele volt.

– Ez a nép mindent ígér, amikor bajban van. Nyúlkál az ég felé, hogy szabadítsa meg a gonosztól, de mikor a bajtól megszabadult, akkor vakarni kezdi a fejét, s ahelyett, hogy betartaná a fogadalmát, magyarázkodni kezd, hogy így, meg úgy, és nem ad semmit.

Hölbling mosolygott.

– Nem tehet másképp a nyomorultja. Minden nehézség rácsimpaszkodik és kiszívja a vérért. Hát nem maga mondta az előbb, jó Márton atya?!...

A barát egy pillanatra felfigyelt.

– Igaza van. De vannak itt pénzes emberek is, akiket nem nyomorgatnak a beszállásolt katonák és nem szorítanak az adópréssel. Ezekre gondoltam elsősorban... Hiszen nem a nép, akinek nincs pénze, szavazta meg a szobrot, hanem az urak, akiknek van. Aztán azt is bután csinálták. Azt a részeges Preis Jánost bízták meg vele, aki megígérte, hogy ingyen megtervezi, de csak ivott és ivott és folyton előleget kért. Aztán kereket oldott. És most mi van? – kérdezte önmagától a barát. – Hát semmi. Egyik év megy a másik után és én azt hiszem, hogy a Szentháromság szobra majd csak akkor készül el, ha újabb nyavalya csap a nyakunk közé és néhányat kiemel a tanács urai közül is a kampósmarkú halál.

A konyhás fráter két mélytányér káposztalevest tett az asztalra, amelyből csülökdarab domborodott ki.

– Most egyelőre felfüggesztjük a hadiállapotot – mondta Márton atya és az otromba fakanalet a levesbe mártotta.

Ez a Márton atya a bosnyák barátok tartományából került fel Budára. Aztán itt ragadt, mert jó beszédű, igaz emberekre nagy szükség volt akkoriban Budán.

Magyarul alig tudott valamit, de németül annál jobban.

A Budára kvártélyozott nagyurak nem szerették. Rebellisnek, robbanó barátnak hívták, mert nyíltan védelmére kelt az igazságnak, akár tetszett a magisztrátus urainak, akár nem.

A ferences barátoknak a Vízivárosban volt a kolostoruk, de amikor a Nagyboldogasszony templomát át kellett engedniük a jezsuitáknak, a volt Szent Magdolna templomát foglalták el és ennek szomszédságában húzták meg magukat, csakhogy a várban maradhassak, amíg kitisztul a levegő.

Hölbling lassan kanalazta a forró levest. Most, hogy Márton atya is nekilátott a párolgó ételnek, megszólalt.

– Egyet azonban nem értek – mondta megtörölve hegyes szakállát. – Miért nem pusztították már el előbb ezt a török minaretet? Miért hagyták mostanig itt éktelenkedni a várhegy tetején?

A barát kezéből kivágódott a kanál és csupasz ökle az asztalra hullott.

– Azért, uram, mert gyáva népség vagyunk. Az urak egy része nem mert színt vallani, sokan még most is félnek a töröktől, hogyha netán viszszajön, legyen mivel dicsekedniük.

– A temetőt sem bántották. A turbános sírkövek még mindig ott állnak a régi helyükön. Még ostrom alatt is vigyáztak a temetőkre, hogy valahogy kár ne essék bennük. Bizony sokat nem ért az ember, ami itt körülötte történik. Mert amíg a török ki nem takarodik egészen az országból, addig nem lesz nyugta sem az osztrákoknak, sem a magyarnak. Nincs kedve munkába állni senkinek, mert hátha visszajön. Rendet senki sem akar, csak még nagyobb rendetlenséget, hogy annál gyanútlanabban lophasson. Senki hazája ez a föld. A nép barlangokba húzódik és vadra les, hogy fel ne forduljon éhen. Répát eszik, meg gyökereket. Télen rakásra fagynak és halomra pusztulnak az emberek.

– És a jó bécsi urak mit csinálnak? Mit csinálnak, ahelyett, hogy éjt nappá téve megerősítenék a falakat, hogyha netán visszatér a török, itt zárt erősségre találjon. Bontják, rombolják a régi várakat, nehogy az elkeseredett magyarok meghúzódhassanak bennük és kellemetlenkedjenek az osztrák zsoldosoknak. Még tovább rombolják, pusztítják ezt az országot, ahelyett, hogy felépítenék, ami romokban hever.

– A magyarokból szegénylegények lesznek, akik rongyosan, véresen, éhesen csak arra lesnek, hogy valaki az élükre álljon s újabb háborúba vigye őket. Háborúba, amelynek vagy jobb sors lesz a vége, vagy a halál.

Most újra enni kezdett és olyan gyorsan kanalazta a levest, mintha utol akarta volna érni magát.

A kis szünetet felhasználta az építőmester s megszólalt.

– Tegnap beszéltem a várparancsnok úrral. Nagy terveken dolgozik, tele van az asztala, de sajnos, mindenért Bécshez kell fordulnia, ami rengeteg idővesztéssel jár. Szeretne építeni, de először a romokat kell eltakarítani, ami talán még nehezebb munka, mint az építés. A robotosok meg csak jajgatnak. És ha munkába állnak, alig vonszolják magukat. Éhesek a nyomorultak, márpedig éhes hassal nem lehet tolni a taligát. Meg rendes puskaportorony is kellene. Őméltósága panaszkodik, hogy a mostani helyen átázik a puskapora és csupa sár lesz belőle. Hogy a kapukat furkósbotokkal ki lehet emelni a helyükből és hogy rendes szertár is kellene, meg olyan palota is, ahol a császár ellakhatna, ha idejönne.

– Először a piszkot és a trágyát hordassa el az utcákról, meg az udvarokból! – vágott közbe ingerülten a barát. – Ez a piszok, ami itt van, már kibíratatlan. Gyilkosabb ellenség ez, mint a török.

Hölbling letette a fakanalat a tányér mellé és a durva szóttessel megtörölte a száját.

– A népet nem bántja a piszok és a poshadás, mert hiszen eddig is csak piszokban élhetett. Én hasonló tervvel hozakodtam elő, de őméltósága azt mondta, hogy ez a mágisztrátus dolga, ő katoná és azért van itt, hogy megerősítse ezt a fontos hadászati pontot, nem pedig azért, hogy piszkot fuvaroztasson és csatornákat építsen a polgárságnak.

A barát mérgesen legyintett.

– Ez a sokféle úr az átká mindennek. Dolgozni egyik sem akar, viszont mindegyik magának igyekszik megkaparintani minden előnyt. A polgárság pedig fizesse az adót, a hatóság behajtja

rajta könyörtelenül. Persze a katonaság is megköveteli a magáét. Úgy viselkednek, mintha csak ők volnának a világon és senki más. Lovaik lelegetik a füvet, hiába kérdi a szegény polgár, hogy hát az ő barma mit egyen majd télen? A zsoldos oda se hederít, ott vesz, ahol talál. Átokverte föld ez!

A barát elbúsult tekintettel nézett maga elé. Hölbling újra megszólalt:

– Egy másik javaslatom is volt – mondta nyugodt, mély hangján, de nem tudta folytatni, mert az utcáról lárma szűrődött be az ónkarikás ablakokon keresztül.

Márton atya kilesett az utcára.

– Valami történhetett kint. Gyerünk, nézzük meg, tán segíthetünk, ha baj van.

Hölbling fejére nyomta hegyes végű nemezkalapját – csak a kőfaragó és kőműves céh tagjai hordhattak ilyet –, megigazította bőrvét és kilépett a barát után az utcára.

– Mi történik itt? – kérdezte az első suhancot, aki tátott szájjal állt a báméskodók között.

– Egy medve amott megölt valakit.

– Medve? Hát honnan jön ide medve?

– A rációk hozták magukkal – hallotta ekkor az egyik közelében álló embertől, akinek akkora vasrúd volt a kezében, mint egy lőcs.

Hölbling megemelintette a kalapját. Megismerte Gerert, a molnárt.

– Gerer uram mindjárt fegyvert is hozott.

– Épp a kovácshoz vittem, amikor találkoztam ezzel a népséggel. Medvét ráncigáltak. A medvének azonban nem volt kedve táncolni és kormos mancsával úgy rávágott egy nézdegélő gyerekre, hogy menten ott maradt.

– És most mi van vele?
– A medvét leszúrta egy katona.
– És a gyerek?
– Menjünk, nézzük meg. Itt történt a bástya mellett.

Hölbling elbúcsúzott a baráttól és elindult Gerer oldalán a bástya felé.

– Előbb, ha jól emlékszem, a nevemen szólított, uram – mondta a vasbunkós ember és az építőmesterre nézett, aki csak egy hüvelykkel volt nála nagyobb. – Ismer?

Hölbling arcán mosoly sétált végig.

– Vasárnaponként láttam a templomban, és mivel a lánya, kivel együtt szokott járni a nagymisére, igen szépen imádkozott, hát megkérdeztem, hogy kicsoda. Akkor mondták, hogy az öreg Gerer molnár lánya, a Vízivárosból. Én Hölbling János építőmester vagyok, és ha van munkám, akkor önállóan dolgozom. Sajnos még nem vagyok budai polgár, ezért az önállóság körül még bajok mutatkoznak. De remélem, hogy ez a nehézség is hamar elmúlik.

Gerernek megtetszett a nyugodt hangú, melegtékintetű férfiú. Barátságosan nyújtotta feléje a kezét.

– Ha mifelénk visz az útja, szívesen látjuk. Jó emberek előtt mindig nyitva van a házam kapuja.

– Élni fogok a szerencsével – mondta Hölbling és újból megemelte a kalapját.

Közben megérkeztek a házhoz, amely előtt összeverődtek az emberek.

– Hogy van a gyerek? – kérdezte Gerer, akit sorban megsüvegeltek az emberek.

– Már magához tért szegényke – motyogta egy fogatlan anyó, kinek annyi ránc volt az arcán, mint egy üres dohányzacskón. – Szegény árva, még ez kellett neki! Csupa seb az arca, még most is csak úgy dől belőle a vér. A medve jól belekapott.

– Csak nem a kis Hirtelendy Gábor, akit Schluck Boldizsár uram vett magához, hogy felnevelje? Mert úgy látom, hogy ez a Schluckék háza.

– De az – válaszolta az asszony és nagyot sóhajtott.

Schluck Boldizsár is molnár volt valamikor, de amikor két éve elvitte a malmát az árvíz, abbahagyta a mesterségét és itt húzódott meg öreg napjaira azzal az idegen gyerekkel, akit itt hagyott valahogy az anyja, amikor apját elvitte a fekete halál.

Gerer Hölbling oldalán belépett a házba.

Hirtelendy Gábor a félig széthányt ágyon ült és nedves, véres kendő borította az arcát.

Schluck az ágy mellett ült. Schluckné szipogott. A rémület egészen levette a lábáról szegényt. Nyomasztó csend volt a szobában.

Gerer felemelte a véres kendőt és közelebb hajolt a beteghez. Aztán Schluck vállára tette a kezét és vigasztalóan szólt.

– Azt hiszem, nagyobb itt az ijedelem, mint a baj. A gyermek kicsit elkábult az ütéstől, de meglátja, Schluck uram, hamarosan magához tér. Egy korty vizes pálinka nem ártana neki. Az bizonyosan életre keltené. Az alvadt vért le kellene mosni az arcáról. Fektesse le szépen a gyereket. Így ülve nehezen tér magához. Aztán ecetet ide, az majd

összehúzza a sebeket. Utána meg olajjal kell bekenni. Majd küldök olajjal kevert balzsamot, az áldás a sebekre. Klimarios hozta a hazájából, Görögországból. Az, aki nemrég nyitott boltot az Anna-kápolna mellett. Bösinger, a patikus a legszívesebben megölné ezért.

Az öreg Schluckné a szemét törülgette.

– Attól félek, hogy ezek a csíkok egész életében meg fognak látszani a szegény gyerek arcán – mondta halkán.

– A fiatal bőr szépen kisimul – vigasztalta férje. – De ha meg is látszik majd egy kicsit, az sem lesz baj, hiszen mostanában olyan ragyás, himlőhelyes, összekaszabolt képpel járnak az emberek, hogy a sima arc már ritkaságszámba megy. Lánynál tán nagyobb baj lenne, ugye Gerer barátom?

Hölbling bólintott. A kis áldozat lassan kinyitotta szemét és körülnézett.

– A fejem fáj! – hallatszott a beállott csendben.

Schluckné vizes kendővel megpötyögtette a gyermek homlokát.

– Csak maradj nyugodtan, kis madaram – motyogta –, majd elmúlik. A jó Isten majd meggyógyít, ő nem hagyja elpusztulni az árvákat.

Gábor gyerek újból lehunyta a szemét. Hölbling építőmester felállt.

– Megyünk, Gerer mester? – kérdezte. A molnár szintén búcsúzkodni kezdett.

– A balzsamos olajat majd felküldöm és egy véka lisztet is mellé, jól jön ebben a nehéz világban.

Schluckné megint odakapott a szeméhez. Nem állta meg sírás nélkül, akár jót mondtak neki, akár rosszat.

Csendesen lépegettek a csatakos lében az Olasz utca düledező házai között.

A mézárszék utcájának sarkán búcsúztak el egymástól. Bűzös, dohos szag terjengett a levegőben. Kóbor kutyák ólálkodtak, koncra lesve. Egykettő a véres vizet habzsolta, mely a mézárosok udvaraiból az utcára folydogált.

– Remélem, hogy hamarosan viszontlátom – mondta Gerer és megrázta az építőmester kezét.

– Rajt leszek, hogy ne várokztassam meg soká – hangzott a válasz.

II.

Hölbling akkoriban még lent lakott a várhegy tövében, a nyugatra elterülő gyümölcsösben, melyet a törökök Logodnak neveztek. Nem messze Francin Péter kéményseprő házikójától, amely a völgyet átszelő Szent Pál árka jobb partján állt a fehérvári kapuval szemben.

Francin kéményseprőmester háza odafent volt a várban, a piactér sarkán, ez csak amolyan nyári szállás volt, ahol meghúzódhattak, hogy a termést őrizték.

Most azonban mind a két ház üresen állt. Francin még az elmúlt nyáron hazlátogatott családjával Ré faluba, hogy fogadalmát beváltsa s elhozza Budára a vérző Madonna csodálatos képét, akiben bízott és hitt rendületlenül. Megfogadta, hogy ha családja megmenekül a fekete himlő borzalmas pusztításától, akkor hazagyalog Olaszországba, felkeresi ifjúsága színhelyét és a csodálatos Madonnát hálából felhozza Budára.

Hölbling lába alatt megcsúszott az agyagos föld, ahogy lefelé lépkedett és Francinra gondolt.

Előbb úgy volt, hogy a család itthon marad és majd Hölbling vigyáz rájuk, de később a kéményseprőmester mégiscsak magával vitte. A jó kéményseprőmesternek nem lett volna egy nyu-

godt perce, ha az asszony a gyermekekkel itt maradt volna egyedül.

Hölbling megállt és a völgybe nézett.

Szép vidék volt ez nyáron, amikor a zöldellő fák gyümölcsből roskadoztak, most azonban kopár pusztaság tárult eléje. Keletre a vár roskadozó romjai meredeztek az ég felé, nyugatra a török temető turbános sírköve, odább meg a zsidó sírkert ákombákomos kövei fehérlettek. Északon lombos erdők borították a hegyeket, esténként hűvös szellő fújdogált onnan a Duna felé.

A völgyből zezugos utcák kapaszkodtak a magasba. Hölbling akaratlanul is másfelé tekintett. A Rácvárost és a Tabánt nem bírta elviselni. Ha csak tehetne, messze elkerülte. Visszariadt a szeméttől és a piszoktól, meg attól a bűnös kegyetlen világtól, amely otthont lelt benne. A rácsok a sok hányattatástól annyira eldurvultak, hogy szinte rossz volt a közelükben lenni. Hosszú hajuk csimbókosan verte a vállukat, rongyaik alól sebesen, vörösen, fagyosan kilátszott a csupasz bőrük. A zsidók is úgy gubbasztottak odúikban az esti csillag hunyorgó fénye alatt, mintha valaki rájuk zárta volna az ajtót.

Ellensége volt itt egyik ember a másiknak.

Idegen földről, idegen szokásokkal jöttek, de mindenki azzal a reménységgel, hogy itt majd meglesz a mindennapi kenyere.

Ilyenkor télen azonban a nyomorúság még nagyobb lett. Szünetelt minden munka.

Hölbling is ráért. Azt sem bánta, hogy ázik. Az eső lecsurgott a kalapja karimájáról. Tétova lépésein meglátszott, hogy cél nélkül járkal. Más-

hova talán szívesebben menne, mint haza, ahol nem várja senki.

Ha szebb lett volna az idő, akkor biztosan mérőléccel a kezében és jegyzetfüzettel járta volna a romokat.

Frankenburg, a várparancsnok, szerette őt. Szívesen elbeszélgetett vele s néha még tanácsot is kért tőle. Hogy hát mit szólna hozzá és a válaszai mindig helyeslésre találtak. Nagyobb feladat megoldásával azonban még nem bízta meg. Így hát csak járt-kelt, s ha munkája akadt, csak azért vállalta, hogy ne álljon tétlenül. A tavaszra megígérte neki a várparancsnok, hogy komoly munkával bízza meg, mert eddigi fáradozását, melyért legfeljebb néhány kupa bort kapott, kárpótolni akarta.

A hosszú téli estéken azért pisla gyertyafény mellett olvasott és rajzolt. Ismerni akarta a múltat, a romokban fekvő város történetét. Ilyen estéken, mikor kint hófúvások söpörtek végig, ő Mátyás király udvarában élt, teremről teremre járt és csodálta a sok drága szépséget, mely a könyv sorai mögül lelki szemei elé tárult. Milyen szép volt itt valamikor minden! Ezeken a csendes estéken szerette meg a magyar népet, mely most idegenként bujdosott a romok között széles e hazában.

A gyertya tövig égett sokszor és ő az asztalra borulva aludt el, álmoképei királyi palotáiban.

Jobb időkben rendszeren ott járt-kelt a romok között. Kereste a múltat, de abból már semmit sem talált. Gonosz rabló kezek mindent elloptak, elpusztítottak.

Leült egy kőre és hagyta, hogy beesse a hó, vagy ronggyá ázzék rajta a ruha. Nézte, hogy fo-

lyik a hólé a kis árkokban, repedésekben, míg-nem eltűnik a föld alatt, azokban az ismeretlen barlangokban, melyekkel tele volt a romvilág alja.

A fegyvereket, ágyúkat és az értékesebb holmit már elhurcolták a parancsnokságok emberei, de a szanaszét heverő emberi csontokkal nem törődött senki, legfeljebb a keselyűk, melyek egykor ott keringtek a biztos zsákmányok fölött. Patkányok hemzsegetek mindenfelé és nem volt, aki a kipusztításukra gondolt volna.

Odajötte nek első évében huszónhét láb át-mérőjű, gyönyörű kútmedencére bukkant. A vörösréz-ből készült, patinás műremek egykor Mátyás kútja volt, amelybe ólomcsöveken vezették a vizet a magasabban fekvő svábhegyi kutakból. Csigateknő formájú volt és latin szavak meg kü-lönléle címerek ékeskedtek az oldalán.

A várparancsnok ekkor figyelt fel rá először. Megköszönte a fáradozását és megengedte, hogy kutasson és keressen tovább, ha pedig talál valami-t, jelentse neki.

Hölblinget belső kényszer hajtotta, hogy megmentse a jövő számára, amit lehet. De ami-kor később megtudta, hogy Mátyás király remek-be készült rézmedencéjét, melyet még a törökök se törtek össze, a pénzügyi tanács beolvasztatta és garasokat veretett belőle, a szeméből kibuggyant a könny. Százszor annyi garasért eladhatták volna, mint amennyit verettek belőle, ha megmond-ják neki előre, hogy mi a szándékuk vele. Akkor elhatározta, hogy nem fog mindent odaadni, hanem összegyűjti és megvárja az időt, amikor majd az ilyen holmit többre becsülik.

Talált azután is mindenféle apróságot, kapcsokat, művészi gombokat, pipákat, remekbe készült kardokat, töröket, de csak a selejtesebbjét adta oda. A szebbeket hazavitte, egymás mellé rakosgatta, nehogy ágyút, patkószöveget veressen belőle a tudatlanság. Háza alatt volt egy barlang, ezt nevezte ki házi múzeumának. Senki sem tudott róla, még legjobb barátai sem. Vaspántos ajtót szerelt rá, melyet a hátán cipelt le a várból. Eléje szekrényt állított, azon át lehetett megközelíteni. Idegen ember nem is sejtette, hogy ott egy kincseskamra bejárata van.

Sokat kapott a várparancsnok is tőle, de azok a dolgok végleg eltűntek. Hazaküldte Morvaországba, vagy Prágába, ahonnan idejött, jobb sorsot keresve. Bécsbe is kocsiszámra vitték a szekerek, nem hagytak itt mást, csak a puszta földet, melyet ezer és ezer ember vére áztatott porhanyóssá. Őt nem a lelkesedés, nem a hazaszeretet tüze fűtötte, zsákmányolni akart, meggazdagodni, aztán tele tarsollyal hazamenni.

Hölbling nem így gondolkodott. Ő itt akart maradni ezen a földön. Megnősülni, családot alapítani és lemorzsolni az életét úgy, ahogy Isten megengedi.

Erős volt a szándéka, hogy itt megtelepedjék, ezért másképpen rendezte be az életét, mint azok, akik minél előbb otthon szerettek volna lenni. Talán senki sem ismerte jobban a várost, zegzugjaival, árkaival, pincéivel, mint ő. Sokszor még enni is elfelejtett, annyira belemerült a munkájába. Reggel bebújt valahol a föld alá és csak este került elő, valahol a világ másik oldalán, sárosan, piszkosan, kimerülten. Ha szép holdas este volt,

akkor meg kiállt a vár falára s nézte a lába alatt elterülő városkát, nézte a Dunát, azt a borzalmas folyót, mely majdnem minden évben árvízzel öntötte el a pesti házakat.

Nézte Pestet, ott túl a másik parton. Egyes tornyaival, szétszórt házaival inkább egy elhagyott temetőre hasonlított, mint városra. A Duna úgy tavasszal kísétált a rákosi rétek felé és a Fehértorony meg a szélmalmok majdhogy tova nem úsztak a szennyes, piszkos vízzel...

Most pedig, hogy csuromvizesen ott állt a völgybe vezető úton és nézte az ázó hervadt világot, egyszerre mosoly ült az ajkára. Eszébe jutott Gerer Anna Mária.

– Nem megyek haza – mondta és megfordult. Átvágott a Fehérvári kapu vízzel telt árkán és a kaszárnyák mellett a piactéren át, bement a várba. Szabad bejárása volt, az őrt álló katona minden teketória nélkül átengedte. Ő pedig csak ment s egyszerre ott állt az egyik boltíves teremben. Leült. Egyedül akart lenni. Teljesen egyedül, hogy senki se zavarja gondolataiban. A mennyezetről ugyan csöpögött a víz, de azt észre se vette, annyira felforrt benne a boldogságos érzés.

Mert nem volt már fiatal ember. Közelebb járt a negyvenhez, mint a harminchoz. És még mindig nőtlen volt. A kövek, a munka eddig jobban érdekelték, mint az eladó lányok, akik közül sokan nagyon szívesen megosztották volna vele az életüket. De ő amolyan vándortermészet volt. Nem bírta a kötöttséget. Most azonban úgy érezte, hogy öregedni kezd és a házitűzhely már nagyon elkel sokat szenvedett lelkének, testének.

– Anna Mária – suttogta. Mi történt velem, maga sem tudta. Egyszerre szakadt rá ez a szokatlan érzés és úgy megláncolta, hogy többé már nem tudott tőle szabadulni. Maga előtt látta a szép szőke hajú molnárlányt. Olyan kék volt a szeme, mint az ibolya, mély és sejtelmes. Ajka pici és piros, mint a vér, fogai aprók, mint a gyöngy. Cipőcskéje török szattyánbőrből készült, ruhája világoskék volt, mint a nefelejcs.

– Mégiscsak jó volt várni – gondolta magában.

Egy ideig ült, aztán – mint akit valami belső kényszer kerget – néhány lépést tett a boltívek alatt.

– Most mindjárt le kellene mennem hozzánk – mondta félig hangosan –, hogy megkérjem a kezét. – Legyintett. – Bolond beszéd. Gerer uram nagyot nézne, tán ki is tessékelne az ajtón. Inkább a halál, mint ilyen megszegyenítés! De mit szólna hozzá Anna Mária? Még nem beszélt vele. Még nem tudta, hogy a lánynak nincs-e már választottja.

Végighúzta kezét a homlokán, melyen víz-cseppek ültek. Nem volt tovább maradása. A tereméből amolyan folyosófelé lépett, amely már csupa kőtörmelék volt. Egyik kőről a másikra hágva, csakhamar kiért a vár udvarára, melynek kitért kapujából meredek út vezetett a tabáni Rácváros felé.

Nem szerette ezt a vidéket. Utálta a piszkos népséget, mely meghúzódott a vályogkunyhókban, de azt nem tagadhatta, hogy nagy az összetartás köztük. Az a hit, amelyet magukkal hoztak hazájukból, már nagy nyomorúságuk ellenére is, templomot építtetett velük.

Nyár óta nem járt erre, most is csak az a belső tűz kergette, mely elhatalmasodott egész lényében.

Az út, ha annak lehetett nevezni, csúszós volt és olyan ragadós anyag borította, mint a szurok. Már a hegy derekán járt, amikor hirtelen egy fényes karimán akadt meg a tekintete. Az eső lemosta róla a földet és most csillogón kínálta magát az arra menőknek. Az építőmester úgy nyúlt feléje, mintha virág után nyúlna. Vigyázva hámozta ki a törmelékből és ragyogó arccal emelte a magasba. Vert ezüst billikom volt. Ki tudja, kié lehetett valamikor, tán magáé a királyé – gondolta –, miután néhányszor végigsimogatta az ujjával. Aztán kabátja belső zsebébe rejtette. Azt sem tudta, hogyan ért haza, de egyszerre csak otthon volt. Magára zárta az ajtót, egy agyagedényben vizet tett a tűzre, s amíg melegeedett, vizsgálni kezdte a remekbe készült darabot. Szárazon nem akarta tisztára dörzsölni, hanem beleállította a meleg vízbe és nagy vigyázva, úgy mosta le róla a százados port.

Javában nézegette, forgatta ezt az újabb kincsét, amikor hirtelen rávágott valaki a szoba ajtajára. Felriadt. Az ezüst serleget az asztal fiókjában rejtette és hangosan megkérdezte, ki kopog. De nem kapott választ.

– No ki az, szóljon már! Addig nem nyitok ajtót! – ismételte meg még egyszer.

Várt. De hasztalan, a kopogás többé nem ismétlődött.

– Bizonyosan csak úgy hallottam, mintha valaki kopogott volna – gondolta és nem nyitotta ki az ajtót. – Ha be akar jönni, szóljon.

Megigazította a tüze és várt. Kint közben le-
szállt a kora téli este. A tűzhely kürtjében a szél
fütyürészni kezdett.

Egyedül él itt, az ösztövért fák között, kiteve
mindenféle útszéli haramia kénye-kedvének. Ré-
sen kellett lennie.

Mikor később sem jelentkezett senki, lassan
kihúzta a fiókot és újból kezébe vette a serleget.
A gyertya halvány fényében csak most nézte meg
jobban a serlegen körbefutó díszítéseket.

– Vadászat ez vagy harc? – kérdezte magától,
mert épp ott, ahol a főalak látszott volna, behor-
padt a serleg oldala és így csak egy-két ágaskodó
ló formáját vehette ki tisztán.

– Nappal majd többet látok meg rajta – vi-
gasztalta magát. Kinyitotta a szekrény ajtaját,
majd a vasajtót is, s belépett titkos barlangjába.

A mécs pislá fénye megvilágította a bolto-
zatot és a sok apró tárgyat, mely szép sorjában
feküdt egymás mellett a polcon. A serleget mel-
léljük tette, aztán kinyitott egy megvasalt négy-
szögletű ládát és előkotorta az egyik kis fadobozt.
Kinyitotta azt is. A mécs fénye ékkövekkel koszo-
rúzott bizánci érmecskét világított meg, mely a
Szent Születet ábrázolta, karján a kis Jézussal.

Kezébe vette és elnézte hosszan. Ez volt az
első darabja, mellyel a gyűjtést megkezdte. A
nyulak szigetén találta a romok között. Budára
jötteenek első napjaiban.

– Ezt holnap neki adom. Az ő nyakán méltó-
több helyen lesz, mint itt, ebben a ládában – sut-
togta –, mialatt szépen visszahelyezte az érmet a
skarlátszínű török selyemre. Aztán bezárta a pán-

tos ajtót s visszatért szobájába. Végigdőlt medvebőrrel letakart kerevetén és behunyta a szemét.

Gondolkodott és hallgatta a szél duhajkodását, amint továbbszáguldott a házikója fölött. Kint hullott a jeges hó, a rosszul fedett ablakon kis szélfoszlányok bújtak be és kergetőztek a mécs lángjával, mely ijedten libbent jobbra-balra.

Így feküdt ott vagy egy fél óráig. Aztán felült. Érezte, hogy éhes.

– Enni kellene – gondolta. – Még friss víz is kellene a korszóba.

Fejére nyomta süvegét és felkapva a korszót, kilépett a sötét éjszakába. A kútig jó néhány lépés volt az út. Visszafordult hát, a mécseset betette vaslámpásába és összehúzott nyakkal újra nekiindult. De alig tett egy-két lépést, megbotlott valamiben. Majdhogy el nem vágódott. Odavilágított a lámpással, majd közelebb hajolt. Halott ember feküdt előtte. Szeme kimeredve, fültövén daganat, ajkából véres víz folydogált.

A lámpás majd kiesett a kezéből.

– Pestis! – sziszegte elszörnyülködve és egész testében megremegett.

Úgy állt egy ideig, mint aki esztét veszttette. Nem tudott sem előre, sem hátra lépni, csak nézte a kiszendedett embert, aki idáig vonszolta magát valahonnan, aztán itt esett össze örökre.

Utoljára az ő ajtaját verte meg. Tőle kért segítséget, de hangot már nem tudott adni. Hátrántorodott és meghalt.

– Istenem, mit tegyek most?

– Hagyj itt mindent és rohanj a polgármesterhez, hogy még az éjjel eltakaríttassék innen

e szörnyűséges halott, kiből ezer halál kel útra másnap – szólalt meg benne egy titkos hang.

Hölbling János még az ajtót is elfelejtette bezárni, olyan iramban vágott neki a hegynek, hogy még az est folyamán megtudják a rémes hírt azok, akiknek kötelességük a város biztonságáról gondoskodni.

A fehérvári kapu még nyitva volt. A strázsa csodálkozva nézett a vágató ember után, aki eszeveszetten rohant a „Vörös sündisznó” nevű korcsma felé, ahol ilyenkor még együtt ültek a város tanácsosai és olyan dolgokról vitatkoztak, amelyeket úgysem tudtak megoldani.

Bösinger, a polgármester, rendesen olyan vörös volt, mint a skarlátposztó és a szája habzott. Szinte veszedelmes volt a közelébe menni. Aki elmentmondott neki, azt képes volt azonnal mellbe vágni, legyen az akárki. De ha Ungert emlegették előtte, akkor valósággal harapott. Az a senkiházi, az a buta kis szatócs sok borsot tört már az orra alá, de meg is lakolt érte! Bösinger most elérte célját: kinyomta őt a polgármesteri székéből. Csakhogy a pimasz nem hallgat és majd még addig vagdossa a szeméhez a Szentháromság szoboralap pénzét, amíg egyszer ki nem tépi a nyelvét a bitangnak.

Unger, a volt polgármester a szomszéd szobában ült, Bösinger ellenségeinek társaságában. Nekikeseredett dühvel szótték terveiket Bösinger megbuktatására.

A Nagyboldogasszony templom felől kürtszó harsant. Takarodó. Ideje már hazamenni és nyugovóra térni. Parancs alól még a polgármester sem volt kivéve. Igaz, hogy nem ő maga zárta

be a kapukat, mint elődje, de utána kellett néznie, hogy rendben van-e minden, mert a felelősség az ő vállán nyugodott.

– Mehetünk – mondta Bősinger. – Majd holnap folytatjuk.

Unger gúnyosan nézett át a másik szobába, a cihelődő Bősingerre. Éppen szólni akart valamit, amikor kivágódott az ajtó és verejtékező homlokkal, csapzott hajjal Hölbling János toppant be rajta.

– Hol van a polgármester? – tört ki belőle a kérdés.

– Ott van, ni – mutatott át a szomszéd szobába Unger. – Éppen a kapukat megy ellenőrizni.

Hölbling az útjába eső széket fellökve odarohant hozzá és csak annyit mondott:

– Pestises halottat találtam a házam előtt.

Fuldokolva tört ki belőle a szó. Máskor olyan nyugodt, férfias arca fehér volt, mint a méz.

Halálos csend követte a bejelentést. Az emberek ijedt merevséggel néztek egymásra. Még mindenki jól emlékezett a néhány évvel ezelőtti borzalmas ragályra, amikor alig akad család, amelyből néhányan nem estek volna áldozatul neki.

A polgármester rekedt hangja szólalt meg erre:

– Nyugalom! Egy eset még nem jelent járványt. Ha idejekorán útját álljuk, nem lesz baj.

– A halott hol van?

– Házam előtt az út szélén fekszik, vagy két órája már.

A polgármester újra megszólalt, de előbb intett a másik szobában lévőknek, hogy ők is fájadjanak be.

Ungernek most az egyszer elment a kedve a gúnyolódástól. Úgy tolta magát előre, mintha ravatalhoz lépegetett volna.

– Polgárok! – szólalt meg Bösinger és a keze remegett. – Tartsuk titokban az esetet. Ne vigyünk nyugtalanságot békés otthonunkba. Két emberrel lemegyünk és a halottat eltemetjük illő módon, úgy, ahogy az a pestisest megilleti. Valaki fájadjon át Márton papért, ő mindig szívesen vállalta az ilyen szolgálatot.

Az egybegyűltek némán bólintottak. A halál közelségét érezték mindnyájan.

A társaság hallgatagon szétvált. Mindenki otthonába tért, csak Bösinger lépkedett lassan a két ember között, akik a tanácskozó házba saroglyáért mentek és egy kötél darabért, ami nélkül nem lehetett volna elmozdítani helyéről a halottat.

A várkapuk azon éjjel soká maradtak nyitva, de senki sem tudta meg, mert egy lélek se járt az utcán. Úgy éjfél felé aztán megállt a havazás, s a hold kibújt a száguldó felhők mögül. Hirtelen fagyni kezdett.

III.

Reggel a felhők eltakarodtak és Buda fölött az ég olyan kéken simult a végtelenbe, mintha még felhőkkel sohasem találkozott volna. Fagyott. A síkos úton járni alig lehetett. Némelyik ház előtt hamuval hintették fel a csúszósabbját, de ez keveset segített. Tanácsos volt rongyot kötni a csizma fejére, így baj nélkül járhatott-kelhetett, akinek a városban dolga akadt.

A harangok misére hívták a hívőket.

Lent, a Duna partján, török foglyok dereglyéket vontattak észak felé.

Szomorú, fáradt, rongyos népség, kezén-lábán csörgő lánc, vállán vastag kenderkötél, mely véresre marta meztelen bőrüket.

Német zsoldosok lovagoltak mellettük és ostorral, karddal nógatták őket, nem kímélve még azt sem, aki a fáradtságtól, éhségtől félholtan terült el a jeges úton.

Gabonát, sőt szállítottak és azokat a fogolytársaikat, akik már nem tudtak a lábukon állni, de mivel valaki pénzt adott értük, hát élve nem is, legalább holtan el kellett velük számolniuk.

A sár ráfagyott a foglyok meztelen lábára, sokuknak ez a sár volt a csizmája. Törzsüket ingféle rongy fedte, amelyből a lábakra takarónak már alig került valami.

A vízivárosi malmok előtt álltak meg, mert tovább az akadályok miatt nem húzhatták a köteleket.

A nép a parton állt és egykedvűen bámulta a foglyok kínszenvedését. A nyomorultak között magyar katonaszökevények is voltak. Csontig fagyva, lógó nyelvvel álltak a többiek között. A két hajdani ellenségnek közös lett a sorsa. Vitézül harcoltak egykor egymással, most meg rabláncra fűzve, összetörve, mint testvérek, közösen húzták a szenvedések jármát.

Nem volt, aki megsajnálja őket. A parton összegyűlt rácok, szerbek, illírek, tótok, németek nem éreztek velük. Nekik csak a magyar kenyér ízlett, mással nem törődtek.

A dereglye őre és parancsnoka, egy lompos bajuszú, haramiaképű őrmester volt, aki most pihenőt rendelt. Nem azért, mert sajnálta a nyomorultakat, hanem mert nem tehetett mást, a dereglyét ki kellett kötni. A parti őrség rögtön előtte termett, mert Budára tilos volt sót és egyéb élelmet szállítani az ő engedélyük nélkül.

A foglyok megengedték a véres köteleket és odakötözték a parti kőoszlophoz.

Aztán álltak és várták a további parancsot. Nyomorult emberroncsok egy csomóban. A ve-rejtek megfagyott rajtuk és egy se volt közöttük, akinek rendes emberi ábrázata lett volna. Szakállas, kócos, rühös volt valamennyi. Szemük mély üreges, kókadt, lázas fényben égett. Legtöbbnek a homloka sebes volt. Gazdájuk tüzes vassal bélyegezte őket.

Tíz-húsz forint volt egynek az ára, de volt úgy, hogy ötvenet, sőt százat is adtak egyért, ha

értett valami mesterséghez, aminek a gazda hasznát vehette. A karmazsinfesték készítőknél, a szattyánbőrösöknek volt a legnagyobb áruk. Karmazsinosok, meg bőrösök nem is akadtak vontató rabok között, azokat lefoglalta magának a császári udvar vagy egy-egy élelmes hadbiztos, aki pénzzé tette a tudományukat és meggazdagodott rajtuk. Mert ezt a mesterséget nem értette más, csak a török.

Vásott utcakölykök hógolyóval, jégdarabokkal hajigálták szegényeket és nagyokat röhögtek, ha valamelyik rab fájdalmasan felsírt az ütés nyomán. És nem volt senki, aki figyelmeztető szóval rájuk szólt volna.

Akkoriban sokan gyűlölték a törököt, mert a nagy nyomornak ők voltak az okai és amerre csak mentek, nyomukban a döghalál, a kolera, meg a fekete himlő járt. A börtönök tele voltak velük és a magas porta még a füle botját se mozdította meg értük. Élelmezni meg kellett őket, mert agyonverni mégse lehetett valamenynyit. Csakugyan ennyi ezer ember eltartása sokba került, pedig hát nemcsak Magyarországon, de a császárság egész földjén is szűkében voltak a pénznek az örökös háborúk miatt. Ahol lehetett, a polgárságra hárították ezeknek az eltartását is. Mit volt mit tenni, élelmezték őket, napi három krajcáron.

A magyarok már nem gyűlölték a törököt. Megszokták százötven év alatt s ezért nem is bántak a török foglyokkal olyan embertelenül, mint a németek, meg a rácok. Szívesen adtak nekik enni, még sebeiket is bekötözték. Sokan visszasírták a török időket, mert akkor nagyobb volt a jólét és

biztonságosabb az élet. A török, ha nem háborúskodott, élni hagyta az embereket, sőt segítette is őket, mert jól tudta, hogy a jóllakott békés gyaur mellett az ő helyzete is biztonságosabb lesz.

Amíg a rabok a parton álldogáltak, Hölbling lassan megindult a harangszó irányába a templomba. A rémes éjszaka alig hagyott nyomot az arcán. Szeme ugyan mélyebben ült, de egyébként nem lehetett rajta meglátni a tegnapi esti rémület nyomát. A pestises hullát titkon eltemették és most egyelőre csend borult a városra.

Szép, napsugaras reggel volt. Az építőmester teleszívta tüdejét a csípős, fagyos levegővel. Itt-ott megállt, körülnézett. Jobbról-balról üdvözölték. Ismerték az építő mestert, tudták róla, hogy ha a városi urakkal tárgyal, akkor oda is mond nekik néha s ha kell, körömszakadtáig végi az igazságot. Igaz, hogy még nem volt a város polgára és még háza se volt a várban, de tekintélye mindezeket a hiányokat feledtette velük.

A Nagyboldogasszony templomának kapuja előtt levette kalapját, végigsimította haját, megta-pogatta szakállát, bajuszát és csak aztán lépett be a kitárt kapun.

Az egykori istállóból templom lett megint. Az oltár visszakerült a régi helyére, de a falakból még vaskarikák lógtak ki, ezekhez kötötték oda lovaikat az előbbi gazdák.

A téglapadlón meglátszott a patkók nyoma és ép volt még a csatorna, amelyben egykor a szennyes víz kifolydogált a meggyalázott templomból.

A templom hajójában a gyalulatlan lócákat sűrűn megülték az emberek. A pap már az oltár

előtt állt és a nép éneke is felcsendült lassan, von-
tatottan, mintha azt is gályarabok vonszolták vol-
na végig a magas falak között.

Höbbling tekintete önkéntelenül odatévedt,
ahol Anna Mária szokott ülni, de hiába, Korb Fe-
renc ült ott, a pesti ácsmester. Az öreg Gerert sem
látta. Tekintete bejárta az embertömeget, de sehol
sem akadt rájuk.

Nem tudta még akkor, hogy Gerer Anna
Mária aznap elmulasztotta a szentmisét. Már fel
is volt öltözve, már a szalagos fejkötő is a fején
volt, amikor futva jött a hír, hogy dereglyét von-
tató foglyok érkeztek a piactérre.

Anna Mária keze lehanyatlott, s mint aki
tudja, hogy mi következik, az édesatyjára nézett.

A hírre Gerer kezében is megrándult a de-
réköv szíja. A tekintetük találkozott.

– Meg kell tudni, hogy tovább mennek-e
vagy maradnak – szólt komoran.

– Hogy még ilyen istentelen hidegben is kí-
nozzák szegényeket! – sóhajtotta az öreg Gererné,
a molnár anyja, aki az ablak mélyedésében ült,
megszokott, nagy karosszékében.

– Ez ingyen lóerő, anyám – válaszolta a mol-
nár. – Legfeljebb csak azoknak kerül pénzébe,
akiknek megesik a szívük szegény nyomorultakon.

– Hányan lehetnek? – kérdezte aztán a se-
gédttől, aki további utasításra várt a pitvarban.

– Lehetnek vagy ötvenen – hangzott a válasz
–, de talán még többen is. Csak azokat láttam,
akik a parton vannak, akik betegesen fekszenek a
dereglyén, azokat nem.

– Mondjuk, hogy vannak hetvenen. Vigyetek
két véka kölest és főzzetek belőle annyit, amennyi

kell. Zsírt is vigyetek. Ha elfogy a mienk, majd kérünk az Istentől, mert ezt kölcsönadjuk neki, ő pedig kamatostul vissza szokta fizetni a tartozását az embereknek.

– Te pedig, Anna Mária lányom, nézz utána, hogy minden rendben legyen.

Anna Mária közben már levetette szalagcsokros fejkötőjét. Fodros ruháját is egyszerűbbel készült felcserélni. Az ünneplő nem való a sok nyomorúság közé.

Szomorúan gondolt arra, hogy ma nem lehet misére. Tele volt kíváncsisággal. Látni szeretne volna az építőmestert, akiről atyja olyan nagy elragadtatással beszélt. Az a szép szál ember érdeklődött felőle. Megtetszettem neki, lobbant fel benne az öröm. De aztán mégiscsak igazat adott apjának. Hölblinget megismerni még lesz elég ideje, de ezen a nyomorúságon rögtön kell segíteni, mert izzanak a sebek és csöpög belőlük a vér.

Ehhez hasonló fogolyszállítmányok gyakran vonultak át Budán. Néha egyetlen lánchoz volt erősítve valamennyi és úgy hajtották őket, mint a barmokat. Néha meg mindenki a saját láncát cipelte, s ha összeesett, akkor ott maradt, éppen csak az árokba fektették, hogy a többinek ne legyen útjában.

A jobb budai polgárok – mert egy-kettő ilyen is akadt már – jóllakatták őket s tüzet raktak nekik, hogy dermedt testük kissé átmelegedjék. Fedett helyre, meleg terembe nem lehetett őket behajtani, mert a melegtől a belső kórság úgy kiütött volna rajtuk, hogy tán egyikük sem tudta volna az utat a célig megtenni.

– Nem keresztényekhez illő dolog, amit errefelé a foglyokkal művelnek – méltatlankodott a felindult molnár. – Tehet róla szegény, hogy ő török! Mennie kellett, ott kellett hagynia otthontát, gyerekeit, mert így akarta a hatalmas porta. Szegény pária, ha Bécsben született volna, akkor most osztrák lenne, ha meg Prágában, akkor cseh. Foglyokat kínozni, akik nem a maguk jószántából lettek katonák, embertelenség.

Míg az öreg beszélt, azalatt Anna Mária sietve készülődött, aztán elindult ki a piacra.

A foglyokat a Piactérre hajtották. A tér közepén tüzet gyújtottak és kondérokot akasztottak föléje. Egyelőre csak vizet forraltak bennük. A komisszárius arra számított, hogy csak akad majd valaki ebben a városban, aki megkönyörül rajtuk és dob valamit a forró vízbe, hogy megfőjön. Ez tiszta haszna volt az ő zsebének. Ki tudta és ki merete volna ellenőrizni, hogy mit adott a foglyoknak.

Strickmeister Maxot ismerték északtól délig, és akik megismerték, ökölbesorított kézzel beszéltek róla. Pénzért mindenre kapható zsoldos volt, azt szolgálta, aki jobban megfizette. Irgalom, könyörület hiányzott a szótárából, de a pálinka és a bor annál többször fordult elő benne. Úgy tudott inni, mint senki más. Soha nem volt neki elég, amit kapott és köszönés helyett káromkodás hömpölygött elő a szájából. Ritka, sárga fogai hegyesek voltak és penészesek. Ha vigyorgott, akkor ajka felcsúszott az orra alá és ínye szabadon pirosodott elő. Még nevetése is a kutyára emlékeztetett. Csizmája akkora volt, mint egy csónak, a keze meg, mint egy füstölt sonka. Az utóbbi

időben foglyokat szállított és fogolyvásárokon ügyelt a rendre. Tudta, hogy melyik rabért megnyit lehet majd kiprészelt. Ki ér meg egy nap két tányér levest és ki egyet sem. És hiába voltak császári rendelkezések, melyek a basák és magasabb rangú tisztak sorsáról intézkedtek, ő nem adott rájuk semmit. Ahol és akiből sápot lehetett húzni, azt kihúzta, akár megengedte a császár, akár nem. Régebben adóvégrehajtók oldalán működött, de kegyetlenségét még azok is megsokallták, akik maguk is híresek voltak embertelenségükről. Mikor aztán látta, hogy a koldus néptől már nincs mit elvinni, átpártolt a rabszolga-kereskedéshez. Tudta, hogy ez az üzlet nem lesz hosszú életű, azért ki akarta használni, amíg nem késő.

Szétterpesztett lábakkal állt a tér közepén és rendelkezett. Parancsszavai élesen kattogtak, lovaglopálcájával a csizmáját verdeste.

A báméskodók félkört formáltak körülötte és úgy nézték a nyüzsgő rabokat.

Közelükbe ne menjenek – tanácsolta az egyik polgár a mellette állónak –, mert tele vannak kórsággal. Ezek hordják magukkal a halált, amerre mennek.

Egyesek e szavakra hátrább húzódtak, de a legtöbben kitartottak a helyükön, mint akik nem hisznek az ilyen mendemondáknak. Hiszen tudnivaló, hogy a betegséget a sátán terjeszti és az Isten irgalma szabadít meg tőle. Akit kiválaszt magának a halál, az a halálé, ezen már nem változtathat semmiféle földi hatalmasság.

A molnár lánya ott sürgölődött az üstök mellett és ügyelt a kölesre, hogy valaki el ne emelje a nagy szorongásban.

A foglyok a tűz körül ültek és hol egyik felület fordították a lángok felé, hol a másikat.

Sokuknak már nem is volt emberi formája. A megkínzott állatok keserve bámult ki a szemükön. Hajuk hosszú volt és csapzott. Egész testük úgy párázott a tűz közelében, mint a lovaké.

Szegények, tán a szenvedést is jobban bírták volna, ha reményük lett volna, hogy egyszer majd jobb sorsra ébrednek. De rabláncuk és a tél hidege csak a közeli halálról regélt nekik. Tudták ők jól, hogy szerencsecsillaguk leáldozott és a lófarok zászlók a porban hevernek mindenfelé.

A templomban véget ért a nagymise. Kinyíltak a korcsmaajtók. Az istentisztelet ideje alatt tilos volt a budaiaknak a korcsmában megszentelteleníteni a vasárnapot. Ezt a rendeletet a jezsuita főnök eszközölte ki a kormányzó tanácsnál, mert mindig többen akadtak olyanok, akik templom helyett az ivókat látogatták.

Dudasivítás jelezte, hogy a „Három daru”-hoz címzett vendéglőben is megkezdődött az élet.

Sokan álltak már a korcsmák előtt, hogy első lehessenek bent és elfoglalhassák rendes helyüket, és amíg bent teltek, ürültek a kupák, azalatt kint a foglyok esdekelve nyújtogatták kezüket egy kis tépésért, hogy üszkös sebeiket bekötözthessék.

Dobtak is nekik hasznavehetetlen, piszkos rongyokat. Spárgákat. A szegények kapva kaptak ezeken, mintha drága értékek lennének.

Strickmeister Max is az elsők között volt a korcsmában. Gombóclevest rendelt füstölt hússal és akkora kupa bort, mint egy vödör. Aztán neki látott az evésnek. Farkasétvággal tömte magába

az eléje rakott ételt és utána egy hajtásra üritette ki az öblös kupát.

– A dereglye az áruval itt marad Budán – mondta evés közben –, csak a foglyokat viszem tovább a komáromi fogolytáborba. Ott már van ugyan vagy hatszáz fogoly, de ha annyian elférnek, jut még hely ennek a hetven-nyolcvan embernek is.

Egy vörös rongyba megtörölte a száját és felállt. Tízgarasos pénzdarabot dobott az asztal közepére és megbillentette a kalapját. Kint a téren ezalatt a rabok végeztek a köleskásával. A kondérok üresen álltak és a tűz hamvadóban volt.

Strickmeister Max belefújta a sípjába. Ez annyit jelentett, hogy vége a pihenésnek, indulni kell.

A nyomorúságos nép felcihelődött. Zörögtek a láncok és mély, fájdalmas nyögések keltek szárnyra. A lánc, mely egybefűzte őket, vastag, rozsdás kínzószerző volt, csontig bevágódott örökös horzsolásával az emberek lábszárába.

Kettő kivételével mind talpon volt. Annak a kettőnek már nem volt ereje lábra állni.

Strickmeistert elöntötte az epe. A kupa bor, melyet az előbb felhajtott, dolgozni kezdett benne.

– Ti disznó kutyák – ordította –, mit hevertek itt? Nem hallottátok, hogy indulunk? Vagy azt hiszitek, hogy miattatok majd itt rostokolunk? A célnál forduljatok fel! Hullákért nem fizetnek nekem.

De hiába ordított, hiába suhogtatta a pálcáját, a két holtravált ember már csak arra az üzenetre figyelt, amely onnan felülről szölongatta elgyötört lelküket.

– Ne bántsa őket, őrmester úr – kérlelte Anna Mária, aki munkája végzetten épp hazafelé indult. – Nem látja, hogy mind a kettő eszméletlenül fekszik?

– A fräulein csak a maga dolgával törődjön! – mordult rá durván az őrmester. – Én jobban tudom, hogy ezzel a népséggel hogyan kell bánni.

És máris emelte a csizmáját, hogy újból beléjük rúgjon a szerencsétlenekbe, amikor hátulról hirtelen nyakon ragadta egy kéz.

Strickmeister mindenre el volt készülve, csak arra nem, hogy valaki hozzá merjen nyúlni.

– Magát, hé, nem azzal bízták meg, hogy megölje a foglyokat – mondta a férfi az őrmesternek, aki kidüledt szemekkel nézett rá –, hanem hogy a rendeltetési helyükre szállítsa őket.

Strickmeister egy lépést hátrált. Mi történne akkor, villant fel benne a gondolat, ha ezt az embert, aki semmiféle katonai uniformist nem visel és csak amolyan úribb fajtájú polgárnak látszik, arcul vágná a botjával?

– Az úr milyen joron avatkozik az én dologomba? – ordította.

– Hát maga milyen joron kínozt gyámoltalan embereket? – Mutassa meg az utasítást, amely elrendeli, hogy haldoklókat és betegeket rugdosni kell, ha már vánszorogni se tudnak.

A lármára odaszaladtak Strickmeister csatlósai, akik az uszály mellett lebzseltek vagy a kocsmából ugrottak ki, ahova betértek néhány pohár szegfűszeges borra.

A két ember halálos gyűlölettel nézett egymással farkasszemet.

Strickmeister, mikor észrevette, hogy emberei mögötte állnak, felemelte a botját és az ellenfél felé sújtott. De az megelőzte és olyan ökölcsapást mért a gégéjére, hogy Strickmeister felbőgött és elvágódott a földön. Hörgött és két kézzel kapkodott levegő után.

Az őrmester emberei rávetették magukat a férfire s ütlegetni kezdték. Mindenki szentül hitte, hogy darabokban marad ott, ha széjjelválik a gomolyag, mely körülvette.

A körülálló polgárok közül senki se ment a segítségére. Az egyik tátott szájjal, a másik összeszorított fogakkal nézte az egyenlőtlen harcot, de közbelépni senki sem mert.

A gomolyag azonban egyszerre foszladozni kezdett. A megtámadott férfi hatalmas erővel osztogatta csapásait. Ökle úgy röpködött, mint a csép hadarója. A hajóslegények véres pofával dültek egymás után a hóra.

A parti őrség futva érkezett. Épp idejében, mert egy-két halott bizonyosan ottmaradt volna a hóban.

Anna Mária sápadtan, egész testében reszketve állt a báméskodók között. Megismerte Hölbling Jánost, az építőmestert, aki, íme, most bemutatkozott neki.

Az őrség összefogdosta a verekedőket és bekísérte a laktanyába. Mivel zsoldosfélék voltak, a katonai hatóság ítélete alá tartoztak. Strickmeister utánuk baktatott és úgy szívta a levegőt, mint aki nek nagyon megdagadt a torka.

A foglyok ott maradtak állva, indulásra készen. Hölbling János homloka kék volt és duzzadt

nyomok látszottak rajta. Nézése zavaros volt. Orán, száján megeredt a vér. Zsebkendőjét kereste.

Ekkor odalépett hozzá Anna Mária és fehér keszkenőjét odanyújtotta neki.

– Itt van, Hölbling úr, az én zsebkendőm.

Az építőmester a lányra tekintett. Egy ideig némán nézte, aztán reszkető kezével a zsebkendő után nyúlt és úgy nyomta a szájához, mintha megcsókolná.

Valaki felkiáltott:

– Éljen Hölbling építőmester!

Anna Mária remegett egész testében.

Az építőmester mondott valamit, de dagadt szájából nehezen bújt elő a szó. Majd megkereste agyontaposott kürtös kalapját és lassan megindult a parti őrség után, a laktanya felé. Anna Máriától el se búcsúzott. Talán szégyellte a kapott ütések és a fejét borító daganatokat.

Már az apácaklastrom táján járt, amikor még mindig hallotta, hogy éljenzik és a nevét kiáltják.

A foglyok újra leheveredtek a földre. A nép elszéledt és a korcsmákban tovább jajongott, visított a duda, míg a két fogoly észrevétlenül kilehelte lelkét a havon.

Mindez az Úr 1696. esztendejének telén történt, amikor Hölbling János építőmester először beszélt Anna Máriával.

IV.

Az öreg Gerer dél felé ért haza és új híreket hozott. A sietve összehívott hadbíróság rögtön kérdőre vonta a verekedő hajtólegényeket s főleg az őrmestert fogta szigorú vallatás alá. Nemcsak a mostani verekedését hozták elő, hanem régi bűneit is, melyekért eddig még nem vonta felelőségre senki.

Strickmeister szembeszállt a hadbíróval is, úgyhogy végül meg kellett vasalni, nehogy valakiben kárt tegyen. Olyan volt, mint aki megveszett. Habzott a szája és vérrel átfutott szeme majd kidúlt bozontos szemöldökei alól.

Ordított, ahogy a torkán kifért. Hogy ő nem tartozik a budai hadbíró keze alá, meg hogy majd megmutatja ő, hogyan szerez elégtételt a rajta esett sérelmekért.

Gruber, a hadbíró, aki szintén nagyon dühös ember, visszaordította neki, hogy igaza van.

– Nem vagy te katona, hanem rabló és azért a polgármesternek kellene kötelet hurkoltatni a nyakadra. De majd mi is megtesszük. Nem lesz időd bosszúra gondolni.

E szavak kicsit lelohasztották Strickmeister uramat, de fogai úgy csikorogtak, mint a várkapuk öreg forgói.

Mikor azonban a parancsnok kijelentette, hogy a hajó rakományát átkutatja a hatóság embereivel, egyszerre elhalványodott és olyan sápadt lett, mint a napon szárított irhabőr.

– Ha olyan holmi találtatik a hajón, mely a protokollumban nem foglaltatik, akkor a polgári hatósággal, illetve a budai kamarai inspektorátussal is meggyűlik a bajod.

A bíró felfüggesztette a tárgyalást. A foglyokat a kaszárnya börtönébe vitték, ahol bokáig állt a víz és olyan bűz volt, hogy alig lehetett kibírni.

A török foglyok új vezetőket kaptak, azok kísérték őket a komáromi fogolytáborba. A két halottat elföldelték. Hölbling hazabaktatott, de olyan volt a feje, mint az ágyúgolyó.

– Nem hiszem, hogy egy hétig kimerészkedne az utcára – jegyezte meg Gerer, a molnár. – De kemény koponya! Hogy be nem törött, az az Isten különös kegye. Tíz ember tör rá ököllel, csizmával és ő lerázza mind a tízet és győz. Nekem tesszik ez az ember.

Anna Mária lángragyúlt arccal hallgatta a dicséretet. Ott volt és látta a hősi küzdelmet, halotta az izmok csattogását és a sípoló tüdők erőfeszítését.

Látta és nem felejtí el soha.

Szívesen elment volna Hölblinghez, hogy borogatást tegyen sebeire, de mit szóltak volna az emberek. Hírharangra kötötték volna az ő maku-látlan nevét, hogy soha többé tisztára ne moshassa.

De azért egy gondolatát szavakba foglalta.

– Apám, valaki elmehetne hozzá. Hátha segítségre szorul. Talán ebédet is küldhetnének neki.

Gerer elkomolyodott.

– Nem tehetjük, lányom. Még nem ismerjük egymást annyira, hogy így a segítségére siessünk. Bizonyosan lesznek mások, akik megtehetik helyettünk.

A lány nem értette ezt az okoskodást. Hiszen a foglyokat sem ismerték, mégis segítségükre voltak. Hát Hölbling miért lenne kivétel?

Gerer nem szólt többet. Rátarti ember volt, nem akarta, hogy egyszer majd szemére vethessék, hogy ő futott Hölbling után.

Hölbling amint hazaért, vizes borogatást rakott a fejére, és ledőlt a farkasbőrrel bevont egyszerű kerevetre.

Már nem volt haragos. Az ütések nyomát se érezte. Csak egy zsebkendőt szorongatott a kezében és az orra elé tartotta. Gyenge pézsmaillat áradt belőle...

Strickmeister hajóját közrefogták a kamarai inspektorátus emberei és nem törődve a szent vásárnap, kutatni kezdtek a belsejében. A sóval telt zsákok alatt a hajó fenekén vaspántos, hatalmas ládákra bukkantak. Szemük-szájuk tátva maradt a csodálkozástól, amikor a ládákat felfeszítették. Telis-tele voltak összeharácsolt kincsekkel. Drága ruhák, néhány vég holland posztó, menyét- és rókabőr, vagy húsz darab szattyánbőr és arannyal gazdagon átszőtt nehéz brokát darabok. Kincset ért valamennyi. Találtak drágakövekkel kivert csákóforgókat, kősöntyűket, ezüsből kivert drága gombokat. Ezeknek a drágaságoknak az árából a Szentháromság szobrát könnyű lett volna felállítani.

Mikor Frankenburg, a várparancsnok meghallotta, hogy a kamarai inspektorátus mit talált, majd leszédült dühében a székről.

Neki joga lett volna átkutatni a hajót, de az inspektor tiltakozott. Azt mondta, hogy ő független szerve a császárnak és nem köteles a katonai és polgári hatóságok óhaját figyelembe venni.

A kutató emberek zsebei megteltek aranyláncokkal, drágakövekkel. A posztódarabokat nem tudták elrejtetni, ezért felraktak mindent egy szekérre és ponyvával letakarva felszállították a várba. A néhány ember sokat lopott, de erről az inspektor nem vett tudomást. A legértékesebb holmi közül ő is kiválasztott magának egy kosárkára valót, aztán egy-két szattyánbőrt is eltett, egy vég holland posztót is félrerakott és folyton talált még valamit, ami nagyon tetszett neki. Végül mikor már végignézett mindent, kiadta az utasítást a skribának, hogy vegyék protokollumba a talált tárgyakat, mert holnap, mint elkonfiskált árut, tüstént Bécsbe szállítják.

A főskriba a manipuláns strázsamesterrel azonnal hozzákezdett a munkához. Elővettek egy nagy árkus papírost, megvonalazták, aztán remegő kézzel emelgetni kezdték a szoba közepén a felhalmozott holmit.

– Először végezzünk a posztóval és a selyemmel – mondta a strázsamester. – Írd! Öt vég holland posztó.

– Hét van! – válaszolta az írnök.

– Írj ötöt, kettőn majd megosztozunk.

Az írnök felnevetett és tövig dugta a lúdtollat a kalamárisba.

– Tehát öt vég holland posztó.
– Írd! Tíz darab kidolgozott szattyáncsizma és cipellő bőr.

– De hiszen tizenöt van!

– Buta vagy barátom! Ha mondom, hogy tíz van, akkor tíz.

A skriba újra bemártotta a tollat és tízet írt.

Mire elkészültek, este lett, és a sok drágaság csodálatos módon megkevesbedett. Amikor másnap felrakták a szekérre, fele se volt a tegnapi zsákmánynak. De senki se mert szólni, hiszen valamennyien ludasak voltak.

A magyar nemesek drágaságai, melyeket hol a notaperekben, hol felségárulások ürügye alatt szedtek el tőlük, így kerültek tolvajkézre. Az a néhány darab, amely eljutott Bécsbe, már csak a selejtje volt.

Strickmeister értette a rablást és nem törődve a császári pátensekkel, a kincsszállítókat, ha találkozott velük, mind egy szálíg levágta, a rablott holmit pedig úgy elrejtette, hogy hírmondó se maradt belőle.

Most azonban rajtavesztett. Úri rablók kezébe került, akik finoman, mosolyogva tették azt, amit ő durván és erőszakkal.

Másnap aztán a két ötvösnek, aki mindjárt Buda elfoglalása után telepedett meg a várban, nagyon megszaporodott a munkája. Tulajdonképpen nem is voltak ötvösök, hanem inkább ószeresek és orgazdák. Nyestprémes bundát hordtak és olyan nagy volt a hangjuk a tanács előtt, hogy alig lehetett nekik ellentmondani. Jóban voltak mindenkivel, a katonákkal éppúgy, mint a polgárokkal. Ha a polgársággal gyűlt meg

a bajuk, a katonákhoz fordultak segítségért, ha pedig a katonákkal, akkor a polgársághoz. Pénzre mindig szükség volt és náluk jó kamatra kapni lehetett.

Bösinger pártján volt mind a kettő. Ungert, az előbbi polgármestert, úgy helybenhagyták, hogy talán még az élettől is elment a kedve. Hiába állt mellette Kollonics, Bösinger keze hosszabb volt, torka erősebb, mint a többi budai polgáré, az ő hangját Bécsig vitte a szél. Unger összemérte vele az erejét, de alulmaradt. Ezért buta szatócsnak hívták, aki írni sem tud rendesen és ő ezt nem is tagadta.

– Hogy buta szatócs vagyok, az igaz, de hogy te tolvaj vagy, az még igazabb! – ordította Unger. Lett erre olyan verekedés, hogy az őrségnek kellett szétválasztani a veszekedőket.

De Unger tovább tüzelt.

– Igaz, hogy kimartál a polgármesteri szék-ből, de én sem foglak nyugton hagyni. A Szent-háromság szobor pénzével még mindig nem számoltál el, te selma! Azért is ver minket az Isten, mert ilyen alkímisták keverik itt a kártyát.

Nem volt nap, hogy ehhez hasonló jelenetek ne játszódtak volna le.

A kapzsi Bösinger az ötvösöktől értesült a lopásról. Mérgében a guta kerülgette. Ordítva vádolt mindenkit, aki élt. Ungerhez hamarosan eljutott esküdt ellenfelének minden szava és rögtön jelentette is a várkommandánsnak, aki azonnal őrséget küldött ki, hogy a polgármestert eléje hozzák. De Bösinger megneszelte a veszedelmet és úgy elrejtőzött, hogy még a felesége se tudta, hogy hová lett.

Az élet ment tovább.

– Csak már elmúlna a tél – sóhajtottak fel az emberek –, mert ezt a sok sarat és vizet nem lehet már kibírni.

A nép alig vonszolta magát az éhségtől. Nagy volt a drágaság, kereset meg jóformán semmi. A Dunán zajlott a jég és a víz nőttön-nőtt. Az ispotályok tele betegekkel. Sehol egy reménysugár. A török veszedelem sem múlt még el. A délről jövő menekültek nem győzték a kegyetlenkedések borzalmait elmesélni. Mindenfelé árvíz fenyeget. Az országutak víz alatt állnak, és ha egy szekér elakad, sokszor ott pusztulnak az utasok.

Mit lehetett hát tenni, mint inni és inni. Tele is voltak a csapszékek, a gyertyásházak naphosszat. A bor olcsó volt, a serital még olcsóbb, ha ennivalóra nem is tellett, az italraivalót valahogy elő kellett teremteni. Ezért volt mindig lakója a városháza előtt álló kalodáknak. Oda rakták ki a tolvajokat, mindenki okulására. Kezük, lábuk lefagyott a farkasordító hidegben. A kaloda nem ismert se irgalmat, se kegyelmet. A bűnöst reggel kiültették a hideg földre, kezét, lábát kifeszítették és ott ülhetett étlen-szomjan napestig. Senki meg nem sajnálta, senki meg nem vigasztalta. Az azonban gyakran megtörtént, hogy a rakoncátlan

utcagyerek a vezeklőt megdobálták hóval. A fogoly ordított kínjában, ha szemem találták. Az utca népe meg jót nevetett a tréfán. A börtönök is mindig tele voltak. Búz és panaszzó szállt ki a földalatti üregekből és mindennap legalább egy halottat hoztak ki onnan. Jó volt annak, akit a halál megváltott a sok szenvedéstől.

Ilyen téli időben aztán kutyahúsrá is ráfanyalodtak az emberek. Tilos volt ugyan nyíltan árulni, mégis árulták. Ki tartotta volna számon azt a sok tilalmat, amivel három hatóság ajándékozta meg a polgárságot. Ha jobb módú idegen vetődött ilyen napokban Budára, sietve menekült tovább észak felé, mert még vizet se kaphatott mindenütt rendeset. Állott, poshadt vizet ittak az emberek. Mert borra, serre mégsem tellett mindenkinek, inni meg mégiscsak kellett, ha élni akartak. A rácok hordtak hordókban vizet, de nem adták ingyen.

Az egykor oly szép fürdőket télen sokszor elöntötte a víz. Még a parti nép is Duna-vizet ivott ilyenkor, terjedt is a sok kórság, mindenféle nyavalya.

Lassan múlt az idő, mert tele volt szenvedéssel.

Hölbling se bújt elő házikójából vagy három napig. Daganatai ugyan lelohadtak, de a helyükön maradt kék-zöld foltok semmiféle borogatásra sem akartak eltűnni.

Nézte a képét a tükörben. – No – gondolta magában –, még Istenben boldogult édesanyám se ismerne rám, ha letekintene a magasságos égből.

Várnia kellett hát, míg legalább a molnár megismerheti, ha eléje kerül. Pedig de nagyon

szeretett volna már néhány szót váltani azzal a szőke hajú lánnyal, aki olyan jó volt hozzá.

Végre mégiscsak eljött a napja. Hölbling építőmester ünnepi érzéssel a szívében rátette kezét a molnár házának ajtókilincsére.

A levegőben friss sülttésztának a szaga terjengett és forralt borból kiáradó fahéj és szegfűszeg illata.

A házigazda szorított vele kezét először, mert az ajtó nyikorgására elébe jött a pitvarba.

– Hozta Isten a mester urat – üdvözölte barátságosan. – Vártuk már. Meg akartuk dicsérni a vasárnapi alapos munkáért. Hallom, mestermunkát végzett. Nem is hittem volna, hogy ebben az egyszerű kőműveszubbonnyban ilyen erő lakik.

Hölbling elmosolyodott.

– Magam sem hittem volna.

Gererné kezét törölgetve jött eléje.

– Mindent hallottunk ám, Hölbling úr – mondta szinte áhítattal. – Nagyon örültünk, hogy végre akadt valaki ebben a városban, aki az ilyen rablólovagnak oda mer vágni.

– Fáradjon beljebb. Remélem, jól fogja magát nálunk érezni.

Az építőmestert bevezették a mestergerendás, tágas szobába. Az asztalon még gyertyák égtek és derengő félhomályba burkolták a falakat.

Anna Mária, aki eddig ott ült a nagymama mellett a kis zsámolyon, felállt és mint jól nevelt lányhoz illik, pukedlit csinált és olyan piros lett, mint a rózsa.

Hölbling meghajolt, majd kezét fogott vele.

A nagymama köhögésbe fulladt.

– Üljön le minálunk, mester úr – mondta hal-
kan a leány, aztán zavartan kiperdült a szobából.

Mintha a gyertyák felét elfújta volna valaki,
egyszerre olyan sötétbe borult minden, az építő-
mesternek legalábbis úgy tűnt fel.

Gerer ónkorsóban bort hozott a pincéből, az
asszony meg agyagkorsóban párolgó ürmöst tett
az asztalra.

– Amelyikből tetszik, mester úr – kínálta
Gererné. – A friss kalácshoz a meleg ürmös job-
ban fog csúszni. – És máris indult kifelé, hogy
mindent rárakjon az asztalra, ami finom csak
akadt a konyhában.

Hölbling szabódott, aztán megemeltette a
párolgó ürmöst.

Gerer a nevezetes vasárnap délelőttre terel-
te a szót. Hölbling szerényen válaszolgatott, de
egyik szemével mindig az ajtót leste, vajon mikor
tér vissza az a leány, akinek kedvéért idejött. De
hiába várta. Egyik pohár a másik után követke-
zett, aztán egy harapás a finom mazsolás kalács-
ból, majd meg egy darabka sült hideg tehénhús.
Hanem Anna Mária csak nem akart visszatérni.

– Kedves leánya úgy látszik, hogy megijedt
tőlem – mondta végül Hölbling.

Gerer hangosan felnevetett.

– Nálunk nem szokás a leányoknak a férfiak
között helyet foglalni – magyarázta. – Azért tűnt
el. De ha szeretné, hogy itt legyen, szívesen be-
hívhatom.

Az építőmester elmosolyodott és fejével
igent intett.

– Annus, gyere be! – szólt át a másik szobába
a molnár.

És Annus menten megjelent, mintha csak várta volna a hívogató szót. Kezében mézessütemény, arcán rózsaszín szégyenpír.

A szobában egyszerre világosabb lett, mintha az előbb fényüket veszített gyertyák újra világosodni kezdtek volna.

– Ezt én sütöttem, mester úr – mondta alig halhatóan. – Remélem, megízleli.

Aztán leült és két aranyszőke hajtincse, mely csigaformára volt kisütve, rákunkorodott a vállára.

Más nőknem látta soha ezt a hajviseletet Hölbling. Azok feszesre húzták a hajukat a homlokukról és betakarták, hogy a férfi szeme minél kevesebbet lásson belőle.

Anna Mária más volt, egészen más, mint azok. Talán ezért tetszett meg neki.

A mézespogácsa nagyon jó volt, kár, hogy a végén hozták, amikor már nem illett újra nekiállni az evésnek.

Höblinget különben sem érdekelte az enivaló, ő feleséget keresett és azt szerette volna jobban kiismerni. A lelkébe szeretett volna látni. Minél tovább nézett azokba az ibolyakék szemekbe, annál erősebben hitte, hogy ebben a lélekben álnokság nem lakozik. Szép volt Anna Mária keze is. Hosszúkás és ideges ujjakban végződött. Szája apró fogsort takart és szabadon hagyott nyaka, melyet finom csipkés gallér szegélyezett, olyan karcsúan siklott elő, hogy szinte királynői tartást adott a fejének.

Gerer szította a pipáját és gondolkodott. Nem zavarta a fiatalokat. Nézzék egymást, váltsanak szót, hiszen még házasság is lehet belőle.

A gyertyák majd tövig égtek már, amikor Hölbling egyszerre csak a zsebébe nyúlt és elővette a kis fadobozt, amelyet még a múlt szombaton Anna Máriának szánt.

A keze kissé remegett, amikor letette az asztalra. Szeme mintha elfátyolosodott volna és mintha rekedtté vált volna a hangja is, amikor megszólalt.

– A mai nap emlékére, amikor szerencsém volt a tiszteletreméltó Gerer úr házának küszöbét átlépni, elhoztam magammal ezt a kis dobozt és benne a kis medáliát, hogy itt hagyjam és emlékül adjam kedves leányának, Anna Máriának.

Gerer molnár e szavakra kivette szájából a pipát, vigyázva az asztalra tette és úgy nézte, mint nyitja ki az építőmester a dobozt, veszi elő a kerek bizánci Szűz Mária érmet és nyújtja át a leánynak.

– Ezt a kis medáliont már évek óta őrzöm. Egyik legkedvesebb ékszerem, de mivel az, akinek adom, még nála is kedvesebb, hát szívesen megválok tőle. Fogadja szeretettel, Anna Mária. Remélem, áldást fog hozni a házra, a viselőjére és e család minden tagjára.

Az érem remegett az építőmester kezében, mikor a leány felé nyújtotta.

Anna Mária vigyázva vette át az ékszert és nem talált szavakat, amelyekkel meghálálja. Végül alig hallhatóan csak annyit mondott:

– Köszönöm szépen!

Az érem aztán kézről kézre járt, mindenki megcsodálta és Hölblingnek előadást kellett tartania az ötvösmesterségről, mert a Gerer házban senki sem értett hozzá.

Mikor kilépett a kapun, már aludt a város. Itt-ott szűrődött ki csak gyenge fény az apró ablaktáblákon át.

Gerer szurokfáklyát gyújtott és a kezébe adta.

– Ha siet, akkor elég lesz hazáig – mondta búcsúzóul és elkísérte őt az utca sarkáig, amint az már az ilyen kedves vendéget megilleti.

Fent a várban kürt szólt, takarodót fújtak. Jelezték, hogy megindult az éjszakai őrzőjárat, ki-kitérjen otthonába és jól zárja be a portáját, hogy csavargó zsványok és rablók kárt ne tehessenek benne.

VI.

A nyomasztó téli napokat megzavarta a tavasz ébredése. A hólé patakként csurgott a hegy oldaláról és itt-ott már sűrűsödött a korai gyepp. A tavasz közeledtére benépesedtek az utcák. Kint melegebb volt, mint a szobákban, azért aki csak tehetett, előbújt az odújából, hogy teleszívja magát napsugárral.

A várfalakon megkezdődött a munka. Tali-gák zörögtek végig a girbegörbe utcákon és kocsisok káromkodtak tótul, németül, no meg rácul, sőt görögül is. A lovak megértettek minden nyelvet és húzták az igát, mert már kisütött a nap és a friss fűnek az illata is benne lengett már a hajnali szélben.

Csak ez a töméntelen sok katona ne zavar-ta volna a budaiak életét! Akkor minden jó lett volna. De alig takarodott ki az egyik sereg, már jött utána a másik. Éhesen, elcsigázva. Úgy felettek mindent, hogy mire a budaiak megfordultak, már nem volt semmijük. Szörnyű sáskajárás volt ez. Buda falai között biztonságban érezték magukat ezek a vallon és más nemzetbeli szedett-vedett zsoldosok, mert nem kellett attól tartaniuk, hogy a szabadon rohangászó magyar csapatok beléjük kötnek. Úgy jöttek azok, mint a darazsak. Felbukkantak egy ingoványosból, aztán munká-

juk végeztével eltűntek egy mocsarasban. Csak néhány halott zsoldos volt néma hírmondója annak, hogy arra jártak a magyar szabadcsapatok. Nem volt azoknak se királyuk, se császáruk, csak nekidühödött, szétmarcangolt, vérző szívük. De Budára nem kalandoztak el. Mintha a százötven éves török megszállás alatt leszoktak volna arról, hogy Buda tulajdonképpen Magyarországhoz tartozik. Akkor a török volt benne az úr, most meg a német. Magyaroknak nem volt tanácsos bemelegkedni a várba, mert kiebrudalták onnan, mint valami kártékony idegent. Ezek a kitagadott népek nem nagyon nézték, hogy mifajta legény az, aki melléjük áll. Akadt köztük olyan, akinek nagyapja még török volt, s unokájára csak a nevéet hagyta. A nagylábú Ibrahimoknak, Bajcos Aliknak, Morgó Musztafáknak a német kétszeresen volt ellensége, egyrészt, mint török ivadékoknak, másodszor pedig már, mint magyaroknak. Senki se vette be őket maguk közé, csak az ilyen szabad legények, akiknél nem kellett se írás, se passzus, csak egy rezes puska, egy buzogánynagyságú ököl és egy kard, melyet markolatig lehetett az ellenségbe mártani.

A zsoldosoknak volt puskaporuk, ágyújuk, ennivalójuk, a szegénylegényeknek meg jóformán semmijük. Falvakba csak éjjel merészkedtek be, mert halálbüntetés várt arra, ki az ilyen szedettvedett ellenségnek még csak kenyeret is adott.

A falvakban egyformán félték, a katonanépsegtől éppúgy, mint a szabadlegényektől, a hajdúktól és egyéb martalócoktól.

Az országutakon egyedül járni istenkísértés volt, mert minden bokor, minden szikla mögöl

ellenség leselkedett az utasra. Legbiztosabb volt még a dunai út. A lovas, rablónépség a vízen nem tudott egykönnyen győzedelmeskedni, mert ha szorult a kötél, akkor elvágták és a hajó úszott magától lefelé. Munkájuk gyors volt, mint a vilám és mire keresni kezdték őket, akkorra úgy eltűntek, mint a kiáltás az éjszakában.

Hej, de sok panasz ment miattuk Bécs városába! Ott pedig csak egy segítséget tudtak: szigorították a büntetésüket. Egy halál nem is volt elég, tízszeres halált szerettek volna mindegyikre kimérni, aki a kezükbe kerül. Már Salgary a postamester kezdte. Azt írta Bécsbe, hogy kirabolják a postakocsiját, lepuskázzák a lovaspostáját, elfogják a talpas hírvivőjét és hogy már nem talált embert, aki arra a veszedelmes feladatra vállalkozni merne, hogy levelet, pénzt vagy csomagot továbbvigyen az országban.

De nemcsak a postával volt baj, hanem az észak felől érkező élelemszállító kocsikkal is, amelyeken a budaiaknak meg a pestieknek enivalót szállítottak, hogy éhen ne vesszenek. A Vágon, Garamon egyik parttól a másikig drótkötelek vontak és megállították még a hajókat is. A legénységet felkoncolták, az árut elhurcolták, a hajót meg hagyták úszni lefelé üresen, vagy meggyújtották, hogy még hírmondó se maradjon belőle azon a néhány üszkös deszkán kívül, amelyet a víz kidobott a parti nádasokba.

És Hölbling János építőmester mégis útra kelt Komáromba. Mondták neki, hogy várjon meg egy karavánt és csatlakozzék ahhoz, de ő, mint aki megszokta a veszedelmet, csak mosolygott.

– Bejártam egyedül a fél világot és élek, mit féljek hát egy kis komáromi úttól. Karavánt várni nincs időm. A komáromi várparancsnok azt írja, hogy nézzek körül a várban és csináljak költségvetést, mert nagyon sok ott a tennivaló. Bécs tudni akarja, hogy milyen summába kerülne a rendbehozatala. Nincs rendes puskaportornyuk, szertáruk. Kaszárnyájuk pusztulóban, pedig anynyi a rab, hogy mozdulni is alig lehet tőlük.

Így beszélt a várparancsnokkal Hölbling, mielőtt útnak indult.

Anna Mária egy szakajtó pogácsát sütött az útra és egy zacskóban odakötötte a lova nyergéhez, hogy szükségét ne szenvedjen.

Tavasza volt, rügyeztek a fák és Hölbling ment ki a szabadabb világba, kissé megszellőztetni a lelkét. Egész télen ott rostokolt Budán. Szinte megváltás volt neki ez a komáromi meghívás. Lova lépésben haladt a szikkadó országúton. A töröktemető is elmaradt, aztán hévizes Újlak, később Óbuda is, és végül kint volt a hepehupás, göröngyös országúton, mely Esztergom felé vezetett. Taligások döcögtek Buda felé, ahol már javában folyt a munka. Batyus férfiak, asszonyok korai zöldségfélét vittek a piacra. Postakocsi hajtott el mellette, katonai fedezettel. A legények olyan ordítást csaptak, mintha lakodalomba mentek volna. Mind be volt rügva és majdhogy ledőltek a lóról.

Hölbling kitért előlük, nehogy valamelyikük belékössön. Volt ugyan pisztoly a nyereg kápájában lévő tarsolyában, kard is az oldalán, de eszé ágában se volt fegyverhez nyúlni.

Jobbra-balra zöldelltek a rétek, halványszínű virágok kandikáltak ki a fű közül és a magas-

ban pacsirta énekelt. Még feljebb bárányfelhők úsztak a végtelenbe. Ott fent nyugalom honolt a mindenségen és olyan csend, mintha maga az Úr Isten lépkedett volna végig ünnepi méltósággal. Lepke is akadt már, szép fehérszárnyú. Ott vitorlázott előtte, mint két mozgó rózsaszírom. Lova táguló orrcimpákkal ügetve haladt és a tavaszi rétek illatát érezve, fel-felnyerített.

Dél felé járt már az idő, amikor Hölbling megérkezett Esztergom szalmatetői házai közé. Épp vásár volt. A szekerek összetorlódtak. Az utcákon hemzsegett a nép. Katonák, polgárok, parasztok bábeli hangzavara.

A lacikonyhák táján leszállt a lováról. A hosszú úton megéhezett és a nyárson sült hús illata pihenésre készítette. A télen keveset lovagolt s most úgy érezte, hogy egész teste megmerevedett az egyfolytában való ügetéstől.

Abrakos tarisznyát akasztott a lova nyakába, aztán odakötötte egy ösztövért fához, ő pedig leült egy lócára és egy kupa sört egyhajtásra megivott. Régen esett neki olyan jól, mint most. Megtörölte bajuszát, majd elővette bicskáját és az éléje tett ürücombból falatozni kezdett.

Más világ volt ez itt, mint a budai. Itt már a magyar szó vitte a főhangot és pintes üvegekből subás magyar parasztok iszogattak.

Hölbling nem értette a nyelvüket. Az volt az érzése, hogy idegen országba érkezett. Még az emberek nézése is más volt itt, mint Budán. Kipödrött fekete bajuszok hegyesedtek a marcona arcokon és olyan széles karimájú kalapok hiwalkodtak, mint egy szakajtó.

Itt-ott mentés, sarus, úri formájú férfiak vegyültek a tömegbe. Első pillanatban meglátszott rajtuk, hogy parancsoláshoz szoktak. Papok is jártak-keltek a nép között és éppúgy nézelődtek, mint a többiek. Mert néznivaló akadt bőven. Még komédiások is voltak ott, akik kézen jártak, egyhelyben cigánykereket hánytak, tüzes kardokat nyeltek, lángot okádtak. Mutogattak élő majmot, medvét, óriáskígyót.

A nép nem győzött eleget bámulni és csodálkozni. Tátott szájjal figyelték a bűvészeket, amint egy süvegből egy taligára valót szedtek ki. Ahova tojást dugtak be, onnan élő kacsá tipogott elő.

Hölbling is elnézegette ezt. Nem volt sietős az útja. Lovát rábízta egy suhancra, aki ott őgylegett a lacikonyha körül és ő kissé széjjelhordta a tekintetét. Árultak finom posztót, kéket, zöldet, pirosat, valódi velencei bojtos bársonyt, drága selyemszöveteket, tafotát, virágos és sima atlaszt, lengyel gyolcsot, janicsár patyolatot, kanavászt és a jó Isten tudná csak megmondani, hogy még mi minden finom holmit. Odébb prémek voltak kiterítve. Volt ám választék bőven: hiúzbőr négy-nyolc forintért, borzbőr, birkabőr, kecskebőr, vadmacska, nyúl, görény, hörcsög, nyest, mi egymás. De nehezen kelt az áru. Nézője volt, de vásárlója alig. Pedig milyen remekbe készült zsinórok, csipkék, mente és dolmány ékességek sorakoztak egymás mellett! Ezt mind a Felvidékről hozták a jó tótok, svábok.

Hölbling vett volna egyet-mást, de csak épp annyi pénzt hozott magával, amennyi az útra kellett. Ha egyszer rablók kezébe kerül, amitől az Isten őrizzen, ne találjanak nála fölös kincseket.

Két aranya volt mélyen elrejtve, hogy legyen mivel segítenie magán, ha netán szükségbe keveredne.

Budán ennyi drága holmit nem árultak. Kinek is kellett volna. A vízfordó és sírásó rácoknak, vagy a félig meztelen vándorló népségnek? Annak kenyérre se tellett, nemhogy ilyesfélét vehetett volna.

Hölbling akár estig is elnézdegélt volna, de hát indulni kellett. Még hosszú út állt előtte és estig meg akarta járni.

Naszádosok átvitték lovastól a nánai partra, így az átkelés gondjától könnyűszerrel szabadult.

Már esteledett, amikor Komárom városának piacterére ért. Hirtelenében azt hitte, hogy ott is vásár van, annyi nép tolongott a téren.

Pedig dehogy volt vásár, csak a pénteki porciót szolgáltatták ki bíró uramiék azoknak a delikvenseknek, akik az elmúlt héten valami bűnben ludasnak találtattak. A nagy kőpellengéren álltak körben kikötve a szerencsétlenek. Jobbról a férfiak, balról meg a nők.

Volt, akin csak egy rongydarab lógott, az is úgy libegett, hogy fürtelem volt rájuk nézni.

Budán is kipellengéreztek a vétkeket, de ilyen tömegesen mégsem, noha tele voltak a börtönök.

Hölbling nyeregben maradt, mert így a kíváncsiskodók feje fölött láthatta a furcsa komédiát, melybe sírás, jajgatás, ordítózás vegyült s az emberek kiáltozása, akik közül egyesek védték az elítéltet, mások meg szidták, mint a bokrot. A náspángoló legények épp Kis Péter mézeskalácsos uramat kísérték a pellengérré, aki ordított, sírt és sehogy se akart előbbre menni. Végül is két pri-

bék felkapta és úgy rávágta a deresre, hogy orra odaütődvén a deszkához, a szerencsétlen jó időre elvesztette eszméletét. Csak úgy a huszonötödik botütés táján ocsúdott fel, de mire a századikat megkapta, újból eszméletlen volt, úgy kellett leszedni onnan. Teste tiszta vér volt, a lábán nem tudott megállni.

– Mi vétekben volt ludas ez a Kis Péter? – kérdezte Hölbling az egyik mellette álló svábtól, akit süvegének bojtjáról ismert meg, hogy földi.

A sváb fölnevetett.

– Sok bűnben – mondta. – Pipázáson csípték, márpedig ez főbenjáró vétek. Aztán meg a minap berúgott és az estében kúrtszó után kajáltozva ment végig az úton. Bolond jókedvében azt ordította, hogy jön a török.

Lett erre olyan ribillió, hogy még a harangokat is félreverték. Az emberek kiugrottak az ágyukból, s úgy, ahogy voltak, kirohantak az utcára. A sötétben nem látván, hogy ki rohan el mellettük, püfölni kezdték egymást. Kis Péter uram meg jót mulatott a kópéságon. No, most aztán mind a két bűnéért egyszerre kapta meg a porciót.

Utána Csengettyűs Zsuzsannára és Dobos Andrisra került a sor. Nyakba dobott kötéllel rágatták őket elő.

– Ezeket miben találták bűnösnek? – kérdezte Hölbling a mellette álló asszonytól, aki pityeregni kezdett.

– Majd meghallja mindjárt az úr – hangzott a válasz.

És valóban dobpergés hallatszott, utána az egyik kikiáltó messzehangzón tudtára adta az

egybegyűlt polgárságnak, hogy Dobos András lovász virágszedés közben megcsókolta Csengettyűs Zsuzsannát, amiért is Csengettyűs Zsuzsát nyilvánosan megvesszőzik, levágják a haját, aztán bélyeget sütnek a homlokára, majd szalmakoszorúval a fején örök időkre kiűzik a városból.

Dobos András lovászt három pálcára ítélte a bíróság, azaz száz botütésre. Mivel azonban Dobos András a feljelentő asszonyt, nevezett özvegy Kapczásy Mihálynét úgy torkon ragadta, hogy az menten elájult, e főben járó bűnért jobb keze vétetik.

A tömegben elégedetlenség morajlott végig. Tudvalevő dolog volt, hogy Csengettyűs Zsuzsanna Dobos Andrásnak eljegyzett menyasszonya és már az esküvőjük napja is ki volt tűzve.

Hölbling lova nyugtalankodni kezdett. Rúgta a földet, pihenni vágyott.

Szegény Csengettyűs Zsuzska kibomlott szép szőke hajával, ott áll a deres előtt és kénytelen tűrni, hogy a hóhérlegények levágják a haját és lerángassák a ruháit.

Aztán fájdalmas sikoly hallatszott és utána a pálca csapkodása, amint a testéhez ért.

Hölblinget kiverte a verejték. Rosszullét környékezte, de nem mozdult el, meg akarta várni a végét.

Sokan sírva fakadtak. Sajnálták Komárom legszebb lányát, hiszen nem volt más bűne, mint hogy a szigeten megengedte magát csókolni a virágzó tavaszi fák alatt.

Most még élesebb sikoly hallatszott. Tüzes vassal örökre megbélyegezték szegény Csengettyűs Zsuzska homlokát.

Haja megpörkölődött, szeme kidülledt, orrából megeredt a vér. Meggyötört teste összeroskadt a borzasztó fájdalomtól.

Utána a párjára került a sor. A szép deli legényre, Dobos Andrásra.

Először száz botütést mértek rá a hóhérlegények. Ájultan emelték le a deresről cafatokban vérző testét, aztán úgy ájultan odavitték a bakó elé, aki jobb keze fejét egy csapással levágta.

Már nem zajongott senki. Néma dermedés ülte meg az egybegyűlteket.

A kikiáltó már a soron következő nevét harsogta.

– Pintes Gáborné. Rontásért ítélte el a bíróság.

Hölbling megsarkantyúzta lovát.

– Gyere, Hexe – mondta neki, nem jó ilyet se nézni, se hallgatni!

És lassan megindult. Otthagyta undorral ezt a véres teátrumot. Úgy érezte, hogy soha az életben nem fogja többé elfelejteni.

Betért egy szállásházba. Lovát bekötötte az istállóba, aztán az ivóban leült egy lócára és valami ennivalót kért.

A korcsmában egy lélek se volt a csapason kívül.

– Mind ott vannak, kérem, a piacon – mondta a csaposlegény, akinek szíve viaszból lehetett.

– Én nem bírom ezt a baromságot nézni. Nagyon közel van már a világ vége, kérem, mert ami itt történik a földön, különösen itt Komáromban, az egyenesen a véget jelenti.

Hölbling másról szeretett volna beszélni, de a csapos folyton csak erre tért vissza.

– Miért nem maradt ott uraságod? – beszélte tovább –, látott volna boszorkánypörkölést is. Hej, de sok szerelmes leányt küldött a halálba az a gonosz Pintes Gáborné! Most aztán megsütik, mint újévkor a malacot. Úgy kell a döginék! Nem sajnálja azt senki kérem, még az a púpos fia sem, aki húsz foggal jött a világra és ekkora púpja van, ni! – ökölbeszorított kézzel mutatta. – Egy vízbefojtás is lesz.

– Hagyja, barátom – mondta Hölbling és kanalazni kezdte a kenyérlevest, amit a csapos eléje tett. A keze remegett és az egész testét undor járta át.

A csapos folytatta.

– Máskor délelőtt szokott lenni, ma azonban a bíró nem volt otthon délelőtt, azért tették estére. A delikvensek egész nap ki voltak kötve, ki a szégyenfához, ki meg a kalodába. Étlen-szomjan, szörnyű nyomorúságban.

– A várparancsnokot hol találom? – szakította félbe a beszédét az építőmester.

– A várparancsnokot? – szaladt ki a kérdés bizonyos tisztelettel a csapos ajkán. Ijedten nézett a vendégre.

A várparancsnok nagy úr volt Komáromban. Amolyan Caraffa-féle, aki nyers húst evett és korbáccsal aludt. Korbács nélkül nem lehetett látni. Azt mondták, hogy vékony lánccal oda van erősítve a csuklójára.

Pénz helyett ütleggel fizetett és a ráadás egy gyakorlott rúgás volt oda, ahová talált.

– A várban lakik, bent a várban. Ilyenkor azonban nem tanácsos a közelébe menni. Pálinkamámorban van és nyomorékra veri, aki közelebe ér.

Az építőmester hitetlenül csóválta a fejét. Ismerte Dvoracsek Vojtechet, a cseh kapitányt, aki most parancsnok lett, és ha adni lehet a csapos beszédére, hát hóhér is.

– Majd meglátjuk holnap. Addig adjon helyet valahol, mert elfáradtam. Alig várom már, hogy lehúzhassam a csizmámat.

VII.

Nem tudott aludni. Az éjszaka tele volt jajongással. Folyton maga előtt látta a rémséges képet és hallotta a megkínzott emberek sikongását. Az öreg Csengettyűsné iszonyú ordítózása visszhangzott az éjszakában, aki tönkrevet, megbélyezett, csúfságosan kiűzött leányát siratta.

Éjfél már régen elmúlt, amikor elszundított. De ebben a nehéz, fojtó álomban nem volt köszönet. Amikor reggel felébredt, zúgott a feje és homályosnak látta a világot.

Lovát az istállóban hagyta és gyalogosan indult a parancsnok lakása felé. Az utcákon egymást követték a rabok. Láncot cipelt valamennyi. Egyiknek a keze volt a lábához láncolva, másinak a nyaka. Olyan nehéz vasgolyót cipelt némelyik a lábán, hogy alig bírt előre menni. Követ hordtak, kocsit toltak. Őr nem kísérte őket, a lánc biztosabb őr volt, mint az ember. Nem kellett attól tartani, hogy valaki megszabadítja őket tőle, mert a pellengér és a deres fenyegetően várta az újabb áldozatokat.

Dvoracsek Vojtech várparancsnok úr még aludt, amikor Hölbling az ajtónállónál jelentkezett.

– Később tessék jönni. Tán egy óra múlva. Az éjjel soká volt ébren. Ott volt a vallatásnál, aztán meg áldomást ittak, hogy hát sikerül majd

lassan rendet teremteni abban a fészekben, ahol sohasem akar béke és nyugalom lenni.

– Itt leszek majd a közelben – szólt kedvetlenül az építőmester –, van itt elég néznie. Remélem, az őrség nem fog akadékoskodni.

– Ha bejutott a kapun, akkor itt már szabadon járhat – hangzott a válasz. – De sok látnivalója nem lesz. Én inkább leülnék itt ni, erre a padra és várnék. Az, ami beljebb a sáncok között van, nem embernek való látvány. Jó néhány emberrel van több mint kellene, de hát mit csináljunk, ha folyton újabb rabokat hoznak és vinni legfeljebb csak a temetőbe visznek belőlük. Szélnek eresztene nem akarják őket, pedig hát több mint a fele ártatlanul szenved itt.

Hölbling nem ült le a felkínált padra, hanem lassú, tétova lépésekkel megindult a kazamaták világa felé.

A vár itt is az ostrom utáni képet mutatta. Csorba volt és repedezett. A girbegörbe üregek sötétek és dohosak. Áporodott szag, néhol nehéz bűz áradt belőlük. Ha beljebb merészkedett, hát rémülten látta, hogy vajúdó embertömeg van bennük. Sebes, beteg rabok fekszenek egymás hegyén-hátán. Az egyik tisztáson pedig vagy húsz csupasz halottat látott. Vajon mikor temetik el őket?

Az egyik tágasabb udvaron üstökben levest főztek. A víz fortyogott már, de nem volt annak semmi illata. Egy-két répa úszkált benne és néhány kanál korpa, amit beledobtak, hogy neve legyen a meleg víznek.

Dob pergett valahol. Tán a reggeli idejét jelezte.

Hölbling megállt és várt. Az odúkból emberek bújtak elő és mindenféle edényekkel közeledtek a kondérok felé. Megvasalva mind. A többi bent maradt, mert a közös lánc terhét nehéz volt hordozni. Némelyikük már meg se mozdult. A halált várta eszméletlenül. Ahogy így áll és néz, egyszerre figyelmes lesz az egyik rabra. Magas, barna ember, haja kócos, szakálla durva. Hirtelenében nem tudta, ki az. Miért nézi őt olyan vadul és miért remeg a cseréptál a kezében? Csak aztán, amikor kinyitotta a száját és meglátta vörös fogínyét, ismert rá. Strickmeister Max volt, az őrmester.

Hölbling megborzadt. Ebben a vad tekintetben, mely feléje irányult, halálos gyűlölet lángolt. Egy rabló vérszomja és kegyetlensége.

– Hány ártatlan embert, hány kis bűnöst megöltek minden gondolkodás nélkül? – gondolta magában. – Hát ezt a férget, aki életében tán egy hüvelyknyi jót se tett, miért hagyták az élők sorában?

Valaki megérintette a vállát. Az ajtónálló leány volt.

– A parancsnok úr felébredt és várja az építőmester urat – hallotta, de úgy, mintha valahonnan messziről jött volna a hang. Még mindig szédült egy kicsit.

– Megyek – mondta és megfordult. Szinte mázsás kő hullott le róla, amikor beolvadt a tömegbe és elvesztette szeme elől ellenségének rémes arcát.

Már a várparancsnok szobájában ült, de még mindig úgy érezte, hogy ezzel a Strickmeister Maxxal még találkozni fog és ez a találkozás egyiküknek a halálával fog végződni.

Dvoracsek fején vizes kendő volt. A feje fájt. Tekintete zavaros, hangja rekedt volt. Az egész helyiségben borszag terjengett.

– Itt ugyan nem végzek sokat – látta Hölbling és leült, mert mást nem tehetett.

– Hol szálltál meg? – kérdezte tőle Dvoracsek.

– A Nagyiccében.

– Ah, ki száll meg ott? Az a rabvállató korcsma, nem polgárembernek való hely. Költözz át ide, itt kapsz helyet és legalább nem unatkozom. Az itteni emberekkel már torkig vagyok.

– Sajnos nem tehetek eleget óhajodnak Vojtech barátom, mert otthon Budán vár rám a munka és ezért nem időzhetem soká itt – szabódott az építőmester.

– Hát akkor minek jöttél? – hördült fel a parancsnok.

– Eszem ágában sem lett volna, ha nem üzensz értem.

Dvoracsek úr megigazította homlokán a nedves kendőt és felnyögött.

– Szétesik a fejem, annyira hasogat benne a fájdalom – nyögött fel, lábát a mellette lévő lócára téve. – Mintha vas golyóbis volna a fejemben, úgy gördül ide-oda, ha megmozdulok.

– Minek iszol – szólt rá Hölbling –, ha tudod, hogy az italtól megfájdul a fejed?

Dvoracsek összecsapta a kezét és majdnem sírva fakadt.

– Nem bírom ki másképpen az itteni életet – felelte és akkorát káromkodott, hogy beleremegett a vaspántos ajtó.

– Kutjának való hely. Nem bírja a gyomrom, ha nem iszom. A mámor jót tesz, legalább addig,

amíg tart. Elkéredzkedtem már vagy tízszer, de hiába. Senki sem akar idejönni, mert híre van ám a komáromi vízibörtönnek és a sok nyavalyának, amely innen kel útra.

Legjobb volna elárasztani vízzel az egészet, aztán csend lenne. Minek tartogatják itt ezt a sok foglyot? Engedjék szélnek, vagy gyújtsák rájuk a tetőt. De jó volna egy korsó sör – tette hozzá –, ég a szájpadlásom, a torkom, a gyomrom.

– Tejet igyál és ne sört – tanácsolta szerényen az építőmester.

Rekedt nevetés volt rá a válasz.

– Tejet? Megbolondultál, János? Pólyáskoromban ittam utoljára.

– Látod, olyan valaki kellene mellém, aki így vigyáz rám. Szavamra mondom, soha nem lennék beteg. Te tán tejjel kúrálod magad?

– A tej jó ital. Attól nem fáj se a fejem, se a hasam. De hát miért hívattál? Mi volna az, amihez a tanácsomat ki akarod kérni? – tért a tárgyra Hölbling, mert látta, hogy ha el nem kezdi, a parancsnok sohasem fog róla beszélni.

– Az úgy tárgytalan, Jánoskám. Azt nem lehet csak úgy néhány szóval elmondani. Ide olyan ember kell, aki felméri ezt a bűnbarlangot és át nézi töviről hegyire. Csakhogy erre meg nem alkalmas az olyan valaki, akit várnak Budán.

– Akkor felesleges az ittlétem – állt fel Hölbling. – Megyek. Még estére otthon is lehetek.

Dvoracsek földhöz vágta a vizeskendőt és egyszoribe felugrott.

– Mi, talán el akarsz menni? Megbolondultál? Egészen megbolondultál, galambocskám? Jössz és már még? Olyan nincs. Ha hosszabb

ideig nem is maradsz, de egy hétig csak nem mégy el? Könyörülj meg rajtam – és rimánkodott, kis híja, hogy el nem sírta magát.

Vörös orra bibircsókos volt és az ajka kék. Haja a homlokába hullott és keze remegett, amíg beszélt.

Hölbling látta, hogy olyan iszákos ül előtte, aki külön világban él már és akinek hiába beszélnek.

– Feleséged itt él veled? – kérdezte aztán tőle, mert nem szerette a síró férfiakat. De bár ne kérdezte volna, mert ahogy kimondta, máris tele volt Dvoracsek szeme könnyel.

– Hát nem tudod barátocskám, hogy meghalt? Már két éve, hogy özvegységre jutottam. Elvitte a himlő. Elvitte szegénykémet.

Hölbling nem akart hinni a szemének. Dvoracsek híres volt féktelen vadságáról, és íme, most folyton a könnyeivel küzd.

– De erre a fájdalomra inni kell – jelentette ki aztán. – Kell, ha mondom!

Meglóbálta a csengettyűt, mely előtte feküdt az asztalon. Az ajtónálló belépett.

– Sört hozzak, kapitány úr?

– Azt, fiam. De siess, mert úgy kiszáradt a torkom, mintha tűzvész lett volna benne.

A legény akkora kancsó seritallal tért vissza, hogy vödörnek is beillett volna.

– No, látod, ez majd meggyógyít. Bort serrel, sert borral, kutyaharapást meg a kutya szőrével kell gyógyítani.

Ittak. A nap besütött a nyitott ablakon, melyeken karvastagságú rácsok éktelenkedtek.

No látod, barátocskám, mindjárt jobban érzem magam, hogy van bennem valami – mondta és újra töltött.

– Hallom, hogy itt Komáromban nem szabad pipázni – szölt Hölbling selmeci pipáját előhúzza a zsebéből. – Mi lenne mégis, ha rágyújtanék?

Dvoracsek legyintett:

– Itt szívhatsz, ha akarsz. Itt én parancsolok és nem azok a kopaszfejűek. Bolond az, kérélek, mind. Egynek sincs rendes esze. A legszebb lányokat és legényeket, akik még megmaradtak ebben a harcos világban, saját maguk öldösik meg és űzik ki a városból. Nem marad itt idővel más, csak a férgese, meg a nyavalyása.

János mester rábólintott:

– Tegnap meggyőződtem róla. Felháborító volt.

– No, látod. Ha itt élnél, te is leinnád magad és olyannak látnád a világot, mint ők. Folyton isznak, aztán részegen ítékeznek.

Nem ismernek kíméletet. Csak ülnek, bámulnak és úgy osztogatják a halált, mintha az életadásban is urak lennének. Tegnap például csúffá tettek egy Csengettyűs Zsuzsa nevű lányt, megverték, megbélyegezték, aztán hitese vőlegényével, akit egy életre nyomorékká tettek, kiűzték a városból. És nincs, aki vétót mondana. Vérben szeretnének fürödni, már annyira mennek. Szegény Csengettyűsné árván maradt. Nem volt senkije, csak ez a lánya. Az kereste a kenyerét neki is. Most aztán a polgárság nyakára ragad az öregasszony is. Tartsák el ők, ha ilyen ítéletet hoznak. Se vége, se hossza az ehhez hasonló ítéleteknek. Ja, barátocskám, a város kivívta magának a pallosjogot. Ez fontosabb volt nekik minden egyébnél. Égetni, nyakaztatni, pellengérré állítani télen, nyáron, évről évre.

Újra ivott, aztán a kardja után nyúlt és felkötötte.
– Gyere, nézzünk széjjel! Gazda szeme hizlalja az ökröt, hadd hízzanak, ha látnak – gurgulázta, de már nevetve.

Olyan volt, mint az áprilisi időjárás. Hol sírt, hol meg nevetett.

A kezébe korbácsot vett s csizmaszárát verdesve kisétált az udvarra.

– Ez itt az előudvar – magyarázta a korbáccsal félkört formálva.

A katonaság mellett most már néhány megbízhatóbb foglyot is itt kell elhelyeznünk, mert beljebb már nem férnek el.

– Strickmeister Max a megbízhatóbbak közé tartozik? – kérdezte Hölbling, aki még mindig maga előtt látta a haramiát.

– Ismered?

– Csak úgy látásból.

– Ha beszélni akarsz vele, felkereshetjük.

Hölbling tiltakozva emelte fel a kezét:

– Sőt. Azt akarom, hogy ne találkozzunk. Neki sem volna kellemes.

– No, majd elkerüljük a kvartélyát.

– Mennyi időre ítélték el? – kérdezte Höbling.

– Jó pár évet kapott, hogy mennyit, nem tudom. Mindenesetre jól járt, mert könnyen fejét vehették volna.

Kürtszó hallatszott, majd távolabb dobot vert valaki.

Az őrség felállt, hogy üdvözölje a parancsnokot.

Az előudvarból széles bástyakapun keresztül a vízivárba léptek. Itt verte a dobot az őrség egyik embere.

Dvoracsek megállt, végignézett a katonákon. A dobos elhallgatott.

Hölbling körültekintett.

Ez volt hát a híres vízivár. Nagyrészt a föld alatt épült. Vastag falait a Duna vize mosta, úgy-hogy a szökés szinte lehetetlen volt. A sáncárkokat szalma fedte és azok is rabokkal voltak tele. Egymás mellett ültek, feküdtek. A dobszóra egyesek felálltak, de sokan fekvé maradtak, mintha nem is hallották volna. Arcukról leritt a belső szenvedések mérhetetlen nagysága. Eltompult lelkiviláguk már nem eszmélt fel semmiféle figyelmeztető szóra.

Dvoracsek előtt egy őrmester haladt és utat nyitott, mert még az út is rabokkal volt tele.

Hölbling szédült.

– Én legszívesebben visszamennék – mondta és megérintette a parancsnok vállát.

– Ha már itt vagyunk, akkor végig kell menni – válaszolta nevetve Dvoracsek. – Ez hozzátartozik a regulához.

És Hölbling ment, teremről teremre, pincéből pincébe, míg végül újra a bástyán álltak. Friss levegő csapott az arcukba és áldott napsugár.

A szomszéd szigeten virágba borultan álltak a fák és az élet szépségéről regélt minden. János mester legszívesebben csónakba ugrott volna, hogy ne kelljen visszatérnie a szörnyű úton.

A parancsnok lemutatott a falakra:

– Itt kellene a munkát elkezdeni. A víz lassan kimossa a köveket. Dúl össze minden.

Hölbling csak nézte, nézte, de tudta, hogy ő itt építeni sohase fog. Bólintott. Majd így szólt:

– Hát bizony kellene. Siralmas állapotban van itt minden. Csakhogy rengeteg pénz kell ide. Annyit tán meg sem érne Komárom vára. A császár pénztárcája pedig üres és nincs, aki megtöltse. Barátom, Bécsből még Budára sem kapunk pénzt, akkor hogy gondolod, hogy Komáromra telne!

– Vannak itt még, akik megtölthetnék a császár kincseskamráját! – szolt ingerülten Dvoracsek. – A magyar föld kimeríthetetlen. Az úri portákon nagy még a jólét, erre feljebb, Túróban is akadnak még csörgedező vagyonok.

– Hála Istennek, hogy még akadnak – szakította félbe Hölbling. – De azt hiszed, azért csörgedeznek, hogy a császár teleszívhassa magát? Mit háborúskodnak folyton?

– Látod, ez az! Egyszer már békét kellene csinálni, hogy az emberek kipihenhessék magukat. Okos ember vagy te, kőműves, azt régóta tudom, csak az a baj, hogy nem téged kérdeznek meg.

Dvoracsek lassan továbbindult a széles falon.

– Nem a börtönön megyünk keresztül, itt fent a falon jobb a levegő.

– A levegő jobb, de a járás, annál rosszabb. Miért nem hozatod rendbe legalább ezt? – kérdezte Hölbling. – Hiszen semmibe se kerülne. Kő van elég, csak vissza kellene tenni a helyére.

– Az nem elég, barátocskám! Mész is kell, meg fuvar, az pedig pénzbe kerül. Én meg csak annyi pénz kapok, hogy egy rabra naponta egy krajcár esik. Ebből nem telik mészre, fuvarra, hiszen így is éhen fordul fel a fele. Nézd csak meg a halottaskamrát. Mindennap tízen-tizenötven fekszenek benne.

– Elhiszem, csak ne mutasd – tiltakozott Hölbling. – A halálból és a nyomorúságból épp eleget láttam. Azt hittem, hogy itt jobb világ van, mint Budán és most csak azt mondhatom, hogy itt még szomorúbb az élet. Szűkebb helyre van beprésselve a nyomor, mint nálunk.

A kapukhoz értek. Az őr kitárta az egyiket és tisztelgett.

– Ebédre, remélem, nálam maradsz? – kérdezte a parancsnok. – Meghívom az ítélőbírakat is, hallgasd majd meg, milyen nyugodtan beszélnek. Mintha ők lennének élet és halál urai.

– Nem akarok hóhérokkal megismerkedni – válaszolta a másik. – A végén még verekedés lenne belőle, aztán a következő héten én is a pellengéren állnék. Nem, köszönöm, ehhez egyenlőre még semmi kedvem.

– Nem ártana nekik, ha valaki szemükbe vágná az igazságot.

– Mondja a szemükbe a császár, vagy te. A császárt te képviseled itt. Nyisd ki hát a szádát. Nekem azzal vágnának vissza, hogy prédikáljak otthon, ne rontsam itt a jó erkölcsöket.

– Hát nem maradsz itt ebédre?

– De itt maradok, pajtás, csak arra kérlek, hogy ne hívj meg kívülem senkit. Délután aztán hazamegyek. Ha egyszer elvetődsz Budára, látogass meg, örülni fogok.

Hölbling alig várta, hogy szabaduljon innen. Ez a hely nem neki való. Ő a nagy, tágas látókört szerette. A lehetőségeket. Itt pedig dióhéjban, mint pondrók forgolódtak az események.

Ebéd után Dvoracsek Vojtech hiába tartóztatta, nem maradt. Érezte, hogy egy titkos kéz

taszítja. Tán Strickmeister közelsége is közrejátszott, ki tudná azt biztosan. Lóra kapott és elindult hazafelé.

– Estére Esztergomban leszek és holnap délből Budán – mondogatta magában, növekvő jókedvvel.

A szép idő még mindig tartott és a néptelen országúton békés csend pihent. Mintha ebéd utáni álmát aludta volna a hegy és a mező, olyan halk neszek úsztak a derült ég alatt.

A város régen elmaradt mögötte, de ő egyszer sem nézett hátra. Még a kéményeiből felszálló füstöt sem akarta látni.

A ló békésen poroszkált és ő elszundított a nyeregben. A sok belső izgalom és a rossz éjszaka most éreztette hatását. Egyszer csak arra ébredt, hogy a lova megállt.

Két ember feküdt az útszélen. Egy férfi és egy nő. Rájuk köszöntött. – Adjon Isten! – mondta és várt. De mintha nem vették volna észre, egyikük sem válaszolt. – Csak nem halottak? – hökkent meg és leszállva lováról, közelebb lépett hozzájuk.

Megérintette az egyiket. Az felriadt és az örültek tekintetével meredt rá.

– Ne bántson! – sikoltotta.

– Csengettyűs Zsuzsanna – mondta halkán a férfi és leguggolt hozzá.

A nő rettegve húzódott előle. Tágra nyitott szemében félelem tükröződött.

– Ne féljen tőlem, Csengettyűs Zsuzsanna – bátorította Hölbling. – Jóbarátod vagyok.

Ekkor már a férfi is, ki mellette feküdt a sardó gyepen, felemelte halványsárga arcát és me-reven nézett a hang irányába.

Te se félj, Dobos András. Mától fogva a testvéred vagyok.

A férfi erőtlenül hanyatlott hátra. Összevert teste csupa seb volt, csonka karjából egyre szivárgott a vér, noha a hóhér tüzes vassal megpörkölte a sebét, hogy ki ne csurogjon a vére egészen.

Megsimogatta őket, mint egykor a szamaritánus az útszélen fekvő beteget. Nem volt nála olaj, amivel fájdalmaikat enyhíthette volna, de volt bor a kulacsában és egy zacskóban néhány pogácsa, amit még Anna Mária sütött.

– Igyál, Csengettyűs Zsuzsanna – mondotta és meghatódva nyújtotta a kulacsot feléje. – Minden cseppje véreddé válik.

A nő keze remegett és a bor kiloccsant a szája szélén.

– Majd én – mondta az építőmester. Egyik kezével átölelte a nőt, a másikkal meg szájához tartotta a kulacsot. Aztán a fekvő férfi fejét emelte fel és lassan megvitatta.

– Jó volt, ugye? – kérdezte nyájasan. – Most pedig itt van egy kis harapnivaló. Jó pogácsa, egyetek belőle, angyali kezek készítették.

A nő elvett egyet, de nem volt ereje beleharapni. Gyenge volt és halálosan fáradt.

Hölbling melléjük ült a gyepre és elgondolkodott. Mit tegyen, hogyan segítsen rajtuk? Itt nem hagyhatja őket, annyi bizonyos.

A nő homlokán éktelen seb piroslott, arcán megfagyott vérnek a csíkjai barnultak.

– Menni nem tudtok, ugye? – kérdezte. – Ülni sem?

Csengettyű Zsuzsanna a fejét rázta.

– Csupa seb mindenünk.

Kis csend következett. Dobos András eszméletlen volt és cserepes, lázas ajka értelmetlen szavakat suttogott.

– Én belovagolok a szomszéd faluba – szólalt meg később János mester – és hozok egy szekeret. Ne mozduljatok addig. A kulacsot itthagynom.

Máris nyeregbe szökkent és megsarkantyúzta lovát. A ló nem tudta mire vélni a nagy sietséget, de azért szedte a patáit, hogy csak úgy szikráztak alatta a kövek.

Hölbling arannyal fizetett. Előkotorta az egyik aranyat és odatartotta a paraszt szeme elé.

– Adj lovat és szekeret! Két embert kell visszasegíteni az életbe. Érted, két magyar embert!

A paraszt nem nagyon értette a lovas beszédjét, de az aranyát annál jobban.

Menten befogta két lovát, a szekeret jól megrakta szalmával és elindult a jelzett irányba. Hölbling otthagya a lovát, hadd pihenjen s a paraszt mellé telepedett az ülésre.

Dobos András akkor is öntudatlan lázvilágban élt, amikor a két férfi vigyázva felemelte és a szalma közé fektette. Csengettyűs Zsuzsanna azonban felsírt, ő nem volt eszméletlen, de minden kis mozdulása szörnyű kínokkal járt.

– Lassan hajts! – szólt Hölbling. – Félholtra kínzott embereket viszünk az élet kapuja elé.

A kocsi megindult és a két meggyötört teremtes most ott feküdt mozdulatlanul a lassan haladó szekér szalmáján.

Dobos András felnyögött, valahányszor zökkent a szekér, s mivel a köves, gidres-gödrös úton ugyancsak gyakran zökkent, hát bizony végignyögte az utat egész Esztergomig.

Az esztergomi ispotályban azonban nem volt hely. Úgy tele volt az is nyavalyákkal, mint a komáromi vár.

Tanácsstalanul álltak a csillagos ég alatt a tavasi éjszakában.

– Hazavinném őket Budára, de ott nem látják szívesen a magyart, különösen, ha nyavalyás.

– Márpedig én addig el nem hagyom őket, amíg talpra nem állnak – mondta Hölbling a parasztnak, aki a kocsi körül ténfergett.

A várhegy tövében rostokoltak az úton. A város aludt, csak a strázsák jártak. Vigyáztak az alvók nyugalma, hogy holmi rablónépség rá ne törjön a pihenő vásárosokra.

– Rossz helyre jöttünk – mormolta elégedetlenül az építőmester. – Maradtunk volna inkább a túlsó parton, ott hamarabb találtunk volna pihenőhelyet, mint itt, ebben a zűrzavarban.

De alig mondta ki e szavakat, a csendes, sötét úton, amelyet csak a holdvilág fénye világított meg, egy furcsa emberke bukkant fel. Törpe volt, vagy legalábbis olyasféle és sietősen a kocsi felé tartott.

– Ti jöttök Komáromból és hoztok pénteköst?

– Mink – hangzott egyszerre két ajakról a válasz.

– Akkor gyertek utánam, én majd segíték rajtatok.

– Az ispotályban hallottam felőletek és bejártam már az egész várost, míg végre rátok leltem.

Furcsa teremtménye volt az Istennek ez a kis emberke. Hegyes szakálla a derekáig ért, kétol-

dalt a füle fölött, szintén kihegyesedett a haja úgy, hogy a feje háromszögűnek látszott.

Lábán saru volt és a pantallója feszesen simult a lába szárára. Derekat bőrvöv övezte.

A szekérderekban a két beteg felnyögött, mikor a lovak elindultak a hegy felé, a szenttamási házikók közé.

Nem volt hosszú az út. Csakhamar megálltak.

– Kocsival nem férünk ám be – mondta a törpe. – Inkább kihozok egy lepedőt, abban bevihetjük őket.

A szakállas angyal eltűnt, de nemsokára újból megjelent, lepedővel a kezében.

– Vigyázva nyúljunk hozzájuk, mert tudom, hogy a péntekösökön nincs egy fikarcnyi épség.

A paraszt azonban olyan ügyetlen volt, hogy amint hozzáért Dobos Andráshoz, az úgy felordított, ahogy gyenge, kimerült tüdeje csak engedte.

– Hagyd csak – mondta –, majd beviszem én lepedő nélkül – és máris emelte. Egyik kezével a hóna alatt fogta át a vállát ott, ahol a legkevésbé volt sebes, a másikkal meg térde forgójánál és úgy vitte be a házba, hogy a beteg alig szisszent.

Aztán Csengettyűs Zsuzsannára került a sor. Őt nem kellett emelnie, meg tudott állni a lábán. Vigyázva támogatta be, mert olyan gyenge volt, mint a pára.

A paraszt megkapta az aranyát, alássan köszönte, aztán a lovak közé csapott. Hölbling azonban ott maradt. Fáradt volt, pihennie kellett.

VIII.

Csak akkor nézett szét a különös szobában, amikor már a betegek nyoszolyán feküdtek. A füstös mennyezetről olajmécscs lógott és a fal mentén tégelyek, lombikok álltak a polcokon.

A szakállas emberke már munkához is látott. Vigyázva leszedte Dobos András sebeihez tapadt ruháját, aztán meleg vízzel megmosta egész testét, majd bekente olyan átható szagú olajjal, hogy Hölbling szeme egyszerre könnyezni kezdett. Utána tejet töltött a beteg szájába, végül betakarta.

– Veled végeztem. Pihenj békében. Most rád kerül a sor, Csengettyűs Zsuzsanna. – Megmosta sebeit, bekente olajjal, tejjel megitta és aztán az olajmécscs lángjánál vizsgálgatta sebet, amely homlokát eléktelenítette.

– Ez sikerült munka volt – állapította meg a kis emberke –, de az enyém még sikerültebb lesz. Én eltüntettem homlokodról ezt a jelet, hogy az emberek újból befogadjanak maguk közé. Fájni fog, de ki kell bírnod, ha ismét meg akarod szerezni a jó híredet.

A nő alig értette a szavakat, de a figyelem fénye megcsillant a szemében.

A kis emberke nyúlós, fekete kenőcsöt hozott át a másik szobából. Egy keveset kivett belőle és rákente egy vászondarabra. A vászon éppen

olyan széles volt, mint a nő homloka, úgyhogy a kenőcs a szemöldöktől a hajáig beborította a bőr felületét. Aztán egy tiszta ruhával átkötötte a sebet és ismét lefektette a beteget.

Hölbling egész idő alatt figyelte a kis ember munkáját.

A két beteg mélységes álomba merült. A kis emberke megmosta a kezét, aztán leült az építőmester mellé és megszólalt.

– Az a kenőcs, amit a homlokára tettem, gyulladásba hozza majd azon a helyen a bőrt. Egy hét múlva lehámlik az egész és utána nőni kezd az új bőr, amely éppen olyan lesz, mint a régi. Sok szerencsétlenül segítettem már vele. Megszabadítottam őket a szégyen bélyegétől... Megboldogult édesanyám is péntekös volt. Akkor ítélték kínos szenvedésre, amikor én világra jönni készülődtem. A szégyenfa tövében születtem. Tán azért vagyok most ilyen nyomorék. Azt fogták az édesanyámra, hogy tekintetével megrontotta a bíró gyermekét. Hiába sírt, hiába tiltakozott, szégyenhalálra ítélték. Engem meg kitettek az út szélére. Ott szedett fel egy koldusbarát és magával vitt. De nem tudott tartani, hiszen neki se volt semmije. Túladott rajtam. Török asszony lett a nevelőanyám. Nagyon rosszul bánt velem, mihelyt tehettem, megszöktem tőle. Egy patikushoz kerültem inasnak, attól tanultam meg mindazt, amit most tudok.

Szája furcsa mosolyra torzult.

– A világra csúfja vagyok, de azért megbecsülnek és szeretnek. Még az érsek is velem gyógyítatja magát, ha beteg, a többi papot nem is említve. Sok olyan gyógyszerem van, aminek mások

még a hírét se hallották. A jó Isten nem hagyott el, de én sem hagyom el őt. A nevem különben Ursinus Péter.

Hölbling is megmondta a nevét és melegen megrázta a patikus jobbját.

– A költségeket majd fedezem, kedves Ursinus uram. A betegek ugyan nem hozzám tartoznak, útközben szedtem fel őket, de megfogadtam, hogy a segítségükre leszek és megteszek az érdekében mindent, mert ártatlanok. A nő anyja Komáromban él, majd értesítem, hogy a leánya jó kezekbe került.

Ursinus Péter megrázta bozontos fejét.

– A péntekösök gyógyításáért én még sohasem fogadtam el pénzt, sem ajándékot. Édesanyám emlékéért teszem, hogy annál nagyobb legyen a dicsősége a mennyországban.

Szeméből kicsordult a könny, amikor ezt mondta. Elszégyellte magát, azért sietve felkelt és egy kerek sajtot tett az asztalra, barna kenyérrel.

– Fogjon hozzá, jó mester uram! Másom nincs, mert szegény ember vagyok.

Majd egy köcsög tejet hozott és eléje tette az asztalra.

– Én már ettem, azért csak fogyasztgassa egyedül. Jó szívvel adom.

Éjfél felé járt az idő, amikor pihenni tértek. Hölbling megetette, megitatta a lovát, aztán, mivel máshol nemigen volt hely, felment a padlásra és a szénára fekve elaludt.

Reggel, mikor belépett a betegszobába, Dobos András holtan feküdt az ágyon. Nem volt a világon olyan gyógyszer, amely megtarthatta volna az életnek. Arcvonásai elsimultak, földöntú-

li békesség ömlött el rajta és a hajnali napsugár fénypázmát rajzolt a feje köré.

Csengettyűs Zsuzsanna még nem tudta a szomorú valóságot.

Lázálmai voltak és ajka értelmetlen szavakat hadart.

– Segítsen, mester uram, vigyük ki ezt a szegény halottat – mondta Ursinus Péter, ott tipegve az ágy körül. – Nem szeretném, ha társa magához térve meglátná. Majd, ha kérdezősködik felőle, azt mondom neki, hogy elvitték. A szomorú valóságot lesz még ideje megtudni akkor, ha már jobban lesz.

Dobos Andrást rendjén, módján eltemették. Még papot is hívtak, hogy ne legyen panasza emiatt az Úr Isten előtt.

– Néhány nap múlva eljövök, vagy küldök valakit – mondta Hölbling és kezét nyújtotta búcsúzóul Ursinus uramnak. – Engem hív a munka, nincs időm tovább maradni.

Ursinus uram nem tartóztatta, csak úgy gyorsszerrel egy darabig elkísérte, aztán visszafordult, Hölbling pedig lassan poroszkálva megindult Buda vára felé.

IX.

Régen volt a budaiaknak olyan jó napjuk, mint az, amikor lejött Bécsből a császári rendelet, mely szigorúan megtiltotta, hogy katonaeMBER Budán polgári házban lakjék.

„A garázda katonanépség állandóan békétlenséget szít a polgárság körében és ez verekedésre, háborúskodásra ad alkalmat. Elrendeljük azért, hogy az elkészült új kaszárnya legyen ezen túl a lakóhelyük és az esti dobszó után az őrségen kívül egy katona sem mutatkozhat az utcán.”

Így szavalta a hírt Bösinger a „Sündisznóban”. Boldog volt, nem kellett többé félnie, hogy részeg katonák megtámadják, amikor este hazafelé megy, vagy rátörnek a lakásában és neki a padlásra kell menekülnie, ha kedves az élete.

Örömnép volt Budán. Az új kaszárnya új életet ígért és reménymécseket gyújtott a szomorú emberi szívekben.

– Báró Frankenburg várparancsnok úr ömél-tósága többé nem tér vissza – folytatta Bösinger. – Bécsben tartották. Hát csak tartsák és legyenek olyan boldogok vele, mint amilyenek most mi vagyunk. Még nem tudom, hogy ki lesz a helyettese, de úgy hírlik, hogy egy tábornok, név szerint báró Pfeffershoven. De akárki lesz is, vegye tudomásul, hogy nekünk, budai polgároknak, nem

fog parancsolni. Az adót mi fizetjük, a katonát mi tartjuk el, hát akkor jogunk van a szánkat is kinyitni! És ha mellém álltok, úgy, mint Ungerrel szemben tettétek, akkor legyőzzük azt, aki velünk ujjat mer húzni, akár kamarainspektor, akár várparancsnok.

– Ez mind nagyon szép és jó – hallatszott ekkor az egyik sarokasztaltól –, de még szebb volna, ha elszámolnál már végre a Szentháromság pénzével.

A közbeszóló Sautermeister volt, a kereskedő, akiről mindenki tudta, hogy polgármester akar lenni.

Bössinger nevetős kedve egyszeribe vészes haraggá változott. Felkapta a cserépkorsót és úgy vágta Sautermeister felé, hogy ha nem bújik hirtelen az asztal alá, tán szét is loccsantja a fejét.

A polgármestert lefogták a barátai.

Sautermeisternek se kellett több. Talpraállt, átugrott az asztalon és nekirohant Bössingernek.

– Az én pénzem is ott van, meg sok más emberé! – ordította. – Jogom van hát érdeklődni a sorsa felől. Ne vagdoss korsókat a falhoz, hanem vedd elő a pénztárkönyvet és a pénzt! Akkor majd nem fogunk folyton elszámolást követelni.

A nyitott ablakon valaki bekiáltott.

– Jön a török!

A veszekedők egy pillanatra elhallgattak, annyi rémség volt ebben a szóban.

Az ablakban Hölbling állt és nevetett.

– A lármátok kihallatszik az utcára és a nép nevet rajtatok. Csak üssétek egymást, de kicsit halkabban, vagy legalább hajtsátok be az ablaktáblákat.

Bösinger nem tehetett mást, hát nevetni kezdett.

– Gyere be, kőműves – kiáltott feléje – és tégy igazságot.

– Most nem érek rá, polgármester uram. Ma vasárnap van és felvettem az ünneplő ruhámat. – Azzal megemelintette kürtös nemezkalapját.

A jezsuiták kolostorának tövében, a temető fala mellett, ösvény húzódott a hegyoldalban. Rendszerint ezen sietett lefelé a partra. A hegyet megkerülni hosszabb út lett volna.

A molnáréknél már várták. Anna Mária legdíszebb háziruháját vette fel és arca izzott a belső hévtől.

Hölbling a legboldogabb óráit élte itt, amióta megismerte a leányt. Ha jött, a leány már nem bújt el úgy, mint az első alkalommal. Melléje telepedett és kézimunkát vett a kezébe, mert csak úgy tétlenül a világ minden kincséért se ült volna.

Anyja se tűrte, hogy csak a levegőt nézze. Rászólt mindjárt, mert a házban mindig szükség volt kézimunkára, amit más nem készíthetett el, csak a leány. Bánkódtak is eleget az olyan családban, ahol nem volt lány a gyerekek között. A fiú az verekedett kiskorától kezdve, ha pedig megállt már a saját lábán, akkor világgá ment, mesterséget tanulni, és mire visszajött, megereszkedett a szakálla, meglett ember volt, feleség után nézett, családot akart alapítani maga is. De a lány, amíg csak feleségül nem kérték, otthon ült. Márpedig sokat nem vitt el, otthon maradt és dolgozott, mint hűséges cselédke. Még csak nem is szólhatott semmit, mert a szemére vetették, hogy hát miért nem voltál szemesebb.

Hölbling ilyenkor nyáron csatos cipőt hordott és vékony német posztónadrágot, mely térdén alul összeszűkülte és lábának formáját szabadon hagyta. Zubbonya jóval derékon alul ért és olyan sárga volt, mint a frissen sült zsemlye. Kalapja csonkakúphoz volt hasonló, melyet széles, kemény nemezlap körített, a kor divatja szerint. Sötétbarna haja vállát verte. Sűrű szemöldöke kissé erélyesen keretezte sötétkék szempárját. Hegyes kecskeszakála volt és sasívelésű orra. Komoly férfiarca egy nőnek eszményképe lehetett. Szép ember volt, de legszebb akkor, amikor nevetett. Fehér fogai ragyogtak kissé nagy szájában és hangja olyan mélyen zengett, mint az orgona.

Aki ránézett, első pillanatban azt hitte, hogy szigorú és kegyetlen ember lehet. Ha elgondolkodott, akkor a homlokán összegyűrődtek a ráncok és két szemöldöke – mintha külön életük lett volna – hol összeszaladt, hol meg kisimult. De mikor szóltak hozzá, akkor egyszerre elröpült arcáról a komoly vonás és olyan derült lett, mint egy gyerek.

Az ilyen embert csak szeretni vagy gyűlölni lehet. Valóban úgy is volt. Sokan rajongásig szerették, de sokan halálos gyűlölettel álltak vele szemben. Hogy miért, maguk se tudták. Gyűlöltek, és ha rosszat lehetett rá mondani, versengve iparkodtak túltenni egymáson.

Ő nem törődött egyikükkel sem, élte a maga csendes, zárkózott életét és hagyott élni másokat is. Nem kért senkitől semmit, de mindenkinek adott, aki hozzá fordult segítségért. Ezer szerencséje volt, hogy a szívét elrejtette Isten és csak a cselekedeteiben engedte megmutatni, mert még azt is elajándékozta volna.

– Nem hallott valami hírt Csengettyűs Zsuzsannáról? – kérdezte a lány, kézimunkája fölé hajolva.

Hölbling a pipáját tömködté, finom latakia dohánnyal, és bólintott.

– Jött a hír, de nem a legjobb. A sok bajhoz még egy új is járult. Azon az éjszakán, amikor kint feküdtek az országút szélén, megfázott és most belső gyulladása van. Ursinus azt üzeni, hogy az elsőből kigyógyítja, de hogy a másodikból sikerülni fog-e, azért nem áll jól.

– Szegény Zsuzska, drágán fizette meg, hogy könnyelműen meghagyta magát csókolni attól a szegény, most már csendesen pihenő Dobos Andrásról.

– Ki hitte volna, hogy akkor leselkedik rájuk a halál.

Tüzet csiholt és meggyújtotta a pipáját. Aztán folytatta lassan, elgondolkodva, nagy füstfelhőt fújva a lámpa felé.

– Tudja Anna Mária, az a komáromi sziget nagyon szép ám. Sok benne a bimbózó vadrózsa. A partja tele van lápi liliommal, réti fűvel, vízi virággal. Ott nő a bozontos üstökű vadkomló és a kampóslevelű hollófűz. Beljebb óriási topolyfák nyúlnak az ég felé, a tövükben meg kökény és galagonyabokrok játszadoznak a napsugárral.

Anna Mária kezében megállt a tű, úgy figyelt János mester szavaira.

– Szemben vele terpeszkedik a börtön, a halál birodalma. De arról nem tudnak a szigeti méhek, sem a pacsirták, amelyek olyan boldogok lehetnek ott, mint őszüleik voltak a paradicsomkertben.

Anna Mária felemelte tekintetét és mosolygott. Úgy nézett a férfire.

– Beszéljen tovább, olyan jó hallgatni magát.

Hölbling hátradőlt a székén és úgy viszonzotta a leány pillantását. Kis selmecije melegítette a tenyerét, szívét meg az a jóságos érzés, ami nyiladozott benne, ahogy a molnárlányt elnézte.

– Én azt hiszem, ha mi ketten ott lettünk volna a komáromi szigeten és fülemülefészek lett volna a fejünk fölött, most talán már én is halott lennék és a maga homlokára, Anna Mária, rá lenne sütvé az átkozottság bélyege.

A lány lesütötte a szemét és újra öltögetni kezdett.

– Ha én lennék a császár, eltiltanám ezt a barbár szokást – suttopta.

– A császár vak és süket. Azt mondják, még nyáron is fűtenek a szobájában. A tanácsadói meg örülnek, ha a magyar önmagát irtja és pusztítja. Komáromban meg különösen. Az egyik katolikus, a másik meg protestáns igéket hirdet és úgy fejbe verik egymást, hogy mind a ketten arról koldulnak.

– De tudja-e, hogy kit láttam ott? No, találja ki!

A tű megint megállt az ölébe hanyatló kezében és a lány tekintete lassan az építőmester arcára tévedt.

– Nem tudom, hogy kit láthatott ott, akit én ismerek.

A férfi nem állta soká a lány tekintetét, az abroszra nézett.

– Megvasalva láttam Strickmeister Maxot. Megismert és egész testében remegett.

Anna Mária szemében a kíváncsiskodó mosolyt ijedt félelem váltotta fel.

– Hát él még az a gonosz ember?

Hölbling bólintott.

– Él és reméli, hogy egyszer kiszabadul. Olyan jól viselkedik, hogy Dvoracsek kivételes elbánásban részesíti.

– Egy nap majd biztosan lekerül kezéről a bilincs és akkor őkegyelme útra fog kelni. Azt hiszem, hogy mi még találkozunk.

Anna Mária olyan volt már, mint a fal. Egész vére a szívébe szaladt. Oda, ahol Hölbling János már bíborbársony trónuson ült.

– Azt hiszi, hogy bosszút fog állni? – kérdezte a félelemtől árnyékolt hangon a lány.

– Bizonyára az jár az eszében. Igaz, engem okolhat mindenért, ami vele történt, mert ha akkor nem vagyok ott, a piactéren, még ma is szabadon garázdálkodnék. De nem félek. Érzem, hogy én akkor ott az Isten eszköze voltam. Nem akartam sem a vesztét, sem rejtett vagyonát. Az igazságot szolgáltam.

Anna Mária megérintette a férfi kezét és így szólt:

– Mától kezdve mindennap imádkozni fogok, hogy Strickmeister Max ne árthasson magának. A bizánci Mária, amit adott, meg fogja védeni magát.

A kis érem halvány fénnel csillogott a lány mellén és Hölbling szívéből tovaszállt minden baljós sejtelem. Egyedül ültek a szobában. Gerer felment a várba egy kicsit politizálni. Szenátorválasztásra készültek, ő pedig, ha nyíltan nem is, de titokban pályázott az egyik állásra. Emelte volna a tekintélyét. Sokszor mondogatta magában, mi-

kor éjjel került az álom: Gerer Szebaldus szenátor! – Olyan jó volt kimondani, de csak magában merte. Mások előtt még célozgatni sem mert rá. Egyszer valaki beledobta a nevét a vitába és akkor ő nyomban tiltakozni kezdett: Hová gondolnak, ő a szenátorságból nem élne meg, neki a malma a mindene. Az reggeltől estig leköti, hogy tudna ő még a szenátori gondokkal is megbirkózni! Már régen másról beszéltek, de ő még mindig tiltakozott. Otthon aztán elmondta, hogy mit akartak belőle csinálni. Szenátort! – De nem fogadtam el. Nekem fontosabb a molnárságom, mint ott fent a veszekedés. Így is kijut belőle elég.

De azért rágta őt a kukac. Szerette volna, ha nekimennek, úgy, mint annak idején Ungernek, a szatócsnak, amikor az húzódkodott a polgármesterségtől! De az ő nevét többé nem vetette fel senki, hagyták, hogy eltűnjön, mint a tóba dobott kő. És azóta valahányszor csak felment, mindig leste, hogy valaki a jó barátai közül újból bedobja a nevét a vitába, de sajnos, senkinek sem jutott az eszébe.

A nagymama a másik szobában szundikált és hosszúkat köhögött. Gererné meg beült a templomba és addig imádkozott, amíg csak a vacsora ideje el nem érkezett. Így hát ők ketten nyugodtan ülhettek a mestergerendás, búboskemencés szobában, senki sem háborgatta őket.

Hölbling másról kezdett beszélni. Strickmeister Max nem volt vasárnap délutánra való.

– Végre megkaptam a telket – mondta már derültebben. – Az Olasz utcában jelölték ki.

– Úri fertály – válaszolta halkán Anna Mária.

– Először az ötvösök utcájában akartak adni, de én nem fogadtam el. Eldugott, rossz levegőjű sikátor az. Sok idő beletelik, amíg rendes utca lesz belőle. Ha pedig már letelepedek és belépek a budai polgárok sorába, akkor az elsők között akarok lenni. A mostani telken ugyan sok munka lesz, amíg rendbe hozom, de van időm. A rajta lévő ház hasznavehetetlen, azt előbb tövig le kell rombolnom és csak aztán kezdhetek újat építeni. De ha elkészül, merem állítani, hogy az Olasz utcának a legszebb háza lesz. Gondolatban már szinte látom. Bejárata az Olasz utcából lesz és remek kilátás nyílik majd belőle a budai szőlőhegyekre.

Anna Mária újból kézimunkája fölé hajolt, de a tű sehogy sem akart úgy engedelmeskedni, mint máskor. Hamis öltéseket csinált, mind fel kellett fejteni. Mert olyan dolgokról beszélt ma János mester, hogy teljesen kiemelte őt a rendes, nyugodt hangulatából.

– Emeletesre építem – folytatta ábrándozását a férfi. – A földszinten lesznek az istállók és a cselédlakások, az emeleten meg az iroda és a lakásom. Aztán, ha minden meglesz, akkor meg-nősülök. Megkérem egy kedves leányzó kezét, és ha az elfogadja az enyémet, akkor elértem életem célját.

Anna Mária felszisszent. A tű beleszaladt az ujjába.

– Nagyon ügyetlen vagyok – mentegetőzött és ajkához szorította vérző ujjacskáját.

Gerer molnár köhögése hallatszott a pitvarból.

– Itt a papa – szolt a lány és letéve kézimunkáját, elébe sietett.

Gerer ragyogó arccal lépett a szobába. Csak úgy sugárzott róla a jóság. Látszott, hogy a kelle-ténél mélyebben nézett a pohár fenekére.

– Mi újság a közügyekben? – kérdezte Hölbling, amikor Gerer leült közéjük az asztal mellé.

– Úgy hallom, hogy a bécsi udvari kamara megelégette a rácokat Budán. Egy részüket ki szeretné telepíteni a kun pusztákra, a kereskedőket meg Pestre, ahol saját bíráik botja alatt élhetnének.

– Hát ez okos dolog volna – hagyta helyben Hölbling.

– Igen ám – folytatta Gerer –, csakhogy a rácoknak is van ám eszük és nem hagyják magukat. Azt mondják, előbb kellett volna figyelmeztetést kapniuk, nem most, amikor már felépítették házaikat és beültették jó piros szőlővel a budai hegyeket. Ők bizony nem mennek sem a kun pusztákra, sem pedig Pestre. Ha már el kell menniük – úgy mondják –, akkor inkább Törökországba mennek, mint arra a sáros, piszkos, árvizes Pestre.

– Mióta lettél ilyen nagy rácbarát, papa? – kérdezte Anna Mária mosolyogva.

– Amióta a kadarkájukat iszom. Olyan finom bor az, lányom, hogy emiatt minden gonoszáguk megbocsáttatik nekik. Meg aztán ki hordaná fel a vizet a hegyre, ha nem ők?

– Akadna még magyar ember, aki megtenné – jegyzete meg az építőmester.

Gerer mutatóujjával megbökdöste a levegőt:

– Nem ismeri kegyelmed a magyarokat. Nehezen akadna köztük olyan, aki jószántából németet szolgálna. Még mérget kevernének a vízbe.

– Ugyan, ugyan, már hogy mondhat ilyet, jó Gerer uram?... Én még sohasem hallottam, hogy

a magyar méregkeverő nép lenne. A rác sokkal inkább.

– Nem találkozott még akkor dühös magyarokkal, Hölbling uram – válaszolta a molnár.

– Kíváncsi volnék, hogy vajon Gerer uram nem lenne-e dühös, ha a katonák elvonnák a malomát, elkönfiskálnák a vagyonát, ráadásul meg még jól megvernék és végül bezárnák?! – mondta nevetve Hölbling, úgyszólván szép fehér fogai kivillantak piros ajkai közül.

Gerer nem tudott mit válaszolni, csak hümmögött.

– Igaz, igaz – töredezett ki belőle végül a beismerés. – Nehéz itt eligazodni. – Valahol hiba van a kréta körül.

– Én nem vagyok magyar ember – folytatta Hölbling –, de ha velem idegenek ezt csinálták volna a saját házában, amit itt velük tesznek, én azt hiszem, már rég elhagyott volna a béketűrés.

– Ez a tartományok sorsa kerek e világon mindenütt – állapította meg egykedvűen Gerer.

– De Magyarország nem tartomány. Ha a fej közös is, még ebből nem következik, hogy szolgátságban éljenek.

– Kollonics, meg a sok generális azonban ezt következteti belőle. És akaratukat keresztül is hajtják – erősködött a molnár.

– Addig még sok vér fog itt folyni mindkét részen, és nem biztos, hogy a győzők oldalán lesz az igazság.

Anna Mária hallgatott. Nőnek nem illett beleszólni a férfiak beszédjébe, különösen, ha ilyen komoly dologról folyt a vita.

Szerencsére nem folytathatták a beszélgetést, mert vendég érkezett. Hirtelendy Gábor jelent meg az ajtóban.

– Lépj csak beljebb, te kis magyar – mondta Gerer csupa jóindulattal.

Gábor gyerek zavartan forgatta kezében posztósapkáját. Nem nagyon mert beljebb kerülni. Legszívesebben ott az ajtóban adta volna elő kérését.

Hölbling hozzálépett és felemelte az állát, hogy arcát jobban láthassa.

– Lám, egészen megfeledkeztem rólad – mondta sajnálkozva. – De látom, hogy a medve mancsának alig van már nyoma a képeden.

Szép fiúarca volt. Még lányos egy kicsit. Szeme ártatlan és nézésében lappangott valami az ijedt őz tekintetéből.

– Soká voltál beteg?

– Nehezen gyógyult, mert tépett seb volt – suttogta a fiú –, de most már, hála Istennek, jól vagyok.

Hölbling megsimogatta az arcát. Jólesett neki szeretetét simogatásba önteni. A fiú lesütötte szemét, mintha szégyellte volna magát.

Kopott saru volt a lábán és nadrágját foltok tarkították. Meglátszott rajta, hogy szegény öregek viselik gondját.

– No, mi járatban vagy? – kérdezte tőle és beljebb húzta a szobába.

– Nevelőapám tiszteletét küldi Gerer úrnak és azt üzeni, hogy beteg és fekszik. Nagyon gyötri a köhögés és a forró láz.

– Jókor jöttél – válaszolta Gerer –, ma éppen adakozó kedvem van. Majd küldök neki egy kis lisztet, darát, kalácsot.

A fiú bólogatott és látható öröm rajzott az arcán.

– Nagyon jó lesz, mert még ma nem ettünk – mondta. – Ne tessék haragudni, hogy mindig csak kérni jövünk, de ígérem, ha majd nagy leszek és keresni fogok, mindent visszafizetek, amivel rajtunk segített a jó Gerer úr!

– Elhallgass mindjárt, te gyerek! Ne hálálkodj! – szólt rá a molnár színlelt haraggal. De érződött a hangján, hogy tetszik neki a fiú fogadkozása. – Én azért adok, hogy soha ne kelljen mástól kapnom.

Anna Mária már ki is ment a kamrába, hogy elkészítse a csomagot.

– Aztán mi leszel, ha megnősz? – kérdezte Hölbling.

A fiú újra forgatni kezdte sapkáját és oldalt biccentette a fejét:

– Kőfaragó vagy kőműves szeretnék lenni.

Hölbling elmosolyodott:

– Ezt már szeretem! – mondta. – Ezennel kinevezlek inasomnak. Munkát ugyan még nem tudok adni, de mától kezdve én ruházlak és arról is gondoskodom, hogy ne éhezzen. Aztán írni, olvasni tudsz-e?

– Tudok – hangzott a válasz. – A jezsuita atyák iskolájába járok. Az íráson, olvasáson már régen túl vagyunk. Már aritmetikát tanulunk és Vergiliust olvassuk.

Gerer ide-oda himbálta vörös fejét:

– Hogy miket nem nyomkodnak most az ilyen gyerekfejekbe azok a papok! Aritmetika, hát az mi? Meg Vergilius! Én is jártam valamikor iskolába, de ott nem tanítottak minket ilyen bolondságokra. Megtanultunk írni, olvasni és szá-

molni, azzal vége. Minek több? És mondja valaki, hogy nem vagyok jó molnár?

– Molnárnak kitűnő – válaszolta nevetve az építőmester –, de annál rosszabb lenne mérnöknek vagy orvosnak. Aki egy nagy házat épít, vagy templomot, annak nem elég, ha csak számolni tud.

– De hát ebből a gyerekből nem lesz se mérnök, se orvos!

– Azt nem tudhatjuk – válaszolta János mester. – De miért ne lehetne? Ha szorgalmas és ügyes, ha jól fog a feje, akkor magam fogom erre a pályára segíteni. Bár én tanulhattam volna mérnökséget, akkor most könnyebben beszélnek! Nem kerülnének mindig elém holmi Venerio Ceresolák, csak azért, mert ők többet tanultak, mint én és nagyobb tekintélyük van a tanács urai előtt. Nem tudnak azok többet nálam. Én a tudásomat alapos mesterektől szereztem, ha nincs is akkora diplomám, mint ez az asztallap. De hát a tudás manapság másodrendű kérdés, fontosabb az, hogy ki áll mögötte.

Anna Mária megrakott kosárral tért vissza.

– Azt hiszem, ez elég lesz nektek egy időre – mondta és a nehéz kosarat letette a földre.

– Elbírod, Gábor? – kérdezte Hölbling, hol a kosárra, hol meg a nyurga fiúra pillantva.

– Majd csak menni fog – válaszolta a gyerek lángoló arccal.

– No, emeld meg!

A Hirtelendy-gyerek felemelte a kosarat és feszülő inakkal állt vele egyhelyben.

– Elbírom – mondta, de közben a medve mancsának nyomai élesen kirajzolódtak a bőrén. A vékony bőrt lila színűvé festette az aláfutó vér.

– Molnárlegény egy sincs itthon. Mind a kocsmában ül ilyenkor – szólalt meg Gerer. – Velük küldtem volna fel.

Hölbling meghúzta bivalybőrből készült övét a derekán.

– Majd én segítek neked, fiam – mondta szelíden.

Elbúcsúzott Anna Máriától. Gererrel kezét fogott és már kint is volt az utcán a vállára emelt kosárral.

Hirtelendy Gábor hajadonfőtt lépkedett mellette, posztósapkáját elfelejtette a fejére tenni. Az arca tüzelt, a szeme csillogott.

Mintha álom lett volna az, ami vele történt. Őneki, az újdonsült kis inasnak, Hölbling János, a neves építőmester viszi a kosarát.

Úgy oldalról rápislogott, de szólni nem mert. A mester is hallgatott. Szótlanul haladtak a hegyre vezető úton, mely a Vízikapu felé vezetett. Emberek ültek a házak előtt a lócán és figyelték a közeledő este neszeit. Itt-ott lantot pengettek. Gyermekek játszottak az út közepén.

Olyan sietősen lépkedtek, hogy Gábor egészen kifulladt. Még szeretett volna egy-két percre pihenni, de Hölbling úgy loholt, mintha kergették volna.

Már majdnem a kapuhoz értek, amikor Hölbling hirtelen megállt és egy lendülettel letette a kosarat a földre.

Homlokáról patakozott a veríték, de nevetett:

– Elfáradtál, fiam?

– Egy kicsit megállni nem ártott volna – válaszolta lihegve a fiú. – De most már igazán én viszem tovább a kosarat.

Az építőmester úgy tett, mint aki nem hallotta az ajánlatot, tekintete már a repedezett, düledező falakon járt.

– Látod ezeket a falakat? – jegyzete meg aztán, mikor kissé kifújta magát. – Ezeket majd én fogom egyszer rendbe hozni. Nincs mérnök erefelé, aki várfalépítéshez jobban értene, mint én. Majd megmutatom én ezeknek a színestollú madaraknak, hogy én is tudok röpködni, még ha olyan szürke vagyok is, mint egy sólyom. Olyan habarcsot keverek, amelyet nem tudnak utánam csinálni. Az úgy összefogja a köveket, mint a vas-kapocs. Inkább a kő törik el, de az én habarcsom nem enged. Ez az én találmányom és a titkát nem árulom el senkinek. Ha te felnősz és mérnök lesz belőled, akkor neked megmondom. Ez lesz majd boldogulásod alapja.

Hirtelendy Gábor úgy nézett az építőmesterre, mintha nem is ember lett volna, hanem angyal, aki a földön járva láthatatlanná tette a szárnyait.

Aztán folytatták útjukat. A kapu tárva-nyitva volt, nem őrizte senki. Végimentek az üres halpiacon, ahol búzlóttek a piszkos vízzel telt dézsák, és kutyák ólálkodtak, konc után lesve.

A városháza előtt négy részeg nyögött és kiáltozott kalodába zárva:

– Az Isten irgalmára kérlek, engedjete már szabadon. Soha többé rá nem nézek a borra! – rimánkodott az egyik, akinek nyakán és homlokán kötélvastagságúra dagadtak ki az erek. Keze feje kék volt és a csuklója vérzett.

– Meghalok – nyögte a másik –, érzem már, hogy nyakamon ül a halál.

Ez megszokott kép volt. Senki se törődött a kalodában jajgató részegek óbégatásával.

Vagy nyolc-tíz részeg katona dülöngélt az út közepén. Belekötöttek mindenkibe, aki útjukba

került. Ezeket nem fogathatta el senki fia a polgárok közül, még a városbíró sem, mert katonák voltak és csak a nagyobb fegyveres erőnek voltak hajlandók engedelmeskedni.

Bössinger polgármester hiába emelt panaszt a várkapitányságon, neki gyűlt csak meg a baja. Éjjel rátörtek békés otthonára, úgy kellett elbújni, ahogy hirtelen kikelt az ágyból, ha nem akarta, hogy ott helyben agyonverjék.

Hölbling is, amikor látta, hogy jönnek, sarkon fordult és bekanyarodott a szomszédos utcába.

– A részeg katonát jobb kikerülni, fiacskám – mondta. – Mert ha kárt tesz benned, akkor azal védekezik, hogy részeg volt, ha meg a polgár üt jobban oda a kelleténél, akkor azt úgy magyarázzák, hogy megütötte a császár katonáját. Márpedig ezért kikötés, pénzbírság és a jó Isten tudja, mi jár.

Schluck molnár bágyadtan nyitotta ki a szemét, amikor Hölbling belépett a kosárral. Meglátszott rajta, hogy nemcsak a betegség gyötöri, hanem az éhség is. Schluckné a konyhából vánszorgott elő, de olyan bizonytalan léptekkel, mintha most tanulna járni.

– A jó Gerer apó küldött ám ennivalót – kiáltotta Hölbling, mert mind a ketten már csak a nagyot hallották.

Az öreg Schluck motyogott néhány szót, de olyan volt már a hangja, mint a haldokló mécses fénye.

– Majd főzök valamit – folytatta az építőmester egy székre dobva a kalapját. – Tudok én főzni is, ha kell. A magamfajta agglegény som mindent

megtanul idővel. A szükség mindenre rákényszeríti. A kutya is füvet eszik, ha nincs más.

Zubbonyát kigombolta, narancsvörös ingét feltúrta a karján és újból felkapva a kosarat, a konyhában termett. Nem telt bele egy negyedóra, már hozta is a párolgó levest, melynek finom íze, színe és kitűnő illata volt. Tojást vert belé, aztán Gábor kezébe nyomta.

– Fogd és etesd meg vele az öregeket.

Aztán ő is leült. Egy karéj kenyeret beleaprított a levesébe s mire Gábor elkészült az etetéssel, ő is készen volt.

– Most egyél te – mondta a fiúnak. – Maradt még elég a lábosban.

Aztán egy ezüst tallért tett az asztra.

– A leves ára. Ne legyetek garas nélkül, ha már olyan nagy a szükség errefelé. Majd holnap vagy holnapután megint idenézek.

Újra felvette zubbonyát, fejére nyomta kalapját, és mint aki jól végezte dolgát, kilépett a szürkülő estbe.

A Jánoshegy felől friss szellő fújdogált és tüzek fénye csillogott fel itt-ott. A rácok vacsorájukat főzték a szabadban.

Az utcák már elnéptelenedtek, az emberek mindenütt vacsorára készültek. Némelyik házból nótaszó hallatszott. Borát mérte a házigazda és ilyenkor egy hétig dáridósak voltak az esték. Ezen a helyeken olcsóbb volt a bor, mint a „Sünderisznóban”, azért a kispénzű burgerek inkább ezeket a kedélyes házi kiméréseket látogatták, mint a kocsmákat, ahol örökös volt a harc a különféle pártállású emberek között.

A fehérvári kapunál megállt és elgondolkozott. Valahogy ma sem akaródzott hazamennie.

– Csak már itt fent laknék – gondolta magában. – Szörnyen unom már azt a vityillót, penészes üvegeivel, síri csendjével.

A pestises halott is szüntelenül kísértette, valahányszor végigment az udvaron. Láta vérző száját, kidülledt szemét és a körülötte settenkedő borzalmat.

– Ah, nem megyek haza – mondta félhangosan. – Majd itt alszom az irodában.

Sokszor megtette már máskor is, amikor munkájában elmerülve észre se vette, hogy eljárt az idő és a kapukat bezárták.

A hold szelíden úszott a sötétkék égen és egy felhőfoszlány sem mutatkozott sehol.

Tavaszi est békés csendje terült a város fölé. Denevérek cikáztak előtte, pedig még csak kora tavasz volt és a jó nyári rovarok még nemigen bújtak elő rejtekhelyükről.

Hátratett kézzel, lassú léptekkel megindult a mézárszékek förtelmes utcáján, átvágva a papucsosok csukott bódéi közt, a főőrség épülete felé, amely a piactér bejáratánál állt.

Ez már romváros volt. Egykor szép és dicső paloták helye, most a halál birodalmának látszott. A Szent György templom romjai üszkös falakkal gubbasztottak, mintha segélyért sóhajtoztak volna nagy nyomorúságukban.

Az éjjeli őr éneke szállt a csendben. Saját maga szerzette dalocska volt, olyan, aminőt unalmában készít a ráérő ember.

Hölbling lába alatt csikorogtak a kövek. A hang közeledett és egyszerre harsány kiáltás hasított ketté a csendet.

– Halt! Wer da?

Az őr, hatalmas alabárdal a vállán, melynek végén rácsos oldalú lámpás lógott, megállt előtte.

– Én vagyok, az építőmester! – hallatszott a csendben. – Tudtam, hogy unatkozik, Höllrigl úr, hát eljöttem egy kicsit beszélgetni, vagy tercelni az énekhez, ha éppen úgy tetszik.

– A jó terc nem rossz – adta vissza a szót Höllrigl uram –, de itt csak kényszerűségből énekel az ember, hogy azt higgye: nincs egyedül.

– Csak nem fél, Höllrigl úr? – kérdezte nevetve az építőmester.

– A félelmen már rég túl vagyok, de a kellemtelen érzéseken még nem. Mert temető ez kérem, amolyan szomorú temető, ahol a halottak nem nyugosznak békességben, mert sokan nem találják a fejüket és azt keresik; mások meg a lábukat, kezüket. Azért van itt sötét, szeles éjjeleken olyan jajongás, morgás, ugatás, hogy az ember legszívesebben befogná a fülét.

– A szél jajong, Höllrigl úr, nem a halottak – szólt Hölbling alig palástolt mosollyal. – Mert ha valóban a halottak szellemei volnának, akkor most is keresnék szétlőtt fejüket.

Az őr megvakarta tarkóját és hitetlenül rázta a fejét.

– A halottak csak viharos időben jöhetnek elő. Az az ő idejük. Akkor, amikor a keselyűk és a farkasok gyóznak.

Hölbling felnevetett.

– Ne nevéssen már ilyen hangosan, építőmester úr, mert még valamelyik haragos török a nyakunk közé vág. Éjjel a halottak a csendet szeretik. Még a török is. Mert a töröknek is van álmelke! Akármilyen nyavalyás is, de van. A lelküket nem tudták innen sem puskagolyóval, sem ágyúgolyóbissal kipusztítani. Itt élnek azok tovább és sírnak, mert gyaur keze oltotta el életük mécsesét.

– Azt hittem, hogy Höllrigl uram komolyabb ember – válaszolta Hölbling halkított hangon. – De most látom, hogy inkább hisz az öregasszonyok meséinek, mint a józan észnek.

A bakter közelebb lépett, úgyhogy a vállra emelt alabárd rúdja majd a mellét bökte az építőmesternek.

– Tudja, Hölbling úr, nappal én is más nézeten vagyok. Nappal eltűnnek az imbolygó árnyak, halkabb lesz a szélnek a hangja. De úgy éjfél tájban, amikor akkorákat nyög valami az ember háta mögött, mintha oroszán döglődne, akkor megint csak azt hiszem, hogy Abdurrahman szelleme jár itt egész vezérkarával és gyűlésre ülnek össze a pincékben és alagutakban.

– Én nem hiszem – válaszolta a másik. – Maga, Höllrigl uram, csak képzelődik. Félős a természete. Ha igaz volna az, amit mond, akkor én már csak láttam volna egyszer szellemet. Ha nem is akkorát, mint egy oroszán, de legalább egy olyat, mint az öklöm. Mert azt mondják, szellem van, denevér nagyságútól kezdve, óriás emberformájúig. És látja, én még kísértettel nem találkoztam soha.

A bakter egy lépést hátrált.

– Jöjjön csak ide Hölbling úr egy viharos éjszakán, akkor majd másképp fog beszélni. Akkor hallani fogja, amint sírnak Buda romjain és imádkoznak éppen úgy, mint a zsidók az elpusztult Jeruzsálem falainál.

– És hol szoktak összegyűlni ezek a szellemek? – kérdezte, amikor Höllrigl elhallgatott.

– Fő gyülekezőhelyük itt van a nagyterem alatti pincében, amelyből alagút vezet a hegy belseje felé.

Hölbling megpattintotta a hüvelykujját.

– Jöjjön, bakter uram, tapasztaljuk meg. Ketten vagyunk, nem kell hát félnünk.

Az ör keresztet vetett és nem mozdult.

– Amint látom, mégiscsak fél, Höllrigl úr? – állapította meg az építőmester.

– Minek kezdenénk ki a túlvilági hatalmaságokkal? – ellenkezett az éjjeliőr. – Az embernek abból még nem lett baja, ha nem avatkozott a dolgaikba, de abból már igen, ha olyanra volt kíváncsi, amihez semmi köze.

– Ha nem jön velem, akkor elmegyek magam – jelentette ki Hölbling. Azzal megindult az irodahelyiség felé, hogy valami világítószerszámot hozzon magával és amolyan kisebbfajta csákányt, amely nélkül nem tanácsos soha föld alá szállni.

Mikor Hölbling néhány perc múlva lámpással a kezében újra megjelent, Höllrigl lassan utána indult.

Az idő eközben jól előre haladt. A hold magasan járt és Buda várában már mindenki álomra hajtotta fejét.

A hátsó udvar pincegarádicsán szálltak le a mélybe. Az a lépcső volt a legbátorságosabb. Egykét foka ugyan annak is hiányzott, de attól még kényelmesen lehetett közlekedni rajta. Hanem az a kérdés: elég erős-e a mennyezet? Nehogy rájuk szakadjon és betemesse őket! Mert most, évek múlva is sokszor lehetett még robajokat hallani, amint hol itt, hol amott bedőlt a mennyezet egy része.

Dohos, áporodott pinceszag fogadta őket, amint leértek a folyosószerű, bolthajtásos helyiségbe, amelyből széles, félköríves, kőből vájt bejárat vezetett egy nagyobb terembe. Szalma, szemét és üszkös fadarabok borították a padlóját. Régen tán börtön lehetett vagy vallatóterem, ahol több volt a jaj, mint a nevetés. Hölbling már járt itt azelőtt is, de csak úgy futtában nézett körül, mert épp elég más pince és alagút volt a várban, ami lekötötte a figyelmét. Síri csend vette őket körül. Amolyan éneklő csend, amelyekben van egy jó adag sejtelem és titokzatosság. Különösen az ilyen régi, átokverte helyen, ahol a kövek évszázadok véres történetét élték át. Tanúi voltak meneküléseknek, harcnak, halálnak és azután új életeknek, melyek úgy gomolyogtak egymás nyomában, mint felhők az égen.

Megálltak. A lámpások fénye imbolygó árnyékokat rajzolt a boltíves falakra, melyeken úgy ragyogott a penész és a salétrom, mintha szikrázó gyémántpor lett volna

– Hallja a sírást? – szólalt meg halkán Höllrigl, lámáját a hang irányába lóbálva.

Hölbling figyelt. Gyenge, panaszos sóhaj szűrődött át a messziből.

– Úgy látszik, hogy a szellemek most beljebb húzódtak a folyosókon – folytatta az éjjeliőr –, mert kívül holdas az éjszaka és szélcsend van. Máskor olyan hangosak, hogy sírásuk kihallatszik az udvarra.

Hölbling válasz helyett megindult a hang irányába. Lámpája öt-hat lépésnél nem világított messzebbre. Höllrigl keresztet vetett. A boltíves pinceterem sarkából egy szűk ajtónyílás másik helyiségbe vezetett. Hölbling előrenyújtott karral bevilágított a sötétbe, de semmit se látott. Hasonló dohos szag és korom érződött a levegőben, mint másutt a föld alatt. Ez az új helyiség három lépcsőfokkal mélyebben feküdt. Lassan, vigyázva rálépett az első fokra, aztán a másodikra. Patkányok szaladtak ijedten széjjel és a síró hang mint-ha erősödött volna.

Ez nem volt terem, amint később megállapította, hanem csak amolyan szélesebb folyosóféle, amely bizonyára egy másik helyiségbe vezetett. De alig tett benne néhány lépést, amikor mögötte nagy robajjal levált a mennyezet. A lehulló kövek a vállát súrolták. Nyaka közé záporozva hullott a vakolat.

– Höllrigl! – kiáltotta ijedten, de nem kapott választ, csak a nyöszörgő, síró hangot hallotta éppúgy, mint az előbb. Tudta, hogy el van temetve elevenen, és ha a baktert is baj érte, akkor csak Isten különös kegyelme szabadíthatja ki innen.

Homlokán kiverődött a veríték. Nem a félelem, hanem inkább ama belső izgalom hatása alatt, amely olyankor kelt életre benne, ha ismeretlen helyre került és új lehetőségek nyíltak meg előtte. Szerencsére lámpásának nem esett baja,

így hát tovább kezdett kutatni. A helyiségnek valahol kivezető útjának kellett lennie, mert a sírás és füttyülés most is hallatszott.

Néhány óvatos lépés után egy szűk, alig három láb széles nyílást fedezett fel. Rejtett ajtó lehetett valamikor, amit szőnyeggel vagy más alkalmatossággal könnyen láthatatlanná lehetett tenni.

Vigyázva lépte át a küszöbét. A földön csontvázak heverték, némelyiken a patkányok meghagytak egy-egy ruhafoszlányt, csizmadarabot. Kardok, puskák, pajzsok, sőt arany- és ezüstpénzek is megcsillantak a lámpa fényében.

Olyan alagútra bukkant, amely eddig ismeretlen volt még a várparancsnokság és a magisztrátus előtt is.

Lábujjhegyen ment, óvatosan, szinte tapogatózva. Leste, hogy nem tátong-e lába alatt gödör vagy kút. A föld sáros volt és a falak még nedvebbek, mint előbb.

– Csak vége lenne már! – fohászkodott. Gyengeség kerülgette, olyasféle érzés, mintha tüdejének kevés lett volna a levegő.

Jó ideje ment már, de a kép, amelyet lámpásának gyenge fénye megvilágított, nem változott. Emberi csontok mindenfelé.

Megtörölte homlokát, aztán ment tovább.

Egyszerre friss levegő hűvösségét érezte arcán. A folyosó összeszűkül. Ismét keskeny falrészhez ért, mely szintén titkos ajtó lehetett. Előbb bevilágított rajta, aztán mikor látta, hogy újabb veszedelem nem fenyegeti, vigyázva belépett. De alig tett néhány lépést, a lámpa megremegett a kezében. A földön előtte feküdt a télen ledöntött mecset csillogó félholdja.

Csodálkozva nézte, aztán mint aki már biztonságban érzi magát, keresni kezdte a kijáratot. Meg is találta. Összedült lépcsőfokok törmelékén feléért a mecset pincéjébe és azon keresztül a szabadba.

Mélyet lélegzett. A hold már lejjebb úszott az égbolton és ő lassú léptekkel visszafelé indult megkeresni a baktert és segíteni rajta, ha kell.

A Nagyboldogasszony templomának tornyán az éjjeliőr ekkor énekelte az éjfelet.

Aznap éjjel soká kerülte Hölbling szemét az álom. Höllrigl összeszaladgálta közben az őrséget és mindenütt elújságolta, hogy Hölbling építőmesterre rászakadt a boltozat.

– Majd jelentse reggel a várparancsnok úrnak – mondta a szolgálatot teljesítő őrmester. Mert ilyen csekélységgel nem lehet előhozakodni. Meg aztán hol találhatnánk hirtelenében hozzáértő embereket? Hölbling, ha él, akkor úgyis segít magán, ha meg már halott, akkor minek sietni?

Ez a felelet nem hagyta nyugton Höllriglt, mert minden gyávasága mellett is becsületes ember volt. Szaladt tovább és panaszkolta ablakrácson keresztül, bekiáltotta udvarokba, ahol segítséget remélt. Néhány embert össze is hozott, de mire elindultak volna, egyszerre előttük állt Hölbling.

– Élek még, cimbora! – kiáltotta derűs ábrázattal. – Nincs bajom. Egy kicsit poros lettem, meg sáros, de hát ez együtt jár a mesterséggel.

Ezt mondta, aztán mint aki nem akar több szót vesztegetni, jó éjt kívánt, belépett az iroda bódéjába és ledőlt a kerevetre.

Nagyon fáradt volt. A kimerült idegzet nyugalmat kívánt, de a felzaklatott agy nem akart engedelmeskedni.

Ez az új akna az ő kincse volt. Erről még nem tudtak sem Bécsben, sem a budai hatóságok füstös odúiban.

Ezt ki kellett használnia, mielőtt jelentést tesz róla, mert különben minden az ebek harmincadjára kerül. A nagy kitárt markok, kidülledt szemek táncra perdülnének az izgalomtól, ha megtudnák, hogy aranypénzek hevernek a törökök csontjai között. És gyémántcsatos övek porosodnak szétesett gerinccsontok körül.

Meg akarta őrizni a titkát. Senkinek, még Anna Máriának sem tesz róla említést. De hogyan fogja onnan kiszállítani azt a sok drágaságot úgy, hogy senki észre ne vegye? És hova fogja rejtetni? Bízhat-e az éjszakai sötétben? Éjjel veszedelmes dolog az utcákon járni a portyázó katonák miatt.

A váratlanul reá szakadt gond nem hagyta álmra hunyni a szemét.

A mecset romjai nem feküdtek messze Olasz utcai telkétől, azért úgy határozott, hogy egyelőre majd annak pincéjében rejtje el kincseit; tudva azt, hogy oda úgysem néz be senki. Később az a gondolata támadt, hogy megkéri Márton atyát, adna-e neki egy szobácskát a zárdában.

Kavarogtak a gondolatok az agyában, de egyik sem nyugtatta meg. Schluckék házikója is felmerült képzeletében, de csak homályosan.

Reggel azonban, amikor a tavaszi napsugár belopózott az iroda piszkos ablakain, már nem látta olyan sötétnek a helyzetet.

– Először az apró jószágot szállítom el. Az oldalamon lógó tarisznya senkinek sem lesz feltűnő. Ki nem hord tarisznyát manapság? – kér-

dezte magától és hamiskás mosoly rajzott az arcán. A piactéren megreggelizett, aztán, mint akinek semmiféle sürgős elintéznivalója nincs, elálldogált a bódék előtt. Elnézte a papucsosokat, a szijgyártókat, a takácsok asszonyait, amint a portékájuk mögött ültek. Odébb a pékeket, amint a még meleg cipókat egymás mellé rakosgatták. A Nagyboldogasszony templomának plébánosa előtt megemelte kalapját és szót is váltott vele.

De nem bírta soká ezt a tétlenséget. Lassan hazafelé indult a tarisznyájáért. Mikor újra megjelent a piactéren, már mérőlécet, papírtekercset vitt a hóna alatt, oldalán pedig jókora táska lógott, amelyből a mérőón madzagja kandikált kifelé. Csakhogy a táska most nem mérőónt rejt, hanem olajlámpát színültig megtöltve.

Egy ideig a mecset romjait nézegette, aztán mikor senki sem volt a közelében, leszállt a mélybe.

Szaporán lélegzett és a szíve hevesen vert.

Meggyújtotta a mécsest és a szűk ajtón eltűnt a titokzatos folyosóban.

Közben kint zajlott az élet. A nap magasabbra hágott, a budai szőlőhegyek fölé és Hölbling építőmester még mindig a mélyben volt. Alaposan átkutatott mindent. A kevésbé értékes holmit félrerakta és csak azt tette a tarisznyájába, ami aranynak vagy egyéb drágaságnak látszott.

A csontvázak ijesztő tömege nem zavarta. Megszokta a halál közelségét.

Ez a folyosó segélyhely lehetett, ahová a sebesült törököket hurcolta le a könyörület. Mikor aztán azok is elestek, akik segítségükre voltak, akkor a törökök mindenkitől elhagyatva itt pusztultak el.

Volt olyan koponya, amely két darabra hullt. Éles kard vágta ketté egy csapással. Másiknak az állkapcsa volt összetörve. Némelyik csontembernek keze, lába hiányzott.

A jobb módúak mellett zacskó hevert. Bársony és bőr lehetett valamikor, de a patkányok és az egerek szétrágták. Az arany és ezüstpénz kemény volt a foguknak, azt otthagyták.

Mire a folyosó végére ért, tarisznyája úgy megtelt, hogy szinte lehúzta a vállát.

Megfordult és a földet vizsgálgatva, lassan megindult a kijárat felé. A lámpát egy kőrakás mögé rejtette, újra kezébe vette a mérőlécet, a tekercs papirost és mint aki dolgát jól végezte, kilépkedett a mélyből a szabad levegőre. Még a romok között állt, még a vállán volt a tarisznya, amikor egyszerre meglátta a romok közelében tollas kalapjával, magasszerű csizmában, szarvasbőr nadrágban a polgármestert. Fekete, ezüstgombos polgármester-pálca volt a kezében és figyelő, ravasz vonás az arcán.

Hölblinget zavarba hozta a váratlan találkozás. Visszatérni már nem volt ideje, ezért hirtelen mozdulattal leengedte válláról a tarisznyát és úgy tett, mint akinek nincs is nagyobb szerencséje, mint a polgármesternek jó napot kívánni.

Bösinger ekkor vette őt észre.

– Jó reggelt, építőmester.

Hölbling keresztüllépkedett a kőrakások között és kezét nyújtotta. Zavarban volt, nem tudta még, hogy a polgármester őt leste-e, vagy pedig valaki mást. Miért kellett annak éppen most itt lenni? Milyen ördögfattyú hozta ide, hogy sülyedne el menten? – Szó nem jött az ajkára.

– Hallottam, hogy az éjjel betemették a kövek – szólalt meg Bösinger. – Igaz volt a hír?

Hölbling emelt egyet a vállán.

– No, nem volt olyan veszedelmes a helyzet, polgármester úr, Höllrigl talán inkább attól rémült meg, hogy egyedül maradt és felfalják a szellemek. Én kibújtam a földből s amint látja, polgármester úr, megint itt vagyok. Már ki is aludtam magam és elhoztam szerszámaimat, hogy kihasználjam a derült napot.

– Hölbling úr fáradhatatlan. Úgy dolgozik, mintha fizetnének érte.

Az építőmester felnevetett.

– Ha most még vékonyan csurran is, majd ömlik azután. Meg akarom szolgálni a későbbi fizetésemet.

– De a jelek azt mutatják, hogy Hölbling úr inkább a kincstár embereihez és a várparancsnoksághoz húz. Miért nem áll mellém? Vagy nincs szándékában itt maradni? Ha jól tudom, még nem is budai polgár.

– Most már az leszek, mert házhelyet kaptam a magisztrátustól, azzal a kikötéssel, hogy építsek rá házat magamnak.

– Itt az ideje. De most megyek tovább, valakit keresek. Azt pedig, amit említettem, fontolja meg. Az ember sohasem tudhatja, hogy mit hoz a jövő. A katonák jönnek, mennek, de mi maradunk, akár törik, akár szakad. No, Isten áldja meg...

Hölbling szívéről mázsás kő esett le, amikor a polgármester alakja eltűnt a szeme elől.

Felkapta tarisznyáját és egyenesen lesietett házikójába, hogy jobban szemügyre vehes-

se mindazt, ami mától kezdve az övé, egyedül az övé. A törököknek nem adhatta vissza, abból mind csendes ember lett, odalent a föld alatt. Kinek adhatta volna? A németnek? Annak semmi köze hozzá. Magyar meg nem akadt, aki hivatott lett volna átvenni. Azé volt hát, aki megtalálta.

Az ajtót jól eltorlaszolta, az ablakokat befödte, hogy senki fia rá ne leshessen, aztán kinyitotta a bűvös tarisznyát és egyenként szedegette elő a kincseket.

Még enni is elfelejtett, annyira elmerült a vizsgálódásban. Már a tarisznya alján járt a keze, amikor valaki halkán, bátortalanul megkopogtatta az ajtaját.

Nem szólt. A keze egy pillanatra megállt. A kopogás megisméltődött.

– Kopoghatsz – mondta suttogva –, ma nem eresztelek be. – A pestises jutott az eszébe. Különös, hogy mindig olyankor kopog valaki az ajtaján, amikor valahonnan kincseket hoz haza.

– Mára elég volt – határozta el végre és a gyűrűket, láncokat, pénzeket, tollfogókat külön-külön elrejtette kincseskamrájába.

Aztán megmosta a kezét és amikor azzal is elkészült, kinyitotta az ajtót, hogy friss levegőt engedjen az áporodott helyiségbe.

Az éhségtől szinte szédült. Nem is volt csoda, reggel óta nem evett és már esteledett.

A friss levegő azonnal magához térítette. Mélyet lélegzett és kitérte karját, mintha át akarná ölelni a várat.

A ház előtt lévő padkáról ekkor egy nyurga gyermekember emelkedett fel és odasompolygott az építőmester elé. Halkán, bátortalanul.

A mit sem sejtő Höbbling kissé meg is ijedt, de hirtelen feleszmélt. Arca derült lett és lehasnyatló karja Buda vára helyett a kis Hirtelendy Gábort ölelte meg.

– Hát te kopogtál az előbb? – kérdezte, a gyermek arcát a tenyerébe fogva.

– Én, építőmester úr! Már délelőtt is itt jártam és most azt gondoltam, hogy addig várok, amíg csak haza nem jön, mert hát tegnap azt mondta nekem, hogy jelentkezzek az inasság dolgában.

– Azt majd elintézzük, fiam. Most azonban gyere el velem valahová enni meg inni, mert éhes vagyok és szomjas is. Az inasságra meg borral vagy sörrel áldomást kell inni.

Hirtelendy Gábor biccentett a fejével és zsebetett kézzel elindult mestere mellett enni-inni és az inasság dolgát sörrel megpecsételni.

Úgy érezte, hogy ma vasárnap van és ünnepi énekek dallama száll a levegőben. Erősnek, nagynak képzelte magát. Ez a férfi, aki mellette lépkedett, reményt és bizalmat öntött belé. A jó öreg Schluck bácsi már örök álomra csukogatta szemét és így bizony napról napra árvábbnak érezte magát. Egyszer már árva volt, de arra az időre nemigen emlékezett. Atyja meghalt, anyját betegen hurcolták el és ő ottmaradt magára, amíg Schluckék meg nem könyörültek rajta.

Az egyik kapu lassan csukódott és máris kitérült előtte a másik, hogy befogadja és megajándékozza a biztató jövő reménysugarával.

Megnyomta lépéseit, de cipője sehogy sem akart hangot adni a köves úton. Nem volt sarok rajta és a talpa is csak lifegett, mint nagy melegben a kutya nyelve.

– Majd holnap veszek neked rendes ruhát – mondta Hölbling –, ha már az inasom vagy. Megszólnának az emberek, hogy nem viselem eléggé gondodat. Az inas képét a mester arcának a tükre vetíti vissza. Kócos mesternek kócos az inasa.

Gábor gyerek hümmintett egyet és örömeiben ugrásra készülődött a lába. De nem ugrott, csak belül a szíve táján érzett valami meleget.

Nem mentek fel a hegyre. Tabán északi sarkán volt egy vendéglő, amolyan névtelen fuvaroszálló, nagy udvarral, sok istállóval és akkora ivóval, hogy kétszázan is elfértek benne.

Az eresz alatt ültek le, kecskelábú asztal mellé. Az építőmester sört rendelt, aztán nyársonsült ürühúst savanyú káposztával.

Gábor gyerek szóttanul ült és nézte mesterét. Arca rózsaszínű volt és a szeme lázas.

– Nem vagy te beteg, Gábor? – kérdezte a mester. Olyan piros a füled, mintha két főtt rák függne a helyén.

– Nem vagyok, de vendéglőbe most vittek először és azon töröm a fejem, hogy miképp háláljam meg a mester úr jóságát.

– Háláról beszélni még korai volna. Arra ráérsz egész életeden át. Mer a hála nem röpke köszönés, hanem sírkő egy jótétemény fölött. Aztán én még semmit sem tettem, amiért hálásnak kellene lenned. Előbb tanulnod kell, mert csak úgy érheted el majd a célokat.

– De emeljük meg ezt a poharat és nézzünk fel az égre.

Minden tervünkre onnan jön az áldás.

Ezért azt kívánom neked, hogy elindulásodnál legyen rajtad az Isten szeme. Mindig keresd

őt lelked mélyén, fiam, mert nem az emberek között fogod őt megtalálni, hanem csak a magad lelkében. Isten veled lesz, ha szeretni fogod. Ezt a tanácsomat el ne feledd, mert többet ér, mint az a tudomány, amit beléd vernek majd a mesterek... Most pedig lássunk neki, mert nemcsak szóból él az ember.

Vacsora után együtt mentek hazafelé.

– Holnap, ha elkészültél a leckével, jelentkezz nálam. Ott leszek az Olasz utcai telkemen. Megkezdjük a munkát. Tél előtt fedél alá szeretném hozni a házat. Egyelőre csak figyelni fogsz.

Szakadozottan mondogatta a szavakat, érződött a beszédjén, hogy lelke már ott jár az építendő ház körül.

– Annyi embert fogok beállítani a munkába, amennyi csak elfér. És felhasználok minden követ, ami kezem ügyébe kerül. Ma nem lehet tisztán téglából és sima kőből építeni. Nem olyan világot élünk.

Elgondolkozott.

– Te, tanuld meg, hogyan kell megrakni a taligát és hogyan a szekeret. Kihasználni minden kis helyet, mert a takarékoság gyarapodást jelent. Ha én nem lettem volna takarékos, akkor most koldusmódra állnék itt a tenyereimet tartva.

Aztán elbúcsúztak. Gábor gyerek nekivágott a hegynek, az építőmester meg lassan elindult a rügyező szőlők között egy kicsit kiszellőzködni.

Ha ideje engedte, sokszor járt errefelé. Megszerette volna oldani a vár vízellátását. Mátyás király idejében vagy később a török világban a vízzel nem volt semmi baj. Az ostrom alatt azonban úgy feldúlták a vízvezetékét, hogy épp csak a

nyomait találta meg itt-ott. Tudta, hogy pénzhiány miatt nehéz lenne segíteni a bajon, de hát ő már olyan embert volt, aki mindig törte valamin a fejét.

A rácok kapálták a szőlőt és tüzek gyulladoztak a pinceajtók előtt. Nem ment tovább. Megállt, majd leült egy határköre és belehallgatótt a csendbe. Úgy érezte, hogy elvesztette régi nyugalma. Az, hogy végre letelepedik, házat épít, megnősül, mind nagy meggondolást kívánt. Eddigi szabad járása-kelése véget ért. Most jármot kap. A nagyvilág egyszerre Buda területén szűkül össze. De mit tehetne mást? Senkije sem él már. Bátyjáról, aki festő volt, évek óta hírt se hallott. Bizonyosan az is meghalt már. Ő pedig itt boldogulni fog. A szerencse a kezére járt. Gazdagnak tudta magát. Vagyonkája megnövekedett, a jövő barátságosan integetett feléje.

Mire hazaért, egészen besötétedett. A hold halvány fényt vetett a földre. Valahol a szomszédban kutya ugatott. Telkének szélén hirtelen megállt. Árnyékot látott imbolyogni a háza előtt.

– Ki az és vajon mit akarhat? – kérdezte magában és előbbi nyugtalansága fokozódott.

A halkán lépkedő ember gondolkodni lát-szott, néhány lépést ment, aztán újból megállt. Megkerülte a házat és végül a tarisznyájában keresni kezdett valamit. Hölbling lélegzetét visszafafojtva figyelte. Az ismeretlen ember tüzet csiholt és mikor a taplóval sikerült egy marék rőzsét meggyújtania, a fellobbanó lángot odatartotta a ház egyik korhadó gerendája alá. Hölbling erre úgy ugrott fel, mintha megsörétezték volna. Aztán erős irammal a mit sem sejtő embernél ter-

mett és nyakon ragadta. A lángoló rözse kihullott a kezéből.

– Mit csinálsz itt, te ember? – ordított rá.

A megszólított válasz helyett káromkodásba fulladt és öklét Hölblingre emelte, de az megelőzte őt és úgy összeszorította a torkát, hogy kidüledt szemekkel tátogott levegő után, mint a szárazra vetett hal.

– Gazember, gyújtogató! – sziszegte és pusztá öklével olyan ütést mért a fejére, hogy hangtalanul összeesett.

Aztán sietve kihozott szobájából egy ruhaszárító kötelet és megkötözte vele a gyújtogató kezét, lábát.

– Így, ezzel elkészültem volna – mondta meglegedetten és az egyik szomszéd istállójából egy csacsit hozott. A rabló közben magához tért és nagyon csodálkozott azon, hogy miért fektetik őt keresztben a szamár hátára úgy, hogy a lába és a feje kétoldalt lelóg.

Könyörgésre fogta a dolgot. De Hölbling oda sem hallgatott, hanem elindította a csacsit a hegyre vezető úton. Amikor elért a várba, első dolga volt a polgármesternek tudtára adni, hogy egy gyújtogatót hozott, akit a tett helyén fogott el.

Bösinger tüstént kiadta a parancsot: hívják össze a tanácsosokat, hogy a tanács határozata alapján még az este ítéletet hozhasson. A szolga már épp lefeküdni készült. Bosszúsan látott neki a váratlan munkának. Meggyújtotta a lámpákat s azután lesegítette a foglyot a szamárról.

Az írnok, kinek Strobeis Jakob volt a becsületes neve, mérgesen mártotta tollát a kalamárisba, hogy megírja a jegyzőkönyvet.

Mivel főbenjáró ügyről volt szó, a polgármester maga vallatta a gonosztevőt.

Kezén, lábán láncsal cserélték fel a kötelet és az egyik porkoláb szelíd figyelmeztetésül hüvelykujját helyezte elébe, hogy szaporábban szóra serkentse.

Hölbling nem ismerte a rablót és nem emlékezett rá, hogy valaha is találkozott volna vele.

– A tárgyalást megnyitjuk – kezdte Bössinger és szúrós tekintetével a rabra nézett.

– Hölbling kőműves mester...

– Építőmester vagyok, polgármester úr – szakította félbe Hölbling, de a polgármester zavartalanul folytatta:

– ...gyújtogatással vádolja ezt az embert, ki előttünk áll.

– Adja elő az eseményt, úgy, amint történt! – fejezte be szavait a polgármester és az építőmesterre nézett.

Hölbling néhány szóval elmondta a történetet.

A tanács urai bólogattak, majd fejüket ingatták, de egyikük sem szólalt meg. Még nem volt rajtuk a sor. A polgármester újból a fogolyra nézett és hozzá intézte szavait.

– Mi a neved?

A dagadtorrú vádlott, aki úgy szűkölt már, mint a kelepcebe esett vad, remegő hangon válaszolt:

– Igl Hans a nevem és a sziléziai Troppauból származom.

– Foglalkozásod micsoda?

– Szolgaember vagyok és azt teszem, amit parancsolnak.

– Kinek a szolgálatában állsz? – kérdezte a polgármester és széken úgy előrehajolt, mintha a rab szemgolyójában akarná meglátni vörösödő üstökét.

A rab gondolkodott egy ideig, látszott rajta, hogy hazugságon járhatja az eszét.

– De nehezen jut eszedbe a gazdád neve! – kiáltott rá Bösinger és az asztalra csapott. – Jó lesz gyorsabban gondolkodni, mert nem érünk rá arra, hogy reggelig bajlódjunk itt veled.

– A gazdám marhakereskedő örmény, Bogdanián Mirkó. Dunántúl hajtja a barmot Bécsbe.

– Tételezzük fel, hogy igazat mondtál – szólt a polgármester. – Most folytasd, mondd, hogy gazdád bízott meg azzal, hogy felgyújtsd Hölbling úr házát.

A rab bólintott.

– Igen, ő bízott meg. Azt mondta, menj és gyújtsd fel Hölbling házát, hadd égjen el az az átkozott fészek, ahol rakáson fekszik a rablott jószág, amit özvegyektől és árváktól lopkodott össze.

A polgármester szemöldöke, mely olyan volt, mint egy szőrös hernyó, felszökött a homloka közepére.

– Hát a gazdád ismeri Hölblinget? – kérdezte halkított hangon a polgármester.

– Azt hiszem..., ha mondta...

– Hogy Hölbling hol szerezte vagyonát, ahhoz semmi közünk – folytatta Bösinger, az építőmester krétafehér arcára sandítva. – Ha úgy szerezte, ahogy mondod, akkor nem az az elintézés módja, hogy felgyújtod a házát, hanem az, hogy feljelentetted.

Én azt tettem, amit parancsoltak – bizonykodott a rab.

A polgármester most Hölblinghez fordult.

– Ismeri Hölbling úr azt a Bogdanián Mirkó nevű marhakereskedőt?

Hölbling újból felállt. Az ajka remegett és a felindulástól alig tudott szólni.

– Ez az ember hazudik, polgármester úr. Minden szava szemenszedett valótlanság. Én Bogdaniánt nem ismerem, még csak a nevét sem hallottam mostanáig. Ez az ember most találta ki, amit mondott. Ha én kincseket rejtegetnék, akkor azokat minden rabló nem elégetni akarná, hanem elvinni. Elégett holmiból senkinek sem lehet haszna. Ha betörte volna az ajtót, márpedig ez nem nagy mesterség, és behatolt volna kunyhóba, akkor nem állíthatná azt, amit mondott. Hazudik, világos, hogy hazudik.

A polgármester újra a rabra szegezte tekintetét.

– No, mit szólsz hozzá?

– Nekem azt mondták, hogy gyűjtsam fel.

– Hol mondták?

– Kom... Itt megakadt, egy ideig hebegett, végül kinyögte: – Mohácson, egy kompon.

Hölbling közbevágot.

Bocsánatot kérek, polgármester úr, hogy félbeszakítom a vallatását, de a rab elszólta magát. Azt mondta az imént, hogy Kom... Ha a szó egészen kibújjik a szájából, Komárom lett volna, de idejében észrevette és Mohács lett belőle.

– Én ebben nem látok semmiféle elszólást – válaszolta a polgármester.

– De én igen, mert egyetlen halálos ellenségem van csak és az a komáromi vízibörtönben ra-

boskodik, név szerint Strickmeister rabszolga-kereskedő. Ez az az ember, akivel télen lent a parton összeverekedtünk.

– Emlékszem már – mondta Bösinger, lejjebb engedve a két szőrös hernyót a rendes helyére. – De honnan gondolja, hogy ez volt?

– Mert Komáromot említette. Amikor legutóbb ott jártam, találkoztam azzal a rablóval. Strickmeister különös kegyben áll a helyettes kommandánsnál, könnyen lehet, hogy megkérdezte tőle, ki vagyok. A kommandáns mindig részeg, nem sokat gondolkodott, megmondta neki. Strickmeister értesítette az embereit s most íme, itt az eredmény.

– Ebben a beszédben van ráció – mondta az egyik tanácsos. – Nagyon közel járhat az igazsághoz. Most már csak az a kérdés, hogy mit mond a delikvens.

A delikvens feje a mellére kókadt és úgy maradt, amíg Hölbling beszélt.

– No, mit szólsz a hallottakhoz? – kérdezte a polgármester újból a rab felé fordulva.

– Én nem ismerem Strickmeister Maxot.

– Akkor honnan tudod, hogy Max a keresztneve? Én csak a vezetéknévét említettem! – kiáltott fel remegő izgalommal az építőmester.

Síri csend támadt. Mindenki a foglyot nézte, aki zavartan meredt a földre.

A polgármester szava törte meg a hallgatást.

– Ügyes kérdés volt, Hölbling úr! A rab hallgat, kelepcebe került. Elrendelem, hogy a hóhérlégény verjen rá ötvenet, aztán zárja a kalodába. Holnap folytatjuk. A szenátor urak, remélem, helyeslik az ítéletet?

A szenátor urak egy akarattal hozzájárultak a polgármester ítéletéhez. Nyomban fel is álltak.

A hóhérlegény kivonszolta a jajgató rabot, aki máris verítékezni kezdett, pedig még nem is feküdt a deresen.

Közben a kaput bezárták. Hölbling elgondolkodva állt meg az elcsendesedett tér sarkán. Hol töltse az éjszakát? Aztán Baumholz szenátor oldalán megindult a franciskánusok kis kolostora felé.

Egy ideig csendesen lépegettek a kihalt utcán, aztán Baumholz hirtelen szembefordult Hölblinggel és megfogta zekéjének szélét.

– Hol szerezte azt a sok kincset, Hölbling úr?

– Milyen kincsről beszél, szenátor uram?

– Milyen kincsről? Furcsa kérdés! Hát arról, amit Igl Hans említett.

– De hiszen amit ez a zsvány mondott, az valótlanságnak bizonyult.

A szenátor megköszöörülte torkát, mielőtt újból megszólalt.

– Tudja, Hölbling, valaminek mégiscsak kell lennie a dologban.

Hölbling mérgesen suhintott kezével a levegőbe.

– Egész életemben szorgalmas ember voltam, értem a mesterségemet, építettem és kerestem egy részét félretettem. Nem olyan vagyok ez, hogy említésre volna érdemes. De annyit tudok, hogy amit máshol kerestem, ebben az átkozott fészekben el fogom veszíteni. Itt mindenki csak kér, de adni nem akar senki.

Pedig én is kérni akartam volna – szólt halkán Baumholz.

– Akkor rossz helyen kopogtat, szenátor uram, mert holnap megkezdem a házam építését és még most sem tudom, hogy is állok pénz dolgában. Ha a várparancsnokság közben nem bíz rám valami munkát, akkor jövő tavaszra aligha kerül tető alá a házam.

– Tudja, uram, kéz kezet most – folytatta Baumholz. – Mi nem kapunk fizetést, csak munkát és címet. Azért jól esik az embernek, ha innen-onnan kerül valami a konyhára.

Baumholz őszintén beszélt. Szegény volt és valahogy mégiscsak meg kellett keresnie a mindennapi kenyeret.

– Ha szükségem lesz valamire, szívesen igénybe veszem majd szenátor uram közbenjárását. Persze, nem kívánom majd ingyen – válaszolta epésen az építőmester.

A Zenegg-ház előtt váltak el. Baumholz befordult a szűk sikátorba, Hölbling pedig továbbment. Bosszús volt, mert tudta, hogy soha senki sem moshatja le többé róla azt a hamis vádat, hogy özvegyeket és árvákat nyomorított meg és úgy szerezte a vagyonát. Az az agyafúrt Strickmeister tudta, hogy hol kell először megsebezni az ellenfelét.

Márton atya már aludni készült, amikor az építőmester benyitott a szobájába.

– Mi szél hozta errefelé, jó konfráter? – kérdezte tőle csodálkozva.

– Tudom, hogy ez az idő nem alkalmas látogatásra – mentegetőzött Hölbling –, de ittrekedtem a várban. Az építészeti irodát ma más foglalta el és máshová nem fordulhatok. Arra kérném, adjon nekem egy kis helyet valahol, ahol aludni

térhetnék. Reggel sok munka vár rám, megkezdem a házam építését.

– Szívesen, mester úr – felelt a barát gondolkodás nélkül. – Az udvarban van egy kis vendégszobánk, azt bármikor elfoglalhatja. Kevesen vagyunk, nem szűkölködünk szobákban.

– Köszönöm. Tudtam, hogy teljesíti kérésemet, ha lehet. De nem kérem ingyen. Foglalóul pedig mondok egy jó hírt.

A barát arca felderült.

– A jó hír sokszor aranyat ér.

– Igaza van, páter. Aranyat ér. Még akkor is, ha nem aranyról szól, hanem csak rézről. Megtaláltam a mecset félholdját, amelyik a télen eltűnt.

A jó Márton atya rávágott az asztalra.

– Hol van?

– Ez még titok. Először intézze el a várparancsnokkal. Báró Pfeffershovennel lehet beszélni, ha visz neki valamit az ember.

– De mit vigyek én, szegény barát, mikor semmim sincs ezen a világon.

– Majd adok én. Van nekem egy szép török kardom. Elejétől végig drágakövekkel kiverve. Tízszer annyit ér, mint a félhold. Ezt majd felviszi hozzá és azt mondja neki, hogy cserébe odaadja a félholdért, ami másra úgysem volna jó, mint harangöntésre vagy ágyúnak.

– Drága ember maga, János mester – hálálkodott a barát.

– Vizontszolgálat fejében csak azt kérem, hogy néhány ládámat felhozhassam ide, amíg a házam elkészül. Mert ott, ahol most lakom, már nincs biztonságban az életem. Strickmeister kivetette rám a hálóját.

– Strickmeister? Hát csak jöjjön, én is ott leszek! – hevült fel a pap és a szeme szikrát szórt.
– Most azonban menjen és pihenje ki magát – tette hozz később. – De holnap, ha segítségre lesz szüksége, szívesen ott leszek.

Így lett Hölbling János hosszú hónapokra a barátok vendége. Először egy éjszakára kért helyet, aztán ott ragadt. Pénzét és egyéb drágaságait megvasalt habarcsos ládáknban, beszögezett meszhordókban hozta fel. A papok nem is sejtették, hogy mit rejtegetnek falaik közt.

Azt sem mondta el senkinek, hogy felköltözött. Hadd higgye a világ, hogy Hölbling János még mindig lent lakik a szőlők között.

Néhanapján elnézett oda, hogy ott is lássák az emberek. Kinyitotta az ablakokat, kiszellőztette a szobát, megtörölte a lerakódott port, aztán mint aki teljesítette kötelességét, visszatért új otthonába.

Így ment ez már vagy két hónapja, amikor egy nap azzal a hírrel siettek hozzá, hogy az éjjel betörők jártak a házában. A kapu tárva-nyitva, belül meg fel van forgatva minden.

Hölbling számított erre, de azért olyan felháborodást színlelt, hogy egy komédiásnak is sikere lett volna vele.

Lihegve érkezett a városházára, hogy bejelentse a dolgot és segítséget kérjen.

A polgármester azonnal intézkedett is és néhány puskás legényt leküldött az építőmesterrel, hogy mentsék azt, amit még lehet. De bizony

ott már nem volt mit menteni. A szekrények fel voltak törve. Kincseskamrája felásva, összetörve. Még pokrócait is elvitték a bitangok.

– Koldus lettem – nyögte kétségbeesetten. – Mihez kezdjek már most? Mehetek koldulni.

Az ott ácsorgók hallották és sajnálkoztak. A kíváncsiakhoz újabb báméskodók csatlakoztak.

– Mi van itt? Mi történt?

– Szegény Hölbling urat kifosztották az éjszaka.

– Hölblinget? Azt a csendes, barátságos építőmestert? A sógorom jól ismeri. Derék ember. És nagy kára van?

– Bizony, elrabolták mindenét, úgy maradt itt, mint a szedett fa. Hallod, hogy jajveszékel szegény? Nem csodálnám, ha a Dunába ölné magát.

A dolognak gyorsan híre ment. Maga a várparancsnok is érdeklődött felőle, amikor Hölblinggel a pékek utcájában találkozott.

A betörőket nem sikerült megfogni. Igl Hans nehéz vasban hosszú évekre elítélve a Szombatkapu melletti börtönben ült. Hölbling nem is nagyon nyomozott a tettesek után, mert könnyen az derülhetett volna ki, hogy a betörést valamegyik tanácsos bérencei követték el, mert hiszen az urak akkor az esti vattatásnál leplezetlen kíváncsisággal hallgatták Igl Hans szavait.

Hölbling nagy ravaszul kölcsönöket kért mindenfelé, de nem bánta, ha nem kapott. Megelégedett azzal a látszattal, hogy valahol mégiscsak kapott, mert az építkezés fennakadás nélkül folyt tovább.

Anna Mária kétségbe volt esve, alig győzte Hölbling vigasztalni.

– A papa mondta, hogy ő szívesen ad kölcsönt, ha Hölbling úr rászorul.

– Ez szép az öreg úrtól – válaszolta az építőmester. – Ha elfogy a pénzem, akkor bátor leszek erre őt is megkérni. Egyelőre azonban nem kell hozzá folyamodnom. Szerencsére nem egy helyen őriztem a pénzemet. De kérem, erről ne tegyen említést senkinek.

Anna Mária örült a titoknak és ha életét veték volna, tán még akkor se árulta volna el.

– A kamarai inspektorátus a kezemre járt – folytatta az építőmester. – Nekem adta a mecset köveit ingyen. Csak azt kötötte ki, hogy a helyét hozzam rendbe.

Hölbling másutt is kaphatott volna követ, hiszen annyi volt a romokban heverő, gazdátlan ház, hogy csak el kellett foglalni. Hölbling azonban a mecset köveit kérte, mert így könnyebben szállíthatta el a föld alatt rejtőző értékeket.

Napokba került, amíg szétcsákányozták a falakat, pedig kora reggeltől késő estig dolgoztak. Ha kellett, ő maga is fuvarozott. Gábor ott ugrált körülötte, de nem tudta, hogy mi rejlik abban a lópókrocban, amit az építőmester úr mindig a lába alá tett.

Egy nap aztán, amikor már jelentékenyebb érték nem maradt az alagútban, Hölbling jelentette a várparancsnoknak, hogy új felfedezést tett.

Pfeffershoven, a kapzsi morva, személyesen ment a lelet színhelyére és annak is módfelett megörült, amit talált. Hölbling magára hagyta és többé nem törődött a dologgal.

Az Olasz utcai ház napról napra magasabb lett. Kőművesek nyüzsögtek a munkánál. Meglátzott, hogy erélyes kéz irányítja őket.

Közben elmúlt a nyár. Rőt lángokkal égett a haldokló erdő és a leszüretelt szőlőtőkék kopáran álltak a hegyek oldalán. Az esők is megjöttek és néhanapján ködben úszott a völgy.

Az ácsok sietve dolgoztak a tetőn. Korb Ferenc ácsmester hites becsületére megígérte, hogy hó nem fogja belepni a falakat. Belül ugyan még sok tennivaló akadt, de Hölbling egy szobát már lakhatóvá tett. A többi tavasszal akarta befejezni. Egy szoba kellett neki, ahol biztonságba helyezheti drágaságait. Maga alkotta titkos kamrája volt, amelybe úgy elrejtette a kincseit, hogy aki nem tudta, hol vannak, tán csak akkor akadt volna rájuk, ha lebontja a házat.

November végén aztán abba kellett hagyni a munkát, mert olyan hideg lett, hogy a habarcs megfagyott a ládáiban. Hó is hullott és olyan szelek nyargalásztak végig a budai utcákon, hogy legjobb volt behúzódni a meleg szobába.

A korcsmák még jobban megteltek, mint nyáron. Rossz hírek érkeztek mindenfelől. Messze földről jött lovasok, fuvarosok azt beszélték, hogy a törökök szerencséje megint emelkedőben van és nagyban készülődnek visszatérni Magyarországra.

Ezek a hírek olyan zavart és izgalmat keltettek a polgárságban, hogy sokan nyomban tovább indultak volna, ha lett volna hová és nem olyan szegények, mint a templom egere.

Körmenetet rendeztek. Zászlók alatt hangos imaszóval rótták a budai utcákat. Fogadalmat tettek, oltárokat építettek és hordták a pénzt Bősingernek, hogy minél előbb el lehessen kezdeni a Szentháromság szobrának építését.

A Gerer-házban azonban eljegyzésre készültek. Sietni kellett, mert közeledett már az advent, amikor halálbüntetés terhe alatt tilos volt minden zajos mulatozás.

Anna Mária álmvilágban élt, Hölbling új ruhát készíttetett magának, hogy méltó díszben álljon a hajadon elé, akit élete társául választott.

Az eljegyzésre meg volt híva a polgármestertől kezdve a kamarai inspektorig minden valamirevaló budai polgár. Így Ceresola Venerio császári építőmester, Hochenwarter Mihály császári harmincados, Faber Jeromos császári telekkönyvvezető, a céhmesterek és még sokan.

Gerer molnár is ki akart tenni magáért. Újrameszeltette egész házát, pedig csak eljegyzésről volt szó. De hát az eljegyzés már majdnem házasságszámba ment. A molnárlegények dalárdába tömörültek, mert meg akarták tisztelni a molnárleányt, aki pártát cserél.

Ebben az évben a tél nagyon korán köszöntött be. Ez félelemmel töltötte el a part menti lakosságot, mert a korai tél sok havat jelentett, a sok hó meg árvizet, ami nem volt sokkal kisebb veszély, mint a fekete himlő vagy a kolera.

A szekerek elakadtak és a szánkók is csak ügyyel-bajjal tudtak előrevergődni a méteres hóban.

Az óbudai révnél a naszádosok biztonságba helyezték hajóikat. A vontatás ilyen időben lehetetlen volt, hát beültek a fogadóba és megtárgyalták a világ folyását.

Füstös csapszék, nyitott tűzhely a sarokban, és az asztal körül egy csomóban halászok, kocsi-sok, naszádosok.

Egy fuvaros egyedül ült az egyik asztalnál. Nem szólt senkihez, csak evett. Nagyon éhes lehetett, mert már a harmadik rostélyost falta és a második kupa bort fogyasztotta hozzá. Csuklója be volt pólyázva, ami könnyen azt hitette el az emberrel, hogy sebes és bilincsek nyoma lehet rajta. Magas, térden felül érő csizmát, bőrnadrágot, arasznyi széles övet viselt. Barna ingét daróczeke takarta, nyaka körül piros gyapjúkendő.

Öve mögött pisztoly lapult, melynek a nyele és csöve látható volt.

Azért is nem ültek közelébe az emberek. Fagyos hidegség áramlott ki belőle. Kalapja, melyet a fuvarosok ismertetőjele, a patkó díszített, mellette hevert a lócán.

Kint a korcsma előtt sátoros szekér várakozott rá, amelynek üregébe nem lehetett belátni, annyira össze volt kötözve minden nyílása.

Lompos bajuszát épp megtörölte egy nagy kékszínű kendővel, amikor a korcsmaajtón sunyiképű, csavargó külsejű, de katonaköpenyes ember lépett be. Vigyázva körülnézett, aztán amikor meglátta a lompos bajuszú fuvarost, melléje sompolygott és leült a lócára.

A jövevény odahajolt hozzá az asztal fölött, és míg kezével kis köröket írt le, folyton beszélt, de olyan halkán, hogy senki egy szót se érthetett meg belőle. Nem is figyeltek oda, mert sok volt akkoriban a korcsmák sarokasztalainál az ilyenekhez hasonló alak. Rendes polgár nem állt velük szóba. Nemcsak azért, mert félt tőlük, hanem azért is, mert megvetette őket. Minden hájjal megkent csempész és rabló az ilyen szemétnép. Mások szenvedését és gyengeségét használja ki.

Orvul támad. Szervezeteik behálózzák az egész országot.

Amikor kiléptek a csapszék ajtaján, már esteledett. A lovak párázták a hátukon megolvadt hópelyheket.

A szekér dőcögve elindult és nemsokára eltűnt az esti homályban.

XIII.

Az eljegyzés vasárnap a nagymise után kezdődött. A jegyespár meggyónt és megáldozott, a plébános pedig tudomásul vette és kihirdette, hogy Hölbling János budai polgár eljegyezte Gerer Anna Mária hajadont, a tiszteletre méltó Gerer Szebaldus uram tisztességes leányát. Megáldotta gyűrűiket és figyelmeztette a jegyeseket kötelességeik pontos betartására. Kihirdette azt is, hogy ez a kézfogó még nem jelent házasságot, hanem csak arra való, hogy a jegyesek kiismerjék egymást és ha netán valami akadály támadna, azt eloszlassák vagy pedig feloldják egymást ígéretük alól.

A Nagyboldogasszony templomában mind ott voltak a meghívottak és utána nagy jókedvvel, viháncolással, hógolyózással bementek a Gererportára egy ital sörre, falat enivalóra.

Gerer legalábbis így hívta őket. Nem volt lakodalmi ebéd, de mindenki annyit ehetett, amennyit akart.

A söröshordók után a borosokra került a sor. A hangulat mindinkább emelkedett és bizony szokás ide, szokás oda, egynéhányan táncrea perdültek.

Hölbling is felkérte a menyasszonyát. A vendégek kört formáltak és ők, a nap hősei, táncrea perdültek. Jó volt nézni őket, amint egymáshoz

simulva, majd meg eltávolodva, hol lassan, hol meg gyorsan járták a táncot, boldogságukban mindenről megfeledkezve.

A muzsikások rángatták a vonót, fújták a kürtöt. Azok a vendégek, akik délben hazamentek, a jó hangulat hírére visszaszállingóztak. Mintha itt nem is eljegyzést, hanem valóságos lakodalmat ültek volna.

A szünetben a császári skriba vette át a szót, s ha nem is beszélt okosakat, de arcát kacagatóan tudta elváltoztatni és olyan állati hangot utánozott, amilyent csak kértek tőle.

A vendégek csak úgy dültek a nevetéstől. Különösen akkor, amikor Bösinger polgármestert utánozta. Felborzolta a haját, ajkát lebiggyesztette, egyik szemét kijebb lökte olyan hasonlósággal, hogy a csodálkozástól mindenki elámult. Maga Bösinger nevetett a legjobban. Szinte ragályos lett a jókedv. Aki belépett, rögtön nevetni kezdett és akármilyen bárgyúságot mondtak is, hálásan megtapsolták.

Hohenwarter Mihály, a császári harmincados, piros sapkát nyomott a fejére és dudával a hóna alatt tántorgott a szobába. A felfújt jószág kegyetlenül visított, de nem is azon nevettek annyira, hanem zekéje alól kilógó sárga ingén, melyen hatalmas piros folt éktelenkedett. Még Hölbling szeméből is hulltak a könnyek és az öreg Gerer már csuklani kezdett.

A hangulat tetőfokára hágott, utána már más nem jöhetett, mint a végső kimerülés.

De nem az következett.

A pitvarból zavaros hangok szűrődtek a szobába. A zenészek elhallgattak, már csak a duda

értelmetlen rác sivalkodása hallatszott, amikor az ajtóban valaki elkiáltotta magát.

– Hölbling úr, egy ember jött a várból lélekszakadva és azt mondja, hogy rablók törtek a házára és felgyújtották. Az ablakokon tódul ki a füst.

A jókedv egyszerre megdermedt. A nevető arcok megnyúltak és a duda is elcsitult.

– Rohanak – kiáltotta Hölbling magánkívül –, hogy megmentsem még azt, amit lehet.

– Én magával megyek – mondta a polgármester, mire minden férfi kötelességének tartotta, hogy segítségére siessen annak, aki jó időben barátnak mutatkozott.

A báránybőrsüvegek, prémes kalapok, bundák egyszerre mozogni kezdtek és nem telt bele két-három perc, a férfinép már gyúrta is a hegyre vezető havas utat. Még Gerer molnár is elment. Vele a molnárlegények, akik a földszinti szobákban mulattak. Egy szál férfi sem maradt a házban.

Anna Mária olyan fehér volt, mint a fal. Legszívesebben ő is velük tartott volna, de anyja nem engedte.

– Neked ott semmi keresnivalód, édes leányom! Majd elintézik azt a férfiak.

A férfiak pedig valóban minden lehetőségre elkészülve botokkal, fokosokkal felszerelve, behatoltak a várba, a vízivárosi kapun keresztül. Az utca népe, mikor látta, hogy egy kis csapat élén a polgármester loholva a hegynek tart, hozzájuk szegődött, úgyhogy mire felértek a hegyre, néhányszázan voltak.

Az őr, aki a templom tornyából kibámult az ablakon, látván a csődületet, mely nem jelenthe-

tett mást, mint azt, hogy itt a török, félreverte a harangot. A várőrség erre rohamlépésben kivágatott a piactérre, de ott senki sem tudott nekik felvilágosítást adni, mert hiába néztek jobbra-balra, sehol sem volt tűz. Hölbling új háza lelakoltva állt és se rablónak, se tűznek semmi nyoma.

Kihevülve és értelmetlenül álltak előtte az emberek. Senki se értette, hogy tulajdonképpen mi történt. Egymásra néztek. Volt, aki nevetett, volt, aki káromkodott. Csak Hölbling állt halott-haloványan és szótlánul.

A vastag, pántos kapu érintetlen volt és a vasrácsok az ablakokon mint hűséges őrök, sértetlenül jelezték, hogy itt nincs baj, mehetnek vissza tovább mulatni.

– Rossz tréfa volt – hadarta zihálva a polgármester. – De csak tudjam meg, hogy ki követte el, egy rántással lehúzatom róla a bőrt.

– Ki volt? Ki hozta a hazug hírt? – kérdezték jobbra-balra.

Az egyik molnárlegény újságolta tátott szájjal, hogy egy katonaköpenyes férfi jött rohanva és azt mondta egészen kikelve magából, hogy ég a ház, rablók támadták meg.

– Ki volt az a férfi? – kérdezte Hölbling, már nyugodtabb hangon.

– Sohasem láttam – hangzott a válasz. – Nem a mi vidékünkéről való lehetett, mert azt a köpenyt valamikor török viselhette, a lábán lévő csizmát meg magyar, mert rámás volt. Ilyenfajta köpenyt Budán nem soká tűrnének meg. Török szaga volt annak, kérem.

Többet nem tudott mondani.

A társaság lassan szétszéledt. A toronyban elhallgatott a harang és Hölbling néhány vízivárosi polgárral a part felé vette útját.

A várban lakók elbúcsúztak. Egyiknek sem volt most már kedve lemenni, hogy aztán újból feljöjjenek. A vidám hangulatnak úgyis vége volt.

Az igazi meglepetés azonban csak most következett.

Gerer házára vak sötétség borult. Az ajtó zárva, a gyertyák eloltva. Egyedül a kandallóból kiparázsló zsarátnok halvány, rőt fénye világította meg a szobát, amikor Gerer és Hölbling belépett.

– Mi történt itt? – kiáltotta az öreg molnár.

Síró nyöszörgés volt rá a válasz.

Világosságot gyújtottak. Gererné összekötözve feküdt a földön, a cselédlány szintén gúzsban mellette s odébb a többi nő, akik otthon maradtak.

– Anna Mária hol van? – ordította magából kikelve az építőmester.

– Elrabolták! Elhurcolták! Gúzsba kötötték!... – hangzott a földön fekvők ajkáról a válasz.

– Ki volt az a gazember? – sírt fel Gerer, a kezét tördelve.

– Álarcos férfiak rontottak be, amikor ti elszaladtatok a házat oltani – beszélte sírva Gererné. – Anna Máriát összekötözve elhurcolták, aztán ránk vetették magukat és minket is összekötöztek. Utána nagyot húztak a borból és elmenekültek.

– Merre szaladtak? – akarta kérdezni Hölbling, de nem kérdezte, hiszen az itteniek úgyse tudtak volna választ adni. Könnyes szemmel nézett az öreg Gererre, aki támolyogva dült az

asztalra és olyan hangos sírásba fulladt, mintha Anna Máriát örökre elveszítette volna.

Hölbling egy ideig maga elé meredt, aztán fejébe nyomta a kalapot és kiszédült a házból. Az utcák már néptelenek voltak, csak itt-ott ment még valaki lámpással a kezében, mert anélkül járni-kelni szigorúan tilos volt. Megindult a magas hóban és ment-ment, de hogy hová, ezt maga se tudta. Végigment a főutcán, aztán rátévedt az óbudai útra. Szél fújdogált és hópelyheket sodort az arcába. Néha azt hitte, hogy álmodik. Szeméből könnyek peregtek. Megállt. Körülnézett, de olyan sötét volt, hogy nem tudta, hol van. Csak aztán eszmélt rá, hogy a Duna partján lehet, mert víz locsogott mellette. Valahonnan muzsikaszót hallott. Duda visított és bőgő zümmögött. Arrafelé indult. Nem messze kerítésbe ütközött. Megkerülte és egyszerre előtte állt egy amolyan szegénylegényeknek való csapszék, ahová jókabátú embereknek nem volt tanácsos betérni. De ő most nem törődött semmivel, berúgta az ajtaját és belépett. Sikító duhaj hang és komisz pipa-füst csapta meg. Gyér fényű lámpák alatt részeg alakok ültek és egymást átölelve vagy az asztalra borulva daloltak vagy aludtak. Kalapját le se véve ült le a lócára. Senki se törődött vele. Így ült vagy egy fél óráig, amikor egyszerre egy pirosszoknyás barna lány telepedett melléje.

– Miért vagy olyan szomorú? – szolt hozzá és megfogta a kezét.

Hölbling az érintésre felriadt. Elhúzta a kezét és egy arasznyival elhúzódott a cigánylánytól.

A nő szó nélkül megint odasimult mellé és újra megfogta a kezét.

– Hagyj békén – mondta az építőmester –, semmi kedvem sincs veled beszélni.

A nő elengedte a férfi kezét és halkán szólt.

– Az én beszédem eddig még mindenkinek hasznára vált. Én Panna vagyok és mindig megmondom az igazságot. Rigó Panna a nevem. Nem hallottad még a híremet?

– Nem vagyok idevaló – válaszolta Hölbling –, nem ismerek itt senkit. De ha olyan híres vagy, mondd meg, hogy ki rabolta el a menyasszonyomat és hova vitte.

A nő egy ideig mintha figyelt volna. Egy pontra meresztette a szemét, aztán egész közel hajolt az építőmesterhez és újból megfogta a kezét.

– Ne vedd el kezedet az ujjaim közül, mert akkor nem tudok szavaidra válaszolni.

Az építőmester hagyta és a pirosszoknyás nő erre így szólt:

– A menyasszonyod szőke, mint az érett vetés, szeme kék és olyan átlátszó, mint egy marék víz. Ajka piros, mint a meghasadt gránátalma és a nevetése olyan a te fülednek, mint tavaszi időben a friss forrás csörgedezése.

Hölbling csodálkozva nézett a lányra.

– Hogy tanultál meg ilyen szépen beszélni, Rigó Panna?

– Engem a virágok, a rétek, a szelek és a habok tanítottak meg rá. Mert szeretem őket és amit szeret az ember, az megnyilatkozik előtte. Téged is szeretlek, mégpedig azért, mert megfagyott könnyek ülik az arcodat.

A részeg fuvarosok, borgőzös napszámosok tovább daloltak és a duda egy pillanatra se hallgatott el.

– Beszélj tovább – szólalt meg az építőmester –, jó a szavadat hallgatni, mert igazat beszélsz.

A nő arcán halvány mosoly suhant végig, mint tavaszi szellő a rózsabokron.

– Egy gonosz emberi arc is feltűnik előttem – folytatta aztán. – Sötét a nézése, mint a szívnélküli embereké. Fogai penészesek. Olyan, mint egy testet öltött káromkodás.

Itt elhallgatott.

– Beszélj tovább, aranytallérral jutalmazlak meg érte – lihegte Hölbling egész testében remegve, mintha a hideg rázta volna.

A lány elborult tekintetét az építőmesterre emelte.

– Sajnos most nem tudok többet mondani. A szemed golyóját kellene látnom, abból kiolvashatnám mindazt, amit tudni szeretnél.

– Hát nézz a szemembe. Itt van!

– Nem lehet, a hely sötét. Napfény kell ahhoz és csendesség. Lärmában a lélek elcsitul és csak a száj beszél.

– Gyere, menjünk oda, ahol csend van és nem zavar minket senki.

A lány nem mozdult.

– Én nem ismerek olyan helyet. Az én világom ilyenkor mindenütt sötét. De megint látok valakit. Figyelj. Düledező, öreg szélmalmost látok. Olyan, mint az öreg Hunkár malma volt, melynek vitorlás kerekeit már lesodorta és összetörte a vihar.

– Hol áll ez a malom? – szakadt ki Hölblingből a kérdés.

– Ott, ahol a Duna balra fordul, Váctól feljebb, egy dombon. De nem tanácsolom, hogy

odamenj, mert az öreg molnár lelke kísért ott és megfojtja azt, aki álmát zavarja.

– Mondatok érte egy misét a barátoknál, tán segít rajta – válaszolta Hölbling.

– A mise az átkozottakon már nem segíthet, azok már nem az Istenéi.

– Hát kiéi?

– Azok már a sátán körmei között vonaglanak.

– Hát akkor mit tegyek? Tanácsolj valamit, te híres Rigó Panna!

– Menj most szépen haza és aludd ki magad.

– Haza már nem mehetek, mert a vár kapuit bezárták az örök.

Rigó Panna felnevetett.

– Menj fel az alagúton, ha nem félsz. Fáklyát szerzek neked.

– De hol van itt alagút?

– A fürdő mellett török sír van, abból vezet az út fel egyenesen a várba.

– Ez újság, amit mondasz, Rigó Panna. Egyszer majd megkísérlem. De most fáradt vagyok nagyon. Itt az aranyod, amit megérdemeltél. Légy boldog vele.

Rigó Panna szoknyája ráncába rejtette a ritka pénzdarabot.

– Ha máskor is látni akarsz, csak gyere ide, én sokszor megfordulok itt és hallom a világ dolgát. Menyasszonyodért meg ne aggódj, mert Isten kezében van a sorsa.

Hölbling még szólni akart, de Rigó Panna elhúzódotott tőle és egyszerűen eltűnt a szeme elől.

A kőműves szerette volna, ha még mellette marad a lány, mert egyszerre megint magára maradt és végigszántott rajta a reménytelenség fájdalma.

Mit tegyen, mihez fogjon? Feje mázsás súllyal nehezedett a vállára és könnye megint csak kicsordult két szeme sarkából. Hagyta folyni, hát-ha könnyít fájdalmán. Ült-ült magába roskadtan, egyszerre csak arra ébredt, hogy valaki rácsap a vállára. Felriadt.

Az ivóban már csak két-három ember lézengett és a nyitott csárdaajtón besivított a hideg téli hajnal metsző szele.

Feltápászkodott. Nyújtózott egyet, néhány garast dobott az asztalra, aztán kiszédelgett a korcsmából. Arca gyűrött volt, szeme beesett, keze ragadt a rátapadt pizsoktól. Friss hóval megdörzsölte az arcát, megsúrolta a kezét és egy marokra valót a szájába is vett, mert olyan keserű volt benne minden, mint a fájdalma.

A friss szél megrázta, kiúzta szeméből az álomot és csipni kezdte a füle cimpáját.

Mire Gerer házához ért, már szürkült a reggel.

Az asszony betegen feküdt, Gerer Szebaldus meg úgy meredt rá, mintha az előbb gyilkolt volna és most nem tudja, hogy mit is tegyen.

– Értesíteni kell a zsandárokat, a pandúrokat, fel kell forgatni a világot, mert az én leányom nem lehet bitang sorsra jutott nyomorúság.

Hölbling lerogyott az asztal mellé, melyen még ott álltak a félig telt poharak és az el nem fogyasztott ételek. A gyertyák tövig égtek és füstjük ott áporodott még a szobában.

Aztán megszólalt az építőmester is:

– Nem nyugszom addig, amíg rá nem akadok a nyomára. Ha derékgig kell is lejárnom érte a lábamat, akkor sem. Már gyanítom, hogy ki volt, már sejtem, de Isten legyen irgalmas neki,

ha egyszer találkozunk! Nem vagyok bosszúálló ember, még nem tapad vér a kezemhez, de ha őt megmarkolom, akkor csak úgy engedem el, ha előbb vér folyik az ujjaim között.

Az öreg molnár melléje kushadt a lócára.

– Aztán hogy akarod elkezdni, mikor azt se tudod, hogy merre ment.

– Majd kitalálom. Az egyik nyom megadja a másikat s egyszer csak találkozunk.

– De mikor? – szakadt ki az öregből a keserűség. – Nem lesz-e már akkor késő?

Erre az építőmester sem tudott válaszolni. Csak gyúrta az öklét és csikorgatta szép fehér fogait.

– Először elmegyek Komáromba és ott széjjelnézek. Tán megtudom, hogy honnan fúj a szél. Aztán onnan tovább. A pénzt nem sajnálom és akkor máris félig megtaláltam, amit keresek. A guruló arany odavezet majd, ahol Anna Mária vár reánk.

A szolgálóleány egy korsóban meleg fahájas borlevest hozott és letette eléje.

Hölbling ajkához emelte és amint végigfolyt kiszáradt torkán az édes ital, úgy érezte, hogy új erő költözik beléje. Testét melegség járta át, fakó arca kipirult.

– Míg odaleszek, viseljétek gondját a háznak – mondta rekedten, és ha nem találnék viszszejönni, legyen a tiétek.

Az asszony felsírt az ágyban. Gerer pedig úgy morgott, mint a medve.

– No, Isten veletek – mondta még és felállt. Majd a zsebébe nyúlt és letett az asztalra egy ezüst forintost.

– Ezért pedig vegyetek gyertyát és égessétek értünk a fájdalmas Szűzanya szobra előtt, hogy megsegítsen és hazahozzon mindkettőnket.

Ezzel kifordult az ajtón anélkül, hogy köszönt volna. A keserűség már-már újból ki akart ömleni belőle.

A reggeli szürkületben nekivágott a hegynek. Bejelentette az esetet a polgármesternek, aki még éji ruhában ugrott ki az ágyból, amikor Hölbling belépett a szobájába.

– Majd mi is segítünk – mondta őszinte részvétellel és a legjobb lovát ajánlotta fel, amikor meghallotta, hogy Hölbling útra kél.

Pfeffershoven elkáromkodta magát, amikor meghallotta a hírt és megígérte, hogy kémeivel nyomoztatni fog.

Mikor az építőmester a hivatalos bejelentéseket megtette, hazament. Telerakta zsebét pénzzel, tarisznyáját ennivalóval tömte meg, butykosát megtöltötte pálinkával. Gábort magához ölelte. Aztán felült a lovára és útnak indult. A Nagyboldogasszony temploma előtt leugrott a lóról, mert nem akart elmenni anélkül, hogy a Nagyboldogasszony tekintetét ne vigye magával.

Minden biztos nyom és cél nélkül nekiindulni a nagyvilágnak, merész dolog volt.

Esztergomnak vette útját. Ha nem lett volna olyan magas a hó, vágatva rohan, de így még ügetni se lehetett, mert a hó majdnem a ló hasáig ért.

Már esteledett, mikor a ködös távolban meglátta Esztergom falait. Lováról patakozott a veríték. Piliscsabán pihentek csak egy órácskát, ami bizony kevés volt ekkora úton. A ló lába remegett a fáradságtól és a hidegtől.

Ursinust kereste föl a Szent Tamás oldalán, a kis pénteköst, a hegyes szakállú felcsert, aki olyan jó volt hozzá a tavasszal, amikor haldoklókat hozott a szekéren.

Megkopogtatta az ajtaját és várt. Csendes, kihalt volt a környék. Minden szunnyadt már, kivéve azt a néhány bőrébe nem férő gyereket, kik szánkóval bajlódtak a hegy oldalán.

A kopogásra kinyílt az ajtó és Ursinus feje kikémlelt a résen. Szeme a rövidlátók figyelmével szegeződött rá. Egy ideig nézte, hogy honnan ismeri a kései vendéget, aki előtte áll. Csak akkor tárta ki az ajtót, amikor Hölbling elmondta, hogy kicsoda.

– Rosszak már a szemeim! – panaszolta a kis öreg, amikor Hölbling belépett a meleg szobába,

amelyben száradó virágok, kenőcsök, olajok szaga terjengett. A mennyezetről lámpa lógott és a lámpa alatt egy nő ült. Hölbling azonnal megismerte. Csengettyűs Zsuzsanna volt.

A nő száraz gyökereket aprított: calmust, enciánt, édesfát. Csak akkor hagyta abba, amikor Ursinus megszólította.

– Zsuzsanna, nézd, ki van itt!

A nő Hölblingre nézett, de merev arcán egy vonás sem rezdült meg. Olyan volt, mint akit álomból riasztottak fel és hirtelen nem érti, hogy mi történt vele.

– Nem tudom kicsoda, nem ismerem – mondta alig hallhatóan.

– Hát ez az a jó ember, aki megmentett téged a biztos haláltól és elhozott ide, ahol meggyógyultál.

Csengettyűs Zsuzsanna arcára ekkor visszatért az élet egy halvány sugara. Szeme ragyogni, az ajka remegni kezdett. Aztán még mielőtt Hölbling valamit tenni tudott volna, a nő leguggolt a földre és megcsókolta Hölbling agyonfagyott, vörös kezét.

– Nagyon örülök, hogy látom – mondta Hölbling és felsegítette a térdeplő nőt. – Milyen szép sima a homloka – folytatta. – Szebb, mint volt. Ursinus mester valóban kitett magáért. Meg kellene aranyozni a kezét.

– Az egész embert – egészítette ki a nő.

Kecskeszerű mekegés hallatszott. Ursinus nevetett. De talán nem is az őt érő dicsérő szók miatt, mint inkább azért, hogy Zsuzsanna lelkéből ilyen értelmes mondat kelt szárnyra.

– Ez azért van – mondta a kis öreg –, mert nagyon jól viselkedtél és nem nyúlták az egész idő alatt a homlokodhoz, akárhogy fájts is.

– Nem nyúltam, de hogy is nyúlhattam volna, amikor az ágy szélére szíjaztad a kezemet. Moccanni sem tudtam.

A kecskeszerű mekegés újra hallatszott.

– De legalább nem szenvedtél hiába. Szép vagy, mint voltál, tán még szebb is.

Csengettyűs Zsuzsanna arca újból hideg lett és merev, mintha a szépség említése megfagyasztotta volna a szívét.

Ursinus nem szólt többet hozzá. Hölblinghez fordult.

– De minek köszönhetjük a látogatást ilyen zimankós időben?

– Komáromba megyek és útközben meg szeretnék itt pihenni, ha megengedik. Szabad-e bekötnöm lovamat az istállóba?

Szegény jószág nagyon elfáradt.

Komárom nevének hallatára Csengettyűs Zsuzsa újból felfigyelt. Arcára az értelem fénye rajzolt díszkoszorút. De nem szólt. Hagyta a két férfit tovább beszélni.

– Komáromba kell mennem, hogy megtudjam, ott van-e még az ellenségem. Mert ha nincs ott, akkor csak ő lehet, aki elrabolta eljegyzésünk estéjén a menyasszonyomat.

Ursinus megsimogatta szakállát.

– Rab volt vagy katona?

– Vasra vert rab. Gonosz rabszolga-kereskedő. Strickmeister Max a neve. Bosszút forral ellenem, mert én juttattam rabságra. Egyszer már

fel akarta gyújtani a házamat, de az nem sikerült neki. Most így próbálkozik.

Csengettyűs Zsuzsanna ekkor felállt és lábujjhegyen megkerülte az asztalt. Olyan halkán lépkedett, mintha attól félne, hogy valakit felébreszt.

– Én ismerem Strickmeistert – mondta és egész közel hajolt az építőmesterhez. – Egy időben a mi udvarunkban dolgozott és anyám adott neki enni. Erősen fogadkozott akkor előttünk, hogy van egy ellensége, akit megöl. Előbb megkínozza rettenetesen, csak aztán meneszti ki belőle a lelket... Hát te volnál az? Ó, Istenem!

Elhallgatott. Merev arcára kirajzolódott a fájdalom.

– Ne menj oda, ne menj, mert életedre lesnek! Rabbá, nyomorékká tesznek.

Hölbling keserűen felnevetett.

– Hát mit tegyek? Csak nem hagyhatom rútot elpusztulni a menyasszonyomat?

A mécses olaja sercegett a csendben s mély sóhaj szállt fel az ott ülők kebléből.

– Nem félek! Sok veszedelmet átéltem, túléltem majd ezt is.

Csengettyűs Zsuzsa megint megszólalt:

– A mi udvarunkban sokszor tanakodtak. Jöttek hozzá messze földről és a zsebébe pénzt dugdostak. Megsajnáltuk, jó anyám enni adott neki, amikor csak tehette. A parancsnok bízott benne és láncra verve kiengedte a várból. Ha Komáromba kerülsz, menj el anyámhoz, mondd meg neki, hogy élek. Ő talán többet tud majd mondani. Szemben van a házunk a főbíró házával. A főbíróhoz azonban ne menj. Gonosz ember. Vérben szeret fürdeni, de úgy beszél, mint

egy prédikátor és úgy néz az égre, mint egy vonító kutya.

Ursinus le nem vette a szemét Zsuzsannáról. Minden mozdulatát figyelte. Ennyit, amióta itt él, még nem beszélt egyvégtibe.

Hölbling megjelenése kizökkentette a ködös képzelgések világából.

– Dvoracsek várparancsnokhoz se menj, az velük iszik és bólogat az ítéleteikhez – folytatta.

– Aztán, amikor józan, sír és veri a mellét, szidja a tanácsot és a hóhérlegényeket. De amikor újra berúg, ki kell venni az ostort a kezéből, mert halálra veri a rabokat.

– Mi a neve a főbírónak? – kérdezte az építőmester. A leány dermesztő tisztánlátással beszélt. Kegyetlen elszántság volt a szavaiban.

– Gunder Mihály. Az öreg Gunder, mert van fiatalabb is, a kis véreb, aki csak azért nem lett péntökös, mert nem merik feljelenteni. Rám is kivetette a hálóját, de amikor egy marék homokot szórtam a szeme közé, ököllel vágott vissza. És amikor ki voltam kötve a szegyenkőhöz, akkor ő röhögött rajtam a legjobban és biztatta az elvetemült utcakölyköket, hogy szemetet vagdossanak hozzám. De egyszer még számolunk! Piros kakas leszek és lángba borítom a házukat! Kivájom a szemüket és homlokukról lenyúzom a bőrt és úgy sütöm majd rá a szegyen bélyegét. Aztán nem bánom, ha meg is halok.

Arca olyan fehér volt, mint a halotti lepel. Ajka remegett, mintha hideg rázta volna.

A bájos leányból Darvulia s Jezabel lett, aki le tudta volna nyalni a vért a tőre pengéjéről, melyet ellenségei szívéből húzott ki.

Hölbling látta már, hogy a téboly a bosszúban fog életre kelni benne.

Ursinus meg csak mekegett. Határtalanul boldog volt. Csengettyűs Zsuzsanna szerinté rálépett a gyógyulás útjára.

A lovat kéne bekötni – mondta halkán Hölbling. – Beszélni aztán is ráérünk.

– A ló már a helyén van – válaszolta Ursinus. – Márton szolgám már gondjába vette. De még nem vacsoráztunk, az pedig nem utolsó dolog, ha egész nap nem volt meleg étel az ember gyomrában. Zsuzsanna lányom, hozz valami harapnivalót! Aztán melegíts bort is, jó édesen és szegfűszeggel! Tégy bele fahéjat és a nádmézet se sajnáld, mert ma ünnep van nálunk! A megmentőd tette tiszteletét nálunk.

Csengettyűs Zsuzsanna lesöpörte a sok vágott gyökeret az asztról és fehér gyolcsot terített szét előttük. Aztán kiperdült a konyhába, mintha máris hozni akarta volna, amit Ursinus megrendelt.

– Alig ismerek erre a lányra – mondta a hegyes szakállú, amikor egyedül maradtak. – Olyan beszédes lett, mint a fészket rakó madár. Előbb kellett volna már Hölbling úrnak eljönni, tán ki se tört volna rajta az a búskomorság, amely már hónapok óta gyötri. Az első napokban eszméletlenül feküdt. Oda kellett őt kötöznöm az ágyhoz, hogy össze ne tépje magát és ne szakítsa le az arcanumot a homlokáról. A jó Isten a megmondhatója, milyen nehéz napok voltak ezek. Mikor aztán a lelke ébredezni kezdett, azt hittem már, hogy túl vagyunk a bajon. Pedig akkor kezdődött még csak igazán a tánc. Azt kérdezte tőlem,

hogy hol a vőlegénye. Egy ideig kerteltem, de végül meg kellett mondanom az igazságot. Mikor megtudta, hogy a jó Dobos András a holtak országába költözött, olyan lett, mint aki megveszett. Harapott, rúgott, úgyhogy meg kellett megint kötöznöm és azóta a búskomorság jelei mutatkoztak rajta.

– A mai este megváltás volt rá. Istenem, csak így maradna! – sóhajtott a öreg és megtörölte apró szemeit, melyek úgy pislogtak a lámpa fényében, mint a napba néző medvéé.

Hölbling korán reggel tovább indult. Megrázta Ursinus kezét, megköszönte neki az éjjeli szállást és Csengettyűs Zsuzsa arcát megsimogatta. Jó volt kidolgozott férfikezével ahhoz a selymes archoz hozzányúlni. Piros volt a leány arca és üde, mintha csókos lehelettel festették volna rózsaszínűre.

A hideg csípősebbre fordult. A felhők tova vonultak az éjjel és kisütött a nap. A hó porzott lábai alatt és szikrafénnyel verte vissza a nap sugarait. Hölblingnek azonban nem jelentett semmit a változás. Az ő lelkének egén viharfelhők kergették egymást piszkosan, füstösen, mint vérző, megvert hadseregek.

Az úton alig találkozott valakivel. Néhány portyázó magyar huszár ügetett el mellette, Vékony Máté huszárkapitány századából. Marcona, szélmarta népség volt, a harcok tüzének hasábfája, melyet nem sajnált a német. Pazarolta, hánytavetette, hogy a maga rongyos irháját mentegthesse vele.

Hölbling szótlanul kitért előlük, de azok tisztességgel megsüvegelték.

– Nem vagyunk mi kajla betyárok, sem rühös kuvaszok – szólt rá az egyik –, hogy kikerüljön minket az úr. Mi szegény magyar huszárok volnánk, amiket egyaránt ver az ég s a föld.

Hölbling megsajnálta őket.

– Majd elmúlik egyszer a nyomorúság ideje is, vitéz urak – válaszolta –, nem hullhat mindig jégeső a magyar földön sem.

– Adná Isten! – tette hozzá egy félrőfös baszú őrmester, akinek majdnem akkora volt a keze, mint a lova pofája.

Aztán elváltak. Békességben, csendben. Hölbling utánuk nézett, amint mellre kókadt fejrel az utat gyúrnák és abban a pillanatban pap szeretett volna lenni, hogy áldást adó kézzel keresztet vethetne rájuk.

Fekete pontok voltak a fehér havon..., hazátlan idegenek saját földjükön.

A maga bűját egészen elfelejtette, amikor eszébe jutott az ilyen bitangoló, soha ágyban nem alvó, meg soha nem pihenő szegénylegények sora, akik nyeregben ülve esznek, bóbiskolnak és akik előtt sietve zárják be a kapukat, a messze földről idevetődött idegenek. Házuk asztalánál mások terpeszkednek, búzájuk kenyerét mások eszik meg, boruknál rácsok énekelnek vagy svábok dudálnak, ők meg istállók eresze alatt álmodoznak szabadságról, régi dicsőségről. Aztán felsóhajtanak keservesen és lovaik belenyerítenek a hajnali derengésbe. Azoknak a hűséges szép alföldi méneknek útszéli kóró, dohos szalma az eledelük, poshadt víz az italuk; a hátuk véres, lötyögős a patkójuk, de viszik a huszárt, míg egyszer el nem terülnek mind a ketten az út árkában, örök-

re megpihenni a gyászos élet kegyetlen fáradalmai után.

– Furcsa föld ez – gondolta, míg lovának patái alatt frissen csikorgott a hó. – Különös sorsú nép. Mintha megátkozta volna valaki és az egész világ terhét az ő vállaira rakta volna. Senki se szereti, pedig ha szép szóval kerülnek eléje, olyan, mint a kezes bárány. Megosztja kenyerét, vizét, és ha csillagot lát az égen, énekbe fullad a panasza. Leányaik nyíltszemű, sudár termetű hajadonok, az anyaság szent jóságával az arcukon. És mi a sorsuk? Zsoldos népség sikongó prédái, mártírjai.

A ló olyan vigyázva lépkedett, mintha csak megérezte volna, hogy gazdája nehéz gondokat, súlyos bánatot hordoz szívében.

Komárom tornyai harangkongást küldtek a búsán poroszkáló lovas elé.

Hölbling megsarkantyúzta lovát.

– Mit búsulsz a magyarok sorsán? – kérdezte magától –, mikor te magad vagy a legnagyobb szükségben? Törődjön mindenki a saját bajával, elég jutott mindenkinek belőle. Mi közöd neked ehhez a néphez? Pfeffershoven sohasem fogja megbocsátani, ha szívedben magyar virágok nyílását veszi észre.

Rántott egyet a vállán. Mit neki Pfeffershoven! Ha szereti a magyarokat, hát szereti, az az ő dolga, nem pedig a várparancsnoké, vagy drágalátos barátjáé, azé a Huyn generálisé, aki császári parancsra jött be Budára szidni a magyart. Hogy rebellis kutyák és hogy nem tudnak elég mélyen meghajolni a felsőbbség előtt. Meg hogy sok a sujtás a ruhájukon, meg hogy nagyon hegyes a bajuszuk, meg hogy egyáltalában élni mer-

nek és néha jóllakni, amikor a felséges császár katonáinak sincs elég ennivalójuk!

Hosszú az út és sok mindenre gondol a lovas ember, különösen, ha hóban megy és a távolság alig akar fogyni. Az építőmester szíve tele volt szorongással, és ha mások bajára gondolt, könnyebben viselte a magáét.

A piactéren rabok söpörték a havat. A valatópád, a deres, a rostély és a szégyenoszlop patyolatfehér hóval volt befedve. Mégiscsak jó az Isten, hogy néha eltakarja a borzalmakat az emberi szem elől.

A bíró házával szemben nyílt a szűk Iskola utca. Hölbling hamarosan megtalálta benne özvegy Csengettyűs Gergelyné házát. Kis ház volt és úgy gubbasztott a magas hóban, mintha aludt volna.

Hölbling lova hátáról benézett az udvarba, de senkit sem látott, még csak nyomokat sem, amelyek a kúthoz vezettek volna.

– Talán nem is él már? Talán elemésztette a fájdalom?

Leszállt a nyeregből és belépett a deszkakapun. Megkopogtatta az ajtót. Fehérhajú nő jelent meg a küszöbön. Hölbling azonnal ráismert, mert szakasztott olyan volt, mint a leánya.

Megemelte kalapját.

– Jó napot, Csengettyűsné asszony. Hölbling János a nevem.

Csengettyűsné ijedten nézett rá. Nem tudta, hogy mi járatban van ez az idegen férfi, aki váratlanul beállít hozzá.

Hölbling megkötötte a lovát, aztán belépett a konyhába.

Egy ideig nézte az asszonyt, aki úgy állt előtte, mintha halálos ítéletét várta volna. Aztán megszólalt:

– Esztergomból jövök. Láttam a leányát, Csengettyűsné asszonyom.

Az özvegy arca hirtelen felderült. Szemét elöntötte a könny és köténye a szeméhez szaladt. Egyik szeme sírt, a másik meg nevetett.

– A leányomat látta az úr? Ó, hogy áldja meg az Isten mindkettőjüket! Hogy van az én Zsuzsám? Ott van-e még annál a csodaembernél, akiért mindennap imádkozom?

– Hát értem nem imádkozik, jó asszony?

– De hát kicsoda az úr, ha szabad kérdeznem?

– Én volnék az, aki felszedtem a leányát az árokpartról és elvittem szekéren Esztergomba.

Özvegy Csengettyűsné nem tudott hamarjában mit tenni, két kidolgozott tenyerét egymáshoz csapkodta, arca olyan édes lett, mint a mézeskenyér.

– Ó, lelkem, galambom! – szakadt ki a szó belőle, de olyan áhítattal, mintha csak a Miatyánkot mondta volna.

Hölbling nem hagyta tovább beszélni, magához vont a domború melléhez szorította a remegő asszonyt.

– Ne beszéljünk erről többet. Nem jó az ilyen emlékeket feltámasztani. Én csak azt mondom, hogy jól van a leánya. A szégyenbélyeg eltűnt a homlokáról és egészsége visszatért. No, ne sírjon

már, Csengettyűsné asszony! Eljön még egyszer az idő, amikor megint együtt lesznek.

– Amikor meghallottam, hogy hol van – sírdogálta az asszony –, elmentem hozzá, de nem maradhattam ott, mert elkonfiskálták volna a házamat, földemet. Alig lesik, hogy valamit rám foghassanak, akkor aztán mindenre ráteszik a kezüket. Ilyen a magyarok sora, amióta Komárom a labancok kezére jutott, nagy jó uram.

– Akkor jó lesz, ha innét minél előbb odébbállok – jegyezte meg Hölbling –, mert könnyen gyanúba hozhatom.

A nő idegesen csapkodott a kezével. Szóval nem akarta drága vendégét megbántani, de igazat adott neki. A félelem kirajzolódott az arcára.

Hirtelen mentő gondolata támadt:

– Csak maradjon az úr nyugodtan. Majd átszaladok az ispotályba és elhozom a főnökaszszonyt. Akkor nem mernek szólni, mert annak olyan tekintélye van, mint egy strázsamesternek. Előtte még a magisztrátus is megemeli a kalapját.

Csengettyűsné kendőt kapott magára és nyomban leszaladt. Nagy sietségében még az ajtót is elfelejtette becsapni maga után.

Hölbling egyedül maradt a vályogpadlójú takaros szobában, melyben annyi kín és szenvedés kelt szárnyra. Szinte hallotta a végtelen sikolyokat, melyek vihardárként szálltak fel a Mindenható szent trónusa elé, enyhülésért és vigasztalásért esdekelve.

Két ágy húzódott meg a fal mentén. Az egyik Zsuzsannáé lehetett. Fölötte a hétfájdalmú Szűz képe függött a falon és előtte pislákolva égett a mécs. A két kis ablakon fehér függöny lógott és

az ablakok között drótkalitikában stiglic madár ugrált.

Minden csupa rend és kedves egyszerűség. És innét hurcolták el a hóhérlegények a leányt.

Gondolatai annyira beleszántottak az elmúlt események szomorúságába, hogy észre se vette, amikor Csengettyűsné ismét előtte állt. Mellette a főnökasszony olyan magas volt, mint egy dragonyos és a nézése olyan, mint egy királynőé.

– Hallottam nemes cselekedetéről, uram. Jólesik személyesen is megismerkednem, mert a bátor és tisztességes emberek példája növeli a magunk lelkének erejét – mondta a főnökasszony s kezet fogott az építőmesterrel.

Aztán az asztal mellé ültek. Az építőmester minden szava gyógyító balzsam volt a szegény özvegy fájdalmára.

Később rátért saját bajára és elmondta, miért jött Komáromba. – Az a kérdés, itt van-e még a várban az én esküdt ellenségem, Strickmeister Max – fejezte be elbeszélését.

Strickmeister... – mondta a főnöknő elgondolkodva. – Jól emlékszem rá. Egy időben bejárt az ispotályba. A főprofosz megengedte neki, hogy gyógyíthassa a sebeit a csuklóján meg a bokáján. Nagyon elmarjult sebek voltak már, megette a lánc. De most már jó ideje nem láttam. Valószínűleg elhagyhatta Komáromot. A császár néhány német rabot szabadon engedett, hogy több legyen a helye a magyar és török foglyoknak. De megtudhatom könnyen, orvosunk jóban van a helyettes kommandánszal.

– Menjünk is mindjárt át – fejezte be szavait.
– Az úr itt úgyse maradhat és bizonyára éhes is.

Egy jó tányér meleg leves egy karéj füstölt hússal ilyenkor mindennél többet ér.

Egészségesen nevetett.

Hölbling úgy követte őt, mintha az árnyéka lett volna. Lehetetlenség volt ennek az asszonynak ellentmondani. Tekintély és erő sugárzott belőle.

Hölbling az ajtóból visszaszólt:

– Mielőtt elmegyek, még találkozunk, Csengettyűsné asszony.

Aztán kantáron fogta a lovát, kivezette az udvarból és megindult a főnökasszony mellett, aki csizmájában úgy taposta a havat, mint egy császári gyalogos.

A hospitály a vízivár felé vezető út jobboldalán terült el, nem messze a hídtól, mely a vár belsejébe vezetett. A nagy udvaron úgy oda lapult a földhöz a földszintes, alacsony épület, mintha egy hatalmas tenyér nyomkodta volna le.

Mindig tele volt. Nemcsak az ágyakon, de még az ágyak közt is feküdtek betegek. Komárom három borbélyja bejáratos volt a kórházba és amit ők elvégezhettek, azt az ápolónővérek segítségével elintézték. Az orvos Lasuli Márk, aki egy személyben patikus is volt, csak a felsőbb intézkedéseket tartotta fenn magának. A kórház mellett emeletes házban lakott. Ott volt a gyógyszertára is, ahol zsákszámra hevert a sok gyógyító tea, gyökér és szárított állati testrészek megőrölt pora.

Lasuli Márk a mindenre jó tinctura thereacina hivatalos szaktekintélye volt. Maga ment ki tavasszal a magisztrátus uraival a közeli erdőkre, rétekre, ott gyűjtötték össze a százféle előírt növényt, meg a százféle állati és ásványi experi-

mentumot. Mikor aztán az egy évre szükséges mennyiség mind együtt volt, nagy üstökben megfőzte. Minden rászoruló néhány garasért kaphatott belőle.

Ez az arcanum csodaszert volt gyomorfájás, kólika, szédülés és még sok-sok baj ellen. Ha Dvoracsek úr már sehogy se bírta a belső fájásokat, melyek egy átmulatott éjszaka után megrohanták, csak átüzent és Lasuli úr már hozta is egy flaskában a csodaszert. Igaz, hogy olyan keserű volt, mint az epe, de hatása nem maradt el soha.

A főnöknő cseréptányérban lebbencslevest tétetett az építőmester elé, majd utána finom illatos sült tyúkot, mely fokhagymával, ecettel és szalonnával volt ízesítve.

Csak amikor jóllakott a vendég, akkor lépett be a szobába doktor Lasuli, az orvos.

Ez az ember még a főnöknőnél is magasabb volt és olyan sovány, mint a harangkötél. Ádámcsutkája olyanformán állt ki, mintha a kötelet megcsomózták volna. Fején dió nagyságú kinövés éktelenkedett, ősz haja válláig ért.

Illendő hajlongás után doktor Lasuli megszólalt, de olyan vékony hangon, mintha rekedt, házsártos, öreg frajla parlírozott volna belőle.

– Amint a tisztelendő főnökasszonytól hallottam, uraságod tudni szeretné, hogy Strickmeister Maximillián nevű császári zsoldos és rabszolga-kereskedő, aki városunkban raboskodott, itt van-e még? Erre a kérdésre azt felelhetem, hogy már nincs itt. Felsőleges császáruink kegyelmes parancsa folytán a múlt hónapban ötven német rab szabadon bocsáttatott, azon feltétellel, hogy foglalják el újból a helyüket saját seregükben, mert

a bajorok nyugtalankodnak és őfelségének, Lipót császárnak, szüksége van minden fegyverfogható emberre. Mivel pedig Strickmeister Maximillián ama rabok közé tartozott, akik jó viseletükkel rászolgáltak a parancsnokság dicséretére, azért a helyettes kommandáns úr őt is megajándékozta a szabadsággal és elengedte, hogy elfoglalhassa az őt megillető helyet.

Hölbling összeráncolt szemöldökkel hallgatta a bőbeszédű felcsert, aki minden szavához jobbra-balra rángatta a kezét, mintha ezzel is nyomatékot akart volna adni mondanivalójának.

– És hogy most hol tartózkodik, azt nem tudná megmondani, doktor úr? – kérdezte az építőmester.

A doktor szögletes válla majd a füléig ugrott fel.

– Azt már nem tudom. Bizonyára csapattesténél lesz. A volt rabok életének további vizsgálata már nem tartozik a fogház igazgatóságának jogkörébe.

– Úgy hallottam, hogy barátai is voltak itt bezárva, azok talán közelebbit tudnának róla, ha csak azokat is el nem engedték.

Lasuli Márk doktor erre felemelte a kezét és mutatóujját, mely szinte átlátszóan vékony volt, és lassan kinyújtotta.

– Erről talán Gicklmoich tudna felvilágosítást adni. Rendes nevét nem tudja senki, tán ő maga sem. Itt fekszik a kórházban, majd mindjárt beküldetem.

Doktor Lasuli erre meghajolt, kezével körívet rajzolt a levegőbe és elhagyta a szobát.

Hölbling legszívesebben nevetett volna rajta, ha a szíve nem lett volna olyan nehéz és szomorú.

– Tehát kiszabadult – mondta halkán, amikor az ajtó becsukódott. Nem csalódott. Megérezte. Most már bizonyos volt, hogy Anna Mária az ő karmai között van.

Kívülről koppanások nesze közeledett, úgy valahogy, mintha bunkósbotot verdesett volna valaki a padlóhoz.

Az ajtó hirtelen kitárult és Gicklmoach alakja jelent meg benne.

– Itt vagyok. Az úr hivatott engem?

Hölbling felállt és két lépést tett előre.

Gicklmoach kezén bilincs volt, melynek alsó vége falához volt erősítve. Ez kopogott hát úgy, amikor belépett.

Arckifejezése durva volt, sok bűn terhelhette a lelkét és sok vér szennyezhetette be valamikor a kezét.

Hölbling a szabad ember fölényével hátratett kézzel állt vele szemben.

– Én hívtam – válaszolta tekintélyt parancsoló ábrázattal.

Gicklmoach biccentett a fejével és szúrós tekintetét nem vette le Hölbling arcáról.

– Úgy hallottam, hogy kend Strickmeister bandájából való – folytatta az építőmester olyan hangon, mint aki egész biztos a dolgában.

Gicklmoach erre a kérdésre nem számított, mert egész lénye hirtelen összébb esett és nézése még kutatóbb lett.

– Kicsoda az úr, hogy ilyen kérdést intézett hozzám?

Hölbling nem akarta elárulni magát, azért mosolyt erőltetett az arcára, mialatt azon törte a fejét, hogy mit is hazudhatna neki.

– Hogy ki vagyok, az a jelen esetben mellékes, de hogy nem a kend ellensége, az bizonyos.

– Nekem jóakaróm pedig nincs – hangzott a rekedt válasz.

– És ha az lennék, akkor mit szólna kend hozzá?

– Nem tudnám, minek tulajdonítsam a szerencsét.

– Itt a szék, üljön le – folytatta Hölbling. – Betegnek jobb ülni, mint állni, de legjobb volna feküdni, mi?

A rab nem válaszolt, csak tovább figyelte a furcsán vallató férfit.

Leültek.

– Kérdésemre még mindig nem adott választ – mondta Hölbling. – Pedig úgyis tudom a valót, csak a kend szájából szerettem volna hallani, mert így biztosan tudnám, hogy az összeköttetést fenntartják-e még egymással van sem.

A rab hallgatott.

– No lám, ez a hallgatás értelmesebben beszél, mint a száj. Nyilvánvalóvá teszi, hogy kend Strickmeister híve és nem akarja azt a bitangot elárulni. Pedig milyen rútul cserbenhagyta kendet akkor, amikor csak egy szavába került volna a kommandánsnál és kend is szabad ember lenne ma. De ő azt mondta: Nem kell a bandába falábú, csak teher az. Maradjon csak tovább is abban a vízivárban, majd elrothad a másik lába is. Kifacsart citrom, elgörbült puska a bolondnak sem kell már.

Gicklmoch szeme mindinkább tágra nyílt. Aztán egyszerre úgy felhördült a sípoló melle, mintha kiszakadt volna a tüdeje tövestől.

– Honnan tudja ezt az úr?

Hölbling nem tudott a kérdésre válaszolni, mert hiszen mindaz, amit elmondott, találgatás volt csupán. Márpedig valamit kellett mondania, ha nem akarta a rab előtt elveszteni a már megszerzett hitelét. És ekkor úgy hirtelenében maga sem tudta hogyan, csak kibökte:

– Rigó Panna mondta, az a cigánylány, aki a budai csapszékekben a szemgolyókból jövendöl.

Gicklmoach e név hallatára összecsupkult. A szája tátva maradt és úgy bámult az építőmesterre, mint aki szent igazságot beszél. Remegett az ajka és vérekes, beteg szeme könnybe lábadt.

– Hát így áll a dolog?! – tört ki belőle a szó. – Most már elhiszem, ha ő mondta.

Hölbling nem akart hinni a fülének. De nem árulta el belső izgalmát. Válasz helyett lassan belenyúlt a zsebébe, egy brandenburgi, tenyér nagyságú aranyat húzott elő és az asztalra tette.

– Hát így áll – mondta és játszadoxni kezdett az arannyal.

Gicklmoach mohón tekintett az aranyra. Majd szabad kezével megtörölte a szemét. Zavarata az a szokatlan könny, amely tán gyerekkorában buggyant ki utoljára a szeméből.

– És most mit akar tőlem az úr? – kérdezte, szemét le nem véve az aranyról.

– Nem akarok én tőled, Gicklmoach, egyebet – hangzott a válasz –, mint azt, hogy fogadd el tőlem ezt az aranyat. Jó szívvel adom, hogy te is kiszabadulhass. A többit rád bízom, majd tudni fogod te, hogy mi a kötelességed. Az aranynak az a sajátsága, hogy megolvasztja a vasbilincseket és kinyitja a bezárt kapukat. Éjjel világít, mint a

lámpás, és ha ló kell, akkor azt is teremt, még a föld alól is.

Gicklmoach karján megzörrent a vaslánc, amint átnyúlt az asztalon, hogy megfogja Hölbling kezét.

– Gicklmoach hű ember és sírig kitart a barátai mellett, ha megérdemlik. De hegyes falábával a hasukba mászik, ha elárulják, vagy megvetik!

Rekedt, fojtott hangjában gyűlölet és bosszú égett.

– Jaj neked, Max! – folytatta. – Most már tudom, hogy rosszabb vagy Caraffa pribékjeinél is. Utánad megyek és megtalállak! Ha máshol nem, megvárlak a halálmalomnál és számon kérem tőled hűtlenségedet!

– Ott, ahol a Duna Esztergom felé fordul – tette hozzá halkán Hölbling, mert bizonytalan volt a találgatása.

– Ott, eltalálta az Úr! Ott volt mindig a tanya. Ott lesz most is. Annak a pincéjében rejtegeti a rablott holmit, amit délről hozott. Egyedül áll egy dombon. Az öreg molnárt, aki benne élt, elvitte a pestis, legényeivel együtt. Azóta a malom lakatlan. Az a híre, hogy a molnár kísért benne, meg hogy a sátán csókolózik ott a halállal. Senki se mer még a közelébe se menni. Széllapátjait leszedte már a vihar, de falai erősek és a kincs biztos helyen van benne.

Hölbling nagyon meg volt elégedve az elért eredménnyel. Énekelni szeretett volna, úgy megkönnyebbült a lelke, hogy jó nyomra talált.

– Hát itt az arany, Gicklmoach, legyen a tiéd. Ha egyszer Budára tévedsz, keresd fel Rigó Pannát, ő majd megmondja, hogy ki vagyok. A kom-

mandánsnál majd szót emelek az érdekedben, csak gyógyulj meg, hogy szabad lehess.

Gicklmoch kitámolygott a szobából. Már kint is volt, amikor Hölbling utána szólt:

– Várj csak egy pillanatra! Amikor még együtt ültetek itt Strickmeisterrel, a szalmavackokon, nem említette előtted, hogy mi a legközelebbi terve?

Gicklmoch megvakarta a tarkóját, de látszott rajta, hogy megzavarta a nagy öröm. Az arany kiököntette a mindennapiság jármából.

– Hogy mondta az úr? Nem értettem.

Hölbling megismételte szavait.

– Hát beszélt az mindenféléről. Azt mondta, hogy mindent előlről kell kezdenie, mert vagyona egy részét elkobozták tőle a télen. Meg hogy amije volt, szabadon maradt társai biztosan szétszedték. Még arról is beszélt, hogy valakit megöl. Budán egy férfit, aki vesztét okozta. Jörgl Zapf, a budai fuvaros hordozta neki a híreket, az majdnem minden hónapban megfordul Komáromban és pénzért mindenre kapható. Nagy hasznát vetjük neki, a szalmába keverve dugárut csempészünk ki a vámokon át.

– Mást nem akartam tudni. Köszönöm, Gicklmoch, amit mondtál. Majd egyszer meghálálom.

A tuskóláb elkopogott és Hölbling egyedül maradt a szobában. Arcán mosoly ült, bár a keze ökölbe szorulva pihent az asztalon.

Jörgl Zapfot ismerte. Neki is fuvarozott, amikor a házat építette. Tehát ez volt az áruló. Ez mondta el Strickmeisternek, hogy eljegyezte magát, ez mondta el, hogy házat épít és hogy a

menyasszonya Anna Mária. Csendben bólogatott és szinte hallotta már vijjogó jajongását botozás közben, a kivégzés előtt. Most az egyszer kőkeménynek érezte a szívét.

Legszívesebben mindjárt elindult volna a halálmalomba, ahol a sátán csókolódzik a halállal. De még nem mehetett.

A főnökasszony halkan belépett a szobába.

– No, megtudta azt, amire kíváncsi volt?

Hölbling bólintott.

– Megtudtam, mindent megtudtam. Még többet is, mint amennyit reméltem.

– Akkor nem tette meg hiába az utat.

– Nem. Ez az út egy zsák aranynál többet ér nekem. Adná Isten, hogy tovább is ilyen szerencsével járjak! Akkor tán elérem célomat... De most már megyek is.

– Hová akar menni? Hiszen már esteledik és mire kiér az országútra, egészen sötét lesz. Nem tanácsos ilyenkor egyedül járni az országúton.

– Lámpást viszek magammal.

– Annál rosszabb. Így hamarabb látják meg az útszéli betyárok. Meg hát nemcsak rablók vannak ám, hanem farkasok is. Még a csizma sem marad meg azokból, akik találkoznak velük.

Ez nyomós érv volt. Hölbling nem is ellenkezett tovább.

– Köszönöm a szíves figyelmeztetést. Akkor hát itt maradok éjszakára Komáromban és csak hajnalban indulok tovább.

– Hálóhelyet szívesen adunk – kedveskedett a főnökasszony. – Utasoknak, vándoroknak mi készségesen nyitunk kaput, ha jó szándék vezérli őket.

Az építőmester mélyen meghajolt.

– Ha már itt vagyok, szeretnék széjjelnézni a városban, mielőtt nyugovóra térek. Kitelik az időből – mondotta.

Elbúcsúztak. Hölbling kilépett az utcára, a főnökasszony pedig benyitott az egyik betegszobába.

A hideg eközben mintha engedett volna. Az ereszeokról csurgott a hólé és a latyakos utcákon bokáig süllyedt az ember lába.

– Mindenütt ez a sár – sóhajtott az építőmester és a németországi utakra gondolt. Azok sohasem voltak sárosak, mert valahogy más volt a földjük, mint a magyar utaké.

Néhány lépést tett előre, aztán megállt. Maga sem tudta, merre menjen. Az utcákon alig mozgott az élet. Itt-ott egy lovas, amott egy szekér. Aki csak tehetett, behúzódott a házba, a búbos kemence mellé. Egy ideig állt, aztán újból megindult. Más ismerőse nem volt, mint Dvoracsek Vojtech, a várparancsnok. Annak a szállása felé tartott.

Dvoracsek nagy gaudiummal fogadta Höblinget.

– Hát, barátocskám, te sem jöhettél volna jobbkor, mint most! Bánt a köszvény és ilyen cudar időben annyira megkínoz, hogy ki sem tudok mozdulni a szobámból. Hát ezt jól csináltad. Nagyon jól. De mi jutott eszedbe, hogy ilyen hóban, fagyban, latyakban indultál útnak, amikor az ember örül, ha otthon maradhat? Szüretre jöttél volna! Akkor szép idő volt és nagy mulatás. Most kushadunk, mint tyúk a tojásokon.

– Bort iszol-e, vagy sört?

– Ha már inni kell, akkor inkább a bor mellett maradnék.

– Igazad van! Bort iszunk. Aztán ittmaradsz vacsorára. Néhány kamerádomat is meghívom, hogy gyorsabban múljék az idő.

Hölbling bólogatott, de az esze egészen máshol járt. Nem érdekelte se a bor, se a víg cimborák. Egyedül csak Anna Mária érdekelte volna, de az nem lehetett itt. Nélküle meg nem ért semmit az egész világ.

– Tudod-e, miért jöttem, öreg Vojtech? – tört ki belőle később a szó. – Azért, mert a te pártfogoltad, az a rabló...

– Kicsoda? – horkant fel Dvoracsek.

– Hát Strickmeister. Az a bitang a vagyonomra és az életemre tör. Elrabolta eljegyzésünk napján a menyasszonyomat, most azt se tudom, hol lehet. Annak az ügyében jöttem volna, hogy hátha nyomra akadok.

– Nem értem – hüledezett a parancsnok. – Azt a Strickmeistert gondolod, aki itt raboskodott Komáromban? Jól emlékszem, hogy még Bécsben is eljártak az érdekében.

– Azt gondolom, persze, azt. Rablóbandának a feje az, barátocskám és a karja elér Bécsig. Keze mindig tele van lopott arannyal és azok még a börtön ajtaját is megnyitják előtte.

Dvoracsek eszelős nevetésben tört ki.

– Csak nem gondolod, barátocskám, hogy engemet is megvesztegetett?

– Nem. Erre az egyre nem gondolok, barátocskám – válaszolta ingerülten az építőmester.

– Csak annyit tudok, hogy most szabadon jár az,

aki semmire sem becsüli mások életét és akkor érzi jól magát, ha szegény embereket kínozhat és megrabolhat.

– Hát kérlek, Jánoskám, az, amit mondasz, egészen új előttem. Eddig mindenki csak dicsérte.

– Dicsérte? Az, aki nem ismerte, vagy pedig az ő embere volt. Olyanok, mint Gicklmoach, aki most a kórházban fekszik.

– Gicklmoach, a falábú?

– Az.

– Az is Strickmeister bandájához tartozik?

– Csak tartozott. Mától kezdve ellensége lett. És én arra kérnélek, hogyha módodban áll, engedd szabadon. Szükségem volna valakire, aki a nyomozásban segítségemre lenne.

– Majd meglátom, mit tehetek az érdekében – válaszolta a kommandáns. – A nyomozáshoz meg adok neked annyi embert, amennyi kell. Csak nem hagylak a bajban, barátocskám!

Közben egy katona behozta a bort és letette ónkupában az asztalra.

– Igyunk, Jánoska! A bor elveszi a rossz gondolatokat és megvigasztal.

A kupák felemelkedtek, aztán ismét visszahulltak az asztalra.

– Van már valami nyomod, ami el lehetne indulni? – kérdezte Dvoracsek.

– Halvány nyom, inkább csak sejtés. Egyik cinkosa, egy budai cigánylány mutatta meg. Akkor azt hittem, hogy látomása van és úgy beszél. De ma, amikor Gicklmoachal beszéltem a kórházban, megtudtam, hogy az a kedves arcú Rigó Panna is az ő érdekeit szolgálja. Nagy a gyanúm, hogy Strickmeister minden lépéséről tud. Azt

is tudni fogja, hogy most Komáromban vagyok és nyomozok, kutatok utána.

– Csak még egyszer kerüljön elém az a bitang! Tudom, hogy nem jut ki többé élve e falak közül! – kiáltotta Dvoracsek.

– De miért nem mondtad ezt el nekem, amikor a múltkor itt jártál?

– Mert akkor még nem próbálta felgyújtani a házamat és nem rabolta még el a menyasszonyomat. Azt hittem, hogy többé nem kell tőle tartanom. Ti agyonverték, kipellengéreztek embereket egy árva csók miatt, az ilyen haramiáknak meg felső utasításra, vagy anélkül is megbocsátjátok a bűneiket. Úgy látszik, a nagyobb bűn nálatok kisebb véték.

– A katonaság másképp ítélkezik, mint a magisztrátus – válaszolta kissé ingerülten a kommandáns. – Mi jobban megbecsüljük az embert, mint a polgári hatóság. Nálunk minden ember számít, náluk azonban nem. Ők meg akarják tisztítani az emberiséget, mi meg az erőnket akarjuk növelni... A császár vajmi keveset törődik azzal, hogy az emberek csókolóznak-e vagy sem. Neki az ármádia a fontos és az adó. A többit intézzék el a főbírók, ispánok, főispánok, alispánok. Érted-e barátocskám?

– Értem, értem, de felfogni azért nehezen tudom. Vak vezeteti itt a világtalant. Előbb-utóbb mind a kettőnek bele kell esnie a verembe.

– Ezt jól mondtad. Csak már beleestek volna, hogy egyszer békén aludhatna az ember! – helyeselt a kommandáns. Reszkető kézzel nyúlt a boroskupa után.

– Csak legalább azt tudnám, hogy mit akar tőlem az átkozott. Mit akar az én kedves meny-

asszonyomtól? Istenem, Istenem! – tört ki a keserűség Hölblingből.

– Bizonyosan meg akar téged is zsarolni.

– De hát csak jönne, odaadnám neki még az ingemet is.

Hallgattak. Aztán a várparancsnok szólalt meg.

– Ritkán szoktam az emberekben tévedni, nagyon ritkán. De ez az alamuszi képű Strickmeister félrevezetett. Épp tegnap jött az egyik embere és nagy hálálkodva ajándékot hozott. Azt mondta, hogy a többiek már úton vannak Bécs városa felé, de Strickmeister nem tud továbbmenni, hogy jóságomért háláját ki ne fejezze és azért ezt a csekélységet küldi ajándékba. – Itt a parancsnok kihúzta az asztalfiókját és kivett belőle egy kis csomagot. – Nézd meg, mi van benne – és ezzel már nyújtotta is Hölbling felé a kis fadobozt.

Az építőmester egykedvűen nyúlt utána, de amikor kinyitotta, megdöbbenve látta, hogy az a bizánci Szűz Mária érmecske fekszik előtte, amelyet megismerkedésük estéjén ajándékozott Anna Máriának.

– No, mit szólsz hozzá, nem alávaló gazember ez?

– De az, mert ez az érmecske az enyém volt. Anna Máriának adtam emlékébe.

Többet nem tudott szólni, a torka összeszorult, ráborult az asztalra és úgy sírt, mint egy gyermek.

Mikor fájdalma csillapodott és nedves szemét felemelte, már négyen voltak a szobában. Közben két vendég jött be.

Hölbling sietve megtörölte a szemét. Szégyellte, hogy férfi létére ennyire erőt vett rajta a gyengeség.

– Két kedves barátomat mutatom be – mondta Dvoracsek, két kézzel mutatva az előtte álló férfiakra. – Egyik az öreg Gunder, másik a fiatal. A főbíró meg a fia. Ez pedig Hölbling János uram, budai építőmester.

Hölbling hírből már ismerte őket, Csengety-tyús Zsuzsa megrajzolta a képüket.

A két férfi szótlánul ült az asztal mellé. Valamit nem értettek. A küldönc azt mondta neki, hogy ma vidám este lesz a parancsnok úrnál, itt meg jókedvű cimborák helyett egy síró férfit találtak.

– Meghalt valakije? – kérdezte az öreg Gunder.

– Az is meglehet – válaszolta az építőmester.

– De még rosszabb is érhetne a halálnál.

– Képzeltétek, Strickmeister Max elrabolta a menyasszonyát és nekem küldte prezentbe a nyakláncot, amelyet a barátocskám adott emlékebe szíve választottjának. Hát tudjátok, ez arcátlan gazemberség.

A fiatal Gunder felnevetett. Fáradt arca, csapzott, szőke haja olyan volt, mintha már hullá lett volna egyszer és most szabadságát töltene a földön.

– Esprit van abban a gazemberben, szavamra mondom, esprit. Ezt kifundálni sem lehetett volna jobban. Ki hitte volna?

– Emlékszel, papa, az a rab, aki sohasem fáradt el, ha máglyát raktak, olyan szívesen hordta a máglyára a fát. Ő tanácsolta, hogy a foglyokkal fényesítsük ki előbb a pellengér rozsdás kariáit és csak aztán köttessük rájuk a nyakukat.

Az öreg Gunder rábólintott.

Hölbling még nem látott közlről olyan két hóhért, mint ezek voltak, azért jól megnézte őket.

Gunder főbíró arca olyan volt, mintha korhadt fából faragták volna. Egy vonásában sem volt élet. Szemében olyan zöldes fény pislákol, mint a lidérc a mocsarak fölött, vagy a temetők árkában, ahol akasztott embert földeltek el alig egy láb mélyen. Ha nevetett, olyan ráncos lett az arca, mint a sült alma héja. Foghíjas szája: sötét üreg. Se bajuszt, se szakállt nem viselt. Nem akart magyarnak látszani, pedig félig az volt.

– Fogjátok meg, vegyétek le róla a mundért, aztán bízzátok reám. Én majd elvezzem a többit! – mondotta. – Van egy új módszerünk. Az egyik magyar kémen próbáltuk ki, aki sehogy se fért a bőrébe. Először is megkopasztjuk a fejét forró ólommal, ez mindjárt sapka is. Aztán forró szurokkal bekenjük az egész testét, majd szalmába pólyáljuk és végül meggyújtjuk. Ez tökéletes eljárás és elveszi az emberek kedvét a gyalázatos és istentelen cselekedetektől.

– Én nem hiszem, hogy az ilyen kínzások tetszenének az Istennek – mondta ingerülten Hölbling.

A két Gunder egyszerre dült hátra a székén, mintha csak összebeszéltek volna.

– Az Isten gyűlöli a rosszat és a kínok kínjával sújtja azt, aki törvényei ellen vét. Vagy a katolikus Anyaszentegyház nem azt tanítja-e, amikor a pokol borzalmaival festi az emberek elé? Ha tehát az Isten így büntet, mi csak kedvében járunk, ha utánozzuk őt! – mondta összehúzott szemöldökkel a foghíjas öreg Gunder.

Dvoracsek nem szólt közbe. A csendes figyelésben több élvezetet talált, mintha vitába bocsátkozott volna.

Hölbling azonban nem hagyta magát. Öklét felemelte, hogy az asztalra vágjon vele, de mint ha a mozdulat közben meggondolta volna magát, csendesen tette le két boroskupa közé.

– Remélem az urak nem képzelik magukat isteneknek. Krisztus mindig szeretetről és megbocsátásról beszélt. Ő nem követte meg Mária Magdolnát, sem azt az asszonyt, aki bűnös volt a városban, hanem azt mondta nekik: „Menjetek és ne vétkezzetek többé.” Sőt, még a latornak is megbocsátott a keresztfán, amikor megtért és Krisztus könnyes arcát kereste kínjában. Mi, emberek, nem azért vagyunk, hogy kínokat találjunk ki, hanem hogy a szenvedéseket csökkentjük. A büntetést bízunk az Istenre, aki az élet és halál ura.

– Akkor az építőmester úr szerint minden gyilkosnak meg kell bocsátani – vágott Hölbling szavába a fiatal Gunder.

– Ezt nem mondtam. A gyilkost, a rablót ki kell húzni a társadalomból, mint a köröm alá szorult szálkát. Be kell zárni, vagy pedig fel kell akasztani. De kínozni, égetni, sütni, lovakkal széttépetni nem szabad. A büntetést bízunk arra, aki az élet és halál ura. Nem hihetem, hogy Krisztus, aki a tökéletes szeretet és a végtelen jószág volt, ilyen hallatlan kegyetlenségre azt mondaná, hogy helyes dolog. Krisztus a földön gyógyítani akarta a bűnös embert és nem megölni. Azt akarta, hogy jó legyen. És csak annak ígérte a poklot minden kínjaival, aki az Istennel ki nem békül-

ve, engedetlenségben és megátalkodottságban halt meg. Itt pedig hiába könyörögnek az Isten szerencsétlen gyermekei a pellengéren, a kalodában, a máglyán, a ketrecben, a rostélyon, hogy jók lesznek és többé nem vétkeznek. Hiába, mert a bíró urak olyan keményszívűek, hogy csak a halált tudják adni és végtelen fájdalmakat hozzá.

– Én ilyen beszédet nem vagyok hajlandó hallgatni – mondta ingerülten az öreg Gunder és felállt. Fia ellenséges pillantásokat vetett Höblingre s követte.

– Csak nem mentek el most vacsora előtt! – kiáltotta Dvoracsek mindkét kezével feléjük kapva.

– Csodálom, hogy az urak meghátrálnak – mondta Höbling nagyon komolyan. – Aki igazán tudatában van, annak nem elmennie kellene, hanem meggyőznie az ellenfelet. Különben azt kellene hinnem, hogy nem tudnak nekem válaszolni. Csengettyűs Zsuzsanna pedig üdvözlét küldi az uraknak és egyszer majd eljön, hogy személyesen is megköszönje finom bánásmódjukat.

– Csengettyűs Zsuzsanna, az az erkölcstelen személy, aki ki van tiltva a városból?

– No, nem is úgy fog visszajönni, mint erkölcstelen. Van annak száz más módja is. Csak meg kell várni, míg a vetés beérik... A szegény Dobos András azonban már nem jöhet vissza. Meghalt. Elvérzett azért, mert megölelte menyasszonyát.

– Dobos Andrásnak nemcsak az volt a vétke – szólt komoran az öreg Gunder.

– Engem nem érdekel, hogy mi volt a vétke – folytatta halkán az építőmester –, de ha él még az

igazság, akkor miért nem kérdezi meg a főbíró úr a fiát, hogy nem járt-e még a tilosban?

Az öreg Gunder arca olyan lett, mint a szarvasbőr. Szeme kidüledt és a szája kinyílt.

– Az úr vádolni akarja a fiamat? – sziszegte rekedten.

– Távól áll tőlem – válaszolta Hölbling. – Én csak azt akartam tudni, hogy igaz-e, amit az emberek beszélnek. Azt mondják, hogy a főbíró fia már százszor megérdemelte volna, hogy péntekös legyen, de hát ki merné őt feljelenteni!

– Ki mondta ezt? – kiáltott fel magából kiélve a fiatal Gunder.

– Az, akit hiába akart egyszer megcsókolni, nem hagyta magát, mert tisztességes volt.

– Gyere! – mondta kurtán a főbíró a fiának.

– Az úr pedig ezekért a szavakért még felelni fog!

– Nehezen hiszem, főbíró úr. Sokkal jobban szereti a fiát, semhogy próbára tegye érte az igazságot.

Az ajtó becsapódott. Egyedül maradtak.

Dvoracsek úgy nevetett, hogy köhögésbe fulladt.

– Ezeket elintézted, barátocskám. De nem ajánlom neked, hogy egyszer komáromi polgár légy, mert akkor nem menekülhetsz a bitótól, annyi szent. Most aztán a vacsorát megehetjük egyedül.

– Küldd el a részüket özvegy Csengettyűsnének, az nagy szegénységben él most. Megérdemelné.

– Én ilyen judikális ügybe nem keveredem. Felhördülnének. Nem vagyok én itt igazi kommandáns. Hamar perbe szállnának velem. Én pedig szeretem a nyugalmat.

– De hiszen múltkor magad panasztad, hogy hiába kéred, nem helyeznek el innen.

Dvoracsek felnevetett.

– Más az, ha az embert békésen helyezik át, és más, ha elhelyeztetik. Én felfelé szeretnék bukni, nem pedig újból kikerülni a harcba, háborúba. Inkább meglapulok itt addig, amíg észrevesznek Bécsben. Ha Caraffa élne, akkor úr lennék. Ő nagyra becsülte képességeimet, amikor fiatal hadnagy koromban a keze alatt működtem Eperjesen. Az akkoriban nagyon hozzám illő foglalkozás volt. Caraffa mindig méltányolta is buzgóságomat. De mikor elkerült Eperjesről, megfélemedezett rólunk. Mikor pedig pártfogásának jó hasznát láthattam volna, akkor meg már nem élt.

– A magyarok vérebnek hívják. Már hallottam róla egyet-mást – mondta Hölbling.

– Véreb, véreb – ismételte Dvoracsek. – A mészárosnak hasznos állat, a tolvajnak borzalom.

Hölbling nem firtatta tovább, mert nem akart vele is összeveszni. Szüksége volt még rá, hogy célját elérhesse és most az fontosabb volt mindennél.

Közben felszolgálták a vacsorát. Úgy nekiláttak a tejfölös nyúlnek, mintha aznap még nem is ettek volna.

– Ezt a gombócot kóstold meg, barátocskám – lelkenedett Dvoracsek. – Valódi cseh recept szerint készült. Olyan könnyű, mintha felhőt rágna. Báránfelhőt! Ilyet nem tud csinálni Komáromban más, csak a szakácsunk. Meg is ígértem neki, hogy szabaddá teszem, mielőtt meghal.

– Rab őkegyelme?

– Az, bizony. Meg is vették már, de eltüntetem. Karmazsinfestőknek, szattyánbőrösöknek, jó szakácsoknak nagy ám a keletje! Maga a császár keresi őket, mert kiváló emberek a maguk mesterségében.

– Hát te csak úgy egyszerűen eltüntethetsz valakit? – kérdezte az építőmester.

Dvoracsek megtörölte zsiros száját.

– Ki tudná azt ellenőrizni, hiszen néhanapján több a halott, mint a jövevény. Pusztul, hull ez a népség, mint télen a légy.

– Nem kár értük? Nem volna jobb, ha ezt a sok-sok parlagon fekvő, pihent földet inkább megművelnék, mint hogy itt pusztuljanak? Hiszen Buda és Komárom között alig van ép falu. Azt mondják, hogy csak Pest-Buda környékén kétszázötven a lakatlan község.

– Hát mondasz valamit, barátocskám. De erre gondolni nem az én kötelességem. Rám a vízivárat bízták, hát annak az ügyeit intézem.

– Bolond az egész világ.

– És a legnagyobb bolond az, aki nem tudja kihasználni, ha teheti.

A gombócok eközben ijesztően megfogyatkoztak. Végül alig maradt néhány a tálon.

– Látod, ez sikerült munka volt! – mutatott a tálakra Dvoracsek. – Ezek után minden józan embernek be kell látnia, hogy a borital immáron nélkülözhetetlen. Pedig a vacsora nem is volt magyarosan elkészítve. Az itteni főztet egyszerűen nem lehet megenni. Csupa bors, majoránna, szegfűszeg, safrány, szerecsendió, gyömbér, még a tojás héját is összezúzzák és belekeverik az ételbe. Hát csak egyék meg ők, én megmaradok a

gombócnál, meg a tejfölös nyúlgerincnél, igaz-e, barátocskám?

– Igaz, tökéletesen igaz – válaszolta Hölbling.
– A rabok mit kaptak vacsorára? – tette hozzá, míg a borospohárért nyúlt.

– Úgy látszik, hogy te most ébredtél fel, Janoskám – nevetett a kommandáns, odvas fogait egy darab fácskával piszkálva. Hát hallotta már valaki ezt a két szót egymás mellett, hogy rab és vacsora? A rabok egyszer napjában kapnak enni; akinek nem elég, az meghalhat.

– Ha tehát ennyit ér nektek egy rab, akkor Gicklmoach miért van a kórházban?

– Mert olyan számla is van, fiacskám, hogy kórházi kezelés.

– De hiszen múltkor a börtönben súlyosabb betegeket láttam, mint ő. Miért nem azokat viszik oda? Gicklmoach úgy jár a falábal, mintha beteg se volna. Talán nem is beteg.

– Az meglehet. Bizonyosan megvesztegetett valakit. Pénzt kapott és a pénz kinyitja a kórházajtót is.

Hölbling egy kenyérgolyócskával játszadozott. Most egyszerre eldobta a galacsint.

– Nem tudnád valahogy eltüntetni Gicklmoachot is? Szükségem volna rá. Majd meghálálnám alkalomadtán.

– De kérlek, barátocskám, mi sem könnyebb annál. Beírjuk a halottak névsorába és pontkum.

– Előre is köszönöm – válaszolta az építőmester.

– Nincs mit. Az ügy el van intézve.

Egy ideig még elbeszélgettek, aztán Hölbling a korai felkelésre hivatkozva elbúcsúzott.

– Néhány katonát adok majd melléd.

– Inkább utánam. Egyedül szeretnék a halálmalomhoz megérkezni. Lehet, hogy utánam lesnek és ha katonákkal érkeznek, elmenekülnének. Akkor pedig minden fáradozásom kárba vész.

– Neked megint igazad van, barátocskám. Talpraesett emberke vagy te, Jánoskám.

Így búcsúztak el. Aztán Hölblinget elnyelte a sötét, latyakos éjszaka.

XVII.

Nagy nehezen odatalált a kórházba. Aludt már az egész ház és olyan sötét volt, mint a sír. Mielőtt lefeküdt volna, benézett még az istállóba, hogy rendben van-e a lova.

De hiába kereste, az ő sárgája már nem volt ott.

– Hova lett a lovam? – kiáltotta és káromkodni szeretett volna.

A szolgálgeény a szemét dörzsölte.

– Mit akar az úr?

– Ma délután bekötöttem ide a loamat és most nincs itt. Hová lett?

A szolgálgeény bambán bámult a gyérfényű istálló piszkos falára és nem tudta, hogy mit válaszoljon. Arra ő is emlékezett, hogy volt itt délután egy idegen ló, de hogy hová lett, ki tudná azt megmondani. Tán elvarázsolta valaki.

Feltápáskodott, de a ló helyén a szalmában csak csuklóiban szétszerelt bilincset talált.

– Ez maradt belőle, ni – szólt és felemelte a rozsdás láncot.

– Úgy látszik, hogy boszorkányló volt ez.

– Az eszed tokja volt boszorkányló – dörrent rá az építőmester. – Ez a budai polgármester legszébb lova volt, hogy marna beléd a fekete halál, te rusnya féreg! Hát így kell a lovakra vigyázni,

mi? – Olyan pofont kent le neki, hogy a szolga egyszeribe kijózanodott.

– Ha azonnal meg nem mondd, hogy hová lett, hát feljelentelek a főbírónak és pénteken majd ott ülhetsz te is a kalodában.

Nagyon megijedhetett szegény flótás, mert rimánkodásra fogta a dolgot.

– Ha van Istene az úrnak, akkor nem lesz hozzám ilyen kegyetlen, mert ártatlan vagyok! Isten és az összes szentek rá a tanúim. Amikor lefeküdtem, akkor még itt volt. De Gicklmoch megkínált egy kis pálinkával...

– Mit csinált itt Gicklmoch? – förmedt rá az építőmester.

– Eljött egy kicsit beszélgetni. Máskor is megtette már, ha pénzhez jutott. Nem szeret egyedül inni, azért keres mindig valakit magának, akivel jó szívvel megosztja azt, amit hoz.

Hölbling forgatta a láncot és már mindent tudott. Gicklmoch megelőzte őt, és hogy ne üldözzék, az ő lovát lopta el. Lärmát sem csaphatott, mert hiszen holnap a halottak névsorában szerepel majd a neve. Bosszúsan simított végig a haján, aztán a szalma közé vágta a rozsdás láncot.

A szolgálgeény meg remegett előtte, mint a nyárfalevél.

– Hol veszek én most reggelre lovat? – tört ki az elkeseredés Hölblingből.

– Van itt ló elég, majd hozok én húsz forintért olyat, hogy a török császár is ráülhetne – készségeskedett a kocsis.

Hölbling megvigasztalódott.

– Ha reggelre itt lesz a ló, akkor nem jelentelek fel, de ha nem, akkor készülj el a legrosszabb-

ra. Tudd meg, hogy a főbíró jó barátom. Az estét is együtt töltöttük.

Nyelt egyet, mert mosolyognia kellett a hazugságon.

Reggelre azonban volt lova. Igaz, hogy nem olyan, mint Bösingeré. Török nyereg volt rajta, amit nem szeretett, de hát azt kellett elfogadnia, amit kapott.

Még sötét volt, amikor elindult. Özvegy Csengettyűsnétől nem búcsúzott el. Nem akarta olyan korán zavarni, de meg félt is, hogy valaki megláthatná és abból még baj származhatnék, különösen most, hogy Gunder is bosszút esküdött ellene.

Rábízta magát a ló ösztönére, mert alig látott valamit. Csak később, amikor már Komáromtól messze járt, hasadt meg vörösen az ég alja, mint-ha füstös lángokkal égni kezdett volna a hó.

Sivár kép tárult eléje. Jobbról a Duna sötét vize hömpölygött, a part mellett a bozótosban az életnek semmi nyoma sem látszott. Végig az egész országúton ő volt az egyetlen lovas. Néha azt hitte már, hogy elmerül a feneketlen sárban. Az eső nem akart szünni és lovának nyaka gőzölt a hajnali hidegben.

– Hej, Strickmeister, ezt az utat is megfizeted még nekem, csak találkozzam veled! – morogta és az elkeseredés csak úgy bugyborékolta benne.

Dél felé érkezett a nánai révhez. Végre elállt az eső és az égen szakadoztak a felhők.

– Nem kelt át ma itten egy falábú ember, sár-ga lóval? – kérdezte Hölbling a révésztől, miközben himbálva vitte őket a komp a másik part felé.

– Ma nem, hanem éjfélkor. Sietős lehetett a dolga, mert duplán fizetett. Felrázott az álmom-

ból és úgy nézett rám, mintha én lettem volna a halál. – Gyerünk, gyerünk, öreg, sietős az utam! – mondta és megrázta a tarsolyát. Pénze volt, az szent igaz, mert úgy csengett, mintha az angyalok nevettek volna.

Hölbling mélyet sóhajtott. Nagy volt a teher, amit hordoznia kellett. A komp lassan mozgott, ő pedig repülni szeretett volna. Körülötte örvény-
lettek a Duna sötétzöld habjai, annyira el volt ke-
seredve, hogy nem is bánta volna, ha beleesik a
vízbe és odavész. A nedves hideg áthatolt a ruhá-
ján és tagjai egész megdermedtek.

Ursinus izgatottan fogadta. A kis emberke
úgy ugrált, mintha a padló izzott volna a sarui
alatt.

– Csengettyűs Zsuzsanna itthagytott – sóhaj-
tozta. – Itthagytott tegnap és nem tudom, hogy
hova ment. Nem vettem észre semmit. Eleinte azt
hittem, hogy a városba ment. Vártam, majd kere-
sésére indultam, de hiába, nem jött többé vissza.
Itthagytott mindent, csak báránködmönét vitte
el és a nagykendőjét, más semmit.

A szegény öreg egészen magánkívül volt.

Hölbling leült az asztal mellé és öklét az ölé-
be hullatta.

A hír őt is meglepte. Nem tudta, hogy mire
vélje. Pedig hírt hozott neki. Örömmel akarta el-
újságotni, hogy édesanyja ezer csókot küld neki.

– Majd megkerül – vigasztalta a kis öreget,
amikor újra sápiózni kezdett.

– Nem találkozott vele véletlenül Komárom-
ban? – kérdezte kezét tördelve.

– Nem. Oda nem is volna tanácsos betennie
a lábát, mert Gunder nem ismerne kegyelmet.

Kis ennivalót kért Ursinustól, mert hajnal óta nem evett.

Aztán megint nyeregbe lendült és nekivágott az országútnak. Nem volt sok eredménye. A gond úgy nehezedett rá, mint jóllakott varjak a száraz ágakra. Még sohasem járt erre. Új volt minden, amit látott, csak a sár és a hólé volt a régi. A Duna partján poroszkált tovább, mert a halálmalomnak a szóbeszéd szerint ott kellett valahol lennie. Nem tudta, hogy jó irányba megy-e. Szerette volna valakitől megkérdezni, de nem találkozott egy fia lélekkel sem. Kihalt, szomorú volt végig az út és olyan gidres-gödrös, hogy minden percben lábtörés veszedelme fenyegette a lovát. Az út néha beleveszett a síkságba. Fák nem jelezték az irányt, ezért hát vagy egész közel ment a Duna mellett, vagy pedig elkanyarodott tőle, ahogy a jobb út adódott.

Az eső megint a feje fölött lógott. A túlsó partot ködfelhő takarta. Valahonnan állatvonítást hozott a szél. A ló felhorkant. Megérezte a veszedelmet. Orrlikai kitágultak és ügetni kezdett.

Az idő haladt. A kora téli árnyak már oltogatták a nappal mécseseit és a malomnak még mindig se híre, se hamva.

Megállította a lovát. Megtörölte a homlokát és a kengyelben felegyenesedve végigjáratta szemét a tájon.

– Hol a ménkúben van már az a malom? – tört ki belőle az elkeseredés. – Ha beesteledik, hogy találok majd meg a sötétben?

A ló lassan elindult, majd nemsokára felkapta a fejét, mintha egy másik ló közelségét érezte volna meg.

És valóban, jó szimatja volt. Alig egy-két kőhajításnyira értek, hegyes tetejű épület állt előtte, amelyről hiányoztak a széllapátok és csak kopasz gerendák meredeztek rajta kereszt formájában. Az életnek semmi nyoma. Moha nőtte be az oldalát, mint sörteszakáll. Apró ablakai sötétben tántogtak.

– Ide, úgy látszik, hiába jöttem – sóhajtottam keservesen. – Denevérek, patkányok tanyája ez, de amit én keresek, azt bajosan találok meg benne.

Először megkerülte az épületet. Azt hitte, hogy tán találkozik véletlenül valakivel, aki megállítja és megkérdi tőle, hogy mi járatban van. A széllapátok egyik ösztövére gerendája majd a fejét súrolta, amikor ellovagolt alatta. Felnézett rá, de a sötétben már alig látott a magasba. Továbbment, majd megállt a bejárat előtt a szétesett, kőfedte lépcsők alján. Mintha bizonytalan körvonalú lábnyomokat látott volna az olvadó hóban. Leszállt a nyeregből és a kantárszárat egy közeli fához kötötte. Pisztolyát kiemelte a nyeregkápából és törét meglazította a derékövben.

A malom ajtaja nem volt bezárva. Síró hangon nyikordult meg, amikor belépett rajta. Penészes, áporodott pinceszag, rothadó fák mállása érződött a sötétségben és orrát sírkamrák pora lepte be.

Világosság kellett neki, mert kívülről már nem hatolt be semmi fény. Jobbról falépcső vezetett a magasba. Tüzet csiholt, majd elővett iszákjából egy kis faggyúgyertyát és meggyújtotta. A láng életre kelt és egyszerre rezgő árnyakat rajzolt a falra.

A lépcsők kísértetiesen roppantak a súlya alatt, amint lassan, vigyázva lépkedett fölfelé. Csendesebben nem mehetett. Mintha minden lépése fájt volna az öreg malomnak, szüntelenül nyöszörgött.

A lépcső véget ért és Hölbling ott állt az első emelet széles szobájában, melynek közepén hatalmas gerenda kötötte össze a mennyezetet a padlóval.

A gyertya halvány világossága megbolygatta az árnyakat.

Hölbling néhány lépést tett előre, mert úgy érezte, hogy van valaki a közelében.

Halkan ismétlődő nesz ütötte meg a fülét. Valaki horkolt. A gyertya megindult a hang irányába és egyszerre megremegtek az árnyak a falon. A középső gerendához kötözve katonaköpenyes férfi feküdt a földön. Kezén, lábán zsinag volt és a nyakánál fogva volt az oszlophoz hurkolva.

A gyertya beljebb siklott és bevilágított a földön fekvő ember arcába, melyből szakadozott, rekedt horkolás tépődött a csendbe.

Hölbling rámeresztette szemét. Ismeretlen arc volt. Bozontos szakáll fedte s kardvágásnak a nyoma éktelenkedett rajta. Már fel akarta ébreszteni, amikor egyszerre a sötét háttérből koppánások nesze állította meg. Hirtelen odafordult és felemelte pisztolyát.

– Lejjebb azzal a pisztollyal! – szólalt meg egy ismerős hang és egyszerre előtte állt Gicklmooh. Nevetés bujkált az arcán.

A pisztoly lehanyatlott és Hölbling szívét melegség járta át.

– Hát itt vagy, te lótolvaj! Ezt érdemlem tőled azért, hogy visszaadtam a szabadságodat?

Gicklmoach közelebb lépett és kivette a gyertyácskát Hölbling kezéből.

– Erről majd később beszélünk, jó uram. Most térjünk a tárgyra! Az őr itt fekszik gúzsba kötve. Elaltattam – mondta és a földön fekvő alakra mutatott. – Mint jóbarát aludt el, és mint ellenség fog felébredni, ha ugyan felébred.

– Mit őrzött, hogy őrnek nevezed? – kérdezte az építőmester.

Gicklmoach büszkén emelte fel a fejét.

– Hát azt, kit keresett az úr.

– Hol van? – szaladt ki remegő hangon a kérdés az építőmester ziháló mellkasából.

– Itt van a szomszédban, csak be kell nyitni hozzá. Kicsit haragos, de ketten csak elbírunk vele.

Hölbling nem értette. Anna Mária sohasem volt haragos, miért haragudna éppen most, amikor megmentéséről van szó?

Hölbling egy hirtelen rántással kinyitotta a szűk ajtócskát, de majdnem lerogyott csalódásában. Nem Anna Mária volt ott, hanem Csengettyűs Zsuzsanna.

Gicklmoach figyelte a férfit s amint meglátta a csalódást az arcán, az ő vonásai is megnyúltak.

– Ez nem a menyasszonyom – nyögte Hölbling remegő ajakkal. – Ez a komáromi Csengettyűs Zsuzsa.

A nő először visszahúzódott, aztán amikor megismerte Hölblinget, felsírt.

– Ó, uram, bocsásd meg, hogy engem találsz itt, de én jót akartam.

– Menyasszonyod itt volt az én helyemen, itt feküdt ezen a nyoszolyán, úgy megkötözve, mint én most. Amikor idejöttem, Strickmeister azt kérdezte tőle, hogy mit keresek itt? Aztán mint akinek nagyon sürgős lehet a dolga, menyasszonyodat magával vitte és engem összekötözve itthagytott. Sajnos, nem sikerült elérnem azt, amit szerettem volna.

– Megugrottak – állapította meg Gicklmoach és falábát úgy a padlóhoz verte, hogy beszakadt a korhadt fába. Alig tudta kiráncigálni belőle.

– Élt még a menyasszonyom? – kérdezte Hölbling, kit semmi más nem érdekelt abban a pillanatban, csak ő.

Előbb engedj szabadon és aztán kérdezősködj – mondta Zsuzsa. – Tegnap óta sínylődöm már itt étlen-szomjan.

Gicklmoach máris oldozta róla a köteleket, Hölbling meg bárgyún nézte, mintha nem akart volna hinni a szemének. Végképpen tanácstalan volt.

A falábú elkészült a munkával. Amíg a köteleket összecsavarta, Csengettyűs Zsuzsa nagyot nyújtózott. Elgémberedett tagjainak jólesett a szabadság.

– Hogy van Anna Mária? Ó, mondd most már – unszolta Hölbling, amikor a nő kiegyenesedett.

– Nincs semmi baja, de sápadt s szomorú. Szó sem hagyta el az ajkát, csak a sikoly, amikor látta, hogy engem is összekötöznek.

Ezeket mondva, kilépett a fülkéből.

– Hát ez ki? – kérdezte és megrúgta a földön fekvő alakot.

– Ez az én egyik volt barátom – válaszolta Gicklmoich –, aki ellenségem lesz, ha felébred. A lovadat azonban jó lenne elrejtetni – tette hozzá aztán Hölbling felé fordulva. – Maradj, majd én elintézem. Van itt egy barlang, oda szoktuk kötni a lovakat.

Egyedül maradtak a vágottpofájúval, aki még mindig az álom világában járt.

– Mondd, Zsuzsanna, miért jötték ide? – kérdezte az építőmester s kezét a nő vállára tette. – Ursinus kétségbe van esve. Sírt, amikor nála jártam.

– Majd visszamegyek hozzá, ha bevégeztem a munkámat – válaszolta a lány. – Azért mentem el tőle, hogy segítségedre legyek. Tudtam egy-két elejtett szavadból, hogy a halálmalomba készülsz. Nekem meg már nincs más célom a földön, mint hogy megháláljam neked azt, amit értünk tettél.

– Nem értelek. Hogy akartál te gyenge nő létedre egy olyan haramiával elbánni, mint Max?

Csengettyűs Zsuzsa felnevetett:

– A nő sok mindent elérhet, ami a férfiaknak talán sohasem sikerül. De most nem így történt. Amikor meglátott, rám förmedt, hogy mit keresek itt. Aztán rám vetette magát és összekötözött, bár úgy összekarmoltam az arcát, hogy hetekig fogja körmeim nyomát viselni. Anna Máriát felkapta és elvitte. Sírt szegény, de a haramiát nem hatották meg a könnyei. Később aztán újból viszatért ide. A fegyveréért és a tarisznyájáért jött. De akkor már ketten voltak. Tisztán hallottam, mikor azt mondta: Erre a nőre pedig vigyázz! Pénzt lehet keresni rajta. Dörmögő hang volt rá a válasz. – Aztán egy borzalmas éjszaka követke-

zett. Reggelre sem enyhült a gyötrődésem. Dél-előtt állított be a barátod, a féllábú. Suttogva beszélgettek. A többit magad láthatod.

A lépcsőn hallani lehetett a visszatérő Gicklmocho falábanak koppanásait.

– Lovad a sárga mellett van, azt hiszem, nem vesznek majd össze. De amíg tovább megyünk, jó lenne valamit harapni. Éhes vagyok és fádom is.

A sarokban főzőhely volt, melynek kürtője a szabadba vezetett.

Gicklmocho füstölt szalonnát és kolbászt húzott elő a sarokból.

– Ez az elemózsia ezé a vágottpofájúé, de a túlerő hatalmába kerítette.

A rőzse lángot vetett. Csakhamar nekiláttak mind a hárman a falatozásnak. A tűz rőt lángja kísérteties fényt vetett az előtte ülők arcára.

– Remélem, ma a halott molnár szelleme nem fogja megzavarni együttlétünket – mondta a falábú, tele képpel rágva a szalonnáskenyeret.
– Mert itt kísért ám! Saját szememmel láttam, amint végiglépked a malmon, aztán a tető nyílásán kibújik és eltűnik a felhők között.

Hölbling alig figyelt oda. Bánatos volt a szíve, lelke.

Csengettyűs Zsuzsa megsimogatta az arcát:

– Ne búsulj, jó ember, mi nem hagyunk el addig, amíg meg nem kerül a menyasszonyod. Most már nem tűnhet el előlünk, mert van itt valaki, akiből majd kicsikarjuk az igazságot. Megtanultam én is vallatni Komáromban. Gunder jó tanító volt, a saját bőrömön tapasztaltam ki.

– Lámpása a saját feje – folytatta Gicklmocho, aki a maga külön világát élte. – Annak a belsejé-

ből zöld fény árad ki és megvilágítja azt, amit látni akar. Furcsa, fejnélküli ember az, mert a fejét a kezében viszi, mint a lámpást szokás.

A rozoga ablak ekkor bevágódott a fejük fölé és hideg szélroham csapódott feléjük.

– Vihar lesz – mondta Gicklmoach és a sötéten tátongó ablakra nézett.

Csend lett egy pillanatra. Mind a hárman az ablakra pillantottak, mintha várták volna, hogy valaki benéz rajta.

A vágottképű ekkor felébredt. Nagyot nyögött, majd morogni kezdett, mint aki nem tudja, hogy mi is történt vele.

Mind a hárman egyszerre keltek fel és a megkötözött emberhez léptek.

– Jó reggelt, koma – szólalt meg a falábú, – kialudtad magad?

Durva káromkodás volt rá a válasz.

– No, no, ne szidd az Istent annyira, mert még ma szemben állhatsz vele.

A vágottképű minden erejét megfeszítette, hogy kiszabadítsa magát a kötelékéből, de hiába. Gicklmoach mesternek bizonyult a gúzskötésben.

– Hasztalan fáradsz, jó pofám, minél jobban húzod a lábad, annál szorosabb lesz nyakadon a köté. Én meg nem szabadítalak ki belőle, az bizonyos. A kapitány pedig nincs itt, azt már viszik, fiacskám, a zsandárok az akasztófa alá. Szép halott lesz. De megizentem neki, hogy ne fordítsa fejét a halálmalom felé, ha majd kilóg a nyelve, mert leköpöm, szavamra mondom, leköpöm.

A vágottképű abba hagyta az erőlködést, ez a váratlan hír elvette az erejét.

A kapitány fogsága az ő végét is jelentette.

– Nem adta meg magát könnyen – folytatta Gicklmoch –, hét zsandár harapott előbb a hóba, de aztán rákerült a sor. Most meg rád. Látod, így pusztulunk sorjában, szépen egymás után mind, akik az ördögöt szolgáltuk. Én kiléptem a bandából, nyugalomba vonulok. Zsandár szerettem volna lenni, de a lábam miatt nem vesznek fel. Azt mondták, hogy menjek dudásnak, úgy könnyebb és vígabb lesz az életem.

A vágottképzű felnyögött. A kötél nagyon szorult a torkán, szemei szinte kidültek a szorítástól.

Gicklmoch elemében volt. Meglátszott rajta, hogy az ilyenféle vallatásban gyakorlata van.

– De tudod, édes barátom – folytatta –, téged a legtöbbre becsültelek a bandában. Te megbízható voltál és bátor. Mindent megcsináltál helyettünk is, ha valamire nem akartunk vállalkozni. Te eddig nem féltél a haláltól, mert nálad volt a talizmánod. Ez a gyűrű, ni – és itt az ujján lévő gyűrűre mutatott. – Ez megvédett minden komoly veszedelemtől. Most nálam van. Ezentúl engem fog megvédeni. Lehúztam az ujjadról, amikor elaludtál. Most hát nincs, ami megvédjen, csak saját magad. Mi pedig, akik itt állunk, a bíravid leszünk. A tűz már ég, amely melegíti a vasat. Azzal írjuk rá a nevünket a hátadra, hogy sose lásd, csak érezd. Ezenkívül rásütjük még volt kapitányod nevét a talpadra, hogy ha jársz, ő jusson eszedbe és szidd, valahány lépést teszel az akasztófaig.

– Hé-he, de jól érzem magam – nevetett fel Gicklmoch. – Régen volt ilyen jó kedvem. Mint ha újjászülettem volna. De gyerünk tovább, nemsokára éjfél lesz és ha megjön a halott molnár,

akkor nemigen lesz kedvünk tovább tárgyalni. Mondd, te vágottképű, akarsz még egyszer szabad ember lenni? Én azzá teszek, ígérem neked arra az esküre, amelyet a kapitány lopott kardjára tettem, amikor hozzá szegődtem. A kapitány fogoly és tán már nem is él. De nem árulta el, hogy hová rejtette azt a nőt, akit magával cipelt innen. Az a nő ennek az úrnak a menyasszonya volt. Érted? A komáromi főnöknő beszélte a konyhában, mikor répát vágtam a lovaknak.

Most értette csak meg Hölbling azt, amit eddig nem értett. Ő nem tett említést a falábúnak a menyasszonyáról, Gicklmochnak mégis elengedő volt az a néhány elejtett szó, amit a főnöknőtől hallott. A bosszú és a hála hajtotta őt és tette leleményessé. Az aranyat és a szabadságot meg akarta hálálni.

– No, mondd, mi lesz kedvesebb neked – folytatta a kérdezősködést Gicklmochnak –, ha megsütöm a talpadat, vagy ha szabaddá teszek?

A vágottképű hallgatott. Zavarban volt. Marta a kétség és a bizonytalanság.

– Ha elfelejtetted volna, majd segítünk gondolkodni... Hozza csak ide azt a tüzes vasat a tűzről, kisasszonykám! Már éppen elég izzó lesz – mondta a falábú. – Én addig majd megszabadítom a lábát a csizmától.

Csengettyűs Zsuzsának se kellett kétszer mondani, már hozta is a vasat. Szinte fehér volt az izzástól.

A vágottképű felnyögött és rút arcára kiült a rémület. Nehezen zihált a tüdeje, aztán rekedten kibökte az első szót:

– A dunai hajóra vitte és ott dugta el.

– Melyik hajóra? – kérdezte Hölbling.
– Amelyik itt áll nem messze a parton, a sás között elrejtve.

– No, látod, ezt mindjárt megmondhattad volna – válaszolta Gicklmoch, meglóbálva a tüzes vasat.

– Most aztán azt mondd meg, mit akart azzal elérni a kapitány, hogy elrabolta ezt a nőt?

– Ezer aranyat akart érte kapni, hogy pénzhez jusson.

– Miért nem kétezret? Egyre ment volna. Ezret legalább engedett volna, ha alkura kerül a sor. De most menjünk! Remélem, odatalálsz a sötétben. Nyakadnál fogva a ló nyergéhez kötünk, hogy a legközelebbi utat válaszd és ne legyen módodban valahogy figyelmeztetni őt. Ezt a malmot meg felgyújtjuk. Világítson nekünk, mert nincs se lámpánk, se fáklyánk.

Útra készen álltak már mind a négyen, amikor egyszerre alulról hangok hallatszottak. A vágottképű arcán remény csillant fel.

– Értem jönnek és kiszabadítanak – gondolta, de csalódott, mert azok, akik lent a zajt csapták, nem az ő társai voltak, hanem német dragoñosok, akiket Dvoracsek menesztett Hölbling nyomába.

Az ijedelem nyomban letűnt a lelkekről, amint az elsőt meglátták. Nehéz csizmában és fegyverrel a kezükben igyekeztek felfelé a lépcsőkön. Sisakjuk rézveretén megcsillant a tűz lángja.

Hölbling eléjük sietett és röviden elmondta a történeteket.

– Akkor most együtt megyünk tovább – mondta egyik a tíz közül, akik lent várakoztak.

Gicklmoch maradt utolsónak. Mikor már mindenki lent volt, felkapott a tűzről egy égő üszköt és a száraz, odvas gerendák közé dugta. A tűz egy pillanat alatt fellobbant és úgy repült tovább, egyik gerendáról a másikra, mintha kergették volna. A nyílásokba dugott szalma és forgács életre kelt és rőt füstös lánggal világította meg utoljára a halott molnár malmát.

Lóra kaptak, maguk után húzva a vágott-képut, akinek mindjárt az út elején kikíváncozott a nyelve a szájából.

Az első lovas magasra emelt szurokfáklyával világította meg az utat. Ha út lett volna az, amin mentek, de bozotos volt, amely nádassal és olyan mély zsombékossal váltakozott, hogy szegény vágottképű térden felül gázolt a vízben. Később keményebb talajon dobogott a lovak patája és egyszerre feltűnt a parthoz kikötött bárka.

Az első lovas megállt s megvárta, amíg mindnyájan együtt voltak.

– Hárman maradjanak itt a lovakat őrizni – adta ki a parancsot. – Mi pedig fegyverrel a kézben behatolunk a hajóba.

Az égő malom megvilágította az eget. Félelmetes volt ez a vörös és repülő szikrák tűzesője. Madarak, nádi vasak surrantak rémülten tova a hervadó sásban és valahol egy nádi héja rikoltott ijedten.

A bárka körül lotyogott a víz. De az életnek semmi nyoma se látszott rajta. – Tán innen is elmenekültek – gondolta Hölbling és szurokfáklyával kezében az első dragonyos után lépett a hajóra.

Az ajtó, amely a bárka mélyébe vezető utat elzárta, csukva volt. A dragonyos megkopogtat-

ta és várt. A következő pillanatban halvány fény szűrődött feléjük kis rácsos ablakon keresztül. De csak egy pillanatig. Utána kilobbant a fényesség és semmi sem mozdult.

A dragonyos erre erősebben vert rá az ajtóra, majd nekifeszítette a vállát és az első nyomásra kiemelte a sarkából. Recsegve-ropogva hullott a padlóra.

Hölbling a fáklyát maga elé tartva, elsőnek ugrott be.

Ebben a pillanatban lövés dördült. – A fáklya kiesett Hölbling kezéből és a helyiség tele lett sűrű lőporfüsttel.

Távolodó lépések koppanása hallatszott, utána egy ajtó vágódott be. Aztán csend lett. Semmi sem mozdult.

A dragonyosok ekkor már mind bent tolongtak, Gicklmoach elkiáltotta magát.

– Megugrott a vízre nyíló csónakajtón. Utána! A golyó még utoléri a bitangot!

Vészes puskaropogás hasított bele az éjszakába.

Hölbling egyedül maradt. Remegett a térde és izzott a szeme. Marta a füst, de nem mozdult. Őt már nem érdekelte Strickmeister további sorsa. Legszívesebben meghalt volna. Az arca égett, a szétlőtt fáklya szurka megpörzsölte a szemét és szikra is röppülhetett a szemébe, mert nagyon égette valami a szemhéját.

A fáklya a földön izzott és sárgás-kék láng lebegett fölötte. Felemelte, hogy kissé széjjelnehessen. Hátha talál valamit, ami Anna Máriára emlékeztetné.

Feldőlt székek, lócák heverték a földön és egy széttört lámpás, melyet nagy hirtelen vághattott valaki a padlóhoz.

Kint még olykor dörögtek a fegyverek és kiáltások hasítgatták a csendet.

A fáklya életre kelt és fényénél egy ajtót pillantott meg Hölbling a háta mögött.

Odalépett és megnyomta a kilincset. Az ajtó kitárult és Hölbling egyszerre úgy érezte, hogy meghasad a szíve a boldogságtól. Anna Mária feküdt előtte egy deszkapadon.

Lópokrócba csavarva, összekötözve feküdt ott. Bágyadtan nyílt ki a szeme. Végtelen fájdalom és keserűség alvadt könnyei száradtak a szeme párkányán. Aztán hirtelen megrándultak a sápadt ajkak és lelke mélyéből síró zokogás tört elő.

Hölbling melléje roskadt. Átölelte és addig csókolta, amíg csak fehér arca lángba nem borult.

Boldog révületükben nem vették észre, hogy az égő fáklya meggyújtotta a deszkafalat. Csak amikor a füst már betöltötte a fülkét, eszmélt fel Hölbling.

Talpra szökkent és az elalélt Anna Máriát magához ölelve, öles lépésekkel rohant ki a part-ra.

Gicklmochnba ütközött, aki éppen új gazdája keresésére indult.

– Megvan?! – ordította és máris fordult és falábát a lépcsőhöz verve, a parton termett.

– Elmenekült! – mondta bosszúsan az egyik katona.

– Elnyelte a sötét víz – tette hozzá egy másik.

Csengettyűs Zsuzsa felsikoltott. Csak a vágottképű állt szomorúan. Nekik mindebből az örömből nem jutott semmi.

Egy ló felnyerített, utána egy másik és a bárkából szikrázó piros lángok csaptak a sötét éjszakába.

– Két tűz között vagyunk – lelkendezett Gicklmoach és úgy ugrált, mintha eszét vesztené volna.

Közben leoldották Anna Máriáról a köteleket. A kiállott szenvedésektől olyan kimerült volt szegény, hogy nem tudott a lábán megállni. Támogatni kellett, hogy el ne terüljön a nedves havon.

Gicklmoach eltűnt és néhány perc múlva ujjongva jött vissza.

– Itt van a sátoros kocsi, ebbe majd bedugjuk a nőket. Strickmeisternek nem volt ideje magával vinni a vízbe.

A dragonyosok a tűztől megvadult lovaikat csitítgatták és legszívesebben továbbmentek volna, mert a hely sehogy sem volt alkalmas nyugodt éji pihenőre.

A sátoros kocsi előállt. Gicklmoach hajtotta a lovakat.

– Én leszek a kocsis – mondta hetykén. – Én ismerem a járást errefelé.

A két nőt elhelyezték a kocsi belsejében.

Hölbling megint felülhetett a sárgára.

– Hát ezzel a vágottpofájúval mit csináljunk? – kérdezte a falábú, amikor már épp a lovak közé akart csapni.

Hölbling megsajnálta. Hozzálépett és átvágta a nyakát szorító köteleket.

– Szabad vagy. Menj! Ezt a lovat, amelyen Komáromból jöttem, neked adom. Tűnj el és járj ezentúl az igazak ösvényén.

A vágottképű hálálkodni kezdett, de Hölbling többé nem ügyelt rá. Felpattant lovára és megindult a sátoros kocsi oldalán. Úgy kísérte a szakasz dragonyossal, mint valami díszőrség.

– Merre hajtsak, Esztergom felé vagy Vác felé? – kérdezte a falábú, magasan pattogtatva az ostorát.

– Esztergom felé – válaszolta Hölbling és olyan boldogság viháncolt benne, hogy szíve alig fért elázott köpenye alatt.

XVIII.

Anna Mária a nyitott ablak mellett ült és kelengyéjét varrogatta. Tavasz volt, a nap beարnyozta a budai házakat és a fehér csipkefüggönyökön keresztül bevilágított a lakásokba is. Az ablak előtt piros begyű madár ugrált kalitkájában. A hegyek felől a fű illatát és fesledező rózsabimbók mámorát hozta a szél.

A tél nagyon hosszú volt és kíméletlen. Utána árvíz mosta végig a hepehupás utcákat és meglazította az úgyis gyenge lábon álló házak alapjait. Már-már úgy festett az egész világ, mintha soha többé nem akarna kitavaszkodni.

Anna Mária kézimunkája fölött megállt a tű, aztán lehanyatlott a keze az ölébe. Heteken, hónapokon át beteg volt. Éjjel felugrott ágyából és fel-alá futkosott a szobában, mintha egy rém elől menekülne. Egy rém elől, aki el akarja rabolni és meg akarja ölni. Le kellett fogni, hideg vízzel végigmosni remegő testét, hogy megnyugodjék. Sok álmatlan éjszakát virrasztott mellette szegény Gererné, amíg élete menete lassan a rendes kerékvágásba igazodott. A sokat köhögő nagymamát közben kivitték a temetőbe és most Anna Mária ült az ő helyén. Hagyta, hogy süsse a langyos tavaszi nap, melyben annyi a jószág, mint az édesanya áldott, simogató kezében.

Hölbling csak esténként ért rá ellátogatni hozzájuk. Reggeltől estig dolgozott a házán, hogy a nyárra elkészüljön vele, mert meg akarta tartani az esküvőt. Úgy érezte, hogy az élet semmit sem ér az ő szőke angyalkája nélkül, akit a szomorú eset óta még jobban megszeretett. Éjszakákat töltött el ő is az ágya mellett, amikor a szülők már nem bírták a virrasztást. A lámpa fél fénnel égett az asztalon és Hölbling egy könyv fölé hajolva olvasgatott vagy a leány kezét simogatta.

Életének már volt célja. Jó volt rá gondolni, amikor úgy csöndben ült, hogy nemsokára gyermekek kacagnak körülötte, akiknek ő lesz az apjuk. Nevetett. Fehér fogai megcsillantak és a szeme lecsukódott. Befelé nézett, mert ott a szíve táján játszódott le minden, ami a fejéből körtáncot járva útjára indult.

Anna Máriát a vízfordó szamarék éktelen ordítása riasztotta föl álmodozásából. Mosolygott. A szamarék fájdalmas kiáltása elnémult, de a mosoly ott maradt Anna Mária arcán. Az ismeretlen boldogság bontogatta szárnyait a lelkében.

Kocsi dübörgött végig, nehéz zörgéssel az ablaka alatt. A ponyva, mely az árut fedte, majdnem az ablakáig ért fel. Jörgl Zapf hajtotta a lovakat, szemére húzott széles kalappal, mintha a tekintetét akarta volna védeni mások elől, vagy inkább a bűnös lelkiismeretét.

Anna Mária beljebb húzódott, nem akarta látni ezt az embert, aki vesztének és nyomorúságának egyik okozója volt. Tudta, hogy vőlegénye rajta tartja a szemét és majd egyszer kiteríti életének bűnös abroszát, hogy mindenki világosan lássa, kicsoda az a Jörgl Zapf fuvaros, aki a „Há-

rom nyúlhoz” címzett Fő utcai kocsmában többet költ szombat esténként, mint más ember egy egész hónapban.

A kocsi elzörgött és nyomban utána felvitisított a duda. Anna Mária, még mielőtt kihajolt volna az ablakon, tudta, hogy kicsoda jár a házuk előtt. Mert a lovagias dudásnak nem kellett más, csak egy mosoly és máris ment tovább a falában, birkabőrét hóna alatt szorongatva. Gicklmoach volt, a megtért lator. Háláját nem tudta másképp kifejezni, hát hetenként egyszer eljátszott egy-két dalt Anna Mária ablaka alatt. Bizony, csak rác muzsika volt az, meg cigányművészet, de hát keresni lehetett vele, és ami a fő, vigadozó, nem pedig lógó orrú emberek sereglettek köréje. Mert a dudás világa messze esett a kórháztól, meg a halottas házaktól. Ott, ahol ő megszólalt, bor folyt, sör habzott és a jókedv úgy ment felfelé, mint borban a gyöngy.

Anna Mária szerette őt és sohasem mulasztotta el, hogy rá ne nevéssen, amikor a hű lovag visongó szerszáma felhangzott ablaka alatt. A dudát Hölbling vette neki hálából. Úgy hozzáillett ez a hangszer, mint borjú a tehénhez. A budai dudások, akik vagy hússzal többen voltak, mint ahányra szükség lett volna, ellenségesen fogadták a bizonytalan múltú, harcias külsejű embert, és ha csak alkalmuk adódott rá, belékötöttek. De ő sem hagyta magát. Úgy közékük vágott a dudásoknak, hogy véres orral menekültek a szélrózsa minden irányába.

– Ti nyomorult hólyagfújók! Ti csavargó hátatlanok, akik nyálatok csorgásából akartok megélni a budaiak nyakán! Ti mertek velem kikez-

deni? Velem, harcokat járt katonával, akit Buda ostrománál vitézzé vert az ellenség fegyvere?! Azt hiszitek, mert nekem falábam van, hát elbántok velem? Legény legyen a talpán, aki csak gondolni is mer rá. Én nem tűnök nagyobb dudást magam felett. Megszervezem a dudások céhét és császári pátenst kapok rá, hogy a törvény szigorával járassak el az olyan semmirekellővel szemben, aki azt hiszi magáról, hogy csak neki van joga az élethez, másnak nem.

Nem is mertek többé kikezdeni vele. Ha Gicklmoach hóna alatt a nyivákoló jószággal valahol megjelent, a többi dudás rögtön halkabbra fogta a dudáját, vagy pedig eliszkolt.

Anna Mária közben újra felemelte a tút, de alig tett néhány öltést új csipkeruháján, amikor Gerer bőszülden rányitott.

A lány felemelte tekintetét és nem tudta mire vélni az öreg haragját. Gerer a malomból rohant át és egy fél árkus papirossal a kezében hadonászott:

– Itt van ni, mi, budai polgárok, csak amolyan semmiháziak vagyunk, velünk azt tehet az az átkozott magisztrátus, amit csak akar. Nem elég, hogy utánunk kémleltet, benéz a fazekunkba, korlátoz a szabad mozgásunkban, most már azt is elő akarja írni, hogy asszonyaink, lányaink milyen ruhában járhatnak. Azt mondják, hogy a mesterember lányának nem szabad hollandi posztóból való krinolin szoknyát hordani, sem bundácskát csináltatni belőle. Nem szabad piros és fekete karmazsincszmát húzni a lábára, sem pedig rózsákat varrni a nyári cipellőjére. Nem szabad hosszú övet kötni a derekára, sem széles csipkegallért hordani a nyakán.

– Ezt nálunk rendelték el, Budán? – kérdezte ijedten Anna Mária.

– Még csak Lőcsén, Eperjesen, Kassán. De itt ma már azon tanakodnak, hogy Budán sem fog ártani, mert maholnap minden asszony, minden lány selyembe öltözik. Ez pedig – úgy mondják – az erkölcs halálát jelenti. Hát csak merjen nekem valaki beleszólni abba, hogy mit adok a lányomra! Inkább kiköltözöm innen, de parancsolni nem hagyok magamnak. Nem fizetek én elég adót? És azért, mert mesterember vagyok, hát más elbánást érdelek, mint azok az akasztófavirágok odafent?!...

– Nem érdemes azért haragudni, papa – mondta a lány és újra a kézimunkája után nyúlt.

– Nem érdemes? De nagyon is érdemes! – dörögte az öreg. – Tudom én, hogy miben törik a fejüket. Az adót szeretnék emelni. Márpedig, ha a polgárok selyemre és bársonyra adják ki a pénzt, akkor nem telik majd adóra.

Öles lépésekkel mérte a szobát fel-le, fel-le. Aztán újra kitört belőle az indulat.

– A liszt ára sem tetszik nekik. A pékek sírnak, a molnárok sírnak és ők még szeretnének kipréselni belőlük valamit. A mészárosok összebeszéltek, hogy nem mérnek ki húst, ha nem emelhetik fel az árát. Tegnap aztán próbavágás volt, levágtak három harmincforintos tehenet és kimérték a tanácsurak jelenlétében. No és tudod, mi volt az eredmény? Ötven kiló hús veszteség. A mészárosok győztek. A tanács pedig? Megint új gázságon törí a fejét.

A molnár egyszerre adta ki minden mérégét.

– Pfeffershoven altábornagy úr őexcellenciája meg földet vett. Nem volt elég neki a majsorsága. A nyolcvan hold. Minket, jószág tartó gazdákat meg vigyen el az ördög. Nekünk nincs szükségünk legelőre, csak a kincstárnak, meg a kamara embereinek... Hej, lennék én csak szenátor, olyan ribilliót csapnék, hogy a polgármestert ültében ütné meg a guta!

– Nagyon rossz hangulatban van ma, papa – csitítgatta a lány, fel sem emelve szemét a munkájáról. – Mi úgyse fogjuk megváltani a világot.

– Hogy nem? Hát majd meglátod! Felmegyünk deputációba Bécsbe, a császárhoz, és ha nem segít rajtunk, akkor felgyújtunk mindent, hogy elpusztuljon az ilyen Gomorra, mint ez is itt!

Egy keresztvetésnyi időre elhallgatott, aztán folytatta, de már nyugodtabb hangon.

– Beszéltem a vőlegényeddel. Azt mondta, hogy ma fent járt a polgármesternél és kérelmezte a városi építőmesteri állást. Nincs sok reménye rá, hogy megkapja, mert a várparancsnokság nem támogatja. Magának szeretné őt megtartani. Azt hiszem, kap majd munkát a várostól, de nem mint városi építész, hanem mint magánvállalkozó. De fizetni egyik sem akar. Utoljára is tíz kupa bort kapott azért, hogy rendbe hozza a tanácsterem megrepedt falát. Tíz kupa bort, nevelés! És azt is abból a borból adta a pincemester, amit bírságként fizettek a rácok... A bölcs tanács mindig gondoskodik arról, hogy legyen büntetnivalója. Miért is ne? A bírságpénz biztos pénz... Bösinger meg érzi a végét. Bérbe vette a „Három nyúl” vendéglőt. Nem elég neki a két patika, most még korcsmáros is akar lenni. Grósz jól mond-

ta neki tegnap: Inkább fizetné ki polgármester úr a kétezer forintot, amivel nem tud elszámolni és csak akkor bérelne vendéglőt meg sörfőzdét. Vagy tán ebből akarja majd kifizetni az adósságát, mi? – Erre olyan verekedés támadt, hogy nem maradt ép ablak a tanácsteremben. De meg is bukik a hitvány tolvaja! Én Sautermeister Frigyesre szavazok. Az butább, mint Bösinger, hát nekünk nagyon meg fog felelni.

– De édesapám, miért haragudtál meg anynyira a polgármesterre? – szakította félbe Anna Mária. – Hiszen eddig jóban voltatok!

– Azért lányom, mert az idő változásával változnak az emberek is. Amíg az embernek egy hasa van, elégedjék meg annyival, amennyi belefér. Ne akarjon mindent felfalni! Némelyik ember mindent csak magának akarna megszerezni és másokkal nem törődik.

E pillanatban szitkozódás hallatszott a földszintről. Gerer megállt, egy ideig figyelt, aztán lekiáltott:

– Mit veszekedtek ott?

– Egy kócos cigánylány erőszakoskodik itt – hallatszott alulról. – Mindenáron beszélni akar a kisasszonnyal. Mondtam neki, hogy hordja el magát, mert madarat csinálok belőle, de a repülés után úgy szétcsapódik majd, mint a béka!

Anna Mária letette kezéből a hímzést és lesietett a földszintre.

Rongyos cigánylány állt a küszöbön. Hiába tuszkolta kifelé a molnárlegény, csak nem akart elmenni. Anna Mária megfogta a hadakozó legény kezét.

– Mit akarsz tőlem? – kérdezte a lánytól.

A cigánylány erre közelebb lépett. Hátrasi-
mította haját és tallérnagyságú szemét Anna Má-
riára szegezte:

– Szeretnék kegyelmednek valamit mondani.

Anna Mária kíváncsian várta a furcsa látoga-
tó szavait.

– Mondd csak, hallgatom.

– Nem itt – válaszolta a cigánylány. – Csak
kegyelmednek mondom meg, senki másnak.
Menjünk valahová, ahol rajtunk kívül nem hall-
hatja senki, amit mondok.

Intett a lánynak, hogy kövesse. A konyha
mellett volt egy szobácska, oda vezette be.

– Itt jó lesz?

A cigánylány körülnézett, aztán helyeslően
bólintott.

– Tudja-e kisasszony, hogy ki vagyok? – kér-
dezte suttogva.

– Nem ismerlek – válaszolta Anna Mária.

– A vőlegénye nem beszélt rólam? Én vezet-
tem nyomra a télen, amikor olyan bajban voltak.

– Csak nem te vagy a Rigó Panna?

– De én vagyok és most megint volna mon-
danivalóm. A várba nem merek felmenni, mert
ott könnyen elbánnak az emberrel, azért jöttem
ide. Mindegy az, hogy a menyasszonynak mon-
dom el, vagy a vőlegénynek.

Anna Mária elhalványodott. Minden átélt
keserve, kínja újra életre kelt. Remegve fogta meg
a cigánylány kezét:

– Mondd hát, mit tudsz? Csak nem fenyeget
újából veszedelem?

– A veszedelem mindig körülöttünk setten-
kedik és csak arra les, hogy ránk törhessen. Azért

óvatosnak kell lennünk. Túl kell járni az ellenség eszén – válaszolta Rigó Panna és sovány arcából meleg pára csapódott Anna Mária felé.

– Mohácsról jövök. Éjjel-nappal jöttem, hogy minél előbb itt lehessenek. Hiába kértem a lovasembereket, hogy adjanak helyet kocsijukon, senki se hallgatott rám. Ostorral vágtak arcon és rühösnek neveztek. De most itt vagyok és remélem, hogy még nem késtem el... A kapitány él és Budára szándékozik jönni.

– Ki az a kapitány? – kérdezte Mária egész testében remegve.

– Strickmeister!

– Strickmeister él? Hát nem fulladt a Dunába?

– Az tán sohase fog meghalni. Attól csak úgy szabadulhatunk majd, ha a mágisztrátus négyfelé vágatja és az ország négy táján földeli el a maradványait. De előbb odakötözi egy karóhoz és úgy hányja rá a földet. Vagy elégetik és a porát a szélnek szórják. Tíz ördöge van annak és azok vigyáznak rá, hogy baja ne essék.

Anna Mária tépelődve nézett maga elé, a rettegés valósággal megbénította.

– Szólni kell Hölblingnek. Azonnal. Mielőtt valami bajt csinálna az istentelen gonosz... De hogyan védekezzem ellene, mondd? Tán segítségünkre tudsz lenni.

Rigó Panna még halkabbra fogta a szót.

– Jörgl Zapf fogja a városba csempészni a kocsiján. Zsákba lesz kötve, mintha búza lenne, aztán este, amikor minden elcsendesedik, kiengedi őt.

Anna Mária olyan erővel kapott a lány karjába, hogy az felszisszent.

– Jörgl Zapf kocsija éppen az előbb ment errefelé.

– Istenem, akkor már elkéstem – sikoltott fel Rigó Panna, nem törődve azzal, hogy valaki meghallja.

Gerer Anna Mária otthagya a cigánylányt és mintha esztét veszítette volna, úgy rohant ki a házból. Végigfutott a főutcán, ki a piactérre, aztán le a part felé. Észre sem vette, hogy az öreg Gerer utána fut. Akkora balta volt a kezében, mint egy bárd.

Az utcán ögyelgők közül sokan nyomába szegődtek, mert azt hitték, hogy a lányát akarja agyonütni. A látványosság nagyon érdekesnek ígérkezett. Mire a piactérre ért, már vagy ötvenre szaporodott fel a kíváncsiak hada.

Anna Mária kezét tördelte, úgy szalad tovább. Sok kocsi állt a téren, de Jörgl Zapf sátoros szekere nem volt köztük.

– Nem látták Jörgl Zapf szekerét? – kérdezte egy szembejövőtől, amikor hasztalan nézegetett jobbra-balra. – Az előbb kellett errefelé mennie.

Akihez a kérdést intézte, rác volt és nem értette a kérdést.

Anna Mária futott tovább s hangos kiáltással ismételte szavait. Az emberek megálltak, néhányan kíváncsian utána fordultak.

– Jörgl Zapf épp most hajtott be a Zöld Bakkecskéhez címzett vendégfogadó udvarára – mondta egy sváb atyafi, aki gyerekkoporsót vitt a hátán.

Gerer épp akkor érte utol a lányát s most már együtt szaladtak a fogadó irányba.

– De hát kit kergetnek ezek? – kérdezgették a kíváncsiak.

A parti örök közül néhány fegyveres legény is közéjük keveredett, úgyhogy amikor a Zöld Bakkecskéhez értek, meg kellett állniuk a kapu előtt, mert egyszerre nem fértek be rajta.

Jörgl Zapf épp a lovak szíját eresztgette, amikor a tömeg az udvarra ért. Anna Mária kihevült arccal, szétbomlott hajjal termett előtte. Olyan volt, mint a végítélet anyaga, tele bátorsággal és erővel.

Jörgl Zapf arcán mintha villám cikázott volna át. A szíjakat kiengedte a kezéből és kardja után kapott. Gerer eléje ugrott, hogy lányát megvédje, de erre már a parti örök is ott termettek és puskával a kezükben körülvették a támadásra kész ellenfelet.

Anna Mária hangja kisivított a zűrzavarból.

– Emberek! Vegyétek körül a szekeret, hogy meg ne szökhessen a rabló, akit Jörgl Zapf zsákba varrva becsempészett a városba!

A tömeg felzúgott és megrohmozta a kocsit.

Jörgl Zapf hiába tiltakozott, egy pillanat alatt ártalmatlanná tették. A ponyvát leráncigálták a kocsiról és rávetették magukat a rugdalódzó zsákra, melyből két rézsarkantyú gombja közben ki is szabadult.

– Strickmeister Max, az emberrabló, a katonaszökevény, a gyilkos van benne, akinek halálbüntetés terhe alatt tilos Budára jönni! – kiáltotta Anna Mária.

A korcsmában iddógáló fuvarosok, kocsisok, utasok a lármára mind kitódultak. Volt, akinek a kolbász vége még kilátszott a szájából, mintha a nagy sietségben elfelejtette volna megenni.

A zsák ott feküdt a földön. Az egyik parti őr nyugtatta rajta a lábát, szöges csizmáját bele-be-
lenyomva.

Jörgl Zapf szeme vérben forgott, haja csap-
zottan hullott homlokába. Négyen fogták, egy
meg fonta már a hurkot a nyakára.

– Mi van ebben a zsákban? – kérdezte a ka-
tona, megforgatva csizmáját a zsák ama végén,
ahol a fej lehetett.

– Nézzék meg, ha kíváncsiak – válaszolta
hetykén. – Én fuvaros vagyok, nem finánc. Én a
búza felhozatalát vállaltam, nem tehetek róla, ha
egyéb van a zsákban.

De akkor már egy szakasz katona hatolt be
az udvarba, akik járőrben voltak.

A nép hátrább húzódott, de a világ minden
kincséért se mondott volna le az elkövetkezendő
percek gyönyöréről.

A szakasz parancsnoka szó nélkül lehajolt és
kioldotta a zsák száján a madzagot. A következő
pillanatban egy fej bújtt elő.

Anna Mária csalódottan látta, hogy nem a
haramia rejtőzött a zsákban, hanem egy borotvált
arcú, dühös sváb, akinek még fekete szemöldöke
is kurtábbra volt nyírva.

– Max, hol a szakállad? – kérdezte a szakasz pa-
rancsnoka, aki rögtön megismerte az egykori rabot.

Anna Mária csak most ismert rá a rabló rán-
gatódzó arcára.

– Hát így akartál belopakodni, te jómadár?
Megfeledkeztél arról, hogy örök időkre ki vagy
tiltva a városból? Most aztán megkapod, amit
megérdemelsz! De te is, te ártatlan Jörgl Zapf! Ezt
nem viszed el szárazon!

– Láncoljátok meg a két bitangot! – fordult a katonák felé.

A hír futótűzként terjedt el a városban.

– Megint akasztás lesz – mondta Gicklmoch.

– Most sajnálom csak, hogy dudás lettem, nem hóhér.

A két foglyot felkísérték a várba és mivel egyikük katonaszökevény volt, hát mind a kettőt a kaszárnyába vitték.

Hölbling csak akkor értesült a nagy eseményről, amikor a nép már oszladozóban volt és Anna Mária ragyogó szemmel állt előtte, hogy beszámoljon mindarról, ami vele ezen a virágillatos, napsütéses tavaszi reggelen történt.

Gerer Szebaldus molnár hiába fogadkozott, hiába mérgelődött, haragjának nem volt fogantaja. Bösinger polgármester pártfogói nagyobb urak voltak, mint haragosai. A császár kegye feléje hajlott és ahelyett, hogy számadásait tüzetesen felülvizsgálták volna, megkapta a császári tanácsos címet. Pártja ennek örömeire olyan mulatságot rendezett, hogy ellenségei majdhogy bele nem betegedtek. De nem tehettek semmit ellene. Jó arcot kellett vágni a pokolba kívánt ünnepséghez, mert félték a polgármester bosszújától.

Schraderer György választási biztos, akinek olyan likacsos volt az arca a himlőtől, mint egy érett sajt, jobbra-balra lázított és szervezte a pártot, hogy ha majd választásra kerül a sor, ne maradjanak alul.

– Hét évvel ezelőtt elrendelte a kamarai inspektorátus – szavalta –, hogy a szemetet nem szabad kidobni az utcára. Hát nézzétek meg, nem dobálja ki mindenki még most is? Ez a Bösinger valósággal vak: nem látja azt, amit látnia kellene. A fazekunkba belenéz, hogy mit eszünk és tudni akarja, mi lóg a kamránkban, de a piszok eltakarításáról nem tud gondoskodni. Erre nincs pénz, de bezzeg van arra, hogy minél többet elherdáljon és császári tanácsosi címeket vegyen magá-

nak!... A szemetet – ahelyett, hogy elhordaná – az utcasarkokon rakásra gyűjtik. Meglátjátok, nyáron megint ellátogat hozzánk a fekete halál vagy a kolera...

A másik korcsmában meg éltették a patikust. A Hámor Nyúlhoz címzett vendéglőben ingyen mérték a sört és akik az egyik helyen belefáradtak az emberszólásba, kiszáradt torkukat ingyen sörrel siettek leöblíteni.

Hölbling nem avatkozott ezekben a késhegyig menő vitatkozásokba. Jóban akart lenni mindenkivel. Mindig kerülte a politikát, csak a mesterségének élt. Tudta, hogy a városi tanács jóindulata nélkül nem érheti el kitűzött célját.

Míg a korcsmákban a budai svábok változó hangulatban tárgyalták az eseményeket, Hölbling báró Pfeffershoven Ferdinánd altábornagy úr őexcellenciájánál volt kihallgatáson.

A várparancsnok fel-alá járt boltíves szobájának török szőnyegein, melyek olyan bőven fedték a padlót, hogy néhol kettő feküdt egymáson.

– Hallom, hogy a nép hangulata ellenem is fordul – mondta bosszúsan. – Fáj ennek a szedett-vedett népségnek, hogy földet veszek magamnak. Hát vegyenek ők is. Hiszen van még elég a határban.

Hölbling csendesen megszólalt:

– Az a föld messze van és nem jó legelőnek. A népnek az fáj, hogy az adót könnyörtelenül behajtják, de arról senki sem gondoskodik, hogy a kivetett adót meg is tudja fizetni valahogy. A távoli legelők meg azért sem jók, mert a portyázó szegénylegények elhajtják az egész csordát a pásztorral együtt és úgy szétszórják, hogy ember

legyen a talpán, aki úgy tudja visszaterelni, hogy egy se megy veszendőbe belőle.

– No, látja mester – vágott szavába a várparancsnok –, mégis vannak emberek, akik ezeket a rabló vitézeket pártfogásba veszik és a gravámeneket emlegetik, amelyekkel a kormányzat sújtja őket, ha kézre kerülnek.

Hölbling elgondolkodva hol az egyik, hol a másik török szőnyeget nézte. Nem tudta, hogy mit válaszoljon, mert azt, ami a szívéen volt, nem mondhatta ki. Örök ellenségévé tette volna a hatalmas urat.

– Nehéz itt igazságot szolgáltatni – mondta később. – Az itteni lakosság egy része évszázadokkal ezelőtt telepedett meg és azon a nézeten van, hogy a török alatt jobb dolguk volt, mint most. Az, ha elvett, hagyott is. Az tudta, hogyha elveszem az idén a borjút, akkor jövőre nem vihetem el a tehenet. Hát inkább meghagyta. A nép nagyon elszegényedett, nem csoda, hogy nyomorában elégedetlenkedik.

– Úgy, csak vegye pártfogásába őket! – dörrent fel az excellenciás úr. – De ha felkelésre kell, akkor van pénzük, csak akkor nincs, ha a császár kér.

– Egy nép, amelyik mindig csak adott, de sohasem kapott, gondolhat-e másképp, báró úr? – kérdezte kissé ingerült hangon az építőmester.

– Ez a világ rendje: az erősebb parancsol és a gyengébbeknek engedelmeskednie kell.

– De meddig? A győzők így gondolkodnak, de vajon így gondolkodnak-e a szenvedők is? Puskaporos hordón ülünk, parancsnok úr, mindnyájan.

Az excellenciás úr olyan vörös volt már, mint a parázs.

– Maga, Hölbling, éppen úgy beszél, mint egy lázadó kuruc.

Az építőmester szelíden felnevetett.

– Én nem vagyok se osztrák, se magyar, én iparos vagyok, aki a két kezem és az agyam munkájából akarok megélni. Közben sok mindent látok és hallok, s annyi gonoszság és borzalom láttára önkéntelenül is kialakult bennem egy vélemény. De jobb nem beszélni róla.

A báró kinézett a nyitott ablakon és kialudt pipája szárával csizmáját verdeste. Hogy mit gondolt magában, azt nem árulta el. Lehet, hogy igazat adott az építőmesternek. Ravasz morva volt, aki idegen talajt érzett a lába alatt. Tudta, hogy a nép kezdettől fogva nem szerette. A városi tanáccsal is szüntelenül hadilábon állt. Megmutatkozott ez akkor is, amikor Hölbling polgárjogot kért a tanácstól. A dolog nem ment olyan simán, mint másoknak, mert a tanács urai az ő pártfogoltját látták benne.

– Szeretem a szókimondó embereket – mondta egészen megváltozott hangon. – Ezért továbbra is megbízom kegyelmedben, építőmester úr.

Hölbling meghajolt, de arcán se öröm, se meghatódottság nem látszott.

– A fürdőikkel hogy állunk? – kérdezte aztán Pfeffershoven, mert nem akarta jobban kiélezni a hangulatot. – A tanács könyörgött a kamarai inspektorátusnak, hogy növelje a város bevételeit, mert a maga erejéből nem bírja a szükséges pénzt előteremteni. Erre megkapták a Rudast. Ennek

négy vagy öt éve már és még mindig nem hozták rendbe.

– Nagy harc folyik a tanácsok közt, excellenciás uram. A tanács két pártra szakadt, egyik Venerio Ceresolában bízik, a másik meg bennem. Én azt mondtam, hogy elsősorban a forrást kell rendbe hozni, mert fürdőnél az a legfontosabb, Ceresola viszont az épület tatarozása mellett kardoskodik, mert a forrás körüli munkákhoz nem ért.

– És miben állapotok meg?

– Semmiben. Majd tovább húzzák-halasztják a dolgot, míg a néhány száz forint elfogy másra, aztán várunk megint egy következő évig.

Pfeffershoven suhintott egyet a pipa szárával:

– Mindennel így vagyunk ebben az átkozott sárfészekben. Innen-onnan tizenöt éve már, hogy a török kitakarodott, s még mindig ott vannak, ahol akkor voltak... De hagyjuk ezt! Mikor lesz az esküvője?

– Augusztus harmadikán, vasárnap, nagymise után.

– Úgy. Már előre is gratulálok. Gerer Anna takaros leány, nagyon összeillő pár lesznek.

Hölbling mélyen meghajolt. Már mosoly játszadozott az arcán.

– Örvendek, hogy excellenciás úrnak is ez a véleménye. Szegény, soká betegeskedett az utóbbi időben. Az a gazember kegyetlenül meggyötörte a lelkét.

– De többé nem tehet kárt benne – vigasztalta a várparancsnok. Úgy pusztult el az akasztófán, hogy majd csak a végítélet napján fog felébredni, ha egyáltalán felébred.

– Nem szeretek akasztást látni, de ezt szívesen végignéznem volna – mondta elgondolkodva az építőmester. – Valahogy az az érzésem, hogy még mindig él.

E pillanatban harangkongást hozott be a szél a nyitott ablakon.

Egymásra néztek.

– Miért harangoznak? – kérdezte a várparancsnok.

– Nem tudom – válaszolta Hölbling.

Sorra megkondultak az összes harangok és a nép sietve igyekezett a Nagyboldogasszony temploma felé.

Hölbling elbúcsúzott. Kalapját lekapta a szög-ről s ő is a siető emberek közé vegyült.

– Miért harangoznak? – kérdezte az első útjába akadt asszonytól.

– Hát nem tudja? – Megérkezett Olaszországból Francin Péter és elhozta a hátán a Szent Szűz csodálatos képét, a vérző Madonnát, hogy segítségünkre legyen a nyomorúság idején.

A nép tódult a templomba, ahol a plébános már díszes palástban állt az oltár előtt. A gyertyák ünnepi lánggal égtek és diadalmasan bűgött az orgona. Az emberek nyugtalanul mozogtak és mindenki a kép közelébe szeretett volna férkőzni.

Hölbling a zárdán keresztülhaladva, a sekrestyén át lépett a templomba.

Francin Péter Pál, az egykori kéményseprőmester, térdre borult az oltár előtt. Felesége mellette ült. A nagy út annyira kimerítette az asszonyt, hogy már csak ülni tudott.

Gyermekei ott térdepeltek az oltár lépcsőjén és kezük áhítatosan imára kulcsolódott.

A kegykép aranykeretben az oltár asztalán nyugodott és az emberek szeméből hullottak a könnyek.

Az orgona elhallgatott. A plébános széttárta a karját és csendre intette az embereket.

– Ilyen szent pillanatban nem illő a tolokodás. Mindenki maradjon a helyén, hiszen lesz még elég ideje a boldogságos Szent Szűz képét közelebbről is megnézni.

Az emberek suttogása elcsitult, egy hangot sem akartak elmulasztani a pap beszédjéből.

A plébános összetette mellén a kezét, majd baljával a képre mutatott.

– Ez a kép mától kezdve Buda városának drága kincse lesz. Megnyílt mennyei csatorna, amelyen keresztül az ég harmata fogja öntözni halódó életünket.

– Köszönet városunk e kiváló polgárának, Francin Péter Pálnak, aki gyalogosan elment szülőfalujába, az olasz Vigezzo völgyében fekvő Ré nevű községbe, hogy másolatot készíttessen arról a képről, mely 1494 óta sok beteg és szomorú embernek eszközölt ki vigaszt és gyógyulást az Úr Istentől.

– Illik mindnyájunknak tudni a történetét. Mielőtt Francin Péter mester elindult volna a nagy és fáradságos útra, nálam járt és tanácsot kért tőlem. És ekkor elmondta mindazt, amit a képről tudott. Eredetije Ré községben, a Szent Móricról nevezett plébániatemplom bejáratának külső falán függött. A templomban nem volt rá alkalmas hely, hát a plébános kitette az utcára, hadd legyen ott is valami, ami előtt imádkozhatnak az emberek. A szép kép Máriát ábrázolja,

amint egyik kezével a kis Jézuskát öleli magához, a másikban meg nyíló rózsáogat tart. A homlokán vérző csöppek látszanak, amelyek végigfolynak arcán, le a ruhájára. Ezeket a vércsöppeket nem a művész festette erre a képre, akkor kerültek rá, amikor egy Giovanni Zucono nevű részeg bandita, afölötti mérgében, hogy elfogyott a bora, kővel hajította meg a Szent Szűz képét. A kő a Madonna homlokát találta, ahonnan abban a pillanatban kicsordult a vér és végigfolyt az arcán. A nép rémülve látta a csodát. A plébános azonnal bevitette és az oltárra helyezte a képet. Az esetnek híre ment és messze földről jöttek a zarándokok, hogy kiengeszteljék a Szent Szület. A templom ettől kezdve új nevet kapott. *Chiesa della Beata Vergine del Sangue* lett és a ma is ezreknek szolgál vigaszul.

A nép áhítatos csendben hallgatta a pap beszédét és le nem vette szemét a képről.

– A jó Francin testvérünk, kinek családját a legutóbbi pestisjárvány idején a nyavalya elkerülte – folytatta a pap –, hálából megígérte, hogy családjával együtt hazagyalogol és a képet elhozza a mi városunkba. Hála és köszönet neki. A jó Isten fizesse meg helyettünk is a sok-sok fáradságot, amit érettünk elviselt.

– A kép mindaddig itt lesz a templomunkban, amíg elkészül az ő fogadalmi kápolnája, szőlőjében, a Logod alján. Felszólítalak hát benneteket, jó híveim, hogy ennek a kápolnának a felépítéséhez ki-ki járuljon hozzá erejéhez képest, hogy minél hamarabb elkészülhessen.

Hölbling volt az első, aki egész pénztárcáját odatette az oltár asztalára, a Szent Szűz mellé.

Neki is volt köszönnivalója és sietett is háláját leróni mindjárt az első alkalommal.

Az orgona újra felbúgott. Sokan sírtak a meghatottságtól. Mikor Francin felállt, hogy családjával visszatérjen a Fő téren álló házába, a nép majd szétszedte.

A kép ott maradt a templomban, hogy mindazok, akik látni akarják, közelébe férhessenek. Fogadalmi gyertyákat gyújtottak előtte, hogy enyhét és megnyugvást találjanak azok, akik hozzá folyamodnak.

Hölbling a sekrestyén át távozott. Szívét boldogság töltötte el. A szép nyári égbolt sima, derűs kékje felvidította. Örült, hogy háláját részben lerótta. Most már nem tartozik annyival. Ámbár az olyan jóságot, amiben ő részesült, nem lehet a Boldogságos Szűznek pénzzel meghálálni. De hát áldozathozatal volt ez is és részben mégiscsak elégtétel. Meg azután példát is adott, hogy mások is kedvet kapjanak az adakozásra és így a kápolna minél előbb elkészüljön.

A templomból kifelé áramlott a nép, felnőttek és gyerekek egyaránt. Hölbling a sok ösmerős előtt alig győzte széles kalapját emelgetni. Mosoly és reménység ült az arcokon, hogy most már nem kell félniük se a töröktől, se a dögvésztől, mert ha jön is, ijedten menekül majd a Szent Szűz képének közeléből.

Az építőmester már az Olasz utcában járt, amikor egyszerre valaki a vállára tette a kezét. Annyira elgondolkodva mendegélt a hehupás kövezeten, hogy észre sem vette azt a szélesszoknyájú, könnyű selyemkendős nőt, aki szembe jött vele. Csengettyús Zsuzsa állt előtte,

derűsen, viruló szépen. Nevetett és fehér fogai kicsillogtak gránátpiros ajkai közül, amikor megszólalt:

– Úgy lépked, mester, mintha a világot cipelné a hátán. Csikorognak a kövek a lépteit alatt.

Hölbling megörült a kedves ismerősnek.

– Hogy kerül errefelé, kisasszonyka, ahol a magyar lányok nagyon ritka vendégek?

– Hogyan kerülök? Hát kocsin jöttünk. Ursinus apónak gyógyszerekre van szüksége, azok meg csak az öreg Klimarios boltjában kaphatók. Márpedig Ursinus apó nem sajnálja a fáradságot, ha gyógyításról van szó. Meg aztán jólesik az embernek egyszer-másszor széjjelnézni a világban. Meglátni, hogyan élnek másutt az emberek. Jobb-e az életük a miénknél? Lehet-e egy kicsit irigyelni a sorsukat?

– A mi polgárságunk életén nincs mit irigyelni – válaszolta Hölbling. – Ennél rosszabb sors csak a purgatóriumban lehet.

– És Komáromban – tette hozzá a lány, de már nem azzal a régi bánkódó tekintettel, mint a télen, amikor még lelkének ablakát homályos pára lepte be.

– Hol szálltak meg, Zsuzsanna? – kérdezte az építőmester.

– A Három Nyúlban. Hol lehetne Budán máshol rendes szobát kapni? Igaz, hogy ez se olyan, mint az otthoni, de egy-két napig csak kibírja az ember.

– Hát ezt elég rosszul tették – horkant fel János mester. – Gerer szívesen adott volna helyet néhány napra. Anna Mária igen nagyon boldog lett volna.

– Ursinus apó nem akart idegeneknél koptatni. Ő nagyon szégyenlős és félős. Törpe természetével nem szeret emberek előtt mutatkozni. Jól van az úgy, ahogy van. Én mindenesetre tiszteletemet fogom tenni kedves menyasszonyánál és nagyon boldog leszek, ha szíves fogadtatásban lesz részem.

Tovább akart menni, de az építőmester nem engedte.

– Jöjjön velem, nézze meg az új házamat. Már elkészült. Most már csak az asztalosok dolgoznak ott. A bútorokat rakják össze, amelyek nem fértek be az ajtón.

– Olyan óriási bútorokat készíttetett? – kérdezte Zsuzsanna.

– Nem is olyan nagyok, csak néhol szűkebbek az ajtók. Minek a nagy ajtó? Csak elvesz a fal síkjából. Nagy falfelületre nagyobb szükség van, mint széles ajtókra. Különben majd meglátja. Előre is mondhatom, büszke vagyok a munkámra. Aki csak eddig látta, az mind dicsérte. Még az ellenségeim is.

Mire ezt elmondta, már oda is értek a házhoz. Az udvaron még meszesládák álltak, de a falak már derűsen csillogtak a déli napsugárban. Hölbling valóban barátságos otthont épített magának. Minden saroknak, minden kis kuckónak meg volt a rendeltetése és éppen ez hatott jól a maga cicomázatlan egyszerűségében.

Csengettyűs Zsuzsa kissé felemelte fodros szoknyáját és apró cipőcskéjében kényesen lépetgetett a meszesvödrök és létrák között, amelyek már csak arra vártak, hogy valaki továbbvigye őket.

– Jövő héten készen lesz minden. – János mester nagyot sóhajtott. – Örülök neki, mert rabja voltam ennek a munkának és most felszabadulok. Sok egyéb munka vár rám mindenfelé, de nem tudtam addig szívvel-lélekkel nekifeszülni, amíg ezzel a házzal el nem készülök. Otthon kell az embernek. Otthon nélkül nem ér az élet semmit. Ezt csak most látom be, amikor kenyerem javát megettem.

A lány szótlánul bólogatott. Hölbling észrevette szomorúságát és hirtelen másról kezdett beszélni. Miért emlegesse az otthon gyönyörűségét olyan előtt, akit az emberi gonoszság megfosztott tőle?

– Anna Mária boldog lehet, hogy ilyen gondos férjet és ilyen szép lakást kap – mondta a lány.

– Szeretném is, ha boldog lenne. Mászt úgysem adhatok neki, mint szeretetemet és gondoskodásomat – válaszolta csendesén a férfi. – Mert szeretet nélkül olyan az ember élete, mint a törött hegedű, mint a nap, amelyet eltakarnak a felhők. Én akkor leszek igazán boldog, ha ő is szeretni fog és a lelkében nem lesz helye másnak, csak nekem.

Csengettyűs Zsuzsanna szeméből két könnycsepp csordult ki és végigpergett az arcán.

– Dobos András épp így beszélt akkor, amikor a szigeten fölém hajolt és fejét a vállamra hajtotta. Magamhoz öleltem és homlokon csókoltam. Ez volt az utolsó csókunk. Meglátták és feljelentettek. Leomlott, romba dőlt az otthonom és most kegyelemkenyéren élő senki vagyok.

– Isten nem hagyja el, Zsuzska – vigasztalta a férfi. – A boldogság az Isten öröme és ő nem

zárta be szeretetének tárházát. Ha Dobos András magához is vette, majd küld helyette mást, csak kérni és bízni kell benne továbbra is.

A nő megtörölte szemét, de mintha szemének fényét és ragyogását is letörölte volna. Olyan lett a tekintete, mintha homályos ablaküvegen nézett volna keresztül.

– Én már nem remélek. Legszebb éveim elmúlnak és nincs semmim, amit felajánlhatnék hozományul annak a férfinak, aki feleségül venne.

Hölbling egy ideig gondolkodott s csak aztán szólalt meg.

– Adják el, amijük van Komáromban és vegyenek máshol házat. Telket kapnak itt Budán is, házat meg majd építünk rá. Én szívesen segítségére leszek, ha kell. Itt fent a várban magyar nehezen jut telekhez, de lent, a parton, vagy emitt, a hegy másik oldalán könnyebben megy majd a dolog. Én majd kiverekszem a magisztrátusnál, meg a kamarai inspektorátusnál az engedélyeket, csak bízza rám. Rövidesen én leszek az építőmesterek céhének a főmestere és akkor közelebb kerülök ahhoz a tűzhelyhez, ahol ennek a városnak az ügyeit kotyvasztják.

– Nagyon jó ember maga, János mester, szép dolgokat is beszél, csak azt nem tudom, hogy mit szól majd hozzá az anyám, ha megírom neki.

– Mit szólna? Örülni fog, hogy együtt lehet a lányával.

– Anyám a régi háztól nehezen válna meg. De ha el is határozná magát, nem tudom, hogy akadna-e rá vevő ebben a háborús világban. Ha pedig úgy hagyná el, akkor a város tanácsa rög-

tön lefoglalja és többé nem adná vissza. Kitalálnak valamit, hogy elkonfiskálhassák. Hiába magyar Komárom, nyakunkon ül a német és szívja a vérünket.

– Hát csak gondolkodjék azon, amit mondtam, írja meg az édesanyjának, és aztán, ha dűlőre jutottak, szóljanak nekem.

Csengettyűs Zsuzsanna szemében ismét felcsillant az élet.

– Adná Isten, hogy úgy legyen.

Közben végigjárták az emeletet és újból a földszintre kerültek.

– Este mit csinál? – kérdezte a férfi. – Átjöhetne egy kicsit Gererekhez. Elbeszélgetnék.

– Ma nem mehetek. Nem. Talán holnap. De ha holnap sem jövök, akkor ne várjon, mert nem leszek már Budán.

Hirtelen elbúcsúzott.

Hölbling nem értette, hogy mi történt vele. Miért sietett el úgy, mintha megharagudott volna? Utána fordult, de már nem látta, eltűnt a sarkon. Helyette Gábrist pillantotta meg, aki fütyürészve közeledett.

– Hát te honnan jössz? – kérdezte tőle.

A kis Hirtelendy Gábor megoldotta a csomót a batyuján.

– Lent voltam a régi házban és összeszedtem, ami apróság még akadt. Minek pusztuljon ott? – mondotta, miközben válláról a földre csúsztatta a nehéz batyut.

Hölbling megveregette az arcát. Olyan telt és piros volt az, mint a napsütötte alma.

– Okos gyerek vagy. Jól kitervelted, hogy mit kell tenned.

Gábris gyerek elszégyellte magát a váratlan dicséretre. Szótlanul felkapta a batyut, hogy bevigye a házba.

– Nehéz ez neked, te – jegyzete meg a mester, tekintetét a gyermek kipirult arcán nyugtatva.

– Nehéz annak, aki nem bírja – vágta rá hetykén Gábor és máris eltűnt batyustul a kapu alatt. Ekkor lassú léptekkel két férfi jelent meg a sarkon. Viselkedésük első pillantásra elárulta, hogy idegenek. Ünneplőt hordtak és jobbra-balra nézelődtek, mint akiknek minden új és szokatlan.

Hölbling nem akart hinni a szemének, amikor megismerte őket. A két Gunder volt Komáromból.

– Mit keresnek ezek Budán? – vetődött fel benne a kérdés, de még mielőtt közelebb értek volna, behúzódott a kapu alá és behúzta maga mögött az ajtót.

A kémlelő nyíláson azonban kilesett. Láta, amint megállnak és szemügyre veszik a házat.

– Kié lehet ez az új ház? – kérdezte az öreg a fiattól, de az csak a vállát vonogatta.

Egy katona haladt el a ház előtt, attól kérdezték meg, mintha nekik feltétlenül tudniuk kellett volna, hogy kié.

A katona amolyan öles, nagytalpú frankföldi zsoldos, akinek a képe tele volt bagóval, előbb sercintett, aztán csak annyit mondott az ő különös tájszólásán, hogy térjenek be a házba és kérdezzék meg, ő bizony nem telekkönyvvezető, hogy tudja, kiéi ezek a házak.

Gunder Mihály Ferenc Lipót és János – mert ennyi nevet kapott a szent keresztségben – mérgesen nézett a zsoldosra.

– Egy katonától több illemet várna az ember, ha útbaigazítást kér tőle valaki.

– Talán nem vagyok magának elég illedelemes? – lépett közelebb a katona. Hangja fenyegetően csengett.

A fiatal Gunder közéjük lépett.

– Menjen csak tovább, őrmester, fölösleges itt minden beszéd!

– Már hogy volna fölösleges?! – háborodott fel a katona. – Ez a málészájú azt állította rólam, hogy nincs bennem elég illendőség.

– Mi vagyok én? Má-á-lészájúú?! – Hát tudja, kivel beszél kend? Én Komárom főbírája vagyok – ugrott egyet a helyén az öreg és olyan vörös lett, mint a cékla.

– Tőlem lehet az úr maga a felséges török császár is! – válaszolta a katona és bütykös ujjával leütve a főbíró állát, nagy hirtelen beleköpött a szájába.

Hölblinget majd szétvetette a nevetés a kapu mögött. Szinte könnyezni kezdett.

A főbíró kimondhatatlan undorral törülgette a száját, mialatt a katona, mintha mi sem történt volna, öles lépésekkel folytatta útját.

– Miért nem fojtod meg? – ripakodott rá az öreg a fiatalra, meg-megrázkódva a förtelmes sérelem szégyenletes emlékétől. – Pipogya fráter vagy, fiam! Inadba szállt a bátorságod, amikor az apádat kellene megvédened.

– Ki az ördög gondolt arra, hogy ez a haramia ilyen ocsmányságon töri a fejét? – sziszegte a fiatal Gunder, öklét rázva a katona után.

Az öreg még mindig törölgette a száját.

– Innom kell valamit – krákogetta –, mert veszettül háborog a gyomrom. – Menj be, kérlek, ebbe a házba és kérj egy pohár vizet.

– Te akarsz inni, apám, nem én. Gyere csak, menjünk be együtt.

Megnyomta a kilincset és kitérte a kapun lévő kisajtót.

Meglepetésében egészen megzavarodott. Hölbling még mindig kacagott, de most már úgy, hogy le kellett ülnie valami ládára, mert nem bírta az állást.

– Tíz éve nem nevettem ilyen jóízűt – hebegte a szemét törölgetve János mester. – Ha ezt megtudják Komáromban, akkor befellegzett a tekintélyének, főbíró uram.

A főbíró szeretett volna elpárologni vagy a föld alá süllyedni, de mivelhogy a bagólé még mindig marta a szája szélét, hát inkább figyelmen kívül hagyta az újabb sértést s egy pohár vizet kért.

– Már inkább bort adnék főbíró uramnak, ha idevetette a sors – válaszolta most már amolyan vihar utáni nyugalommal az építőmester.

– Nem bánom, csak valami innivaló legyen, mert úgy érzem, hogy kolerát kapok. Hogy pusztulna el az a gyalázatos bitang! De majd megtudom, hogy ki volt! Meg én! És addig nem nyugszom, amíg a nyakát meg nem nyújtom egy arasszal.

Hölbling bevezette őket a házba és leültette oda, ahol nemrég Csengettyűs Zsuzsanna ült.

– Milyen furcsa játéka a sorsnak – gondolta, amíg odajárt borért –, hogy a két ellenfélnek épp

ugyanazon a napon kellett Budára jönnie és az ő házába vetődnie.

– Mi szél hozta a városunkba? – kérdezte Hölbling később.

– Bösinger polgármestert, régi barátomat voltunk üdvözölni a császári nagy elismerés alkalmából. Jólesik ilyenkor az embernek, ha szívből köszöntik és önzetlenül megrázzák a kezét. Ő a jövő embere. Az ilyen udvariasság meg csak használhat a barátságnak. Ugye, fiam?

A fiatal Gunder nem volt olyan hangulatban, hogy apja kérdésére válaszoljon. Dühösen rágta az ajkát s az járt az eszében, hogy belékött Hölblingbe, hogy a múltkori sértést visszaadja neki. De aztán csak ennyit mondott:

– Gyerünk, apám, nekem itt kevés a levegő. Fuldoklom.

– Igen, még párás minden – jegyzete meg az építőmester –, de nem csoda, új házaknál ezzel számolni kell.

Az öreg Gunder hálálkodva nyújtotta kezét, a fiatal azonban olyan mereven búcsúzott, mint ha kardot nyelt volna. Éppen hogy biccentett a fejével, amikor kilépett a házból.

Estefelé, amikor a nap már a budai hegyek mögött bontogatta piros huzatú ágát, Hölbling lekefélté ruhájáról a nap porát, lemosta kezéről a rátapadt festéket és kacagó jókedvvel megindult a Három Nyúl felé, hogy meglátogassa Ursinust és vacsoráig elbeszélgessen vele.

Nagy volt azonban a meglepődése, amikor Ursinusról és a szőke leányról senki sem tudott felvilágosítást adni a fogadóban.

– Pedig itt laknak, tudom, hogy itt laknak. Határozottan emlékszem a fogadó nevére – erősödött a mester.

De hiába mentek végig a néhány szobán, azokban vidéki kereskedők, lókupecsek, tőzsérek laktak. Az esztergomi Ursinusnak nyoma se volt.

– Nem is laktak itt? – próbálkozott újból Hölbling, de megint csak tagadó választ kapott.

Nem értette. Miért akarta volna félrevezetni Csengettyűs Zsuzsanna? Mi célja lehetett ezzel? Kissé zavartan lépett újból az utcára és egyenesen Klimarios boltja felé vette útját. Ott majd megtudja a valót. Az öreg görög mély hajlongások között fogja bevallani azt, amit tud és megadja a valódi címet is.

A csengettyű ijedten csörrent meg az ajtó fölött, amikor az építómester belépett a zsákokkal,

ládákkal, csomagokkal zsúfolt, szűk bolthelyiségbe. Nehéz orvosságzag úszott a levegőben és a hátsó szobából olajmécs fénye pislogott.

A hangra az egyik zsák megmozdult és csoszogó léptekkel előbbre jött. Hölbling tüstént megismerte. Klimarios volt földig érő vászonkabátban, szemüveggel az orrán, amelynek olyan vastag volt az üvege, mintha kettévágott üveggyölyből készült volna.

Az építőmester bemutatkozott, mert a görög nem ismerte meg a sötétben. Erre mély meghajlás következett.

– Ursinus barátomat keresem. Úgy hallottam ma délelőtt, hogy orvosságos szerekért jött, amelyeket csak itt kapni ebben a kiváló boltban.

A görög tagadóan rázta a fejét.

– Ursinus ma nem járt itt. Egész nap nem mozdultam ki az üzletemből, ha bejött volna, akkor nem kerülhettük volna el egymást.

– Nem értem az egészet – mormogta Hölbling elgondolkodva. – Miért kellett engem félrevezetni?

Mintha egy belső hang azt súgta volna neki, hogy ne ejtse ki Csengettyűs Zsuzsanna nevét.

Kedvetlenül lépett ki az ódon ritkaságok boltjából, ahol, amint most látta, nemcsak az orvosságokat árulják, hanem öreg puskákat, kardokat, páncélokat és sisakokat is.

A molnáréknál vacsorával várták.

– Hol volt ennyi ideig, építőmester úr? – kérdezte Anna Mária. – A vacsora már egészen kihűlt.

– A számlátrán jártam fel-le – válaszolta Hölbling. – Becsaptak. De csak találkozom veled, meghúzom a kis piros fülét.

– Mit húz meg? – szakadt ki a csodálkozás Anna Mária szájából.

– Újságot tudok – válaszolta kitérően János mester. – Itt van a városunkban a komáromi hí-éna, Gunder főbíró úr fiacskájával. – És elkezdte beszélni a délelőtti kalandot. – Ilyet még nem láttam és nem is fogok többé látni – mondta újból nevetésbe fulladva.

– Nem sajnálom – szólt Gerer, amikor Höbling elhallgatott. – Csakhogy akadt végre valaki, aki elbánt vele...

A vacsora az asztalra került és szép módon, nyugodtan nekiláttak.

*

Bösingeréknél nagykanállal ettek aznap. A piactéri házban alig fértek el a vendégek. Ott voltak a katonai, egyházi és világi méltóságok s a polgárság képviselőiben a szenátorok közül azok, akiknek hűségében a polgármesternek nem volt oka kételkedni.

Gunder az asztalfőn ült, a méltóságos és kegyelmes urak között. Fiacskája meg a másik szobában tette a szépet az egybegyűlt hajadonoknak, akik mint rokonok, segíteni jöttek a felszolgálásban.

Bösinger kitett magáért. Az asztalok roskadoztak az ételekről, a boroscancsók egymásután ürültek. A bor megoldotta az emberek nyelvét: egymást követték a pohárköszöntők.

A hold derűlten végezte megszokott sétáját az égen és már elsápadt a közelgő naptól félve, amikor a társaság szedelődzködni kezdett.

Gunder dalolt. Rekedten csuklott ki belőle a hang. Fia azonban már dalolni sem tudott. Két

oldalról kellett támogatni, hogy el ne terüljön a padlón. Nagy ügyvel-bajjal kísérték el őket szállásukra, Zenegg Kristóf kamarai tanácsos úr házába. Olyan nagy ház volt ez, hogy néhány vendég mindig kényelmesen megpihenhetett benne.

Ennek az Olasz utcai háznak volt egy mély pincéje. Emeletes pince, amelyből jobbra-balra düledező folyosók nyíltak. Az egyik a Szombatkapu irányába, a másik meg a Mindszent utca felé.

A Mindszent utcában lakott Salgarynak, a volt postamesternek és polgármesternek az özvegye. Magyar volt, akárcsak megboldogult ura. Özvegyiségben éldegélt és a napi élet zűrzavaraiba nem avatkozott. Templomba járt és néha a telkére, mely a Szent János-hegy oldalában terült el. Ez volt egyetlen szórakozása.

Ezen a nevezetes estén vendége volt. Nála szállt meg özvegy Csengettyűsné leánya, Zsuzsanna. Csengettyűsné leánykori barátnője volt, együtt játszadoztak, amíg az élet vihara el nem sodorta őket egymástól.

Nagyon megörült, amikor megtudta, hogy ez a szép hajadon, aki ma jelentkezett nála, Csengettyűsné lánya. Megölelte, megcsókolta és olyan traktát készített, mintha Zsuzsa a saját gyermeke lett volna.

Elbeszélgettek a régi szép világról, mert a régi világ mindig szebb a múlt fátyolán keresztül, mint a sivár jelen. Aztán jóéjszakát kívántak egymásnak. Zsuzsanna a földszinti vendégszobába tért és magára reteszelte az ajtót. A kedves özvegyasszony meg fennmaradt az emeleten s tovább álmodozott a tovatűnt boldog napokról.

Az éj csendje megpihent a városon. Csak az őrjárat katonáinak szöges csizmája kopogott a macskafejű köveken, amikor végigmentek a kihalt utcákon.

Elmúlt már éjfél, amikor az ablak alatt bagolyhuhogás hallatszott.

Csengettyűs Zsuzsanna nem aludt, mintha várta volna a jelet. Odalépett a nyitott ablakhoz, melyet vasrácsok keresteztek és halkán, szinte sűgva kiszólt:

– Készen vagyok.

A huhogás elhallgatott és nyomban rá olyan koppanások hallatszottak, mintha valaki falábon ment volna tovább.

Csengettyűs Zsuzsa a kemencéhez lépett, melyben izzott a parázs. Nyár volt és mégis fűtöttek. Vajon miért volt befűtve, kinek volt szüksége meleg szobára akkor, amikor a hőség úgysis kibírhatatlan volt?

A nő arcáról pirosan verődött vissza a parázs fénye, amikor vaslapáttal benyúlt a kemencébe és a parázs egy részét kiemelte belőle. Megnézte közelről, hogy ott van-e az a vaskarika, melynek a közepébe fordított L betű van beforrasztva. Ezt a vaskarikát még délután dugta el, a fadarabok közé a hideg kemencébe. Ott volt és izzott. Szinte fehér volt a nagy izzásban.

A lány arcán kegyetlen vonás jelent meg. Ajka hangtalanul mozgott, de a lapát, amelyen a parázs piroslott, meg sem rebbent a kezében.

Az ajtót nesztelenül nyitotta ki és végiglépkedve a pitvaron, a pince lépcsőjén eltűnt a sötétbe.

A parázs fénye megvilágította a nedves falakat. Lent a mélyben gyertyát gyújtott s aztán

olyan biztonsággal, mintha már többször járt volna ezen a titokzatos földalatti úton, megindult az Olasz utcai kijárat felé.

Gyorsan ment végig a hűvös pincén. Néha ráfújt a szürkülő parázsra.

A folyosó kiszélesedett és egyszerre egy új pincébe ért. Boroshordók, mosóteknők heverték a földön. Odébb lépcsők vezettek a magasba. Vigyázva megnyomta a pince ajtaját. Kinyílt az első érintésre. Olyan hangtalanul, mintha csak valaki előre megolajozta volna.

Úri ház csendje fogadta. Egy fényesszemű macska vette csak észre, más senki.

A gyertyát elfújta és lábujjhegyen végigment a szőnyegekkel borított rövid folyosón, amíg oda nem ért az egyik szobához, amelyből szaggatott horkolás hallatszott kifelé.

Megnyomta a kilincset és belépett.

A szeneslapát most sem remegett a kezében.

Az alvó hanyatt feküdt és tátott szájjal horkolt.

A nő ekkor ruhája alól egy fogót húzott elő, azzal leemelte a parázsról a még mindig vörös karikát és óvatosan, hogy valahogy el ne hibázza, ráhelyezte a fiatalabb Gunder homlokára. Pontosan a közepére, úgy, hogy az L betű alsó kampója felülre kerüljön, mintha akasztófa lenne.

Kínos nyöszörgés, majd jajgatás hallatszott.

Gunder leugrott az ágyról és kábultan ideoda dülöngélve fellökött széket, asztalt, miközben jajgatása ordítássá erősödött.

A házbeliek a szokatlan lármára felriadtak és sietve benyitottak hozzá. Valaki gyertyát gyújtott. Az öreg Zenegg boros fővel, álmosan nem tudta,

hogy mi történik. Hálóingben rohant le az emeletről és siettében a bunkósbót helyett hosszú pipaszárát kapta fel, hogy legyen valami a kezében, ha esetleg verekedésre kerül a sor.

Az öreg Gunder tántorogva ment a fia szobája felé. Rendes szó nem esett ki fogatlan száján, csak makogott.

– Mi történt? – kiáltozta mindenki, de választ adni senki se tudott.

– Tolvaj, gyilkos járt itt? – kérdezte a szakácsné, aki fehér főkötőben termett az elképedtek között. Előbb azonban a pinceajtóban megfordította a kulcsot és benne is hagyta, nehogy valaki arra merjen gyanakodni, hogy a tolvaj vagy kicsoda, azon menekült el.

A fiatal Gundert közben lefektették az ágyba és rávilágítottak kinnal telt verejtékes homlokára, amelyen tenyérnyi seb éktelenkedett. A bőr felduzzadt és a karika helyén véres szélű csík jelezte a megsült részek határát.

Gunder Mihály főbíró úr tért először magához. A bor mámore kiröppent belőle. Sírt és kezét tördelte.

– Megbélyegezték a fiamat. Tüzes vassal szégyenbélyeget nyomtak a homlokára.

Zenegg, a főadószedőmester ekkor felsziszszent, majd olyat káromkodott, hogy az öreg Gunder egy pillanatra megfeledkezett a saját fájdalmáról. Zenegg jajgatva ordított, egy lábon ugrott a szobában és a haját tépte.

– Mi lelt, drágám? – szaladt hozzá kétségbeesve a felesége.

– Ráléptem a tüzes vasra. Jaj, oda van a lábam. Nézd, nézd – nyögte és mutatta a talpán

levő hatalmas hólyagot, mely tallérnagyságúra hízott egy pillanat alatt.

A háziak valamennyien Zenegget vették kezelés alá, úgyhogy a fiatal Gunder mellett csak síró apja maradt.

A hold ezalatt nyugodtan úszott a csillagos kora nyári égen és olyan derült volt, mint egy jólakott gyermek szeme. Az őr a hajnalt jelezte és Hölbling arról álmodott, hogy Anna Mária a felesége s éppen most azt súgja a fülébe, hogy gyermeket ad neki az Isten...

Másnap reggel alig hogy kinyitották a kapukat, egy lovas katona, akinek mélyen a szemébe volt húzva a kalapja, sebes iramban elhagyta a várat. A szekerek, melyek a reggeli piacra felfelé igyekeztek a várba, alig győzték kikerülni. A lovas a szénapiacon még gyorsabb hajtásba kezdett s rátérve az országútra, Óbuda felé irányította a lovát...

Bősinger tátott szájjal hallgatta a kellemetlen hírt és rögtön elrendelte, hogy meg kell indítani a nyomozást. A tettesre – harsogta magánkívül – a kínvallatásos akasztófa vár.

Száz forintot tűzött ki jutalmul annak, aki nyomra vezeti a hatóságot és kétszázat annak, aki elő is keríti a tettest.

A dobos rögtön ki is dobolta a város négy sarkában. A nép egy része nevetett. Hírből ismerték a komáromi főbírót és nem sajnálták, mások viszont meg szeretnék volna kapni a jutalmat és mindenre vállalkoztak volna, csakhogy megtudják, ki volt a tettes.

Hölbling szeme tágra nyílt, amikor Gábor berontott hozzá és elmondta az éjjel történeteket.

– Hát így állunk? – csak ennyit mondott, de tudott mindent. Most értette meg, hogy az ő kedves Zsuzsannája miért füllentett neki tegnap olyan nagyokat.

– Száz forintot kap az, aki megoldja a rejtélyt – lelkenedett a gyerek – és kétszázat, aki a tettet meg is fogja.

– No menj, és nyomozz – válaszolta János mester, olyan derült arccal, mint aki az egész tragédiában vígjátékot lát.

– Hogy kezdjek hozzá? – kérdezte Gábor.

– Hát úgy, hogy a szag után mégy.

– A szag után?... Milyen szag után? – képedt el a fiú.

– Azt nem tudom, épp ez az, amit nem tudok. Nincs olyan orrom, mint a spionoknak. Ha könnyen menne, akkor a polgármester nem tűzne ki olyan díjat, amit meg sem tud majd fizetni. Nem tudom, hogy van-e kétszáz forint a város pénztárában.

A nap besütött az ablakon és Gábor gyerekben lohadni kezdtek a reménység tüzeckéi.

Gicklmoach ezalatt új falábával vígan lépkedett az Olasz utcában. Ma pihent a dudája, de kinek is lett volna kedve reggel dudavisítást hallgatni! Maga se szerette nagyon, de mit tehetett az ember, valamiből csak élni kell. Inkább verekedett volna, a harcban kitombolhatta magát az ember, de hólyagot fújni pocsek mesterség.

Zeneggék szakácsnéjával volt kis beszélőnlója. Már régen tette neki a szépet. Ha kellett, a kosarát is elhozta a piacról hazáig. Egy jó reggeli, ez volt a legkedvesebb, ami kijárt érte. Jó füstölt szalonna megpirítva, meg egy pohárka jóféle szil-

vórium, amit a rácok főztek, azokon a kis üstökön, melyek nem voltak nagyobbak egy töknél.

Bizottság járt a házban, amikor őkegyelme beállított. Megnézték a sebesültet, elcsodálkoztak Zenegg úr felsebzett lábán, és még a szegény szőnyeget is megsajnálták, amely úgy megpörkölődött, mintha tüzes kígyó kúszott volna végig rajta.

Gunder homlokát vizesborogatás fedte és lekókadtt fejjel ült alvó fia mellett.

– Valódi bélyegző – mondta a főprofosz, kezében forgatva a kis vaskarikát.

– Csak a fogója van letörve – nézegette Gunder. – Nagy a gyanúm, hogy ez Komáromból került ide. Keveredjek csak haza ebből a nyomorult fészekből, majd utánajárok! – A nyál összeszaladt a szájában, úgyhogy zsebkendőjét kellett elővennie.

Gicklmoich csak úgy, az ajtón lesett be a folyosóról. Bemenni ilyen úri szobába nem volt tanácsos, mert könnyen kidobhatták volna a marokos legények. Azoknak most úgyis rosszul állt a szénájuk, merthogy nem vették észre az éjszakai betörőt.

– Hát mi a Belzebubnak vagytok itt, ti léhűtők – gorombított rájuk Zenegg úr, széken nyugtatva bepólyált lábát –, ha még azt sem veszitek észre, hogy idegen jár a portánkon?

– Válogassa meg az ember a vendégeit – vigasztalta a szakácsnő a szolgáltszolgabereket a konyhában. – De aki ilyen átokverte haramiákkal parolázik, az ne várjon részvétet a tisztességes néptől.

Gicklmoich azonban nem elégedett meg holmi bekukkantásokkal, beljebb merészkedett.

Széles kalapját kezében szorongatta és úgy meredt az ágyban fekvő Gunderre, mint ahogyan az alvó gyereket szokás megtekinteni.

A főbíró rámeresztette a szemét.

– A kezét nem vágták le? – mászott elő a kérdés a falábúból.

– Még csak az kellett volna! – horkant fel az öreg.

– A kettő sokszor együtt jár, nagy jó uram!

– De mit keres kend itt? – förmedt rá Gunder, hátrább tolva a kötést a fején. – Úgy tudom, hogy maga rab Komáromban.

– Nagyon csalódik a főbíró úr, nekem semmi közöm Komárom városához, sem pedig a rabsághoz. Én Buda város dudása vagyok és most azért bátorkodtam ide, hogy jótanáccsal szolgáljak.

Gunder bizalmatlanul nézett rá.

– Milyen tanáccsal?

– Hát a kedves fia ügyében szeretnék egyet-mást mondani.

– Halljuk, halljuk, mit tud? – ugrott fel egyszerre olyan fürgén az öreg, mintha őt is megparaszta volna valaki. – Talán tudja, hogy ki volt a tettes?

Gicklmoch megvakarta a bozontos fejét:

– Odáig még nem jutottam, pedig Istenemre mondom, hogy az a száz forint, amit a polgármester úr kilátásba helyezett, senkinek sem esne olyan jól, mint nekem.

– Mit akar hát? – türelmetlenkedett Gunder.

– Jótanácsot szeretnék adni. Él Esztergomban egy Ursinus nevű orvos. Fizikus meg patikus, annak tudtommal olyan csodálatos gyógyszere van, hogy meg tudja gyógyítani az olyan megbé-

lyegzetteket, mint ez a szegény fiatalember is itt, ni. Bekeni őket, oszt legyün róluk a szégyenfolt.

Gunder hírből ismerte Ursinust. Hadilábon állt vele. Fel is jelentette a kormányzótanácsnál, mondván, hogy hiába bélyegzik ők meg a gonoszságot, ez az esztergomi felcser levarázsolja a homlokukról a büntetés jegyét.

– Azt a hírhedt alakot ismerem én is – válaszolta Gunder kedvetlenül.

– Pedig hát de biztosra vettem, hogy ma keresek valamit, nagy szegénységemben.

Gunder egy ideig habozott, aztán benyúlt a zsebébe és egy csillogó forintost nyújtott neki.

– Fogja. Legyen a magáé.

Gicklmoich hétrét görnyedve vette át a nemes adományt és már kint is volt a szobából.

Nevetett, majd a falábara állva, vagy ötször úgy megfordult a tengelye körül, mintha kibicsaklott volna az esze. Ez a forgás az ő különlegessége volt. Sok garast keresett vele, amikor tüdejéből már kifogyott a szusz és valamit csak kellett csinálni, hogy kéregetni lehessen.

A főbíró megigazította a kötést a fején és kemény, szigorú nézéssel maga elé meredt. – Meg kell próbálni – gondolta magában. – Félre kell tenni minden szégyent, mert hiszen más mód nincs, hogy egyetlen, drága fiacskáját, örökösét visszaadhassa a tisztés életnek.

A gond és a szégyen meg az a sok-sok kegyetlenség, amit véghezvitt, most rásúlyosodott a lelkére és fojtogatni kezdte a torkát. Látta a síró, könnyörgő, földet rágó, követ maró elítélteket, akik térdre hullva rimázkodnak kegyelemért. De ő nem hajlik. Nem, sőt int a hóhérlegények-

nek, hogy suhintsanak csak oda keményen, hadd érezzék a szívük közepéig az ő hatalmának erejét.

Most minden kegyetlensége, mint szigorú bíró, felette mond ítéletet. A polgárok ki fogják nevetni és alig lesz egy-két ember, aki szánakozva nézi majd megbicsaklott életét.

Kezébe temette arcát. Úgy érezte, hogy levágott, véres kézfejek simogatják és csipkedik. Anyákat, apákat látott ájultan feküdni a földön. Megkínzott áldozatai görcsben fetrengtek előtte.

A fiatal Gunder felriadt álmából és kinyitja szemét.

– Megvan? – kérdi. – Megfogytátok?

Gunder föléje hajolt és fehér kendővel megtörli tüzelő olajos arcát.

– Ne törődj vele, fiam. Most csak pihenj, hogy minél előbb útra kelhessünk.

De a beteg már nem tud aludni. Kezével ide-oda kapkod, mintha egy láthatatlan ellenséggel küzdene, majd sírás szakadt ki belőle.

– Végem van – nyögi –, végem! Megbélyegzetten járom majd mostantól a világot. Miért is kellett nékem Budára jönnöm, miért? Otthon nem történhetett volna velem ez a szégyen és gyalázat.

– Ne sírj, fiam, egyetlen gyermekem – próbálta vigasztalni az apja. – Majd találunk olyan orvosságot, ami lemossa homlokodról a szégyenbélyeget.

– Olyan orvosság nincs a földön, apám.

– De van. Térden állva fogom kérni az orvost, hogy adjon nekem is belőle. Csak nem lesz olyan kőszíve, hogy meg ne hallgasson.

– Kiről beszélsz, apám?

Az öreg meggyötörten nézett a földre, nehezen jött ki belőle a válasz, de kimondta:

– Ursinusról, fiam, az esztergomi orvosról.

– De hiszen arra tüzet-sarat hánytál és most koldusként mennél könyörögni hozzám?

Az öreg bólintott:

– Megyek, fiam, megyek. Nem akarom, hogy az én bűnöm miatt ártatlan szenvedjen egy életen át. Inkább viseljem helyetted én a szégyenfoltot. Süssék rám, csak téged mentsenek meg tőle. Hiszen az élet kapujában állsz és a boldogságos jövő felé nyújtogatod a két karod.

A fiú az apja kezét kereste, aztán szájához szorította.

– Ha ez a szándékom, akkor inkább el sem megyek az orvoshoz – válaszolta akadozottnan a beteg.

A fehérkötős szakácsné lépett a szobába.

– Kis becsinált levest hoztam, lelkecskéim. Jó leveskét, betegnek valót. Egyenek, galambocskáim, mert ha éhes a has, akkor hamar könnyezik a szem.

Így beszélt a fehérkötős és letette az asztalra a finom cseh tányérokat, melyekben a tyúkhúslé párázott.

A beteg felült ágyában és kanalazni kezdte a levest. Éhes volt és szédült. A tegnapi sok szeszesital csak most kábuldozott fel benne igazán.

Másnap aztán elbúcsúztak Zenegg úrtól, a vendéglátó gazdától. Máskor megölelték egymást, most azonban hidegség érződött a hangjukban. Kezet fogtak. A viszontlátás örömét egyik sem hangoztatta.

Négyesfogatú városi hintón érkeztek és azon is hagyták el Buda városát, hogy soká, vagy talán soha többé meg ne forduljanak gyűlölt falai között.

Ursinus házának falán a futórózsa piros bimbóit meleg sugarakkal simogatta a déli napsugár, amikor Gunder főbíró hintója megállt az úton.

– Te csak maradj, fiam – mondta az öreg –, majd én magam megyek előbb. Megnézem, itt-hon van-e és megkérdezem, hogy szóba áll-e velem, öreg bűnössel?

Szédelegve szállt le a kocsiról és tántorogva tette meg a néhány lépést, mely a házig vezetett. Ilyen nehéz úton még sohasem járt és a szegény még olyan nagyon soha meg nem tiporta, mint most. Homlokán kiverődött a veríték és mellében mázsás kalapáccsal döngött a szíve.

Az ajtó nyitva volt és belülről énekszó szűrődött a szabadba. Fiatalos, szép leányhang volt, amolyan leánymadárkáé, aki még nem rakott fészket.

Gunder kezében tartott kalappal állt meg a küszöbén s merev nézésű faarcával belesett a házba.

A dal elcsitult. Halk sikoly kelt szárnyra utána.

– Ursinust keresném – nyögte száraz hangon a férfi.

– Szentséges Szűz Mária! – hallatszott belülről – Csak nem a komáromi főbíró az, aki itt áll?

– De az. Gunder Mihály eljött, hogy bocsánatot és irgalmat kérjen.

– Fáradjon beljebb az úr, majd utánanézek, hogy itthon van-e. Lehet, hogy nincs, mert sokszor itthon van és még sincs itt.

Gunder néhány lépéssel beljebb került és a távozó leány után nézett. Megismerte.

– „Csengettyűs Zsuzsanna, ezennel elítéllek pellengérré való kikötésre, megvesszőzésre, hajad levágására, hogy csúfsága légy a nemednek. Homlokodra süttetjük az örök szégyen bélyegét, hogy mindenki, aki szembekerül veled, lássa ocsmányságodat és elriadjon tőled, mint a dögvészes halottól. Aztán kiséprűzünk a városból, hogy soha többé be ne tedd ide a lábadat.”

Ez az ítélet jutott az eszébe és csak most értette meg. Most, amikor egyik forgácsa a gyermekére hullott. Egy forgács csupán, hát hol volt még az egész bitófa, amit ő rakott mások vállára!

Úgy érezte, hogy a föld remeg a lába alatt, majd egyszerre szétnyílik és ő belevész az örök kárhozat pokolbeli tüzébe.

A falról a keresztrefeszített Krisztus haldokló alakja tekintett le rá és mintha sóhajtott volna.

Gunder ránézett, aztán lecsukta a szeme héját. Ráncos, himlőhelyes, borostás arcán forró könnyek folytak végig.

Az idő múlt, a könnyek elfogytak és egyszerre úgy érezte, hogy csodálatos megkönnyebbülés szállja meg a szívét. Nem szégyellte magát többé és nyugodtan várta az elkövetkezendőket. Kint az úton türelmetlenkedtek a szép fekete lovak és a megbélyegzett ijedt, fanyar arccal lesett egy biztató szóra a hintó puha üléséről.

Csengettyűs Zsuzsanna közben halkan belépett a szobába.

– Ursinus mester nagyon el van foglalva – mondta – és azt kérdi, üzenné meg neki a főbíró úr, hogy mi járatban lenne?

A főbíróból fáradtan, hervadtan kúsztak elő a szavak:

– A beteg fiamat hoztam el, hogy gyógyítaná meg, ha Istent ismer. Átkos kezek tüzes bélyeget sütöttek a homlokára.

– A fia homlokára? De hát hol van a fia? – kérdezte csodálkozva a leányzó.

– Kint vár az úton a kocsiban. A kín és a szenvedés elgyöngítette s addig nem akar bejönni, amíg Ursinus mester be nem hívhatja.

– De miért éppen hozzánk fordult a főbíró úr, amikor annyi híres orvos van a világon. Ügyes fizikusok, akik az emberi nyavalyák elkergetésének olyan nagy mesterei. Miért éppen Ursinust választotta ki, akit egykor sárral dobált és akinek keréketörést ígért?

– Ez régen volt, leányom. Az a Gunder főbíró, aki ezt mondta és tette, már meghalt. Aki itt áll helyette, megtagadja amazt és bűnbánata jeléül hamuval hinti be homlokát.

Csengettyűs Zsuzsanna meg csak állt falféhéren, mint egy márványszobor, a sajnálkozásnak minden nyoma nélkül.

– Hallom az Istent lépkedni a felhőkön. A főbíró úr nem hallja? – kérdezte és a magasságok felé nézett, a füstös mestergerendákon keresztül a végtelenbe.

– Nem hallom, de érzem. Kezével megfogta a szívemet és összenyomta. Ha soká tart a szorítás, meg kell halnom, mielőtt jóvátehettem volna.

– A halottakat többé nem lehet feltámasztani, a csonka karokat épekké tenni és a cafattá vert szép fehér emberi testeket nem lehet többé simára formálni. A megrepedt szíveket vajon összeforraszthatja-e ez a bánat? És az ég felé küldött átkokat visszahozza-e?

Gunder feje a mellére hanyatlott és egész testét rázta a belső kín.

– Tudom, hogy vétkeztem és a bűnöm az égre kiált – mondta töredezve. – De mit tehetek már most? Gyenge ember vagyok és erős csak az Isten, aki azt mind megengedte, ami történt... Más ember voltam, amikor eljöttem Komáromból és más vagyok most, amikor oda visszatérek. Csak a fiamon segítsenek, csak róla szedjék le a szégyen bélyegét!...

– Azért mégis szeretnék Ursinussal beszélni. Könyörgésemet nem fogja elutasítani, afelől biztos vagyok.

– Majd felmegyek hozzá még egyszer és elmondom neki a kérését. Tőle függ, hogy akar-e a beteggel foglalkozni – mondta a leány és felment a lépcsőkön az emeletre.

Csend lett a szobában. Kint a fiatal Gunder homlokáról lecsúszott a kötés és a vörös égési sebek láthatókká váltak.

Később újból csak Zsuzsanna jött le a lépcsőkön. Amikor szólt, széttárta a kezét, mintha előre jelezni akarta volna, hogy hiába minden rábeszélése, az orvos nem hajlandó Gunderrel tárgyalni.

Gunder arcán aggódó kérdés ült, amikor meglátta a leányt.

– Mit mondott? – kérdezte és hangja remegett.

– Azt mondta – válaszolta a leány –, hogy egyelőre menjenek az urak szépen haza.

Gunder felszisszent.

– Az lehetetlen! Nem lehet, ha mondom. A komáromiak nem láthatják meg saját szemükkel a gyalázatot.

– Pedig nincs más mód, ha haza nem viszi a fiát, akkor vigye máshová, neki mindegy – folytatta a leány – és majd egy év múlva hozza vissza, akkor majd meglátja, hogy mit tehet.

– Engem akar próbára tenni? – kérdezte egy lépést hátrálva a főbíró.

– Az meglehet. Szándékairól nem világosított fel engem.

– Egy év, Istenem, hiszen az borzasztóan hosszú idő! – tört ki a fájdalom a főbíróból.

– Még mindig rövidebb, mint egy élet – jegyezte meg Zsuzsanna és mint ki mondanivalóját befejezte, üvegeket kezdett törölgetni.

– Ez az utolsó szava? – kísérletezett még egyszer az öreg.

– Nem az utolsó – válaszolta a leány. Nincs elegendő gyógyszerünk. Az utolsó szállítmány nem érkezett meg és éppen a legfontosabb gyógyszerek hiányoznak az orvossághoz.

– Akkor majd egy hónap múlva érdeklődöm, talán addigra itt lesz mindaz, ami szükséges hozzá.

– Ursinus apó egy évet mondott – erősködött a leány. – Ő pedig még sohase módosította meg a szavát.

– Egy év alatt közibünk telepedik a halál is.
– Sokszor kívántam már, bár jönne – mondta szomorkásan a nő –, de hiába vártam, nem jött. Bízunk Istenben, ő lát minket és tudja, hogy mikor kell az életünk földi mécsesét áthelyezni a túlvilágra.

Gunder még mindig egyhelyben állt, kalapját forgatta és jobbra-balra ingatta a fejét.

– Legyen a pártfogónk, Csengettyűs Zsuzsanna – kérte alázatosan elcsukló hangon.

A nő, mintha megsajnálta volna az élet partján kolduló Lázárt, megbólogatta a fejét.

– Megteszem, ígérem, mert engem más fából faragtak, mint a hóhérokat. Tán sikerül valamit elérnem. De maga is ígérje meg, főbíró úr, hogy többé nem veret szégyenbélyeget szegény leányok homlokára.

– Ígérem!

– És mivel biztosítja ígéretét?

Gunder a zsebébe nyúlt és kivette belőle a szégyenbélyegzőt.

– Itt van a bélyegző, tegye el, ez legyen a pecsétje szavaim hitelének. Ha megszegném ígéretemet, akkor süssék rá az én homlokomra.

A leány kezébe vette a zálogot, figyelmesen megnézte, aztán maga elé helyezte az asztalra.

– És most volna még egy kérésem.

A főbíró felfigyelt.

Ha anyám eladná a házát, ne gördítsen akadályokat az útjába. Fáj a szívem, hogy távol kell lennem tőle.

– Édesanyja el akarja adni a házát? – kérdezte a főbíró.

– Még nem beszéltem vele, de a napokban írok neki. Remélem, hogy egy nézetten leszünk, ha majd nem kell félnie a tanács zaklatásától.

– A tanács én vagyok és Komáromban az történik, amit én akarok. Majd magam veszem kézbe a ház ügyét és remélem, hogy hamar akad rá vevő. De most megyek. Szegény fiam, ki tudja, hogy van azóta.

Zsuzsanna kikísérte a férfit. Hallgatagon lépkedtek egymás mellett, amíg a kocsihoz értek.

– No, mi van, apám? – kiáltotta feljűk már messziről a közalgó nőt figyelemre sem méltatva.

– Nincs olyan orvosság, fiam. Várnunk kell.

A férfi hátrahanyatlott a hintó ülésén és két reszkető kezével arcához kapott.

– Akkor meg kell halnom – tört ki belőle a kétségbeesés.

Apja vigasztalni kezdte.

– Dehogysis kell meghalnod, fiam. Elfogyott az a szer, ami az orvossághoz szükséges. De majd lesz. Légy csak türelemmel.

– Mit szólnak az emberek, ha így meglátnak? – borzongott rajta végig a halálos szűgyen.

– Nem látnak meg addig, míg meg nem gyógyulsz. Most nem viszlek haza. Zárdába mégy, fiam, vagy olyan helyre, ahol senki sem ismer, és ha meglesz a gyógyszer, akkor majd rendbe jön minden. Csengettyűs Zsuzsanna megígérte, hogy nem hagy el minket.

A férfi csak akkor pillantott a nőre. Ez a név észre térítette.

Egy ideig farkasszemet néztek egymással.

– Csengettyűs Zsuzsanna? – mondta szakadozottan, egy nagyon messziről jött ember csodálkozásával.

– Csengettyűs Zsuzsanna segítene rajtam? – kérdezte és szeme kitégult, mintha látomása lenne.

– Nem én, hanem Ursinus mester – felelte a leány. – Ő a csodaszerek ezermestere.

Gunder Theobaldus megint összeroskadt a rátörő érzelmek viharában. Hátrahanyatlott és felszakadt könnyei végigperegtek arcán. Ebben a pillanatban széppé tette a kimondhatatlan kín és szenvedés. Szája szélére férfias vonás rajzolódott. Ökölbeszorult két keze kinyílt, majd lágyan egymásba kulcsolódott. Két bűnös gyenge emberi kéz, amint imádságos mozdulattal a könyörülő Isten kezét keresi.

– Menjünk, apám!

– A díszruhába öltözött kocsis újból felült a bakra és kezébe vette ezüsttel telerajzolt ostorát.

– Merre megyünk, főbíró uram? – kérdezte, erős kézben fogva a türelmetlenkedő négy fekete lovat.

A főbíró pislogott, aztán csak annyit mondott:

– Hajts csak, hajts, egyenest, majd megmondom később, hová megyünk.

Csengettyűs Zsuzsanna egyedül maradt az útszélen. A kocsi nyomában felszálló por ott úszott körülötte, aztán le is ülepedett megint és ő még mindig ott állt a ház előtt és a tovaördülő kocsi után nézett.

Egy-két lépést tett előre, mintha utána akarna szaladni, hogy megállítsa és megmondja nekik a valóságot. Azt, hogy Ursinus nincs is itthon,

hogy egész idő alatt ő volt egyedül a házban, és mindaz, amit mondott, csak kitalálás.

De nem volt ereje utánuk eredni. Sok átélt szenvedése sziklafalként állt eléje és kemény kőkezével szinte torkon ragadta.

– Menjen csak, hadd menjen a két hóhér! Vigyék magukkal puha párna ülésen annak a fájdalomnak egy részét, amit ők osztogattak befalazott szívvel és hideg kegyetlenséggel másoknak.

Hagyd őket zarándokolni, Csengettyűs Zsuzsanna! Fonj inkább tövisből koszorút és dobd utánuk, hogy még azt is a fejükre tegyék, mert nem érdemelnek könyörületet, csak akkor, amikor utolsót fog dobanni halódó, nyomorult szívük. Ők úgysem fogják megtudni azt, hogy mit jelent száz botütést kapni; mit nevető népség előtt pucéran állni, kikötve a szégyenkő előtt. Azt se, hogy mint fagy le lassan az ember füle, orra, keze, lába, amikor a vasketrecben, csikorgó hidegben, hidegvízzel leöntve a halált kell várni. És azt se fogják érezni soha, hogy a rostély tüze mint pörköli meg lassan a testet s a füst és a szikra mint marja ki örökre a kínjában elalélt ember látó két szemét.

Hagyd őket, Csengettyűs Zsuzsanna, komáromi szűz, megözvegyült menyasszony, kinek vőlegénye a kínok förtelmességéből csak a túlvilágon eszmélt fel újra!...

Valahol harang kondult. Imádságra hívta az embereket. Az égen bárányfelhők úsztak és olyan szépségesen kék volt a mennybolt, amilyen csak mennyországban lehet, ahol örökös a tavasz és a virágnylás.

A kocsi már messze járhatott, a négy fekete ló szélsebesen ragadta a hintót, pedig olyan sú-

lyos volt a benne ülők fájdalma, hogy ólomsúlyként kellett volna a göröngyös úthoz tapadniuk.

Mint aki megrészegült a nap tüzétől, úgy indult vissza a házba tétova léptekkel Csengettyűs Zsuzsanna. A harag elszállt belőle és a kielégült bosszú helyén nagy, szomorú üresség tátongott. Mindig azt képzelte, hogy ez a pillanat boldog mámorral tölti be, és most úgy dőlt az asztalra keserves sírással, mint aki ráeszmélt arra, hogy ő se más, mint pribékje saját bosszújának.

Krisztus szomorúan nézett le rá a keresztről, mintha azt mondta volna: Zsuzsanna, csak addig voltál az én tanítványom, amíg a keresztet hordtad. Most nem ismerek rád többé. Hasonló lettél azokhoz a farizeusokhoz, akik követ ragadvan megdobáltak engem. Bízta volna a büntetést arra, aki az irgalom és az igazság Ura. De te magad tetted bírónak magad. Érezd hát most bűnöd súlyát igazán.

Halk sírás szűrődött a késő délutáni csendbe. Méhek zümmögtek a ház előtt, kis fehér kandúr mosakodott a küszöbön. A mátyásmadár riadtan fütyült a kalitkában, mintha rosszul érezné magát a fogságban vagy áldozatra leső karmokkal héját látott volna keringeni a ház fölött.

Ursinus apó ekkor nyitott be Budán Klimarios boltos házába. Mélyen meghajolt, majd békecsókkal illette az ő kedves görög barátjának a homlokát, mert hiszen ő szállította a messze Hellas földjéről az Olympos titkos berkeiből azokat a füveket, amelyek meggyógyítják a sebet és eltüntetik a tüzes vas nyomát az ember homlokáról.

Végre elérkezett az esküvő napja. Anna Mária fehér arcán rózsaszirmok fakadtak és szemében nefelejcskek nyíltak. Máskor acélkék tüzük világos fényt kapott és olyan mélységet, mint derült időben a tenger vize. Csengő hangja suttogóvá vált, finom vékony ujjai olyan bizonytalanul nyúltak minden után, mintha párából lettek volna.

A dudások egyesített bandája már hajnalban ott visongott a ház előtt. Gicklmoich piros nadrágban feszített és olyanforma kék süveggel, mint egy fejetlen csizma.

A molnárlegények ünneplőjüket tisztogatták. A tallér nagyságú gombokat úgy kifényesítettek, hogy valósággal szikráztak, hadd legyen minél ragyogóbb ez a mai nap, amelyre olyan régóta készülődtek már.

A kőműves céh tagjai mind egy szálig Höbling János építőmester háza előtt gyülekeztek. Belőlük telik ki majd a díszőrség azon az úton, amely az oltárig vezet az Úr színe elé, ahol az örök hűség fogadalmát az Isten veszi tudomásul, hogy emberi akarat meg ne másíthassa, szét ne szakíthassa.

A Nagyboldogasszony templomának tornya körül fehér galambok röpködtek. A templom énekkara a nászindulót gyakorolta.

Gerer fekete bársonyruhát öltött. Fehér gyapjúharisnyáján valódi ezüstcsatos cipő feszült. Szélesen elálló fehér vászongallérjához jól illett igazi selyemből való karmazsinszínű nyakkendője, mely leért keskeny bőrvéig, odáig, ahol a nadrág bársonya elválasztódott a fehér selyemdamaszt mellénytől.

A konyhán már napok óta folyt a nagy készülődés. Még a szomszéd konyháját is kölcsönkérték, mert a sok liba, kacska, tehén, borjúhúsoknak az ő tűzhelyük kevésnek bizonyult. Asztalokat, székeket hoztak a szomszédoktól és virágfüzérekkel díszítették fel az egész házat. Gallyakat törtek az erdőn s azokkal ékesítették a régi ház homlokzatát.

A templom megtelt budai polgárokkal. Mindenki látni akarta a sokat szenvedett jegyespárt, amint mosolyogva, megilletődve lépi át a templom küszöbét.

Az oltár roskadozott a virágoktól és a pap legszebb aranybrokát palástját öltötte magára, hogy az ünnep fényét növelje.

Aztán ennek is vége lett. A nép kitódult és az újdonsült házások megindultak a polgárok sorfala között a kijárat felé.

Mikor leértek, a Gerer-kúrián mindenki sietett jó helyet biztosítani magának, hogy éhségét és szomjúságát minél előbb csillapíthassa. A bor és sör hordókban állt a pitvarban és mindjárt olyan keletje lett, hogy a csaposok alig győzték a munkát.

Bösinger, a polgármester, aki a feleségével jelent meg, mondta az első pohárköszöntőt. Ezt

követte a második, a harmadik, úgyhogy a mulatózók végül oda se figyeltek.

A beszédből elég volt már! – Fanyar képet vágva dörmögték, amikor egy újabb szónok torokköszörülése jelezte, hogy ő is beszélni akar.

Végül is a rezesbanda szakította félbe a szóáradatot. Az emberek ettek-ittak eleget, mit tehettek volna mást, tánkra perdültek az udvaron. Így telt az idő késő éjfélig. Hol ettek, hol meg táncoltak és jókedvük nem akart alábbhagyni.

Hölbling hagyta őket.

– Mulassatok! – mondta vidám mosollyal, karon fogta fiatal feleségét és eltűnt vele az éjszakában. Neki elég volt a lármából. Békességet kívánt már.

Az új háznak az Olasz utcában kinyílt a kapuja, aztán becsukódott. Csend volt, mindenki aludt már a környéken, csak a toronyőr virrasztott a város felett és hajnaltájban vontatott énekkel köszöntötte a kelő napot.

XXIII.

A reggelek újból zúzmarások lettek és hajnalonként köd ülte a réteket. Az erdők elcsendesedtek, csak a varjak károgása lett hangosabb, amint lassú evezéssel szelték a levegőt.

– Jön a tél – súgták az ösztövérfák és a szél szomorú dalokat füttyürészett csupasz ágai között.

Az esztergomi úton fáradt lovas poroszkált. Feje melléje hanyatlott és süvege alól kilátszó haja galambősz volt. Sárga leveleket sodort rá a szél és a garabonciás duhajkodón forgott előtte a porban.

Fáradtak voltak már, a ló is, a lovas is. A ló meg-megbotlott a göröngyös úton. Legszívesebben megállt volna. Egyszer meg is kísérelte, de gazdája mindjárt nógatni kezdte.

– Gyerünk, Linda, gyerünk! – szólta rá, mire a lovacska megint szedegetni kezdte a lábát.

Szekeresek, lovasok, gyalogosok jöttek vele szemben, de az öregember egyikkel se törődött, talán nem is látta őket. Mintha csak zarándokúton járna, olyan volt. Már a városban járt, itt-ott már meg is süvegelték, mert úri formája volt, de ő nem fogadta a köszöntéseket, vagy csak a kezét emelte fel félig, mint aki vajmi keveset törődik azzal, hogy üdvözlík-e őt az emberek vagy sem.

Csengettyűs Zsuzsanna megismerte, amint végiglovagolt a vásártéren. Gunder Mihály volt, a komáromi főbíró.

– Ez a vén hóhér bizonyosan azt jön megkérdezni, hogy Ursinus mester otthon van-e. Hát rosszkor jön. Már igazán nincs itthon – gondolta és felnevetett. De ebben a nevetésben már nem volt se szín, se őszinteség. A harag utolsó szárnycsapása volt, semmi más.

Utánament. Kosarát karjára kapta és figyelte a főbíró, amíg csak hazáig nem értek. Gunder leszállt a lováról, odakötözte az almafához, majd megkopogtatta a ház ajtaját. Először lassan, aztán erősebben. Végül dörömbölni kezdett, de úgy, hogy süvege leesett a fejről. Fehér, hosszú haját felborzolta a szél. A kétségbeesés vihara dúlhatott benne.

Mikor aztán látta, hogy hiába veri két ökével, hiába rúgja csizmájával a ház ajtaját, lehányatlott az ökle, fehér feje meg odaborult az ajtó félfájához. Sírás rázta az egész testét.

Ekkor Csengettyűs Zsuzsanna lassan előlépett és már szánakozva, kissé könnyesen is rátette kezét a főbíró vállára.

– A főbíró úr – mondta halkán. – Hát újra eljött hozzánk?...

A főbíró vérrel befutott szemét a leányra emelte és nevetni kezdett.

Csengettyűs Zsuzsanna megijedt tőle. Ilyen mélységes örülésig menő fájdalmat még nem látott, mint amilyen ennek az aggastyánná öregeedett embernek a nevető szemében volt.

– Istennek legyen hála, hogy megtaláltalak, leányom – töredezték ki belőle a szavak. – Már

azt hittem, hogy elköltöztetek innen és a ház üresen áll.

– Én itt vagyok még, az édesanyámmal, akinek sikerült eladnia házát – hangzott a válasz –, csak Ursinus apó nincs már.

Gunder arcán a remegő nevetés riadt megdöbbenéssé torzult.

– Mi? Mi? Talán csak nem?...

– De bizony. Egy hónapja temettük el szegényt. Magához vitte lelkét az Isten.

E szavakra a főbíró teste remegni kezdett. Le kellett ülnie a kis padra az ajtó mellett, mert gyenge lába nem bírta az állást...

– Térjen beljebb, főbíró uram – mondta a lány. Kinyitotta az ajtót és betámogatta az öreget a csendes szobába, ahol már csak Ursinus emléke élt a poros üvegeken, tégelyeken, amelyeket senki se emelgetett többé, hogy gyógyító írt osztogasson belük a szenvedőknek.

– És most mi lesz? – kérdezte a főbíró, ijedt tekintetét a lányra szegezve.

– Most a megváltás jön, főbíró úr – válaszolta Zsuzsanna és szép fehér kezével megsimogatta az őszülő fürtöket.

– Milyen megváltásra gondolsz, édes leányom?

– Hát arra, hogy majd meggyógyítjuk a fiát.

– De hiszen Ursinus meghalt.

– Az igaz, de orvosságainak a titkát rám bízta. Ez volt az utolsó szava: tégy jót, amíg élsz, utána úgyse lesz több alkalmad rá – és örökre lehunyta a szemét... Én már vártam a főbíró urat. Az orvosság készen van, csak a beteg hiányzott.

Nem tudtam, hogy hol keressem, merre menjek utána.

Gunder tekintetével a feszületet kereste. Ajka halkan mozgott, mintha imádkozott volna.

– Akkor tán mennék is mindjárt – tört ki belőle később a szó, amikor tekintetét újból a leány felé fordította.

– Pihenjen előbb, főbíró úr, és abrakoltassa meg a lovát, mert úgy látom, messziről jöttek.

– Ne szólíts már leányom, főbírónak. Visszaadtam nekik a bírói pálcát. Letettem az asztalra, hogy adják oda másnak, mert én többé nem tudok bíraskodni. Bennem meghasadt valami.

A leány ennivalót rakott az asztalra és egy korsóban bort hozott a szomszédból.

– Egyék most már boldogan, Gunder apó, és legyen újból jókedvű. A nap kisütött és az Úr reánk mosolyog.

– Az édesanyád hol van? – kérdezte a főbíró később.

– Csak estére jön haza – válaszolta a leány –, egy beteget ápol, akinek senkije sincs.

Gunder bólogatott és szeme táján a boldogság érzései rajzottak.

– Megtartottam a szavamat. Én magam vettem anyád ügyét kezembe.

A leány köszönő szavakba kezdett, de Gunder leintette.

Másnap reggel kocsin indultak el aztán Veszprém felé. Egymás mellett ültek a hátsó ülésen. A szembejövők azt hihették, hogy apa ül a kocsin a leányával és megsüvegelték az öregséget és a szépséget.

Harmadnap estére érkeztek a bakonyi erdőkbe. Már sötét volt és valahol kutyák ugattak. Megéreztek, hogy idegen jár a major határában.

– Hová megyünk? – kérdezte újból a leány, mert eddig nem mondta meg neki az öreg. Még most is titokban tartotta, hogy hol rejtőzködik a megbélyegzett fiatal férfi.

– Majd meglátod, leányom, ha ott leszünk.

Pedig már semmit sem lehetett látni, csak a csillagokat az éjsötét mennyboltozaton.

A kutyaugatás egyre közelebről hallatszott, aztán már egy szelindek rekedt hanggal ostromolta a lovakat.

Helyben voltak. Száradó szénaillat terjengett az esti levegőben és fáradt fénypontocska szűrődött egy ablakfüggönyön keresztül.

Juhászformájú ember lépett a kocsihoz.

– Dicsértessék az Úr! – köszöntötte az érkezőket.

– Hol a fiam? – kérdezte Gunder, mintha csodálkozott volna azon, hogy nem jött elébe.

– Itt jön a hátam mögött – válaszolta a juhász.

Csengettyűs Zsuzsanna az Istennek hálát adott, hogy sötétben találkoztak és nem lámpafénynél kellett először szemben állniuk egymással.

Amíg beértek, lázas kedélye lecsillapodott és arcának pírja elhalványodott.

Egyszerű falusi szobába tértek be. Az asztalon lámpa égett és piros abroszon ételmaradékok hevertek.

Zsuzsanna ekkor nézett először Theobaldus arcára. Tekintetük találkozott és a nézésükben

kihalt haragok hamuja szürkült már. A férfi nem csodálkozott és nem is kérdezett semmit. Lesegítette Zsuzsanna ködmönét és helyel kínálta meg.

A juhász egy köcsögben friss meleg tejet hozott be és puha fehér sajtot tett a fekete kenyér mellé.

– Szolgáljon egészségükre – mondta és máris fordult kifelé az ajtón.

Zsuzsanna evés közben látta meg a szégyen bélyegét a férfi homlokán. Göndör hajfürtje, mely mélyen a szemébe lógott, szétvált. A falat megakadt a nő torkában.

A férfi ekkor puha, dologtalan kezével átnyúlt az asztalon és megérintette Zsuzsanna ujjait.

– Szép kegyelmedtől Zsuzsanna – mondta neki –, hogy eljött. Hogy nem sajnálta értem a hosszú utat. Hálás leszek kegyelmednek ezért a jóságért, amíg csak élek.

– De én újabb fájdalmat hoztam magammal – válaszolta.

– Az már csak öröm lehet, ami ezentúl jön. Kegyelmed kezéből csak áldás és boldogság fakadhat.

Zsuzsanna elpirult. Szemét lesütötte, mert nem bírta a férfi különös tekintetét. Mintha a lelkében olvasott volna, úgy érezte.

Vacsora után Gunder apó feje a fáradságtól kimerülten előrehajlott.

– Menjünk már aludni, apám? – kérdezte a fiú szánakozva.

Az öreg felriadt.

– Nem, még bírom, csak kicsit elgondolkodtam – mentegetőzött. – Hosszú volt az út és én bizony elszoktam már az utazgatástól. Mi hír Budán, mit csinál az én Bösinger barátom?

A leány örült, hogy másra terelődött a beszélgetés.

– Már nem polgármester. Megbukott a választáson. Valami nincs rendjén a Szentháromság szobra körül, ebbe bukott bele.

– Ugyan, ugyan!

Gunder erre a hírre egészen felélénkült.

– Mondd csak el leányom, mit tudsz. Nagyon érdekel minden, hiszen hónapok óta nem törődtem a világ sorsával.

– Hát az úgy volt – kezdte a leány –, hogy feljelentették a császárnál. Hiába lett császári tanácsos, ellenségei nem nyugodtak. A cím palástja nem tudta befödni a sok gyalázatot, azt mondták.

– Elszámolni, elszámolni a nép pénzével! – kiáltozta mindenki és ő nem tudott elszámolni. A végén eladta a patikáit, el a Három nyúl sörfőzdét a vendéglővel együtt és kifizette a tartozását.

– És ki lett az utóda?

– Sautermeister, a szatócs.

Az öreg ingatta a fejét jobbra-balra.

– Ki hitte volna, ki hitte volna, hogy Bősinger ilyen bajba keveredik? Tiszta kezű, becsületes embernek ismertem legénykora óta. Unger pipogya fráter volt, de Sautermeisterrel sem nyertek sokat. Szegény budaiak!

– De Bősinger azért nem vonult vissza, első tanácsúr lett a szenátusban és több a szava most is, mint az új polgármesternek. Nem olyan fából faragták ökelmét, hogy csak úgy el lehessen vele banni. Azt hiszem, hogy a következő választáson majd megint ő ül a nyeregbe.

– Gondolod?

– Hölbling mondta, az pedig otthon van már Budán. Szava van nemcsak a tanácsban, hanem a várparancsnokságon is. Különösen, amióta felépült a háza és elvette a főmolnár leányát. Sok pénze is lehet, a tanácsosok fele a zsebében van.

Gunder bólogatott, de megjegyzést nem tett. Hölbling személye egyiküket sem érdekelt. Később pihenni tértek. Zsuzsanna a szomszéd helyiségben, amolyan szalmából font tábori ágyon kapott helyet. Az öreg Gunder és a fia meg ott maradtak a szobában, ahol voltak.

Gunder hamar elaludt. Csak a fia szemét kerülte az álom. Csengettyűs Zsuzsit látta lelki szemével és nem tudta azt az érzését megmagyarázni, amely kivirult a szívében.

A hold ezüstös fénnel hintette be a szobát. Zsuzsanna piros kendője a szék karfáján maradt, elfelejtette magával vinni.

A fiatal Gunder vigyázva lelépett az ágyról és leemelte a kendőt. Nézte-nézte, aztán a vánkosára tette és ráhajtotta fejét. Így aludt el megbékélt lélekkel.

Ez volt hosszú hónapok óta az első nyugodalmass éjszakája.

A boldogság ritkán jár egyedül. Nyomában árnyak settenkednek és keserű üröm bontogattja virágait. A nép lassan erőre kapott, enyhült a nyomor és az arcokon a gond felhőit a jobb jövő reménysége aranyozta meg.

Hirtelendy Gábor rajztáblája fölé hajolt és szorgalmasan húzogatta a vonalakat a papíron. A hideg miatt még állt a munka az építkezéseken, pedig már vége volt a télnek és csak itt-ott fehérlett még hó a hegyeken.

Anna Mária babaruhácskát kötött és szótlanul ült a kályha mellett, amelyben még egymásra rakott fahasábok égtek.

Gábor gyerek letette az ónt a kezéből és ki egyenesítette a derekát. Elfáradt a hosszú ülésben.

Anna Mária keze az ölébe hanyatlott.

– Hol marad olyan soká a férjem! – mondta elgondolkozva. – Máskor ilyenkor már régen itt-hon szokott lenni.

– Ma tárgyalják a szobor ügyét – válaszolta a fiú.

– Ugyan, mit tárgyalnak már annyit rajta, Istenem! – sóhajtott Hölblingné. – Évek óta másról sem hall az ember, mint mindig csak a Szentháromság szobráról és még mindig nem látunk belőle semmit.

Kérem szépen, a szobrot János mester tervei szerint már részben elkészítették, most a mellékalakok miatt tört ki a vita. Nem tudnak megegyezni azon, hogy a négy sarkára mely szenteknek a szobrát tegyék. Szent Sebestyénben végre megegyeztek. Most aztán azon vitatkoznak, hogy a második sarokra Szent Rókus szobra kerüljön-e vagy pedig Kristófé. Tetszik tudni, ő az utasok védőszentje.

– Te kire szavaznál? – kérdezte a fiatalasszony.

– Én természetesen Rókus-párti vagyok.

– Miért?

– Mert Rókus volt a pestis nagy előzője. Épp a múlt órán beszélt róla a páter az iskolában.

– És miért nem akarják, hogy ott legyen?

– Mert Szent Rókus mellé kutyát kell tenni, aki a sebes lábát nyalogatja és egyesek ezt ellenzik. Azt mondják, hogy kutya nem való a Szentháromság társaságába.

Anna Mária felnevetett.

– Hát hagyják el a kutyát.

A fiú tűzbejött:

– Azt nem lehet, nénémasszony. Kutya nélkül Szent Rókus nem Rókus. Az úgy kell oda, mint Szent Sebestyénbe a nyilak. A kutyáról lehet megismerni, hogy kit ábrázol a szobor. Szent Rókus szerette azt a kutyát, mert mikor idegenben mindenkitől távol pestises betegen feküdt erdei kunyhójában, ez a kutya hordott neki ennivalót a gazdája asztaláról, hogy éhen ne haljon. Végeredményben ennek a kutyának köszönhette, hogy életben maradt. Ha a kutya nincs, akkor éhen hal és akkor nincs Szent Rókus, aki egyszerű keresztvetéssel százakat gyógyított meg.

– Gábris, komolyan mondd ezt? – kérdezte Anna Mária. Mulattatta a gyerek nekihevült lelkesedése.

– Hát persze! Én ezt hiszem. Ha nem lenne igaz, akkor nem versengtek volna érte halála után az emberek. Páter Taragona mondta, aki jól ismeri az egész életét. Ez a Rókus Montpellierben született, Narbonne-ban – folytatta a fiú. – Atyja korán meghalt. Utolsó szava az volt a fiához, hogy szeresse Istent mindenek felett. Rókus szót fogadott neki és hogy megmutassa, mennyire szereti az Istent, elment olyan városokba, ahol a pestis dühöngött és gyógyítani kezdte az embereket. Egyszer aztán megkapta ő is a pestist. De meggyógyult. Később honvágycsapat fogta el, hazament szülővárosába, de ott mint kémeket elfogták és kivégezték. Csak halála után tudták meg, hogy az a koldus, akit kivégeztek, a nagyhírű Rókus volt, a kormányzó rokona. Hogy hibájukat jóvátegyék, templomot emeltek sírja fölé. Néhány év múlva, amikor Velencében olyan nagy volt a döghalál, hogy a dózsét sem kímélte, hat kalandor útra kelt és mély áhítatba merülve zarándokruhában elment Montpellierbe meglátogatni a szent sírját. És tudja, nénemasszony, hogy mit csináltak? – kérdezte a fiú.

– Nem – válaszolta a fiatalasszony.

– Hát éjjel, mikor mindenki aludt és csak a zarándokok virrasztottak a sírnál, ellopták a szentnek a testét és erdőkön, bozótosokon át elvitték Velencébe. Ott nagy pompával fogadták a szent ereklyét és a Szent Rocco nevű templomot emelték föléje. Páter Taragona azt mondta, hogy

még most is abban a templomban nyugszik Szent Rókus teste.

– Látod, Gábriskám, ezt nem tudtam. Meggyőztél. Most már én is Szent Rókus-párti vagyok.

A fiú szeme boldogan felcsillant. Nevetett.

– Ha papnak mentem volna, azt hiszem, annak se lennék rossz.

– Te lennél a második Márton atya.

– Csak a hajam nem lenne vörös, mint az övé.

Nevettek, nevettek. Hiszen olyan fiatalok voltak, olyan testvérfélék, akik nemcsak tisztelik, de szeretik is egymást.

– Hát kinek a szobra fog most odakerülni? – kérdezte aztán Anna Mária.

– Azt nem tudom. Nekem nem mondták meg – védekezett Gábor –, de amint a főtisztelendő páter szavaiból kivettem, még azt sem tudják, hogy melyik terv mellett maradjanak. Vannak, akik olyan kis Szentháromság-szobrot akarnak, hogy nem is érdemes róla beszélni. Arra négy szent kellene. Mások meg nagy, emeletes szoborcsoporthozat szeretnék, amely nagyobb lenne a körülötte lévő házaknál. De arra a Szentháromságon kívül nyolc szentnek és temérdek angyalnak meg erénynek a szobra kell. Ez volna aztán valami! Csodájára járnának még Bécsből is az emberek. Azon mindenki kaphatna helyet. Elsőnek a Boldogságos Szűz, aztán Szent József, Szent János, a keresztelő, meg nepomuki is, Szent Sebestyén és Kristóf, Szent Rókus és Xavéri Ferenc... Erre büszkék lehetnénk. Ilyen szobor talán csak a pápai udvarban van Rómában.

Kívülről zaj hallatszott. Emberek szaladtak, mintha valakit kergettek volna.

Gábor az ablakhoz ugrott és kinézett az utcára. A kapun éppen akkor lépett be nagy sietősen János mester.

– Itt a pestis! – ordította valaki.

– Három halott van egyszerre a mészárosok utcájában – rikoltotta egy másik. A szoba ajtaja kinyílt és János mester magas alakja tört be rajta.

– Anna Mária, azonnal elhagyod a házat! – mondta. – A kocsit már befogattam.

– A nő felsikoltott.

– És te, édes férjemuram? Veled mi lesz?

– Majd utánad megyek. Most csak a te életről van szó. Siess, csomagolj össze, amíg nem késő. A kapukat valószínűleg bezárták és senkit sem engednek se ki, se be.

Anna Mária elsápadt. Hirtelenében nem tudta, hogy mihez kezdjen. Villámcsapás volt ez a derült égből.

– Én maradok? – kérdezte Gábor gyerek.

– Nem. Te is vele mégy, hogy ne legyen szegénykém egyedül.

Hölbling is csupa izgalom volt, tett-vett, de nem volt látszatja.

A Nagyboldogasszony templomában megszólaltak a harangok. Az emberek kiözönlöttek az utcára. Tébolyultan ordítottak, egymásnak estek, civakodtak, verekedtek, mint az örültek. Egyesek a ruhájukat tépték, szaggatták. A pestistől való félelem elvette az eszüket.

Sautermeister, a polgármester, azonnal egybehívatta a tanácsot és a várparancsnokkal együtt összeültek tanakodni, hogy mit tegyenek? A há-

rom rác kereskedő holttestét, akik a ragályt becipelték a városba, a piactéren elégették, hogy halált osztó testüket ne kelljen továbbhurcolni. De még el sem hamvadtak, amikor már a negyedik esetet jelentették, majd rá nemsokára az ötödiket.

Katonaság jelent meg az utakon és beteerelte az embereket a házakba.

– Ha nem mozdul ki senki, akkor a veszély nem terjed tovább – ordították.

A piaci árusokat nagy hirtelen kifosztották. Ki mit látott, azt kapta a hóna alá és menekült vele haza rettegni és imádkozni.

A harang folyton kongott. Félelmes és szomorú volt a hangja.

Francin kegyképe előtt gyertyaerdő égett.

Hiába adták ki a parancsot, hogy nem szabad kimenni az utcákra, a nép nem bírt egyhelyben maradni.

Egyesek zsákruhába bújtak, rózsafüzért akasztottak a nyakukba és mezítláb indultak el a zarándokútra, egyik templomból a másikba. A vérző Madonna képét kihozták a templomból és végighordozták a városon.

Szent Rókus kérdése egyszerre megoldódott. És akik a lehangosabban kiabáltak a kutya ellen, most azok hunyászkodtak meg, mert segítséget máshonnan nem remélhettek a veszedelem ellen, mint az Égből.

A tarsolyok, amelyekből néhány garas mindenre tellett, most megint kinyíltak és Francin néhány ingyenes munkaerővel megkezdte a kápolna építését a Logod szélén, az Ördögárok közelében.

A pestis azonban mintha minderről nem vett volna tudomást, tovább szedte az áldozatait. Márton atya nem törődve a veszedelemmel, felkereste a szegény magukra hagyatottakat. Mert ha valakin erőt vett a betegséget bevezető bágyadtság, akkor az anya elmenekült gyermekétől, a gyermek otthagya anyját és nem maradt a beteg mellett senki, aki egy pohár vizet adott volna nekik. Önzökké, lelketlenné tette az embereket a borzalmas ragály és koldusbotra juttatta őket, mert amihez a beteg hozzáért, azt mind el kellett égetniük. A piactéren egész nap máglya égett, oda hordták az ágyakat, szalmazsákokat, pokrócokat, ruhákat, minden drága pénzen vett ingóságukat.

Megállt az élet. Megszűnt a munka, éhínség tört ki. A nép elkeseredése nőttön-nőtt. Megstromolták a lisztraktárakat, kifosztották a pékműhelyeket, a piaci árusok nem hoztak új élelmet, mert senkinek se volt pénze, hogy megvegye. A katonaság osztott ki kenyeret az éhezőknek.

Klimarios ingyen adogatta szét hólyagfakészletét, amelyet Trux vericat néven árult. Ezt a fát porrá zúzva, borban megfőzve itták s kérégevel kifüstölték a lakást. Más gyógyszer nem használt, csak ez.

A magisztrátus elrendelte, hogy a halottakhoz nyúlni nem szabad, hanem csáklyákkal a ház elé kell húzni a tetemet és otthagyni. Majd a város gondoskodik róla, hogy eltakarítsák onnan és közös sírban elföldeljék. A tetem mellett mécesnek kell égnie, hogy a halottvívők meglássák, hol van rájuk szükség.

A korcsmákban sohasem fogyott annyi pálinka és egyéb szesz, mint ebben az időben. Asz-

szonyok, férfiak leitták magukat, mert részegen megfélekeztek a veszedelemről.

Gicklmocho is ivott, amíg csak utolsó garasának a nyakára nem hágott. Minek neki pénz, ha az életének vége lesz? Orra kivörösödött, szemöldöke felborzolódott és a haja mintha égett volna, olyan rótszínű lett.

A korcsmáros végül is erőszakkal csukta be az ivó ajtaját.

– Menjetez haza, ma nem adok több italt. Részegek vagytok már valamennyien – mondta és egyenként tuszkolta ki a kábultan dülöngélő polgárokat.

Az éj csendes volt és sötét. Sűrű felhők borították az eget. Egy csillag se ragyogott. Csak a földön égett egy-egy mécses, jelezve, hogy halott fekszik mellette.

A hóhér talyigája, melynek csak két nagy keze és egy hatalmas lábja volt, dörömbölve haladt a gidres-gödrös utcákon. A két legény közül az egyik megkapta a ragályt ezen az estén, már csak egy ült a döcögő kordén. Erre a mesterségre most nem akadt vállalkozó, akármilyen jó fizetést ígértek is neki.

Gicklmocho dudájával a hóna alatt ide-oda dülöngélt. Úgy érezte, hogy a jobb lába a bal helyére került és ő erőszakkal ki akarta cserélni és visszaállítani a régi helyére, de nem ment. Lábai nem akartak szót fogadni, összefonódtak, összekaszkódtak, úgyhogy se előre, se hátra nem tudott mozdulni. Gicklmocho dudájával a hóna alatt ledőlt a földre és ott maradt mozdulatlanul. Csak mécs kellett volna melléje, akkor pestises halottnak hitte volna mindenki. A hóhér talyigája nem

messze zörgött tőle. Egy halott már volt rajta és most keresték hozzá a többbit.

A bakon ülő tetemgyűjtő, akinek a zsebéből egy pálinkás üveg nyaka látszott ki, minden zökkenésre előrelökte a fejét, mintha ő is legszívesebben végigterült volna az utca kövezetén.

– Hó! – kiáltotta egyszerre, mintha álmából ébredt volna.

A ló megállt. A legény lemászott a talyigáról és a lábával megbökdöste a földön fekvő alakot.

– Hát te is, Gicklmocho? – kérdezte és rekedten nevetett. – Most aztán már fújhatod az angyalokkal odafent az égben.

A dudás nem mozdult. Olyan mereven nyújtózkodott, mintha igazán halott lett volna.

A hóhérlégy erre lehajolt, átnyalábolta és egy lendülettel felhajította a talyigára, mint egy liszteszsákot. Ráesett arra a szegény másik halott-ra, aki nyitott szemmel bámult az éjszaka sötétjébe.

A kocsi tovább döcögött. Gicklmocho álmosan kinyitotta szemét és jobban elhelyezkedett a talyigán. Puhát érzett a feje alatt. Az éjszaka hűvössége is mintha engedett volna.

A talyiga nemsokára ismét megállt és Gicklmocho újra felriadt. Hideg test hullott rá és egy hosszúkörmű kéz fúródott az arcába, majd nyomban rá egy negyedik emberi test súlyosodott közéjük. Felriadt. A levegőt elzárta előle valami. Pislogott. Nem értette, hogy mi történik körülötte, csak egy idő múlva eszmélt magára, de nyomban ki is verte a veríték. Rémülten bámult maga elé. Aztán letolta arcáról a kellemetlenül rátapadó kezét és kínjában belefújta a dudájába.

A szuszogó és visító hangok belehasítottak a csendességbe.

A hóhérlegény a süvegéhez kapott, eldobta a gyepelőt és ijedten leugrott a kocsiról. A ló veszedelmet sejtve vágtatni kezdett és a Szombat-kapun át, mely még nyitva volt, a völgy felé ragadta a talyigát. De nem soká tartott az iram, a kocsi egy kőrakáson felborult és ami benne volt, kivágódott az úttestre.

Gicklmoch szerencsésen esett. Dudájának egyik sípja eltörött ugyan, de most nem törődött azzal. Feltápáskodott és tovább dülöngélve eltűnt a sötétben.

Másnap szünni kezdett a pestis. Már csak szórványosan fordult elő még egy megbetegedés, de az se volt már halálos. A budaiak reménykedni kezdtek és reményük teljesült is. A pestis kitakarodott a város falai közül, de helyette egy titokzatos jelenség maradt hátra az esti égen.

– Most jön csak igazán ránk a halál! – suttogták egyesek az égre mutatva, ahol esténként egy keresztfának a fénye látszott, középen a holddal.

Félelmetes volt. Amint a nap leszállt a hegyek mögé és az éj sötétségbe burkolódzott, feltűnt először a kereszt egyik gerendája, aztán a másik, végül végigfeküdt az egész égbolton, a holdat ringatva a közepén.

Márton atya ott járt a bámulók között és ő is nézte a szokatlan jelenséget, de mivel az a fény kereszt formájú volt, hát nem félt tőle.

– A kereszt jele az emberiség üdvét jelenti – hirdette. – Ne féljetez hát, kicsinyhitűek, akik sápadoztok és ájuldoztok, attól rettegve, hogy új

csapásokra virradunk! Nem. A csapások elmúltak. Épp ezt jelenti a fényességes fény az égen, melynek olyan a formája, mint az Üdvözítő keresztfájáé volt. Én azt mondom, polgárok, hogy virrad Buda fölött! Az Úr megelégette már szenvedésünket és most tudtunkra adja, mintegy tüzes ujjal ráírva az égre, hogy az üdvösség órája elérkezett.

Az emberek elhitték a pap szavát. Az égi jelenés meg napról napra gyengült, végül egészen eltűnt, csak az emléke maradt meg és sokáig élt az ajkakon.

Nagy ünnep volt Budán az Úr 1700. esztendejében. A Szentháromság szobor alapkövét tették le, hogy méltó cselekedettel hódoljanak az évszázad első évében a Mindenható Úristennek és hogy láthassák a késő utódok is, akik majdan Buda köveit tapossák, hogy az ő szívükben olyan hit élt, amely kőből vésett emlékeket hagyott maga után.

A Hölbling-kúrián is nagy volt az öröm. Anna Máriának fiacskája született, aki a szent kereszttségben a János Mihály nevet kapta.

János mester amikor a hírről értesült, bódultan járt egész nap. Nevetett gyerek módjára, a kezét csapkodta és olyan adakozó kedve támadt, hogy mindenét szétosztotta volna, ha az öreg Gerer rá nem mordul:

– Légy eszeden János, most már nem a tiéd az, ami eddig a tiedé volt. Most már minden a fiadé, kinek a nevedet adtad, hogy tovább vigye az örökkévalóság felé.

János mester nem válaszolt, csak bólintott rá, mint aki elismeri a szavakban rejlő igazságot.

Átsietett hát irodájába, mert valahová folyton sietett aznap. Mintha kergették volna.

Csak Gábort találta ott.

– Hát te mit csinálsz itt, Gábor? – kérdezte a fiatalembert, aki egy könyv fölé hajolva merengett.

A fiú felemelte a tekintetét és mesterére nézett.

– Olvasok.

– Mit olvasol, fiam?

– Zrínyi Miklóst.

János mester kezébe vette a könyvet és forgatta. Nem értette, magyarul volt.

– És szépek ezek a versek?

A fiú szeme lángolt és az arca izzott.

– Amit megérték belőle, az nagyon szép. Olyan szép, mintha imádság volna.

János megsimogatta az arcát, aztán egy marék pénzt adott neki. Aranyak is csillogtak közte.

– Legyen ez a tiéd. Ennek a napnak emlékére, amikor fiam született és amikor felfedezted magadban, hogy magyar a szíved a ködmönöd alatt.

Gábor gyerek kezét csókolt mesterének és eltette az aranyakat.

Másnap azonban egy cédulát találtak a szobájában az asztalon, amelyen ez a néhány soros írás volt:

„Nagyon jó uram, János mester!

Mikor e sorokat olvasni fogja, én már messze járok. A szemem könnyes lesz, a lelkem nehéz, de mennem kellett. Hívott engem a magyar szó, amit lassan felejtani kezdtem és hívott a szenvedő hazám.

Én a szívemben mindig magyar voltam, csak nem mertem szólni senkinek. Most aztán, hogy

kitudódott, hogy a szívemben magyarul érzek, nem maradok tovább. De majd egyszer visszajövök még és meghálálom mindazt, amiben éveken át részesültem.

A jó Isten legyen velünk.

Gábor.”

Hölbling kezében megremegett a papiros. Egy ideig nézte-nézte, aztán elmosolyodott...

És ebben az időben a tokaji páston vackoló-dott egy paraszt. Magyar volt... Esze Tamás.

ZAYMUS GYULA

(Bp., 1893. máj. 17.–Bp., 1967. jan. 25.)

Zaymus Gyula római katolikus pap, plébános címzetes apát; író, publicista.

A gimnáziumot Budapesten, a teológiát Esztergomban végezte, 1918. VII. 7: pappá szentelik. Budapesten egyetemi teológiai doktor, hitoktató a Katolikus Patronage Egyesület intézetében. 1920: káplán és hitoktató Bp. Külső-Lipótvárosban. A Pannonia utcai elemi iskola alagsorában Jézus Szíve kápolnát nyitott, megszervezte az egyházközséget. 1923-ban megalapította a budapesti Szent Margit plébániát a mai Lehel téren, melynek adományozója, 1929-től nyugdíjazásáig (1958) plébánosa. A könyveiből származó bevételt az új templom építésére fordította, melyet 1933. X. 15-én Árpád-házi Boldog Margit tiszteletére szenteltek.

Munkatársa volt a Nemzeti Újság, a Képes Krónika, az Élet, az Ország-Világ c. lapoknak, tagja a Szent István Társulatnak. Vallásos szemlélettel írt romantikus elbeszélései, történeti, fantasztikus és detektívregényei jelentek meg Az első magyar pap, aki detektívregényeket is írt.

A farkasréti temető 15. parcella 1-542 sírjában nyugszik.

Forrás:

<http://www.lexikon.katolikus.hu/Z/Zaymus.html>

http://www.magyarharangok.hu/bp_13.html

http://digitus.itk.ppke.hu/~varnai/index_elemei/Page1930.htm

http://bfl.archivportal.hu/id-683-farkasreti-temeto_2003_ban_adattar_3.html

<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC17155/17220.htm>

Művei:

<http://www.lexikon.katolikus.hu/Z/Zaymus.html>

<http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/mk2144/1/2c879?f=templates&fn=tools-contents.htm&end=2cb2d&2.0>

<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC17155/17220.htm>

Tartalomjegyzék

I. fejezet.....	5
II. fejezet	26
III. fejezet.....	39
IV. fejezet	52
V. fejezet.....	58
VI. fejezet.....	65
VII. fejezet	77
VIII. fejezet.....	93
IX. fejezet.....	97
X. fejezet	112
XI. fejezet.....	124
XII. fejezet	143
XIII. fejezet.....	150
XIV. fejezet.....	162
XV. fejezet	172
XVI. fejezet.....	186
XVII. fejezet	200
XVIII. fejezet.....	220
XIX. fejezet	233
XX. fejezet.....	251
XXI. fejezet.....	265
XXII. fejezet.....	275
XXIII. fejezet.....	278
XXIV. fejezet.....	286
XXV. fejezet	297
Zaymus Gyula életrajza	301

Kimentek a törökök az országból.
Budán egy építőmester kincseket
talál... Házát ismeretlenek fel akarják
gyűjtani. Elrabolják menyasszonyát
az eljegyzéskor... Vajon ki volt a tettes
és miért rabolta el?
Mi az indítéka?
A kincsekre fáj a foga a rablóknak?

Fordulatokban gazdag, izgalmas
cselekményű regény, melyben
az építőmester mindig a
becsületességet, igazmondást
választja küzdelmei során...

ISBN 978-615-5149-24-5

9 786155 149245